

TÁBORSKÝ ARCHIV

SBORNÍK STÁTNÍHO OKRESNÍHO ARCHIVU
V TÁBOŘE

7

1995 - 1996

ISSN 0862 - 2892

Spoluvydavatelem je
HISTORICKÝ KLUB - SDRUŽENÍ ČESKÝCH
MORAVSKÝCH A SLEZSKÝCH
HISTORIKŮ

Památce
PhDr. Miroslava TRUCE
(nar. 7. 6. 1929 - zem. 26. 4. 1996)

Vyšlo s podporou
MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE
A TĚLOVÝCHOVY ČR

OBSAH

Bohumil Baďura Styky mezi Českým královstvím a Španělskem ve středověku	5
Rudolf Tecl Marginálie k bitvě u Vyšehradu 1. listopadu roku 1420	88
Rudolf Tecl Dva fragmenty táborského městského archivu z konce 15. století	95
Karel Beránek Část archivu sionského panství ve Státním ústředním archivu v Praze	116
Jiří Úlovec Rejstřík dlužníků berně z roku 1579	133
Jiří Úlovec O bývalých panských sídlech v Dolních Hořicích u Chýnova	176
Jiří Úlovec Hrad Fuglhaus u Klece	199
Jiří Kořalka Nálezy ze Sezimova Ústí v soukromé sbírce Josefa Pachla z první poloviny 19. století	219
Květa Kořalková Změny náboženských poměrů v Táboře a okolí po vzniku Československé republiky	233
Vladimír Velešík Táborská organizace Vlajky v letech 1937 - 1942	249

STYKY MEZI ČESKÝM KRÁLOVSTVÍM A ŠPANĚLSKEM
VE STŘEDOVĚKU

Bohumil Baďura

Tento článek, který je mou první a pravděpodobně i poslední badatelskou exkurzí do středověkých dějin, vznikl po delších přestávkách z dávného podnětu Rudolfa Tecla, jenž mně poskytl fotokopie několika folií z registratury aragonské královské kanceláře, nejvýznamnějšího fondu Aragonského korunního archivu (Archivo de la Corona de Aragón - nadále zkratkou ACA) v Barceloně. Kopie, obsahující průvodní a doporučující listy krále Ferdinanda I. (1412-1416) z února 1415, si v ACA vyžádalo Muzeum husitského revolučního hnutí v Táboře z vědeckého zájmu o studium a edici pramenů týkajících se cesty Ctibora z Kozího, na kterou u nás poprvé upozornil F. M. Bartoš.¹⁾ Obsahovaly však i doklady o cestě Václava z Donína, o níž neměl Bartoš, ani žádný jiný z českých historiků potuchy. Mým počátečním záměrem bylo rozšířit a upřesnit poznatky o cestě Ctibora z Kozího do Španělska, informovat o cestě Donínově a doprovodit výklad edicí příslušných pramenů. Práce však zůstala in suspensio, když jsem se rozhodl zahrnout do ní i prameny k dvěma dalším cestám (Jindřicha z Plumlova a Ctibora "z Libiše"), o nichž se zmínil Bartoš.²⁾ Korespondence navázaná za tím účelem s Marií Mercedes Costa, tehdejší ředitelkou ACA, přinesla částečný úspěch, ale teprve dvojí pobyt v tomto archivu, třebaže velmi krátký, mně umožnil seznámit se s chybějícími dokumenty, ba nečekaně i s některými dalšími, vztahujícími se k osobám z českých zemí nebo sloužících českým panovníkům, jež navštívily Španělsko ve 14. a 15. století.³⁾ K získání nových poznatků přispěly tedy i odborné práce, o nichž jsem předtím buď nevěděl nebo mně v Praze nebyly dostupné. Seznámení se s novými prameny a literaturou vedlo přirozeně k rozšíření chronologického

1) František Michálek Bartoš, Z hradu Kozího na konec světa. In: Pražský ilustrovaný zpravodaj, č. 27, 6. 7. 1944. Týž, Příspěvky k dějinám Václava IV. Řada druhá. Věstník České akademie věd a umění, LIII, 1944, Praha 1945, s. 102 - 104.

2) Tamtéž.

3) Pokládám za milou povinnost vyslovit vděčnost tajemníku ACA a přednímu katalánskému médiévistovi Jaume Rierovi, který mně velmi pomohl při vyhledávání pramenů a odborné literatury, poskytl mi cenné rady a ochotně odpovídal na mé písemné dotazy, kdykoli jsem měl v průběhu práce pochybnosti a potřeboval jsem něco ověřit v pramenech. Nebylo dopisu, v němž bych ho o něco neprosil. Ani četba dokumentů nebyla bez problémů, a poznání, že i renomovaní znalci středověké dokumentace se nevyhnuli v ediční práci omylům, by mně nedovolilo vydání přílohy k tomuto článku, kdyby se dr. Riera neuvolil zkorigovat přepsané texty, které jsem mu poslal. Zároveň vyslovuji díky i Jiřímu Spěváčkovi, který se mnou prošel prepisy latinských dokumentů a dovolil mi tak, abych využil jeho znalostí. Pokud se snad v příloze najdou nějaké chyby, spadají výlučně na vrub mého přehlédnutí.

rozsahu chystaného článku i ke změně jeho obsahové náplně, která už neměla být omezena jen na cesty z českých zemí nebo z Českého království do Španělska. Navíc, rozptýlenost údajů v zahraničních i domácích edicích a v odborné literatuře o česko-španělských stycích ve středověku vzbudila ve mně přesvědčení, že by mohlo být užitečné představit tyto kontakty, přesněji řečeno to, co se o nich podařilo zjistit, v relativně ucelené podobě, která v naší historiografii zatím chybí.

Po objevení knize Tadvě,⁴⁾ dodnes cenné, jež nezapomněla ani na styky se Španělskem, byly poznatky o středověkých kontaktech mezi českým a španělskými státy a lidmi, kteří z nich pocházeli, rozhojněny jak pro dobu do husitských válek, tak i pro zbývající část středověku. Do značné míry se o to zasloužili zahraniční badatelé, provádějící dlouhodobý výzkum v ACA, při němž objevili i prameny týkající se styků mezi českými a aragonskými panovníky a cestovateli z jejich zemí, použili těchto pramenů v pracích, pojednávajících zpravidla o širším tématu, a zpřístupnili některé z nich edičně nebo alespoň na ně poukázali v poznámkách. Některé z těchto zahraničních studií nenalezly dosud ohlas v našem dějepiscetví, buď proto, že unikly pozornosti historiků nebo že obsahovaly údaje pominutelné při sepisování velkých syntéz a biografických děl. Přesto však právě v těchto syntézách a biografiích, speciálně od Novotného, Šusty, Bartoše a Spěváčka, jsou ve větším či menším rozsahu obsažena důležitá sdělení o stycích mezi Španělskem a Českým královstvím ve středověku. Připočteme-li k tomu ojedinělé zmínky v jiných pracích českých autorů i dříve u nás neznámé nebo opomíjené prameny, máme před sebou do konce dlouhého údobí, jímž se zabýval ve zmíněné knize Tadra, tříšř informací, vynořivších se v průběhu výzkumu, v němž španělsko-české styky nebyly zpravidla v popředí badatelského zájmu. To platí rovněž pro období husitských válek a pro věk Jiřího z Poděbrad, kdy Španělé, většinou jako představitelé církve, zasáhli do náboženských a politických poměrů v českých zemích.

Naši historikové, zvláště Bartoš, Urbánek a Šmahel, se zabývali jejich působením v souvislosti s výkladem o příslušných úsecích české historie a jejich díla jsou důležitým zdrojem poučení i pro hispanisty. Bylo by ovšem nesprávné vytvářet dojem, že se nevěnovala pozornost česko-španělským stykům nebo vztahům jako samostatnému tématu, i když třeba omezenému na určitý problém nebo časový úsek. Jejich zkoumání se však soustředilo hlavně na období, kdy Španělsku i Českému království vládli Habsburkové.⁵⁾ Vyplývalo to jednak z rozsahu styků v této fázi dějin, jednak z badatelských možností, pro něž je u nás k habsburskému období španělské historie širší základna, což lze ostatně říci i o následujících stáletích novověku s rostoucím množstvím pramenů k hospodářským dějinám.

Pro historické přehledy, prezentující vývoj česko-španělských styků od jejich počátků, je charakteristické, že středověké kontakty jsou v nich zastoupeny jen omezeným výběrem údajů, a to ještě ne vždy prokázaných a přesných.⁶⁾ Doložená

4) Ferdinand Tadra, Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských. Praha 1897.

5) Sledovat tento badatelský zájem, zahájený v naší historiografii Antonínem Gindelym a jdoucí přes Josefa Borovičku, Vlastimila Kybala (výsledky jejich rozsáhlého výzkumu zůstaly těmito dvěma historiky z větší části nevyužity) a Bohdana Chudobu až k Josefu Polišenskému a jeho žákům by nemělo pro účel tohoto článku smysl.

6) Viz Jaroslav Lenz, Kulturní styky česko-španělské v zrcadle dějin. Praha 1930; Týž, Španělské kulturní a historické památky v Praze. Kniha o Praze (Pražský almanach), Praha 1934, s. 35 - 42; Pavel Štěpánek, Česko-španělské vztahy. Španělsko, Andora, Gibraltar (spolupr. Věra Čápková),

středověká setkání mezi španělským a českým královstvím se zajisté nevyznačovala mnohostranností a intenzitou, jako třeba styky mezi Španělskem a některými částmi Německa, ale byla přece jen větší a pestřejší, než jak se jeví v těchto přehledech, určených vesměs široké veřejnosti. Lepší informace o česko-španělských stycích ve středověku se dostalo čtenáři španělskému, díky hodnotné studii P. Štěpánka, i když se její autor soustředil jen na vybrané tematické okruhy.⁷⁾ S uvedenými přehledy publikovanými v českém jazyce má Štěpánková studie společně to, že postrádá odkazy na použitou literaturu a prameny.

Cílem tohoto článku je podat obraz o středověkých stycích mezi Španělskem a Českým královstvím utříděním informací rozptýlených v odborné literatuře a ve vydaných i nevydaných pramenech. Volím přitom formu jen velmi stručného výkladu, komentáře nebo pouhého odkazu v případech, o nichž bylo již obsírně pojednáno v naší historiografii (např. o politice Přemysla Otakara II. v souvislosti s volbami římského krále nebo o zasahování španělských prelátů do českých záležitostí za husitské revoluce a v "poděbradském věku"). Naopak zase při využívání zahraniční historiografie nebo některých pramenů si dovoluji i rozvláčnost.

Pro přehlednost jsem článek rozdělil do tří kapitol - styky mezi panovnickými dvory, cesty z Českého království do Španělska a cesty Španělů do Českého království (pochopitelně s vědomím, že na skutečnosti, vzájemně se prolínající a podmiňující, nelze striktně uplatnit jednoznačná dělicí kritéria).

I. Styky mezi panovnickými domy

Kdyby bylo možno věřit legendě o mučednici Eurosii, uctívané po staletí ve španělském městě Jaca, odkud se legenda rozšířila po celém severovýchodním Špa-

Praha 1983, s. 29 - 31; týž, Las relaciones checoslovaco-españolas a través de los siglos. In: Checoslovaquia. País Fascinante. Praha 1991, nestránkováno; Oldřich Kašpar, Svět iberský a svět český. In: Josef Hotmar, Poloostrov na konci světa, Praha 1989, s. 262 - 272; týž, Koruna a srdce Evropy. Na cestu do Španělska. Olomouc, Votobia 1992; týž, Nástin dějin česko-španělských vztahů. Dějiny Španělska, Praha 1995, s. 781 - 797. Myslím, že právě ve stručných přehledech by se měl pečlivě zvažovat výběr údajů, dbát na to, aby byly přesné, a vyhnout se nepodloženým tvrzením a zkreslujícímu zjednodušení. Na některé omyly a nepřesnosti v citovaných pracích ukáží v průběhu článku. Ale aspoň pro ilustraci rozdílů mezi dobrým úmyslem a výsledkem se na okamžik zastavím u první z uvedených prací Jaroslava Lenze, předsedy Španělského a iberoamerického ústavu, muže, který se velmi zasloužil o podporu československo-španělských styků. V jeho brožuru, vydané vlastním nákladem při příležitosti Výstavy španělské knihy, významného kulturního podniku r. 1930, najdete řadu chyb, z nichž některé jsou jistě zaviněny tiskárnou, což je však s ohledem na čtenáře lhostejné. Dozví se, že čeští studenti studovali na univerzitě v Salamance už ve 12. století, tj. v době, kdy ještě nebyla založena, že Přemysl II. vyjednával ve 12. století s Alfonsem X., že byl otcem Anežky, o níž psal v r. 1238 papež Beatričce Kastilské (Anežka byla tetou Přemysla II. a i datum dopisu je datován již do r. 1502 a španělské manželce Adama z Ditrichštejna je přisuzováno jméno Marie, zatímco ve skutečnosti se jmenovala Margarita (Markéta). Tohle vše je na pouhých dvou stránkách (4 - 5), které si velmi inteligentní a vzdělaný Jar. Lenz po vytištění určitě nepřechystal, než pustil brožuru na veřejnost. Její vydání bylo zaznamenáno a dá se říci i posvěceno v Českém časopise historickém, v němž je brožura charakterizována jako "stručný, ale v datech svých pečlivý přehled" (ČCH, 1931, s. 162). Bylo třeba lepšího doporučení?

7) P. Štěpánek, Relaciones histórico-culturales entre España y la República Checa. (La Edad Media.) Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Butlletí VI, Barcelona 1992, s. 175 - 185.

nělsku, začínala by historie styků mezi Českým královstvím a Španělskem osudy této panny. Podle ve Španělsku dlouho udržované tradice (ještě v breviáři z r. 1547 je nazývána "*inclinata virgo et martyr Eurosia serenissimi Bohemiae regis filia*"), byla Eurosie českého původu, dcera knížete Bořivoje a svaté Ludmily. Zasnoubena aragonskému nebo navarskému knížeti, vydala se s doprovodem do Španěl, byli však po přechodu Pyrenejí přeřazeni Maury a kromě Eurosie všichni pobiti. Eurosie se měla zříci křesťanské víry a stát se ženou muslimského panovníka, avšak raději podstoupila mučednickou smrt. Přesto, že církev byla ve středověku důležitým, ne-li hlavním prostředníkem v předávání zpráv mezi křesťanskými zeměmi, legenda o Eurosii se dostala do Čech až po několika staletích. Ve španělské i naší historiografii nechyběly pokusy obhájit český původ Eurosie - u nás konkrétně v názoru Vinařického, že Eurosii byla ve skutečnosti dcera knížete Oty II. Eufemie, narozená r. 1115. Vinařického domněnka se ukázala jako neudržitelná. V. Novotný došel k závěru, že "*tato svěřice nemá s našimi dějinami ani s Eufemií nic společného*".⁸⁾ Fr. Stejskal ve spise Sv. Ludmila, její doba a úcta (1918) nechává otázku o Eurosii nerozhodnutou, ačkoli A. Podlaha ukázal v roce 1917 na základě novějších španělských publikací, že ve Španělsku bylo od mínění o českém původu Eurosie upuštěno.⁹⁾

Skutečnost, že ani pro 9. století ani pro pozdější dobu není důkazu, že by svěřice uctívána ve Španělsku jako patronka proti suchu a hromobití pocházela z Čech, se nijak neprojevila v publikaci vydané v r. 1991 v Praze při příležitosti světové výstavy v Seville. Sv. Eurosie je v ní zcela jednoznačně prohlašována za dceru šlechtických rodičů z Čech ("*hija de un matrimonio de nobles checos*") a v jejím legendárním svatebním putování na Pyrenejský poloostrov a pozdější mučednické smrti je spatřován "*doklad vzájemných kontaktů v oněch dobách a rostoucího protagonismu českých zemí v rámci evropské oblasti*".¹⁰⁾ S autorem tohoto vlasteneckého, ale nepotvrzeného výkladu nemohu souhlasit bez ohledu na to, že spojování Eurosie s českými rodiči, šířené mezi španělským lidem, mělo pozitivní význam tím, že uvádělo Čechy do povědomí Španělů.

Nejstarší známá písemná zpráva, jež o nějakém členu české královské rodiny došla do Španělska, pochází od papežského dvora: v r. 1235 papež Řehoř IX. vychvaloval v dopise kastilské královně Beatrici Anežku, dceru Přemysla Otakara I.¹¹⁾

Až do nástupu Habsburků na český trůn v 16. stol. neměly k sobě České království a Španělsko, přesněji řečeno jeho kastilsko-leonská monarchie, dynasticky tak blízko, jako za vlády Přemysla Otakara II. (1253 - 1278) a Alfonse X. (1252 - 1284), jejichž matky, Kunhuta a Beatrix, byly sestry, dcery římského krále Filipa Švábského. Štaufský původ a poměry v říši otevřely v r. 1257 Alfonsovi X. cestu k volbě za římského krále, o níž kastilský panovník projevil zájem již v předcho-

zích letech. Mezi těmi, u nichž hledal podporu, když se po smrti Viléma Holandského v lednu 1256 stala volba nového římského krále aktuální, byl i jeho český bratránek.¹²⁾ Příbuzenský poměr mezi oběma králi se zde poprvé promítl do politické oblasti. Ta je ostatně zatím jedinou, v níž je možno vztahy mezi Přemyslem Otakarem II. a Alfonsem X. sledovat. Hlavní úlohu v nich po celou dobu hrálo Přemyslovo stanovisko k obsazení římského trůnu. V měnící se politické situaci zaujímal český panovník k této záležitosti kolísavý postoj. Když byl v polovině ledna 1257 zvolen římským králem anglický princ Richard Cornwallský, český zástupce ve Frankfurtu se připojil k protestu proti volbě, avšak po dvou týdnech Přemysl Richardovo zvolení uznal. Poté byl 1. dubna prokastilskou stranou v Německu zvolen římským králem Alfons X. a i pro něho se vyslovil zmocněnec českého panovníka. V nastalém královském schismatu projevoval od počátku větší aktivitu Richard, jenž přijel osobně do Cách, kde se dal 17. 5. 1257 korunovat. Přemysl Otakar II., veden svými politickými zájmy (nutností čelit kandidatuře Konradina), uznal v srpnu 1262 opět Richarda, který mu za to udělil v léno vévodství rakouské a štyrské. Podle Palackého zůstal Přemysl věrně při Richardovi od r. 1257 až do jeho smrti.¹³⁾ S tímto tvrzením se však neshoduje Přemyslova ochota (r. 1268) k volbě nového římského krále, pokud by se jím stal Fridrich, syn durynsko-míšeňského lantkraběte Albrechta, zasnoubený s Přemyslovou dcerou Kunhutou. Šusta soudí, že za jeho kandidaturou "*stál především král český Přemysl II. Otakar, který takto, odkláněje se zjevně od předchozí patronace království Richardova, snažil se zasáhnouti do říšských věcí způsobem jistě svérázným*".¹⁴⁾ Poté, co Přemysl neuspěl po Richardově smrti r. 1272 s vlastní kandidaturou a zejména když byl r. 1273 zvolen římským králem Rudolf Habsburský, začal český král opět podporovat, tento-krát už důsledně, nároky Alfonse X., v jejichž uplatnění spatřoval účinný způsob, jak čelit mocenským ambicím Habsburka.

Sám Alfons projevoval od r. 1271 ve věci svých práv na římskou korunu zvýšenou energii a po Richardově smrti se dožadoval v Římě jejich uznání a příslibu císařské koruny. Rudolfovo zvolení vyvolalo Alfonsův protest u papeže, podepřený tím, že svým stoupencům v Itálii poslal 900 vojáků.¹⁵⁾ Na lyonském koncilu v r. 1274 se delegáti Přemysla II. i Alfonse X. snažili odvrátit uznání Rudolfovy volby papežem, ale bezvýsledně. Společný zájem českého a kastilského krále neměl dlouhého trvání. Alfons sice několikrát odmítl výzvu papeže, aby se římské koruny zřekl, a setrval na svém stanovisku i při osobním setkání s Řehořem X. v Beaucaire, avšak pod vlivem vnitřní situace v Kastilském království, kde bylo nutno čelit nebezpečným útokům muslimů posilovaných z Afriky, i vzhledem k finančním potížím koruny dal posléze přednost desátku, který mu papež pro boj s musulmany nabídl, a zřekl se dalšího uplatňování práv na římskou korunu i aktivnější, vojenskou silou podepřenou politikou v Itálii. V dané situaci se musel soustředit na obranu svého království. Pro Přemysla bylo naopak důležité,

8) Václav Novotný, Od Břetislava I. do Přemysla I. (1034 - 1197). České dějiny I-2, Praha 1913, s. 596.

9) Viz Český slovník bohovědný III, Praha 1926, s. 919 - 920, kde je podán o legendě instruktivní výklad.

10) Pavel Stěpánek, Las relaciones checoslovaco-españolas a través de los siglos, bez označení stránek.

11) Václav Novotný, Čechy královské za Přemysla I. a Václava I. (1197 - 1253). České dějiny I-3, Praha 1928, s. 678.

12) Václav Novotný, Rozmach české moci za Přemysla Otakara II. (1253 - 1271). České dějiny I-4, Praha 1937, s. 59 - 60.

13) František Palacký, Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Praha 1921, s. 259.

14) Josef Šusta, Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví. České dějiny II-1, Praha 1935, s. 65.

15) Diccionario de Historia de España. I, Madrid 1952, s. 117 - 118.

a to víc než kdy jindy, aby Alfons X. usiloval o uznání své volby z r. 1257 důrazněji, než kdykoli předtím. O vystupňování Přemyslovy angažovanosti ve prospěch Alfonse X. proti Rudolfovi Habsburskému se zdají svědčit jeho dopisy z r. 1274, jejich autentičnost však byla historickou kritikou zpochybněna nebo odmítnuta.¹⁶⁾ Těžko se dá ovšem pochybovat o tom, že náhlý Alfonsův ústup byl - jak konstatuje Šusta - pro Přemysla II. těžkou ranou. "Český král vynaložil tolik úsilí na obranu jeho nároků, zneprátelel se proto dokonale se svatým stolicem, veškeren jeho odpor proti Rudolfovi Habsburskému měl v římském království kastilského bratrance právní základnu a nyní hroutilo se vše pod tlakem útoku nevěřících na Jerez a Tarifu. Zřídka cítila politika českých králů bolestně nárazy z tak veliké dálky ...".¹⁷⁾

Smyslem tohoto stručného nástinu proměn v Přemyslově poměru k Alfonsovým nárokům na římskou korunu bylo ukázat jejich poměrnou komplikovanost, způsobující, že vztah mezi těmito královskými bratrance se nedá vystihnout prostým konstatováním, že Přemysl dvakrát podporoval Alfonsovu císařskou kandidaturu.¹⁸⁾

Podrobný výklad o politice Přemysla II. k obsazení trůnu římského krále a k Alfonsově pretensi podávají Novotný a Šusta.¹⁹⁾ Pokud je mi známo, nebyly zatím objeveny prameny, z nichž by plynula nutnost korekce jeho obsahu. Přesto se v novější literatuře, v populárně zaměřených přehledech, které nevyžadují poznámkového aparátu, objevil věcný údaj, odlišný od výsledků předchozího bádání. Dva naši známí hispanisté shodně uvedli, že Přemysl Otakar II. dvakrát podporoval snahu Alfonse X. o získání francouzského trůnu.²⁰⁾ Nejde o nový objev, nýbrž o omyl, jehož původcem byl asi Štěpánkův lapsus calami při přejímání údaje Krásova a jeho přehlédnutí při korektuře.²¹⁾ Poukazuji na tuto snadno zjiřitelnou chybu jen proto, aby se v česky psané literatuře dále neopakovala a nešřřila.

Dohodou Alfonse X. s papežem Řehořem X. skončily na více než dvě století snahy panovníků z Pyrenejského poloostrova o získání císařského titulu k zvýšení své důstojnosti a vlivu v evropské politice. Náboženské a politické poměry v Evropě nebyly však tamním dvorům lhostejné a zvláště aragonští panovníci chtěli být o nich dobře informováni. Aragonské království bylo svou expansivní politikou ve Středomoří spjato zájmově především s poměry v Itálii. Ty ovšem byly ovlivňovány i vývojem v zaalpském evropském prostoru, zvláště, když i kurie přenesla své sídlo do Francie. Aragonský dvůr si vybudoval síť zpravodajů, v jejichž dopisech se vyskytují i informace o českých panovnících. Nejstarší takové zprávy, obsažené v edici, již připravil H. Finke, jsou z 13. 9. a 9. 12. 1301 a týkají se obsazení

uherského trůnu, o němž po smrti posledního Arpádovce Ondřeje III. soupeřili syn českého krále Václava II., pozdější Václav III., a Karel Robert z Anjou, vnuk neapolského krále Karla II., podporovaný papežem Bonifácem VIII. V první z těchto relací oznamoval z Benátek Mario Mariglon opožděně a ne zcela přesně aragonskému králi Jakubovi II., že se uherští šlechtici shodně rozhodli nabídnout korunu synovi českého panovníka, jemuž byla zaslíbena Ondřejova dcera, a že se český král se synem a s velkou silou vypravuje do Uher, kde jsou každým dnem očekávání. Informoval též, že Benátkami projel papežský legát (byl jím Mikuláš Boccasini, biskup z Ostie, pozdější Benedikt XI.) vyslaný do Uher k podpoře Karla Roberta. V druhé relaci, poslané na aragonský dvůr z Říma a obsahující zprávu o korunovaci jak Václava, tak Karla Roberta, se praví, že situace posledně jmenovaného není dobrá, neboť většinu království má na své straně král český, k němuž se přiklání uherští předáci. Autor relace, Ganfridus, "abbas Fuxensis et archidiaconus Terrachonensis", dále sděloval, že arcibiskup, jenž korunoval "českého krále", byl citován ke kurii, což však pozbylo smyslu v důsledku jeho smrti.²²⁾ Pro dobu Jana Lucemburského byly některé relace aragonských informátorů využity J. Spěváčkem.²³⁾ Bylo by je možno rozšířit o relace, které edičně zpřístupnil H. Finke, a jež z období vlády Jana Lucemburského začínají zprávou J. Lupiho z 19. července 1312 o Janově jednání s uherským králem.²⁴⁾ Zdá se, že španělsí králové byli o svých českých protějšcích, jejichž význam v evropské politice vzrostl za Karla IV. a Václava IV., zpraveni hojněji, než čeští panovníci o králich aragonských. Propastný rozdíl mezi bohatostí zachované korespondence aragonských králů a nepatrným množstvím rovnocenných středověkých dokladů o korespondenci českých panovníků mohl být ovšem ve značně míře způsoben ztrátami. Dá se jistě předpokládat, že i čeští králové se velmi živě zajímali o novinky z různých zemí, včetně iberických. Ale pro malé množství dokladů, které se o tom dochovaly, je příznačné, že Tadra mohl své tvrzení, že si Karel IV. dával posílat zprávy o důležitých událostech ve Španělsku a Portugalsku, doložit pouze jediným dopisem, v němž Bertrand de Macello sděloval císaři 31. října 1368 několik poznatků z Pyrenejského poloostrova, kam byl vyslán jako papežský nuncius.²⁵⁾ Kouzlo historického výzkumu je v objevech a překvapeních umožňujících stále rozšiřovat a korigovat poznání minulosti. Pro dějiny česko-španělských styků se však dají očekávat nové objevy spíše ve Španělsku než v českých zemích. Z hlediska českého čtenáře lze ovšem obraz o nich rozšířit i na základě již vydaných pramenů. Španělské archivy jsou pro středověké dějiny nesrovnatelně bohatší na prameny týkající se Českého království, než naše archivy na středověká hispanika. Nejvíce středověkých bohemi, což vyplývá ze způsobu úřadování v královských kancelářích a z registrace dokumentů, jež z nich vycházely, obsahuje již několikrát

16) Viz Jan Bedřich Novák, Tak zvaný "Codex epistolaris Primislai Ottokari II". ČČH 1903, s. 50 - 51.

17) České dějiny II-1, s. 180.

18) Viz např. Josef Krása, Rukopisy Václava IV. Praha 1974, s. 36; P. Štěpánek, Relaciones histórico-culturales, s. 180.

19) České dějiny, I-4, s. 52 - 67, 111 - 113, 118 - 119, 121 - 122. České dějiny II-1, s. 58 - 180.

20) P. Štěpánek, Česko-španělské vztahy, in: Španělsko. Andora. Gibraltar, s. 28; O. Kašpar, Svět iberický a svět český, s. 263; týž, Koruna a srdce Evropy, s. 10; týž, Nástin dějin česko-španělských vztahů, s. 784.

21) Ve svém španělském článku z r. 1992 (Relaciones histórico-culturales...) se Štěpánek už uvedeně chyby nedopustil.

22) Acta Aragonensia. Quellen zur deutschen, italienischen, französischen, spanischen, zur Kirchen- und Kulturgeschichte aus der diplomatischen Korrespondenz Jaymes II. (1291 - 1327). Herausgegeben von Dr. Heinrich Finke, Berlin und Leipzig 1908, Bd. I, s. 241-42, 112.

23) Jirí Spěváček, Jan Lucemburský a jeho doba 1296 - 1346. K prvnímu vstupu českých zemí do svazku se západní Evropou, Praha 1994, s. 356 - 358, 361, 363, 368, 402.

24) Heinrich Finke, Acta Aragonensia I, s. 323.

25) F. Tadra, c.d. 197. Dopis vydal Adalbert Nováček, Copialbuch des apostolischen Nuntius Bertrand de Macello 1366 - 1368. Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko - historicko - jazykozpytná, XXV - 1895, Praha 1896, s. 40 - 41.

zmíněný ACA, zvláště v registrech královské kanceláře, dochovaných od r. 1257, a mezi došlou korespondencí, která je rovněž zachována v hojném počtu.²⁶⁾ Koncentrace zájmu českých historiků, studujících styky a vztahy se Španělskem, na pozdější, vládou společně dynastie určovaný či ovlivňovaný vývoj, se nutně odrazila i v prioritě navštěvovaných archivů. Mekkou prvních českých badatelů (Gindely, Borovička, Kybal), kteří jeli za výzkumem do Španělska, byl Archivo General de Simancas,²⁷⁾ nesmírně bohatý na prameny k evropským politickým dějinám, včetně historie Českého království v 16. a 17. století. V menší míře byl navštíven Národní archiv v Madridě, hlavně při výzkumu španělské účasti při likvidaci českého protihabsburského odboje.²⁸⁾ Aragonský korunní archiv zůstával stranou české badatelské pozornosti, neboť výzkum středověkých bohemik nebyl nikdy financován a kdyby měl být prováděn systematicky, šlo by o zdlouhavou záležitost, jejíž výsledek by pravděpodobně neodpovídal vynaloženému úsilí. Vlastimil Kybal pomýšlel nicméně na to, že při své studijní cestě do Španělska v r. 1909 navštíví pracovně též ACA. Vyplývá to z jeho dopisu,²⁹⁾ jehož kopii mně laskavě zaslal dr. Riera. Byl by prvním českým historikem, který v tomto archivu bádá, jeho přítomnost v ACA, natož pak výsledek jeho eventuálního pobytu se však zatím nepodařilo zjistit. Okolnost, že pro poznání zahraničních styků a zájmů Španělska ve středověku skýtá bývalé Aragonské království mnohem lepší pramenné předpoklady, než jiné španělské státy, vedla k orientaci zahraničních historiků především na výzkum pramenů v ACA, které však, jak ukáží níže, mají význam i pro poznání kontaktů s jinými částmi Španělska. Většinou ale vypovídají jen o záměrech, jejichž uskutečnění je spolehlivě potvrzeno pouze v některých případech. I ve stycích Českého království se Španělskem jde tudíž v prvé řadě o styky s dvorem aragonským, zainteresovaným z různých důvodů víc než Kastilie na vývoji v říši.

Pozornost Jakuba II. (1291 - 1327) k říšským problémům byla živena přibuzenstvím s Fridrichem I. Habsburským, od r. 1313 manželem jeho dcery Alžběty. Fridrich I. i Alžběta se podíleli svými dopisy na informačních zdrojích Jakuba II. a zároveň se ho snažili získat pro podporu Fridricha, speciálně poté, když sáhl po římské koruně jako protikrál Ludvíka Bavorského a usiloval o císařskou korunova-

ci. Rozumí se, že i prostřednictvím Fridricha a Alžběty přicházely k aragonskému dvoru zprávy všímající si i prvního Lucemburka na českém trůně. 18. října 1313 psal Fridrich I. Jakubovi II. o svém tažení z příkazu císaře Jindřicha VII. (který zatím zemřel) do Itálie, kam, jak se mylně domníval, táhl i král český, s nímž se chtěl setkat v Pise.³⁰⁾ Důsledkem otevřeného nepřátelství, jež se od r. 1314 vyvinulo mezi Fridrichem I. a Janem Lucemburským, byla mj. společná výprava českého krále, trevírského biskupa Balduina Lucemburského a římského krále Ludvíka Bavorského na pomoc Esslingenu, obléhanému Fridrichem I., o níž Fridrich informoval Jakuba II. dopisem z 16. září 1316.³¹⁾ Alžbětin dopis z 5. srpna 1317 obsahoval kromě noviny, že se jí narodila dcera, i zprávu o jednání jejího manžela Fridricha I. s uherským králem a českými šlechtici, o jehož výsledku mělo aragonského panovníka zpravit slavnostní poselstvo.³²⁾

Až do r. 1328 byly zprávy o českém králi pouze součástí pestrých informací zasílaných na aragonský dvůr.³³⁾ Z iniciativy Jana Lucemburského se v uvedeném roce tato skutečnost změnila navázáním diplomatických kontaktů mezi českým a aragonským panovníkem. Korunovaci nového aragonského krále Alfonse IV. (1327 - 1336) v dubnu 1328 byl přítomen i posel Jana Lucemburského, jistý Enrique de Bomalla,³⁴⁾ jenž Alfonsovi tlumočil ochotu českého krále přitáhnout se svým vojskem a podílet se jako Alfonšův spojenec na válce proti granadskému státu.³⁵⁾ Nabídka Jana Lucemburského,³⁶⁾ o níž jeho moderní životopisec praví, že šlo o plán, "vypočítaný spíše na pouhý politický efekt, sblížení se zájmy avignonské papežské kurie a na možnost získat větší množství peněz z případné kořisti,³⁷⁾ zaujala Alfonse IV., jenž vskutku zamýšlel vést křížovou válku proti Granadě, do té míry, že z ní učinil předmět vážného jednání. S Bomallou odjížděl k Janovu dvoru i důvěrník Alfonse IV. Ramón de Melán a ze strany českého krále pokračoval styk prostřednictvím jeho notáře a tajemníka Guillaumea Pinchona.³⁸⁾

30) Acta Aragonensia I, s. 338 - 339.

31) Acta Aragonensia III, Berlin - Leipzig 1922, s. 311 - 312.

32) Tamtéž, s. 341 - 342.

33) Důležité místo měl mezi nimi obsah dopisu Sancha I., krále Mallorky (? - 4. 9. 1324, vládl od 1311), v němž popisoval svému bratranci, aragonskému králi Jakubovi II., své přijetí na francouzském dvoře v Toulouse v lednu 1324. Ke Karlu IV. Sličnému byl doprovázen Janem Lucemburským, který jej předtím navštívil v jeho příbytku, plně čestnou funkci, svěcenou mu jeho švagrem, francouzským králem. (Acta Aragonensia I, s. 497-98; J. Šusta, Král cizinec, s. 369; J. Spěváček, Jan Lucemburský, s. 370.) Pro téma tohoto článku tkví význam Sanchova dopisu v tom, že přináší zprávu o prvním a ve středověku i posledním setkání českého krále s panovníkem některého španělského státu. V r. 1415 se sešel v Perpignanu Janův vnuk Zikmund s aragonským králem Ferdinandem I., ale v době této, diplomatických předem připravené politické schůzky, Zikmund ještě nebyl českým králem.

34) Jerónimo Zurita, Anales de la Corona de Aragón, lib. VII, cap. 2.

35) Tamtéž.

36) Názory historiků na dobu Janovy nabídky se liší. Podle Šusty ji Jan učinil někdy na počátku r. 1328 (Král cizinec, České dějiny II-2, Praha 1939, s. 477), Spěváček prakticky shodně s ním ji klade do ledna téhož roku (Jan Lucemburský, s. 429; na s. 453 je tiskovou chybou rok 1329), Finke s odvoláním na Mireta do poloviny r. 1328 (Nachträge und Ergänzungen zu den Acta Aragonensia. Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens, 4. Band, Münster in Westfalen 1933, s. 491). Pravdu má však asi Zurita, když uvádí duben, kdy se Bomalla účastnil korunovace Alfonse IV. (Anales de la Corona de Aragón, lib. VII, cap. 1. K datu korunovace viz též Diccionario de Historia de España I, Madrid 1952, s. 132.

37) J. Spěváček, Jan Lucemburský, s. 429.

38) J. Zurita, Anales, lib. VII., cap. 2. Šusta, který se z našich historiků nejpodrobněji zabýval aragonskou snahou získat Jana Lucemburského pro účast na válce proti Maurům, se o první Melánově cestě nezmiňuje. Zurita však výslovně hovoří o dvou Melánových cestách, i když mlčí o jednání Pinchonově. Pravděpodobně je, že Pinchonova cesta byla reakcí na misi Melánovu a že druhá Melánova mise měla za účel dojednat už konkrétní podmínky Janovy účasti na zamýšleném tažení.

26) Viz Eduardo González Hurtebise, Guía histórico-descriptiva del Archivo de la Corona de Aragón en Barcelona. Madrid 1920; Federico Udina Martorell, Guía del Archivo de la Corona de Aragón. Madrid 1986; Josef Kollmann, Archivnictví ve Španělsku. Sborník archivních prací 38/1988, č. 2, s. 435 - 438. Kollmannova výborná studie je zatím jedinou prací o celkovém stavu španělských archivů, která u nás vyšla. Obsahuje též bibliografické údaje o dílech českých badatelů, kteří o španělských archívech psali. V umístění Aragonského korunního archivu došlo od publikace Kollmannovy studie ke změně - není už ve starém místokrálovském paláci, ale přestěhoval se do nové budovy, speciálně pro něj postavené (calle Almogàvers 77, 08018 Barcelona).

27) Viz Jos. Kollmann, c.d., s. 423 - 427 a též poslední vydání průvodce po archivních fondech: Archivo General de Simancas, Guía del Investigador. Por D. Angel de la Plaza Bores. Cuarta edición corregida, Madrid 1992.

28) Názorně o tom svědčí Kybalova kartotéka uložená v SÚA v Praze, sice ve fondu přepisů ze Simancas, ale obsahující i výsledky jeho výzkumu v madridském Národním archivu.

29) Dopis je datován v Římě, 12. června 1909 a Kybal se v něm obrací na ředitele Archives générales du royaume d'Aragon: "Monsieur, Je me permets de vous faire savoir que j'ai l'intention de m'arrêter au commencement du mois Juillet, chemin faisant pour Madrid et Simancas, à Barcelone pour y prendre, dans les "Archives générales du royaume d'Aragon", les premiers renseignements sur les documents qui concernent l'histoire de ma patrie, royaume de Bohême en Autriche. Je vous prie donc, Monsieur, de vouloir bien me donner la permission de travailler aux archives célèbres que vous avez l'honneur de diriger. Veuillez agréer, Monsieur, l'expression de mes sentiments les plus distingués. Dr. Vlastimil Kybal (Prague), membre de l'Istituto Austriaco di studi storici à Rome, via di Ripetta n° 108".

Alfons IV. vyjádřil potěšení nad ochotou českého krále bojovat proti nepřítelům katolické víry, nemohl však Pinchonovi říci o zamýšlené válce nic určitého, neboť se teprve chystal k jednání s kastilským králem Alfonsem XI. (1312 - 1350), bez jehož součinnosti by byl takový podnik těžko myslitelný. Výsledkem setkání obou španělských panovníků byla dohoda o alianci proti muslimům, zpečetěná sňatkem Alfonse IV. se sestrou Alfonse XI. V únoru 1329 byl Ramón de Melán vyslán k Janu Lucemburskému s těmito radostnými zprávami a se sdělením, že králové hodlají začít válku o Božím hodu velikonočním. Alfons IV. žádal proto Jana Lucemburského, aby přitáhl s takovým počtem mužů, jaký uzná za vhodné, a vzkazoval mu, že je ochoten splnit jeho podmínky. Melán hledal českého krále ve Francii a v Lucembursku, ten byl ale zaměstnán v té době válkou v Litvě. Na radu trevírského arcibiskupa Balduina, jenž ho od cesty Německem zrazoval, zůstal Melán v Trevíru, podařilo se mu nicméně prostřednictvím kurýrů navázat s Janem písemný styk. Osobně se s ním mohl setkat až v červnu 1329 v Bischofsheimu, kam mu vyjel vstříc s trevírským arcibiskupem a jeho doprovodem. Jan v rozhovoru poukazyval na neurovnané poměry, s nimiž se po příjezdu setkal, tj. na válku mezi arcibiskupy trevírským a mohučským a mezi vévodou brabantským a panem Fauquemontem, která ho vzhledem k jeho vztahu k Balduinovi a Fauquemontovi nemohla nechat lhostejným.³⁹⁾

Šustovo vylíčení opakovaných Melánových pokusů o dosažení závazné dohody s Janem Lucemburským lze doplnit na základě Melánovy zprávy pro Alfonse IV., sepsané před zářím 1329. Po setkání s Janem v Bischofsheimu dostal v Bingenu jeho písemnou odpověď, a když se uchýlil do Trevíru, aby vyhotovil zprávu pro Alfonse IV., obdržel od Jana Lucemburského tajný vzkaz, že se nemá k svému králi vracet, dokud nebude znovu hovořit s Janem. Pak od něj dostal "*velmi tajný*" pokyn k jednání s hrabětem hennegavským a s vévodou brabantským, což učinil, než se odebral do Cách, kde dlel český král. Melán doufal, že vyřešení rozporů umožní účast Jana Lucemburského, hraběte hennegavského a vévody brabantského na válce proti muslimům a hodně si v tomto ohledu sliboval od účasti francouzského krále na přípravě tohoto "*svatého tažení*". Dostala se k němu zpráva, že o zářijovém svátku Panny Marie se má konat schůzka francouzského a českého panovníka a několika dalších knížat. Důvěryhodné osoby mu též sdělily, že na radu českého krále a jiných velmožů požádá francouzský panovník Alfonse IV. o setkání, jemuž prý se aragonský král nebude moci vyhnout. S ohledem na výdaje prosil Melán svého pána, aby mu oznámil, zda má čekat až do uvedeného shromáždění. K své zprávě připojil tři články, o něž český král doplnil předchozí dojednané (nám však přesně neznámé) podmínky. Za prvé žádal (což bylo od něj prozřetelné), aby mu kastilský král zaručil na svém území stejné výhody, jaké mu pro něho a jeho lidi poskytuje na svém území král aragonský; za druhé, aby mohl vést 500-5000 mužů jízdy, při vzájemných zárukách pro případ, že by Janovo vojsko způsobilo škodu aragonskému králi či jeho území nebo kdyby Alfonsovi lidé způsobili škodu Janovi či jeho vojákům. Za třetí, v případě účasti na vítězné bitvě v Granadském království požadoval, poněvadž si nečinil územních nároků,

39) České dějiny II-2, s. 447 - 480; Acta Aragonensia III., s. 544 - 549.

aby měli jeho vojáci podíl na kořisti a zajatcích, jak je to v takových případech zvykem.⁴⁰⁾ Schůzka panovníků, o níž psal Melán, se zřejmě nekonala a neznáme ani odpověď na zmíněné tři doplňující články krále Jana. Melánovy další snahy o setkání s českým králem a jeho účast na válce ve Španělsku, popsané dobře Šustou,⁴¹⁾ skončily nakonec bez úspěchu, neboť český král měl bezprostřednější zájmy a jeho deklarovaná ochota podílet se na křesťanské reconquistě granadského území byla definitivně pohřbena, když se koncem r. 1330 vydal s vojskem do Lombardie. Myšlenku křížové války ve Španělsku se sice ještě v následujícím roce snažil prosadit francouzský král Filip z Valois a v této souvislosti se znovu vyskytlo i jméno českého panovníka jako jednoho z předpokládaných účastníků tažení, spolu s králem anglickým, skotským a navarským,⁴²⁾ ale úsilí francouzského dvora bylo bezvýsledné. Nadšení aragonského krále pro válku klesalo a změnily se i poměry na Pyrenejském poloostrově, neboť Alfons XI. uzavřel v rozporu s kastilsko-aragonskou dohodou z r. 1329 o ofenzivní alianci separátní mír s muslimy.⁴³⁾ Francii bylo aragonskými posly sděleno, že kastilský král by se postavil proti každému panovníku, který by přišel válčit proti muslimům, neboť dobytí granadského území považuje za svou vlastní věc.⁴⁴⁾

Rivalita mezi křesťanskými státy odedávna zpomalovala postup reconquisty, pomáhajíc muslimům prodlužovat své tenčící se panství na poloostrově a podnikat nečekané a nepřijemné protiúder. Granadský emírát (ve španělských pramenech se o něm hovoří jako o království a emir je nazýván králem), na nějž bylo zredukováno muslimské panství ve Španělsku, by pro křesťanské území nepředstavoval nebezpečí, kdyby nebylo vojenské pomoci, které se mu dostávalo ze severní Afriky, kde vznikl v druhé polovině 13. stol. silný stát dynastie Benimerinů, provádějící vpády do Španělska. Výsledkem jednoho z nich bylo v r. 1333 znovudobytí Gibraltaru. Přetrvávání muslimského státu a vpády musulmanů z Afriky byly stálou výzvou pro křesťany nejen na Pyrenejském poloostrově. Myšlenkou na boj pod znamením kříže proti muslimům v Andalusii byl stržen i syn Jana Lucemburského, příští český král a římský císař Karel IV. Snad by se v r. 1340 do Španěl vskutku vypravil, kdyby mu jeho otec, jehož zrak rapidně slábl, španělské dobrodružství nerozmluvil.⁴⁵⁾ Karel IV. rezignoval na tažení do Andalusie právě v roce, kdy kastilské a portugalské vojsko porazilo muslimy v důležité bitvě u říčky Salado, jež měla spolu s dobytím Algecirasu, jehož obléhání v r. 1342-44 se zúčastnili i francouzští a angličtí šlechtici, rozhodující význam pro ovládnutí gibraltarské úžiny křesťany. Zpráva o bitvě u Salada se dostala i do Čech. Pod titulem "*De magno exercitu et conflictu christianorum cum paganis*" ji zaznamenal ve své kronice František Pražský, uváděje, že v bitvě bylo zabito přes 300 tisíc pohanů.⁴⁶⁾ Aspoň stručný záznam o této bitvě, v níž "*infiniti ex gente paganorum mortui sunt*" přináší kronika Beneše z Weitmile.⁴⁷⁾

40) H. Finke, Nachträge und Ergänzungen, s. 490 - 496.

41) České dějiny II-2, s. 480.

42) J. Zurita, Anales, lib. VII, cap. 14.

43) Julio Valdeón-José María Salrach-Javier Zabalo, Feudalismo y consolidación de los pueblos hispánicos. (Siglos XI - XV.) Historia de España dirigida por Manuel Tuñón de Lara IV, Barcelona 1980, s. 295.

44) J. Zurita, Anales, lib. VII, cap. 14.

45) Jos. Šusta, Karel IV. Otec a syn 1333 - 1346, České dějiny II-3, Praha 1946, s. 326.

46) Jos. Emler, Praměny dějin českých IV, Praha 1884, s. 428 - 429.

47) Tamtéž, s. 490.

Dějiny vlády Karla IV. byly na styky se Španělskem, konkrétně s aragonským dvorem, o něco bohatší, než jak to vyplývá z naší historiografie. Písemný a diplomatický kontakt s Petrem IV. Obřadným (1336-87) možno sledovat s velkými přestávkami od poloviny 14. století. Dne 12. září 1350 odpovídal Karel Petrovi na dopis, v němž ho aragonský král zpravil o svém sňatku (s Leonorou, dcerou Alžběty a Petra II. Sicilského),⁴⁸⁾ o úmrtí své tchyně a o úspěšném potlačení rebelie podaných. Král Karel mu vyslovil soustrast nad úmrtím tchyně, vyjádřil potěšení nad ostatními zprávami a přání, aby korespondence pokračovala.⁴⁹⁾ V r. 1353, v době, kdy aragonský panovník připravoval vojenskou expedici proti Janovu, se Karel IV. pokusil o smírné řešení konfliktu mezi Aragonským královstvím, spojeným s Benátkami, a Janovskou republikou. Poslem, kterého vypravil k aragonskému dvoru se svými návrhy, byl jeho tajemník⁵⁰⁾ Jan Vicedomus z Arezza (Juan Vicedomo de Aretio, Johannes de Vicedominis de Arcio), jenž - jak uvádí Zurita - sdělil, že se císař, jak byl Karel IV. titulován, snažil o to, aby se dohodl Janov s Benátkami a jejich příznivci, a jménem císaře snažně žádal, aby aragonský král přistoupil na cestu smíru. Ten však odpověděl, že o totéž se snažil i papež (Inocenc VI.) a jeho předchůdce Kliment, ale Janované to odmítli, nechtějíc vrátit ostrov Korsiku, jež byla králi postoupena papežskou stolicí. Nechtěli ji vydat ani do rukou papeže, aby jako arbitrážní soudce rozhodl o právu sporných stran. Z té příčiny není ochoten k míru, aniž by napřed Janované přišli k rozumu.⁵¹⁾ Písemná odpověď Petra IV. (červenec 1353) na misi Jana z Arezza byla zdvořilá, ale vyhýbavá.⁵²⁾ Připomínal v ní, že ho ke smíření s Janovem vyzval už papež, pokládal však záležitost, jež se ho bezprostředně týkala, za tak důležitou, že se k ní zatím nechtěl závazně vyjádřit. Sděloval, že o věci hovořil s Karlovým poslem, jenž podá svému pánu obšírnější zprávu. Protože se v dopise nic neříká o sporu s Janovany, týkajícím se Korsiky, je možné, že Zurita čerpal pro svůj výklad i z nějakého jiného pramene.

Válka, kterou Aragonci spolu s Benáťany vedli v Itálii, poskytla příčinu k novému jednání mezi Petrem IV. a římským králem. Válka s Janovem se ukázala obtížnější, než Petr předpokládal. Spojené aragonské a benátské loďstvo sice 27. 8. 1353 úplně zničilo janovskou flotilu v bitvě u Algueru, ale Janovská republika se rychle dokázala zotavit a 4. 11. 1354 porazila benátské loďstvo v přístavu Portolongo. Situace aragonského krále byla komplikována i nově vzplanuvším bojem mezi Neapolskem a Sicílií. Neutěšeně se vyvíjely i poměry na Sardinii, kde proti aragonskému králi rozněcoval znovu povstání soudce z Arborey, hlava mocného sardinského rodu. Aragonský král se proto rozhodl hledat pomoc u Karla IV., jenž byl právě v Itálii na své korunovační jízdě. Finke našel zajímavý soubor dokumentů týkajících se tohoto rozhodnutí a jednání s Karlem IV., jímž byli pověřeni právníci Oliver de Olivet a Peter de Falcs. Jejich prezentační list pro římského

48) Sňatek s Leonorou uzavřel Petr IV. v červenci 1349.

49) Finke, Zur Korrespondenz der deutschen Könige und Fürsten mit den Herrschern Aragons im 14. und 15. Jahrhundert. Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens 5, 1953, s. 482.

50) Pouze jako tajemníka ho uvádí Zurita (Anales, lib. VIII, cap. 52). Aragonský král ho tituluje, podle všeho převzetím z dopisu Karla IV., "*secretarius, consiliarius familiarisque vester et regalis referendarius aule vestre nuncius, ad nos missus*". (Heinrich Finke, Zur Korrespondenz, s. 489). K jeho dalšímu působení v diplomatické službě Karla IV. (1355) viz Monumenta Vaticana res gestas Bohemica illustrantia (ed. J. F. Novák). Prague 1907, s. 153 - 154.

51) J. Zurita, Anales, lib. VIII, cap. 52.

52) H. Finke, Zur Korrespondenz, s. 489 - 490.

krále měl datum 4. února 1355. V instrukci se jim ukládalo, aby v první řadě zjistili, zda na Karlově dvoře neagituje proti Petrovi zástupci soudce z Arborey. Měli Karlovi IV. vyložit pletichy tohoto vzbouřence, kterému není radno věřit. Ve věci smíru s Janovem, pokud by se římský král této otázky sám dotkl, měli jako svůj vlastní názor poukázat na dřívější nemožnost míru, neboť Janované drží pevně místo na Sardinii a Petr tudíž nemohl vyhovět Karlovu přání, jež mu sdělil prostřednictvím svého posla. Situace se však změnila dobytím Algueru, a oni se proto domnívají, že by se jejich panovník mohl pustit do mírového jednání bez újmy pro svou čest. V případě, že by se Karel zeptal na jejich názor, mohli sami od sebe navrhnout klid zbraní v délce jednoho až dvou let. Během této doby by jedna strana nesměla druhé škodit. V sardinské otázce měli krátce zdůraznit, že je záležitostí papeže, nikoli krále. Ohledně Benátek jim instrukce ukládaly zjistit, co soudí Karel IV. o jejich nové porážce a zda Benáťané zbrojí nebo jednají o mír s Janovem.

Odjezd poslů se však zdržel o více než dva měsíce a jejich vyslání předcházela nová iniciativa Karla IV. Instrukce byla zaměněna jinou, obsahující neobvyklou odchylku v tradici aragonské diplomacie. V rozporu s etiketou, podle níž si měli napřed vyžádat audienci u římského krále, bylo jim uloženo jednat se staršími městy Pisy a teprve potom s Karlem IV., jenž o vyslání poslů požádal. Starším v Pise měli objasnit, že chování města při povstáních na Sardinii nebylo chováním přátel a že aragonský král očekává vysvětlení a zadostiučinění. Až pak měl jít jeden z vyslanců k římskému králi a předat mu dopis Petra IV. s naléhavou prosbou o urovnání neapolsko-sicilských rozporů. Po splnění této mise měl opustit Pisu a až by byl od ní vzdálen den jízdy, měl se vrátit opět ke Karlu IV. a prohlásit, že při zpáteční cestě obdržel od svého společníka, dlícího ještě v Pise dopis, který jim poslal jejich král. V něm že jim udílí pokyn, aby Karlovi ústně sdělili na jeho písemnou prosbu o vypravení vyslanců k mírovému jednání aragonsko-benátské strany s janovskou, že aragonský král, aby mu projevil svou úctu, takové vyslanec pošle. Zpoždění bylo způsobeno tím, že král nevěděl a dosud neví, zda jsou u císaře vyslanci Janova, neboť Petrovi nevyhovuje, aby jeho míroví poslové se objevili u císaře dřív, než Janovští. Vyslanec měl dále Karla upozornit, že mírová jednání vedl až do určitého bodu papež. Bez papeže by nemohlo být míru, neboť Sardinie je církevním lénem. Vyslanec měl ještě jednou zdůraznit Petrovu ochotu, pokud o ni Karel IV. bude po vyslechnutí důvodů ještě stát, ale nejprve by museli být u Karla zástupci Benátek a Janova. Kdyby Karel přešel na bližší okolnosti, mohl mu vyslanec sám od sebe poradit, aby doporučil Petrovi dvouletý klid zbraní, předtím by si však musel zajistit souhlas Janovanů a Benáťanů. Císař a papež by pak v té době mohli položit základy míru.

Aragonští vyslanci si uvědomovali neobvyklost postupu, který jim byl uložen, neboť přikázané jim pořadí návštěv by mohlo být pokládáno za urážlivé pro Karla IV. a promítnout se nepříznivě i do jeho vztahu k Petrovi. Společně tedy navštívili, bez ohledu na znění instrukce, nejprve Karla IV., s nímž se pak viděli několikrát, vracejíc se v rozhovorech k otázce klidu zbraní, jako k nejdůležitější věci. Přitom však nepřestávali zdůrazňovat, že o názoru svého krále a možném obsahu míru nemohou říci nic bližšího. K jednání se staršími městy jim Karel ponechal voľnou

ruku s tím, že příležitostně bude o něm informován. Tato jednání, jejichž předmětem byla pomoc, kterou Pisané poskytovali nepřátelům aragonského krále, nic nevyřešila, ale pro Petra IV. byla daleko nepřijemnější zpráva, že v Miláně došlo 1. května 1355 k uzavření míru mezi Janovem a Benátkami. A od Karla IV. dostal dopis s datem 10. června, v němž mu císař oznamoval, že se mu přes všechny snahy nepodařilo dosáhnout pro něho narovnání s Janovem a že ani Janované ani Milánští nejsou tomu vůbec nakloněni. Sliboval, že se o to znovu vynasnaží při rozhovoru s milánskými říšskými vikáři a pošle Petrovi zprávu. Ta však buď nebyla odeslána nebo se prostě nedochovala. Neúspěchem pro aragonského krále skončila i prosba ke Karlovi IV. o zprostředkování míru na Sicílii, kde Neapolsko poskytovalo vojenskou pomoc straně nepřátelské aragonskému králi. Karel zprvu slíbil, že se o zprostředkování pokusí, ale po té, když obdržel výstrahu od kardinála z Ostie, že se o neapolsko-sicilský spor nemá starat, neboť jde o záležitost papeže, jenž je lenním pánem obou zemí, vzdal se další osobní intervence. Oznamoval však - rovněž v dopise z 10. června, že píše papeži a také řadě kardinálů i francouzskému králi, aby energicky působili na papeže v mírotvorném smyslu, a že se v této věci obrací i na své prokurátory a důvěrníky u kurie. Radil králi Petrovi, aby rovněž napsal spřáteleným kardinálům a aby sicilský král poslal do Avignonu slavnostní poselstvo.⁵³⁾

Finke konstatuje, že tímto dopisem "*dozněla korespondence mezi oběma vladaři*",⁵⁴⁾ což se ale neshoduje s obsahem dokumentu z následujícího roku, který sám vydal.⁵⁵⁾ Kromě toho jeho mladší německý kolega objevil několik dalších dopisů mezi dvorem Karla IV. a Petra IV., jde však většinou o korespondenci bez politického významu. Začátkem šedesátých let došlo sice k příhodě, jež hrozila, že zkalí vztahy mezi Karlem IV. a aragonským králem Petrem IV., neví se však o ní víc, než přináší výsledná informace: Někdy v r. 1360 nebo 1361 jistý hrabě Rudolf (Randulphus) zabavil z příkazu císaře zboží a peníze dvou obchodníků, poddaných Petra IV. Iniciátorem této akce byl kostnický měšťan, který si ji vymohl falešnou informací. Aragonský král se poškozených obchodníků zřejmě s úspěchem zastal, neboť na základě jiného císařova příkazu jim byly zabavené věci vráceny. Tím byl konflikt vyřešen, jak je patrné z prohlášení vydaného Petrem 22. 12. 1361 v Barceloně, v němž uvedeného hraběte, "*quem in hac parte honorabiliter et sufficienter excusat imperialis serenitas*" ujistil opět svou přízní a přátelstvím.⁵⁶⁾ 25. února

53) Zkráceně podle H. Finke, Zur Korrespondenz, s. 466 - 471 a 491 - 492.

54) H. Finke, Zur Korrespondenz, s. 471.

55) Ze korespondence zjevně pokračovala, vidno z listu datovaného v Avignonu 26. prosince 1356, v němž Petrův "*regens cancellariam*" Jaspertus de Tregurano píše z pokynu svého panovníka císařově kanceláři, že aragonský král neodpověděl na dva Karlovy dopisy, protože císař v tituluře uvedl své jméno před jménem aragonského krále, jenž se obával, aby tím nevznikla prejudice... Viz H. Finke, Zur Korrespondenz, s. 492-493.

56) J. Vincke, Zu den Anfängen der deutsch-spanischen Kultur- und Wirtschaftsbeziehungen. Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens 14, 1959, s. 142. Postup proti aragonským obchodníkům, vyřešený k jejich spokojenosti, souvisel asi s případem, který popsal Tadra a který se zrodil rovněž ze stížnosti kostnického měšťana. Ten uvedl, že ho ve Francii oloupili o zboží v ceně 1500 zlatých. Z císařské kanceláře byl v jeho prospěch podvodně vylákán list s datem 1. 7. 1360, nařizující uvěznění francouzských kupců a zabavení jejich zboží, dokud by kostnický obchodník nebyl odškodněn. Důsledky tohoto listu, v němž byl jmenován jako relator, tj. jako jeho vlastní původce, Purkart, purkrabí magdeburský, hofmistr císařského dvora a probošt vyšehradský, nejsou bez zajímavosti pro téma tohoto článku vzhledem k Purkartově nedobrovolné návštěvě Aragonského království. V r. 1363 byl totiž Purkart při odjezdu z Avignonu, kam přibyl jako císařský vyslanec, zadržán a uvězněn pomstychtivými francouzskými kupci, jakožto domnělý původce císařova listu. Přes

1370 sděloval aragonský král Karlu IV., že obdržel jeho dopisy ve prospěch šlechtice Wertha, Karlova oddaného důvěrníka (familiaris), jenž s několika svými druhy přibyl do Aragonského království za vojenskou službou ("*ad has veniebat partes pro exercicio milicie secularis*"). Na základě Karlova doporučení je rád přijal a dal jim průvodní list, aby mohli cestovat do Kastilie, kde po určitou dobu setrvali. Nyní se týž králův důvěrník vrátil z Kastilie a na Karlovu počest byl přijat stejně přátelsky, jako předtím. Protože se chce vrátit ke Karlovi, vydává mu a jeho společníkům opět průvodní list, potřebný ke zpáteční cestě. Dopis aragonského krále končí sdělením, že všichni členové královské rodiny jsou zdraví a že by uvítal zprávy o tom, jak se daří Karlovi, císařovně a jejich dětem.⁵⁷⁾

V lednu 1371 dleli na aragonském dvoře dva císařští poslové, Engidius Bertus de Villa Tronis a Jacobus Huslin de Terego, kteří tam přivezli zprávu o narození dalšího císařova syna Jana, příštího Jana Zhořeleckého.⁵⁸⁾ Vraceli se s blahopřejným dopisem Petra IV. císařovně Alžbětě Pomořanské, datovaným 8. ledna 1371 v Tortose, v němž aragonský král vyjádřil své potěšení nad tím, že císařovna přivedla na svět chlapce "*corpuscule et membris singulis elegantem*", a v němž adresátku informoval o dobrém zdravotním stavu své rodiny.⁵⁹⁾ I císař byl kromě jiných adresátů (králů a knížat) určen list Petra IV. z 5. 12. 1475, v němž doporučoval svého věrného herolda Mikuláše Alamanniho, který zamýšlel cestovat po různých částech světa.⁶⁰⁾

Za vlády Václava IV. se dvakrát objevila myšlenka na sňatek příslušníka panovníckého rodu s aragonskou princeznou Janou, dezerou Jana I. Nejprve se o ni ucházel Václav IV. sám, potom pro svého bratrance moravského markraběte Prokopa. Tato skutečnost je známa, v naší historické literatuře však nebyly vzaty v úvahu všechny publikované prameny ani poněkud odlišný výklad o původu těchto sňatkových záměrů, jejichž uskutečněním by se staly styky mezi oběma dvory nepochybně hojnějšími. Podle Bartoše i Spěváčka se teprve z léta 1388 zachovala zpráva o tom, že se Václav IV. ucházel o aragonskou princeznu, a to prostřednictvím kostnického biskupa Jindřicha Baylera a zvláštního posla, který se jmenoval Robert. Oba se odvolávají na list aragonského krále Jana I. z 28. července 1388, jež zveřejnil H. Finke.⁶¹⁾ Týž historik upozornil později na další doku-

papežovu snahu o jeho propuštění byl převezzen do Aragonského království a pak dokonce až na Sardinii. Svobody se dočkal teprve v příštím roce a mezi osobami, které o ni z papežova pověření vyjednávali byl i "jakýs Pavel Rojkův z Křivokláta, klérík pražské diecéze, jenž v záležitosti Purkartově až do Katalánie a Aragonie se dostal a později v uznání těchto služeb od papeže oltářnictví sv. Bernarda v kostele pražském obdržel". (Viz F. Tadra, c.d., s. 189.) V jiném svém díle cituje Tadra zápis z Vatikánského archivu, dle něhož zmíněný Pavel "multum ad partes Cathelonie et regnum Aragonie pro liberatione d. Buchardi comitis de Magdeburg-ac magistri curie d. Karoli imperatoris laboravit..." (Srov. F. Tadra, Summa Cancellariae (Cancellaria Caroli IV.). Formulář královské kanceláře české XIV. století, Praha 1895, s. 191.)

57) Johannes Vincke, Zu den Anfängen, s. 143 - 144.

58) Tamtéž, s. 145. Vincke udává jako datum narození 22. červen 1370, Spěváček (Karel IV. Život a dílo 1316 - 1378, Praha 1979, s. 428) odůvodněně 15. červen.

59) J. Vincke, Zu den Anfängen, s. 145.

60) Tamtéž, s. 149.

61) F. M. Bartoš, Čechy v době Husově 1378 - 1415. České dějiny II-6, Praha 1947, s. 79; J. Spěváček, Václav IV. 1361 - 1419. K předpokladům husitské revoluce. Praha 1986, s. 196. H. Finke, Aragonisch-sicilische Beziehungen zum bayrisch-pfälzischen Hause im 14. Jahrhundert. Zeitschrift für Geschichte des Oberheims, neue Folge, Bd. 39, 1926, s. 510 - 511. Znovu vydal Finke tento list v Zur Korrespondenz, s. 499 - 500. V obou případech s nepatrnou chybou - clarissimo místo carissimo v oslovení Václava IV.

menty, které posunují zájem o princeznu Janu do r. 1387. Obsahují také výhrady, vznesené aragonským králem, takže tvoří soubor, dovolující podrobnější a přesnější výklad o sňatkových plánech a jednáních. Především se ukazuje, že v sňatkovém jednání vystupoval iniciativně bývalý arcibiskup z Raveny, kardinál Pileus de Prata, jenž v té době přešel na stranu Klimenta VII. Ačkoli neznáme přesné datum příchodu posla Roberta ani to, zda aragonský král neobdržel zprávu o Václavově zájmu už předtím, jisté je, že byl o žádosti českého a římského krále zpraven nejpozději v červenci 1387. Z 2. srpna téhož roku je totiž datována jeho instrukce pro Luquiho Escarampa, vyslaného k papežskému dvoru do Avignonu s pověřovacími dopisy pro arcibiskupa z Raveny a papeže, s nimiž měl jednat.⁶²⁾ Luquí měl vysvětlit kardinálovi, že návrh na sňatek se králi zamlouvá a že kardinál by mohl vypracovat příslušné články (zřejmě články sňatkové dohody), ovšem s vědomím a se souhlasem papeže (Klimenta VII.), neboť jinak by král v této věci nepokračoval. Luquiho úkolem bylo však také informovat papeže o králových výhradách nebo pochybnostech. Jan I. totiž váhal, a to ze dvou důvodů: především proto, že římský král je schismatic a on nechtěl mít žádné spojení s nepřáteli církve, zejména ne takové, jež bylo navrhováno. Za druhé se dozvěděl, že francouzský panovník má v úmyslu dát se v dohledné době korunovat za krále římského, a je-li tomu tak, nemínil dát svou dceru sesazenému králi. Vyslanec měl proto požádat papeže, aby Jana I. informoval o skutečné situaci a o svém záměru, aby se král podle toho zařídil. Kdyby Luquí zjistil, že zmíněné věci nejsou pravda a že se papeži návrh sňatku líbí, potom, ale teprve potom by mohl říci uvedenému kardinálovi, aby vypracoval body, o nichž už byla svrhu zmínka.⁶³⁾ Mezi Pileovou iniciativou a dopisem aragonského panovníka Václavovi IV., datovaným v Zaragoze 27. 7. 1388, uplynul tedy téměř celý rok. V listopadu se aragonský král k záležitosti sňatku, i když nepřímou, vrátil. Do Avignonu byl vyslán Petr z Bergy, aby jednal s Jakubem Aragonským (Jaime de Aragón), kardinálem a správcem valencijské diecéze, a s papežem Klimentem VII. Z instrukce pro Petra z Bergy (16. 11. 1388) se dozvídáme o úmrtí Václavova posla Roberta, doručitele jeho listů Janovi I. Je z ní též zřejmé, že kardinál, dřívější valencijský biskup, jak je v instrukci stále nazýván, již dříve vedl - zřejmě s králem - nějakou korespondenci týkající se sňatku Václava IV. Nyní měl napsat Václavovi IV., že se dověděl o vyslání jeho komorníka (canbrer) Roberta s pověřovacím dopisem ohledně jednání o Václavův sňatek s dcerou aragonského krále, a že, pokud ví, byl Robert králem dobře přijat, odvážel s sebou jeho odpověď, ale na zpáteční cestě zemřel. Biskup si měl při sestavování listu Václavovi IV. počínat dle svého uvážení, aniž by však vznikl dojem, že král o tom něco ví.⁶⁴⁾

List Jana I. českému a římskému králi datovaný 28. 7. 1388, jehož znění se zachovalo pouze v registru, byl zřejmě tím, jež z aragonského dvora odvážel zmíněný Robert. Neznáme však pohnutí aragonského krále k tajnostkářskému

62) V dokumentu, který uveřejnil Finke, je tento posel nazýván Luquí Escarampa. Ferran Soldevila, *Història de Catalunya II*, Barcelona 1962², s. 500 má Luquí Scarampa, uváděje, že byl členem komarity Jana I.; správně se však psal tento Lombardan asi Luchino Scarampi (viz *Historia de España dirigida por Manuel Tuñón de Lara IV*, s. 321).

63) H. Finke, *Zur Korrespondenz*, s. 475 - 476 a 498 - 499.

64) Viz přílohu IV.

informování Václava IV. o přijetí, které se dostalo jeho poslu a o smrti, jež ho zastihla, když se s královnou odpovědí vydal na zpáteční cestu. Robertova smrt, zejména měl-li být doručitelem listu krále Jana z 28. června, sňatková jednání nepochybně zdržela, pokud ovšem Václav IV. o manželský svazek s aragonskou infantkou skutečně stál. Jan I. vyjádřil v uvedeném listě z 27. 7. 1388 ochotu prodnat záležitost sňatku s Václavovými vyslanci, kteří měli být k tomu vybaveni plnou mocí. Ač upozorňoval, že infantka nemá nouzi o nápadníky, z jeho odpovědi (která se netýkala jen sňatku)⁶⁵⁾ bylo zřejmé, že papežský dvůr v Avignonu nepotvrdil oprávněnost jeho obav z Václava IV. jako schismatika ani zvěst, podle níž měl být v důstojnosti římského krále vystřídán francouzským panovníkem. To je možno vyvodit i z listu krále Jana I. papeži Klimentovi VII. z 27. srpna 1388, v němž mu sděloval, i když konkrétně nejmenoval nápadníka, že je ochoten akceptovat výsledek papežova jednání o sňatku své dcery.⁶⁶⁾ Úvahy o tom, zda na sňatku více záleželo aragonskému králi nebo Václavovi IV. nebo zda byl Václavův návrh myšlen doopravdy, ustupují do pozadí před výkladem Finkeho, který celou záležitost se sňatkem pokládá za dobře promyšlený klimentův plán na získání římského krále pro Avignon, u jehož zrodu byl Pileus de Prata, jenž znal německé poměry a znal i krále Václava, s jehož souhlasem procestoval v prvních letech schismatu Německo, kde tehdy agitoval pro Urbana VII.⁶⁷⁾ Sňatkový plán, z něhož nakonec nic nebylo, měl snad naději na úspěch jen v případě, že by Václav měl o spojení s Janou vytrvalejší zájem, byl ochoten překonat průtahy s vysláním zplnomocněných posůl a pokračovat v jednání. Smlouvení sňatku s bavorskou princeznou Žofií - odhlédneme-li od jiných důvodů - bylo rozhodně pohodlnější.

Podle Finkeho vyšel od Klimenta VII. i záměr spojit sňatkem infantku Janu s moravským markrabětem Prokopem.⁶⁸⁾ Tentokrát i v české historiografii je tato akce uvedena v širší souvislosti se snahou Klimenta VII. o navázání styků s pražským dvorem.⁶⁹⁾ Při uvažovaném sňatku Prokopově se však opírala pouze o zprávu aletského biskupa Jindřicha Baylera podanou 15. ledna 1391 na základě informace z Avignonu salzburskému arcibiskupovi Pelhřimovi. Nepřihlédla tedy k dokumentům, jež bezprostředně prokazují přítomnost Václavova posla Ulricha Heberspela,⁷⁰⁾ pověřeného sňatkovým jednáním, ani k dopisu jež aragonský král poslal v této záležitosti s datem 7. 9. 1390 papeži Klimentovi V.⁷¹⁾ a téhož dne i králi Václavovi.⁷²⁾ Překvapuje to speciálně u Bartoše, jenž se hlásil k H. Finkemu jako k svému učiteli a dopisoval si s ním. Zřejmě však jeho studii, obsahující též odkaz na dopis aragonského krále Klimentovi VII., přehlédl, neboť jinak by jistě nekomentoval zprávu, že aragonský král svěřil rozhodnutí o sňat-

65) Aragonský král odpovídal Václavovi i na tu část jeho listu (jehož obsah známe pouze z této odpovědi), v níž Václav hovořil o jejich společných zájmech - oblibě hudebníků a lovu. Z jeho odpovědi, že mu tyto zábavy slouží jen k oddechu v jeho starostech, vyvodil aragonský historik v 16. stol. na adresu Václava IV. moralistní závěr, že přílišné věnování se zábavě je neřestí, i když se jedná o krále. (J. Zurita, *Anales*, lib. X, cap. 43). Finke shledává odpověď Jana I. "*podivuhodně chladnou*" (*Zur Korrespondenz*, s. 476).

66) H. Finke, *Zur Korrespondenz*, s. 500.

67) Tamtéž, s. 475.

68) Tamtéž, s. 476.

69) F. M. Bartoš, *Čechy v době Husově*, s. 89-90; J. Spěváček, *Václav IV.*, s. 203 - 204, 206.

70) J. Vincke, *Zu den Anfängen*, s. 169 - 170. Viz též přílohu VI. k tomuto mému článku.

71) Tamtéž, s. 168 - 169 a přílohu V.

72) Tamtéž, s. 169 a přílohu III.

ku markraběte Prokopa s infantkou Janou papeži Klimentovi, konstatováním, že je těžko povědět, co je na tom pravdy.⁷³⁾

Téměř ve stejné době, jako Václav IV. pro Prokopa, se ucházel o aragonskou infantku Janu Albrecht III. Rakouský pro syna zemřelého vévody Leopolda. I nyní přenechal Jan I. rozhodnutí Klimentovi VII.: podle toho, co by se papeži zamlouvalo, byl ochoten provdat svou dceru do Rakous nebo do Čech.⁷⁴⁾ Nakonec Jana neodjela do Čech ani do Rakous, ale stala se manželkou hraběte Matouše de Foix, jenž se pokusil tohoto sňatku využít k podepření nároků na aragonskou korunu, o jejíž nabytí se bezvysledně a nerozumně pokusil vojenským vpádem.⁷⁵⁾

Další kontakty mezi aragonským a českým dvorem jsou doloženy z druhé poloviny devadesátých let. Aragonští panovníci nezapomínali na své územní nároky v říši, které odvozovali od příbuzenských vztahů s německými vládnoucími rody. Dcera korutanského vévody Oty Alžběta se v r. 1323 provdala za Petra II. Sicilského, vnuka aragonského krále Petra III. Jejich dcera Leonor byla od 1349 provdána za aragonského krále Petra IV. Obrádného, otce pozdějších králů Jana I. a Martina I., a její sestra Beatrix (1326-65) byla od r. 1344 manželkou rýnského falckraběte Ruprechta II. Ze strany sicilského i aragonského dvora byly pak vznášeny nároky na korutanské dědictví, ba i na území v Tyrolích, zvláště na bývalé hrabství Sarntheim, severně od Bozenu, které patřilo Eufemii, matce Alžběty a babičky Leonory, která prý odkázala svá dědičná práva svým dcerám. Po více než padesát let Sicílie a Aragon pomýšlely na ono dědictví, jež poprvé slibovalo spřízněným dynastiím vyhlídku na získání držav v říši. Svědectvím tohoto zájmu je list královny Marie, ženy Martina I., z 22. 2. 1397, adresovaný římskému a českému králi. Marie, která po smrti Jana I. vykonávala vládu jménem svého muže, jenž pobýval na Sicílii, nepouštěla ze zřetele aragonské nároky v Německu, upozorňujíc Václava IV. na práva aragonského panovníka v Bavorsku, Tyrolích a Gorici, "*intra vestri imperii limites constitutis*". Oznamovala králi Václavovi, že k němu vysílá Petra z Bergy, právníka informovaného o právech aragonského krále, a prosila Václava IV., aby poskytl víru jeho slovům.⁷⁶⁾

73) F. M. Bartoš, Čechy v době Husově, s. 90. Lépe byl zjevně informován J. Spěváček, hovořící o reakci krále Václava na zprávu, dle níž aragonský král svěčil papeži Klimentovi VII. ve věci sňatku své dcery posledním slovem. Viz J. Spěváček, Václav IV., s. 206.

74) H. Finke, Zur Korrespondenz, s. 476 - 477.

75) Viz k tomu F. Soldevila, c.d., s. 515 - 517.

76) H. Finke, Zur Korrespondenz, s. 483. Dědičné nároky v Německu měly přivést k českému dvoru aragonského posla již před 47 lety. Z října 1350 pocházejí instrukce aragonského krále a královny pro Gerarda Bruna z Diestu, králova kaplana a almužníka. Jeho úkolem bylo navštívit osobně Korutany a Tyrolsko a opatrně zjišťovat, kdo tyto země drží a na základě jakého titulu, a shromáždit poznatky o tom, zda je možno získat stoupence pro nároky krále Petra IV. na hrabství Sarntheim v Tyrolích a pro nároky sicilského infanta Fridricha na Korutany. Gerard Bruno byl vybaven listy určenými 16 adresátům, mezi nimi i "*excellētissime ac magnifice principisse Agnesci [!], dei gracia Romanorum regine semper auguste ac regine Boemie*", tj. druhé manželce Karla IV. (Viz Ulla Diebel, La Reina Elionor de Sicilia. In: Memoria de la Academia de Buenas Letras, sv. X, Barcelona 1928, s. 448 - 449). Mise Bruna z Diestu se patrně neuskutečnila, jak aspoň naznačuje pokyn Petra IV. z 30. ledna 1351 jeho dvěma radům, aby vyšetřili chování Bruna z Diestu, jenž, ač vybaven penězi a písemnostmi, zůstal prý u kardinála, bývalého arcibiskupa ze Zaragoza. Radové měli zjistit pravdu a požadovat eventuálně vrácení peněz a písemností (H. Finke, Zur Korrespondenz, s. 482 - 483). Bruno však rozhodně neupadl v nemilost - v říjnu 1353 mu král v odměnu za jeho diplomatické služby povolil užívat znak Aragonu v horní části jeho erbu. Viz J. Vincke, Zu den Anfängen, s. 138 - 139.

Záměr královny Marie vyslat posla k Václavovi IV. se zatím neuskutečnil, ale nebylo od něj upuštěno. Do popředí diplomatické aktivity nového krále Martina I. se dostal pokus o překonání schismatu. Na jaře 1397 se Martin vrátil ze Sicílie, když předtím několik týdnů pobyl v Avignonu, kde měl rozhovory s Benediktem XIII. Martin I. se velmi zajímal o náboženské poměry a odstranění schismatu bylo pro něj, jak soudí Finke, "*věcí srdce*".⁷⁷⁾ V iniciativě, kterou projevil již dříve, pokračoval hned po příjezdu z Avignonu do Barcelony, kam dospěl 27. května 1397. Bez meškání začal připravovat vypravení posla ke králi Václavu IV. a několika dalším významným osobám. Dopisy pro ně vystavené byly datovány 28. 5. a téhož dne byl jejich obsah sdělen Petrovi z Bergy, jemuž bylo svěřeno jejich doručení a na jehož diplomatickou dovednost se král spoléhal.⁷⁸⁾ V listu Václavu IV., obsahujícím výzvu ke spolupráci na odstranění církevního schismatu, vyjádřil Martin I. touhu po obnovení jednoty v církvi a informoval krále o svém jednání s Bonifácem prostřednictvím poslu, které k němu vyslal ze Sicílie, aby získal jasno o jeho smýšlení. Sděloval mu též, že vedl tajné rozhovory s Benediktem, který již dříve poslal své vyslance do Německa. Jednoho z těchto vyslanců, totiž Petra z Bergy, posílá nyní Martin I. k jednání s králem Václavem.⁷⁹⁾ Listy podobného znění, mající přispět k odstranění schismatu, byly téhož dne adresovány moravskému markraběti Joštovi, kurfiřtu Ruprechtovi, třem církevním voličům, Leopoldovi Rakouskému a vévodovi saskému.⁸⁰⁾ Dalšími listy se obrátil na moravského markraběte Prokopa a biskupa ve Würzburgu.⁸¹⁾

Odjezd Petra z Bergy se z neznámých důvodů zdržel, jak vyplývá z toho, že podle register byly listy vystaveny znovu, tentokrát s datem 16. července 1397 a s určitou změnou. V první verzi král Martin I. - ačkoliv nikdy nezpochybnil svou věrnost avignonskému papeži - používal pro oba soupeře jen titulu dominus (dominus Bonifacius, dominus Benedictus), možná ve snaze aspoň o formální neutralnost v této choulostivé záležitosti. Znění z 16. července už otevřeně deklaruje obedienci Benediktovi. Zatímco Bonifác je nadále titulován pouze dominus, přirozeně bez udání číslice za jménem, o jeho avignonském protějšku se hovoří jako o "*našem panu papeži Benediktu XIII*". O způsobu, jak si aragonský král předsta-

77) H. Finke, Zur Korrespondenz, s. 477. Stanovisko aragonských panovníků k představitelům rozdělené církve se vyvíjelo. Kdežto Petr IV. zaujímal neutrální postoj (nevyslovil se pro Urbana VI. ani pro Klimenta VII., ale s oběma udržoval styky), jeho nástupce Jan I. byl již jako infant horlivým stoupencem Klimentovým. Nicméně hned po svém nastoupení na trůn v lednu 1387 pojal pod vlivem stoupenců Urbana VI. určitou pochybnost o legitimitě Klimentova zvolení. Vyslal proto do Avignonu poselstvo, jehož úkolem bylo dozvědět se pravdu. Se slovy: "Tys byl přítomen a všechno jsi viděl", svěčil avignonský vzdoropapež jednání s aragonskými posly svému českému stoupenci Konrádu Jindřichovi z Veselé, děkanu vyšehradské kapituly, jenž v letech 1377-78, tedy v době vzniku schismatu, pobýval v Itálii, kam byl vyslán Karlem IV. k papeži Řehořovi XI. († 27. 3. 1378) jednat o uznání Václavovy volby římským králem. Aragonští poslové ho požádali, aby pod přísahou a písemně vypověděl o tom, co viděl a slyšel v Římě a v jiných částech Itálie po smrti Řehoře XI. ve věci papežské volby, čemuž Konrád Jindřich vyhověl svou depozicí o událostech mezi oběma volbami. (Viz Monumenta Vaticana res gestas Bohemias illustrantia, Pragae 1903, t. V-1, s. 1-14.) R. Holinka hodnotí tento traktát jako jeden z nejdůležitějších pramenů k historii schismatu, jenž se přibližuje svým pojetím výsledkům moderního zkoumání o této události. (Rudolf Holinka, Církevní politika arcibiskupa Jana z Jenštejna za pontifikátu Urbana VI. Spisy filosofické fakulty University Komenského v Bratislavě XIV/1933, s. 77.)

78) Viz přílohu VII.

79) Viz přílohu VIII.

80) Viz přílohu X.

81) Viz přílohu IX.

voval odstranění církevního rozkolu, se opět neříkalo nic konkrétního.⁸²⁾ To bylo pravděpodobně vyhrazeno ústním rozhovorům, ale aragonský král stěží navrhoval řešení, jež by nebylo v souladu s jeho respektováním pontifikátu Benedikta. O začátku a průběhu aragonské mise k českému a moravským dvorům chybějí zatím informace. Poslání Petra z Bergy nebylo omezeno pouze na problém odstranění schismatu. K tomuto úkolu se družilo i jednání o aragonská práva "*super terris nonnullis infra imperii limites constitutis*". Toto poslání, inspirované, jak zmíněno, v únoru 1397 královnou Marií, i pobyt Petra z Bergy na českém dvoře, jsou potvrzeny v listu Martina I. králi Václavovi IV. z 5. prosince 1398. Aragonský král byl zřejmě povzbuzen Václavovým dopisem a vyprávěním svého posla. Rozhodl se proto poslat za účelem nabytí "*terris nostris predictis*" slavnostní poselstvo k Václavovi.⁸³⁾ Rozbroje v českých zemích a opozice proti Václavovi v říši, jež vyvrcholila jeho sesazením jako římského krále, tomu pravděpodobně zabránily. V říjnu 1400 aragonský král projevil v dopise svému synovi, Martinovi Sicilskému, radost nad tím, že byl římským králem zvolen jeho bratranec, bavorský vévoda Ruprecht Falcký.⁸⁴⁾ Ztráta římské koruny nepochybně oslabil význam pražského dvora pro aragonské panovníky. Ale styky s ním nebyly přerušeny - 2. listopadu 1405 je datován průvodní list Martina I. pro jeho radu a důvěrníka, nazývaného v něm Baltasarius de Briagiis, miffičho do Avignonu a k českému králi.⁸⁵⁾ Vincke o něm chyběně mluví jako o Baltasaru z Prahy, který se vracel k Václavovi IV.,⁸⁶⁾ což by bylo dost divné, šlo-li o radu a důvěrníka aragonského krále. Ve skutečnosti, jak mně na mé pochybnosti sdělil 21. 12. 1995 dr. Riera, nešlo o Baltasara z Prahy a jeho návrat k českému králi, nýbrž o bohatého janovského obchodníka jménem Baltasar de Ubriachus nebo Ubriachis. Tento Ital nebyl ve službě aragonského panovníka výjimkou (např. výše zmíněný L. Scarampi byl italským bankéřem), a jeho poslání souviselo pravděpodobně s problémem odstranění schismatu, který zůstával stále živý. Nebylo by divu, kdyby Janovan, specializující se na obchod se šperky, využil cesty k Václavovu dvoru i pro svůj vlastní prospěch. Zájem aragonského dvora o obnovení církevní jednoty vyvrcholil až za Ferdinanda I. v době kostnického koncilu, kdy posléze i aragonský panovník spolupracoval s bratrem Václava IV., uherským a římským králem Zikmundem.

Ke stykům mezi evropskými dvory, tedy i dvorem českých a španělských panovníků přispívaly též cesty umělců. V letech 1338 a 1342 pobýval na aragonském dvoře jistý Johan, hudebník (juglar) českého krále.⁸⁷⁾ Nic dalšího se o něm neví a jeho původ zůstane asi navždy záhadou. Umělci na panovnických dvorech tvořili mezinárodní společnost a juglar Johan mohl být spjat s Českým královstvím jen svým pobytem v blízkosti českého panovníka. Aragonský dvůr byl pro umělce z různých zemí velkou příležitostí, zvláště za vlády Petra IV. (1336 - 1387)

82) ACA, Cancillería, Reg. 2239, f. 41r - 42r.

83) H. Finke, Zur Korrespondenz, s. 483 - 484.

84) Tamtéž, s. 501.

85) ACA, Cancillería, Reg. 2181, f. 41v.

86) J. Vincke, Europäischen Reisen um 1400 im Spiegel der aragonischen Empfehlungs- und Geleitbriefe. Festschrift H. Rheinfelder, München 1963, s. 364.

87) María C. Gómez Muntané, La música en la Casa Real aragonesa 1336-1432. Vol. 1. Historia y Documentos. Barcelona 1979, s. 66; H. Anglès, Cantors und Ministrers in den Diensten der Könige von Katalanien - Aragonien im 14. Jahrhundert. Bericht über den musikwissenschaftlichen Kongress in Basel ... vom 26. bis 29. September 1924, Leipzig 1925, s. 62.

a Jana I. (1387 - 1395), který už jako infant projevoval velký zájem o hudbu a snažil se získat umělce, o jejichž kvalitách se doslechl. V osmdesátých letech zavítali k aragonskému dvoru dva hudebníci Václava IV. ("*německého císaře*"): v květnu 1384 Ans de Colunya (asi Hans de Colonia) a v říjnu 1386 nějaký Conxes, který tam byl i v letech 1390 a 1391.⁸⁸⁾ Jedním z těch, jejichž pověst překročila hranice Českého království a dostala se až do Aragonu, byl i jistý Grunwalt, hudebník (ministrer) na dvoře Václava IV. Listem datovaným 6. 7. 1389, jehož doručitelem měl být kurýr avignonského papeže, požádal Jan I. krále Václava, aby mu poslal Grunwalta a jeho druhy. Měli odjet ve společnosti papežova kurýra. V jiném dopise z téhož dne napsal Jan I. i Grunwaltovi, vyjádřiv mu své přání, aby na čas vstoupil do jeho služeb.⁸⁹⁾ V témže roce zatoužil Jan I. po tom, aby do jeho služeb vstoupil také Pistcho alias Bohemius se svým společníkem, kteří působili u vévody Bavorského.⁹⁰⁾ Svou prosbu k vévodovi o jejich vyslání opakovl v květnu 1390.⁹¹⁾ Odpověď Bavorského vévody se mně v došlé korespondenci Jana I. nepodařilo nalézt, ale Anglès shledal v r. 1390 uvedené hudebníky na aragonském dvoře. O kulturních stycích a vlivech mezi španělskými středověkými státy a Českým královstvím je toho bohužel dosud známo ještě méně, než o kontaktech mezi královskými dvory a o realizovaných cestách, které neměly diplomatickou povahu. Nepochybně se v Čechách projevil vliv a ohlas španělské astrologie. Astrologové ze Španělska působili v Praze již za Václava II. a s jejich činností jsou "*spjaty první zachované historické památky, cod. 207, 208 a 210 špitální knihovny v Cues*".⁹²⁾ O ohlasu španělské astrologie v Čechách z období vlády Jana Lucemburského podal zprávu Petr Žitavský v kronice, jež vznikla ve zbraslavském klášteře. Přepsal do ní list datovaný v Toledu r. 1322, v němž mistr Jan Davidův Toledský, spolu "*s úřady a zkušenými druhy a hvězdoppravci toledskými*" předpověděl na září 1329 obrovskou živelní pohromu včetně "*obecného zemětřesení po celém světě*" a důsledky, jež z této hrůzy vyplynou. Kronikář praví, že list rozrušil mysl mnohých prostých lidí - proto se jej rozhodl slovo od slova zaznamenat. Vzdor tomu, že v květnu 1329 došlo k zemětřesení v Čechách a Bavorsku, chtěl zřejmě srovnáním předpovědi se skutečností ukázat, že předvídání budoucnosti je spíše zavřenímhodné. Sama zkušenost skutečných výsledků ho poučila, "*že bylo vyhláno všechno, co předpověděl tento list v duchu živě píšícím*".⁹³⁾ Toledským astrologům se tím nedostalo zrovna dobrého vysvědčení. Na královském dvoře si však astrologie podržela stoupence a její obliba, promítnuvší se též v dvorském umění, pozoruhodně vzrostla za vlády Václava IV. V astrologických dílech vznikajících v prostředí Václavova dvora se nemohly neprojevit i španělské vlivy, např. v začlenění do Václavova astronomického rukopisu (dnes ve Vídni) tzv. Alfonsových tabulek, "*jedné z nejrozšířenějších středověkých astronomických pří-*

88) María C. Gómez Muntané, La música de la Casa Real, s. 69; H. Anglès, Cantors und Ministrers, s. 64.

89) J. Vincke, Zu den Anfängen, s. 166.

90) ACA, Cancillería, Reg. 1874, f. 4v.

91) J. Vincke, Zu den Anfängen, s. 167 - 168.

92) Josef Krása, Rukopisy Václava IV. Praha 1974, s. 36 a 38.

93) Jos. Emler, Prameny dějin českých IV, Praha 1884, s. 295. Zbraslavská kronika. Chronicon Aulae regiae, přeložil František Heřmanský, Praha 1976, s. 371 - 372. Při citátech jsem se držel českého překladu.

ruček pro výpočet pohybu planet".⁹⁴⁾ Dokladem česko-španělských kulturních styků jsou též dvě vzácné rukopisné knihy: latinsky psané a bohatě iluminované Pojednání o šachu, chované dnes v madridské Národní knihovně,⁹⁵⁾ a španělský rukopis Doctrinal de Caballeros uložený ve Státním ústředním archivu v Praze.⁹⁶⁾ Dostaly se však do příslušných zemí teprve později, což platí i o několika středověkých malbách na dřevě a skulpturách španělské proveniencce, jež vlastní Národní galerie v Praze.⁹⁷⁾ Netvoří tudíž součást středověkých styků, i když ze středověku pocházejí.

II. Cesty z Českého království do Španěl

Cestování bylo odedávna spojeno s nějakou motivací. Není tomu jinak ani nyní, pouze množství důvodů se rozhojnilo, přestože některé starší zanikly, a změnily se cestovní priority. Aby se člověk ze střední Evropy vydal do vzdálené země, jejíž severozápadní pobřeží bylo pokládáno za konec světa, musel mít k tomu nepochybně silný impuls, vyplývající z toho, co bylo o této zemi postupně známo a poutalo k ní pozornost. Takovou přitažlivou silou byl hrob svatého Jakuba v Compostele, vysoké učení v Salamance a pro dobrodružné a nábožensky zanášené povahy boj iberských států proti muslimům. K tomu přistupovala přitažlivost španělských dvorů pro zpěváky a hudebníky a rovněž zájmy obchodní, které je u německých obchodníků možno sledovat od druhé poloviny 14. století.⁹⁸⁾

Zprávy o hrobu sv. Jakuba pronikaly rychle do evropských zemí a Compostela se již od 9. století stávala jedním z nejvýznamnějších poutních míst.⁹⁹⁾ Proslulost Santiaga de Compostela předcházela tedy přibližně o čtyři století počátkům vysokého učení v Salamance, založeného v r. 1218, ale které se mohlo plně rozvinout až na základě privilegií z r. 1254.¹⁰⁰⁾ Zničení Compostely Almanzorem r. 997 bylo jen krátkou epizodou v historii tohoto cíle poutní cesty, po níž se ubírali lidé z celé

Evropy. Américo Castro připomíná, že v 11. a 12. stol. bylo Španělsko "zemí Santiaga", "Jakobsland", jak je nazývali poutníci ze severní Evropy.¹⁰¹⁾ Bylo nemyšlitelné, aby proslulost Santiaga de Compostela nepronikla i do Čech. Názor o možné souvislosti popisu bitvy u Chlumce r. 1126, v níž se dle prvního pokračovatele Kosmy zjevil českým bojovníkům svatý Václav ve světlém oděvu a na bílém koni, s legendou o podobném zjevení svatého Jakuba Španělem v údajné bitvě s Maury u Clavija (844)¹⁰²⁾ lze však asi pokládat jen za dohad, místo něhož by bylo možno dosadit podobné legendy odjinud.¹⁰³⁾ Pro dobu před druhou polovinou 12. století se můžeme pouze domnívat, že se o Santiagu de Compostela vědělo přinejmenším v církevních kruzích, i když se svědectví o účtě k sv. Jakubu vyskytuje v prameňech z oné doby jen ojediněle. Lze jistě důvodně předpokládat, že Španělsko vešlo ve známost v Českém království prostřednictvím zpráv o hrobu svatého Jakuba v Compostele a že podnětem k prvním cestám na Pyrenejský poloostrov bylo vykonání pouti do místa, v němž spočívaly domněle pozůstatky tohoto apoštola. V nejstarším známém případě šlo pouze o záměr, jenž nemohl být uskutečněn v důsledku nepříznivých okolností: pražský biskup a pozdější kníže Jindřich Břetislav, ubíraje se v r. 1192 do Compostely, byl zadržen císařem Jindřichem VI. jako ručitel za nezaplacených 6 000 hřiven stříbra a začátkem následujícího roku se po několikaměsíčním pobytu v Německu vrátil do Čech.¹⁰⁴⁾ V závěti Zbraslava,

101) Américo Castro, La realidad histórica de España. México 1954, s. 160.

102) Luis Vázquez de Parga praví o listině datované 25. 5. 844 a svědčící o této bitvě, že je ve skutečnosti falsifikací z 12. století. Viz Diccionario de Historia de España. I, Madrid 1952, s. 664 - 65. Legenda však asi plnila svůj účel, živící víru v sv. Jakuba jako pomocníka v bojích proti muslimům.

103) P. Štěpánek, Relaciones histórico-culturales..., s. 178 a O. Kašpar, Koruna a srdce Evropy..., s. 21, nemají zjevně o souvislosti popisu bitvy u Chlumce s legendou o vítězství Španělů s pomocí sv. Jakuba nad muslimy u Clavija žádných pochybností. V jiných z uvedených přehledů se Kašpar nevyjadřuje tak kategoricky jako zde, kde mluví o "zcela zřetelné a jednoznačné rezonanci svatojakubské legendy svázané s bitvou u Clavija u nás". Hypotézu o možném vztahu mezi svatojakubským kultem v Čechách a zprávou Kosmova pokračovatele Kanovníka vyšehradského vyslovil již dříve Václav Ryněš v článku El culto de Santiago de Compostela en Bohemia. Ibero-Americana Pragensia VIII-1974, s. 137. D. Třeštlík, jenž rovněž zmiňuje bitvu u Chlumce, se domnělým španělským vzorem nezabývá - v pasáži srovnávající kult svatého Jakuba se svatojákovským věnuje pozornost důležitějšímu aspektu vzniku svatojakubského kultu z hlediska potřeb státu a s nimi spojené propagandy. Vývoj ve Španělsku je mu ostatně pouze součástí evropského kontextu formující se představy věčného panovníka společně pro některé země. Viz Dušan Třeštlík, Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepisceřství a politického myšlení, Praha 1968, podkapitola "Rex perpetuus" a sv. Václav, s. 215 - 231.

104) Václav Novotný, Od Břetislava I. do Přemysla I. (1034 - 1197). České dějiny I-2, Praha 1913, s. 1130 - 1131. Zpráva o "návštěvě" Jindřich Břetislava v Compostele (O. Kašpar, Nástin dějin česko-španělských vztahů, s. 784) neodpovídá tudíž skutečnosti. Pokud by měl pravdu Bohuslav Balbín, mohli bychom za nejstarší vskutku vykonanou pouť z Čech do Compostely, o níž se dochovala zpráva, pokládat cestu, z které se r. 1122, tedy 70 let před pokusem Jindřicha Břetislava, vrátil comes Hroznata, v němž Balbín spatřuje předka blahoslaveného Hroznaty, zakladatele klášterů v Teplé a Chotěšově. K uvedenému roku Balbín píše: *Hroznatam Comitem Cosmas nominat inter alios (quem ego Beati Hroznata Gttensteini, Patrem aut patrum fuisse non vane suspicor, ut in illius vita dixi) qui Hierosolymis et Gallaecia a. S. Jacobi Sepulchro rediens, in octobri decessit*. (Viz Epitome historica rerum Bohemicarum, quam ob venerationem christianae antiquitatis, et primae in Bohemia collegialis ecclesiae honorem, Boleslaviensem historiam placuit appellare ... Pragae ... Anno M. DC.LXXVII, s. 218.) Kosmas, na nějž se Balbín odvolává, praví ve své kronice, že "eodem anno [1122] mense Martio comes Bznata de Jerosolimi et de Galatia rediit, et eisdem anni XVII Kal. Novembris [16. října] obiit. (Prameny dějin českých II, Praha 1874, s. 183). Balbín ztotožnil Bznatu či Wznatu, jak je jméno uváděno v rukopisech Kosmovy kroniky, s Hroznatou (zřejmě pod vlivem Hájkovy Kroniky české a Veleslavínova Kalendáře historického, jak vidno z jeho Syntagma historicum ... Pragae ... Anno M. DC.LXV., s. 24) a zeměpisný údaj Galatia s Galicií (Ze 14 rukopisů, k nimž přihlíželi při edici a překladu Kosmovy kroniky Jos. Emler a V. V. Tomek v uv. svazku Pramenů dějin českých, má pouze Fürstenberský rukopis, patrně chybou písaře, tvar Galicia.)

94) Jos. Krása, c.d., s. 46. Týž, České iluminované rukopisy 13. - 16. století. Praha 1990, s. 183 a 193.

95) P. Štěpánek, Relaciones histórico-culturales, s. 184 - 185.

96) Viz o něm tamtéž, s. 183 - 184.

97) Viz P. Štěpánek, Pinturas y esculturas góticas españolas en la Galería Nacional de Praga. Anuario de Estudios medievales, Barcelona 1990, s. 349 - 356.

98) Viz J. Vincke, Zu den Anfängen, s. 125 - 135. "Teles d'Alamanya" figurovaly již v r. 1284 v perpignanském celním tarifu. Pokud jde o české země, lze obchod jako jednu z dimensí česko-španělských styků sledovat soustavně až od 18. století, kdy byly hlavním vývozním artiklem z Českého království do Španělska české sklo a plátno a kdy severočeské obchodní společnosti zakládaly filiálky ve španělských městech. Ze středověku nejsou zatím známy o případném česko-španělském obchodu žádné zprávy. Informovanost o obchodních styčích je velmi malá i pro 16. a 17. století. Přehled z 26. 4. 1563 o zboží dovezeném do Bilbao zahrnuje i české nože (cuchillos de Bohemia) a granáty, jejichž proveniencce se neuvádí, ale jež mohly rovněž pocházet z Čech. Lákavé (až příliš, než aby se to zdálo pravděpodobné) je pokládat za český vývozní produkt růžence z Tábora (rosarios comunes de Tabor), jichž uvedený přehled vykazuje tisíc kusů, stejně jako seznam pořízený 26. 3. 1563 při oceňování zboží dovezeného do Burgosu. Viz Colección de Cédulas, Cartas - Patentes, Provisiones, Reales Ordenes y otros documentos concernientes a las Provincias Vascongadas copiados de orden de S.M. de los registros, minutas y escrituras existentes en el Archivo de Simancas y en los de las Secretarías de Estado y del Despacho y otras oficinas de la Corte, Condado y Señorío de Vizcaya II, Madrid 1829, s. 204, 221.

99) Paco Martín, El camino de Santiago. Madrid 1990, s. 20 - 21.

100) Manuel Tuñón de Lara-Julio Valdeón Baraque-Antonio Dominguez Ortiz, Historia de España. Madrid 1991, s. 123.

číslníka krále Václava I. z konce 30. nebo začátku 40. let 13. století bylo pamatováno částkou 6 marek pro toho z jeho lidí, jenž by chtěl v zájmu Zbraslavovy duše vykonat cestu "ad limina Sancti Jacobi",¹⁰⁵⁾ není však známo, že by byl tento odkaz využit. Nevíme rovněž, zda vskutku vykonal pouť do Compostely pan Oldřich z Brandýsa, jemuž byla v r. 1312 uložena za trest pro účast na zavraždění pražského měšťana Peregrina Puše.¹⁰⁶⁾ Při nedostatku písemných pramenů má mimořádný význam objevení compostelské mušle v Mostě během archeologického výzkumu středověké studny, na jejíž dno byla pravděpodobně uložena jako kulturní předmět, mající pověřeně napomáhat k vyvěrání dostatečného množství pitné vody. Mušle, jejíž umístění ve studni datuje archeolog J. Klápště, jenž nález popsal, do druhé poloviny 13. století, je zatím nejstarším dokladem v Čechách o vykonané pouti k hrobu svatého Jakuba.¹⁰⁷⁾

Sporadické a s velkým časovým odstupem se vyskytující zprávy aspoň o záměru putovat do Santiaga i pozdější nemnohé informace o vykonaných cestách kontrastují s narůstáním úcty k sv. Jakubu v českých zemích od druhé poloviny 12. století.¹⁰⁸⁾ Ve skutečnosti nebyla asi naše historie na tyto poutě a vůbec na cesty do Španělska tak chudá, jak vyhlíží, ale mluvit se dá jen o těch, které jsou dolože-

Ke ztotožnění Galatie s Galicií připojil Balbín logicky návrat od hrobu sv. Jakuba, neboť pro cestu do Galicie mohl ztěžší připadat v úvahu jiný důvod, než návštěva tohoto poutního místa. Později si přetvořil Galatii z citované Emlerovy edice na Galicii i Karel Vinařický, což mu spolu s odkazem na Balbína posloužilo jako opora pro názor, že v první polovině 12. století, do níž kladl eventuální cestu Eufemie - Eurosie na Pyrenejský poloostrov, "zajisto Španěly z Čech byly přístupnější, než za věku Bořivoje I." (Viz K. Vinařický, Zpráva o kněžně Evrosii, paně a mučenicí ctěné ve Španělech. Časopis katolického duchovenstva, roč. 4, Praha 1863, s. 151 - 152.) Nejistota, zda Vznata navštívil malosaskou Galatii (Galicii) nebo Galicii se odráží i ve vydáních Hrdinova překladu Kosmovy kroniky. V prvním z nich (Kosmova Kronika česká, Praha, Melantrich 1929) je podle latinské předlohy název Galatie, ve vydáních z 1947 a 1949 název Galicie. Že při této změně nešlo o tiskovou chybu, je patrné z rejstříku, kde rovněž figuruje "Galicie, nejspíše kraj v sz. Španělsku, proslulý poutnickým městem Santiago de Compostela" (s. 215 u obou vydání). Nová, už po smrti Hrdinově vyšlá vydání (Kosmova Kronika česká, Praha, Svoboda 1972 a 1975), v nichž byl překlad upraven M. Bláhovou, se vracejí k termínu Galacie s vysvětlivkou, "asi země v Malé Asii" (1972, s.260) a "území v Malé Asii" (1975, s. 261). Osud Kosmova zápisu o návratu a smrti Vznaty, jehož označení comes byl různými autory překládáno jako župan, hrabě, kmet a posléze předák, není touto poznámkou vyčerpán, zde však už nemá smyslu více se o něm šířit.

105) Josef Emler, Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars II. Annorum 1253 - 1310, Praha 1882, č. 2786; V. Novotný, Čechy královské za Přemysla I. a Václava I. (1197 - 1253). České dějiny I-3, Praha 1928, s. 955.

106) Jos. Emler, Regesta diplomatica III, 1311 - 1333, Praha 1890, č. 70; Václav Vladivoj Tomek, Dějepis města Prahy. I, Praha 1892, s. 515 - 16; Jos. Šusta, České dějiny II-2, s. 218 - 19. Totéž je možné konstatovat o zamýšlené pouti rožmberského káta, jenž dostal r. 1445 od bechyňského arcijáhna Jana z Lopřetic poutnický list do Říma a Santiaga de Compostela. Viz Urkundenbuch der Stadt Krummhou in Böhmen (bearbeitet von Valentin Schmidt und Alois Picha) II, Prag 1910, č. 240, s. 66.

107) Jan Klápště, La coquille de pèlerin et ce qu'elle nous apprend, Památky archeologické 1992, s. 157 - 159.

108) V diagramu vypracovaném při příležitosti národopisné výstavy v Praze r. 1895 existovalo v diecézích země české koruny celkem 210 kostelů a kaplí zasvěcených sv. Jakubu Většimu, což byl ovšem stav k uvedenému roku, bez znázornění historického vývoje svatojakubského kultu na našem území (viz. Antonín Podlaha a Ed. Šitler, Národopisná výstava československá v Praze roku 1895. Vlast. roč. XII/1895-1896, s. 682 - 686). Zdeněk Boháč, průkopník vědeckého výzkumu o patrociniích v Čechách, uvádí, že úcta k sv. Jakubu se u nás rozšířila v důsledku poutě do Compostely a zejména po vybudování jakubského chrámu v Rezně (cca 1150 - 1193). Z tabulky, v níž shrnul své poznatky o zasvěcení románských kostelů, je počátek úcty k sv. Jakubovi pozorovatelný až od 2. pol. 12. stol. Viz Z. Boháč, Patrocinia jako jeden z pramenů k dějinám osídlení. Československý časopis historický 1973, s. 376. Dle ústního sdělení Zd. Boháče bylo v Čechách do husitské doby zjištěno přes 90 zasvěcení sv. Jakubu Většimu. O úctě k sv. Jakubu v českých zemích viz též. V. Rýněš, c.d., s. 135-44.

ny. To bohužel platí i pro studium v Salamance, uváděném jako další hlavní motiv k cestování do Španělska. Tvrzení, že "vědychtiví studenti vážili svízelnou cestu, aby studovali na věhlasné univerzitě v Salamance"¹⁰⁹⁾ nebo že se Salamanka "až do roku 1348, to znamená do založení university v Praze, stávala také často (!) cílem cest za věděním českých studentů",¹¹⁰⁾ může být sice pravdivé, - ale není potvrzeno výzkumem.¹¹¹⁾

Archivy a knihovny v Čechách a na Moravě nepřinášejí, aspoň pokud je známo, doklady o vykonaných cestách do Španělska před výpravou Lva z Rožmitálu. Obávám se, že ani v ostatních zemích České koruny není v tomto ohledu situace o mnoho lepší. Středověcí cestovatelé se nepochybně nelišili od současných v tom, že pouze někteří, představující nepatrnou menšinu, zanecha-

109) Jaroslav Lenz, Španělské kulturní a historické památky v Praze. Kniha o Praze (Pražský almanach) V, Praha 1934, s. 35.

110) O. Kašpar, Nástin dějin česko-španělských vztahů, s. 784. Kašpar dokonce soudí, že Salamanka byla poutníky z českých zemí navštěvována častěji, než Santiago de Compostela. Viz Koruna a srdce Evropy, s. 21.

111) Nejistotou jsem záměru práci, která by se pokusila podat obraz posluchačů salamanské univerzity ve středověku podle zemí jejich původu. Pro takovou statistiku není ostatně v univerzitním archivu potřebná dokumentace. Bez ní a při nedostatku domácích pramenů není možné odpovědně vyslovit soud o tom, jak se evropský věhlas salamanské univerzity projevil v Českém království v zájmu o studium na tomto vysokém učení. Zatím byly zjištěny jen ojedinělé případy. V zápisech o zasedáních salamanské univerzitní rady (Libro 1° de Claustros, 1464-74) je doložen jistý bakalář Robert z Čech ("el bachiller Ruberto bohemio"), jenž vystupoval v letech 1464, 1465 a 1473 jako svědek při volbě a přísaze rektora. Jeho oborem bylo lékařství. Podle výpisků prof. Ricarda Espinosy to uvádějí Stanislav Segert a Karel Beránek v knize Orientalistik an der Prager Universität (Práce z dějin Univerzity Karlovy, sv. 4), Praha 1967, s. 207. Další konkrétní zprávu aspoň o návštěvě Salamanky lidmi z českých zemí podává relace o putování poselstva Lva z Rožmitálu, jež v Salamance 25. června 1466 přihlíželo štvání býků, místnímu druhu corridy. Šašek z Břkova však neopomenul poznamenat, že ve městě žije "velmi mnoho studentů vysokých škol, neboť v žádné křesťanské zemi prý vědy nekvetou tak, jak tam". (Ve službách Jiřka krále. Deník panaše Jaroslava a Šaška z Břkova. Ed. Rudolf Urbánek, Praha 1940, s. 105.) Nedlouho poté pobýval v Salamance Petrus Nigri (Swartz) z Kadaně, jenž se tam naučil hebrejštině a v r. 1473 se stal prvním profesorem tohoto jazyka na univerzitě v Ingolstadt. Na rozdíl od názoru G. Baucha (Einführung des Hebräischen in Wittenberg. Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums 48, 1904, s. 30), že Nigri nabyl v Salamance znalost hebrejštiny od Židů nebo marranů, Segert soudí, že studoval hebrejštinu na tamní univerzitě, kde existovala katedra pro výuku této řeči. (Viz St. Segert, Husův zájem o hebrejský jazyk. In: Husův sborník. Soubor prací k 550. výročí M. Jana Husa. Uspořádal Rudolf Ričan za pomoci Michala Flegla. Praha 1966, s. 70, 72; Segert - Beránek, c.d., s. 207-208.) Důležitá kniha amerického historika Kagana, založená na studiu univerzitních matrik, začíná až padesátými lety 16. století. Statistiku podle původu posluchačů vypracoval však Kagan jen pro fakultu kanonického práva, která měla daleko největší počet studentů, ale na níž byl středoevropský živel zastoupen zřejmě jen velmi slabě: v letech, která z tohoto hlediska autor sondoval (1570, 1620, 1650, 1690), se objevuje pouze jeden Němec, v r. 1650. (Srov. Richard L. Kagan, Universidad y Sociedad en la España Moderna. Madrid, 1981, s. 290.) Na jiných fakultách mohla být situace odlišná a vcelku se jistě lišila nejen od předreformáční doby, ale i v různých etapách středověku, např. před a po vzniku papežského schismatu ve 14. století a u potenciálních zájemců z českých zemí před a po založení pražské univerzity. Potvrzení tohoto předpokladu a eventuální míry jeho platnosti by vyžadovalo důkladného zkoumání. Prvním českým posluchačem salamanské univerzity, s nímž jsem se při svém výzkumu v archivních pramenech setkal, byl až Jiří Michna. V r. 1615 přijel do Madridu a když tam projevil přání odebrat se na studia do Salamanky, byl v doprovodu Amara Méndeze, tajemníka markýzy Mondéjarové (sestry kardinála Ditrichštejna) a s jejím písemným doporučením uveden k salamanskému biskupovi, dlicímu tehdy ve španělské metropoli. Ten mu přislíbil svou podporu. (Srov. Amaro Méndez Feijoo kardinál Františkovi z Ditrichštejna, Madrid, 2. července 1615. Moravský zemský archiv v Brně, G 140, kart. 436.) V univerzitní matrice v Salamance byl "Jorge Guillelmo, natural de Praga en Bohemia" zapsán 18. července 1615 do prvního ročníku fakulty občanského práva. (Viz Archivo de la Universidad de Salamanca, Matrículas, No. 319, f. 105r.) Zdá se však, že jeho "vědychtivost" brzy skončila nebo že se studium v Salamance rozcházel s jeho představami, poněvadž do dalšího ročníku se už nezapsal.

li o svých cestách zprávy. Nutno také počítat se ztrátami, takže průběh většiny cest, ba i sama jejich existence zůstávají utajeny. Pro studium cest z Českého království do Španělska před 16. stoletím musí badatelé hledat poučení především v pramenech španělské provenience nebo aspoň uložených ve španělských archívech, speciálně v ACA.

Z obrovského množství dokumentů v ACA mají pro zkoumání cest z cizích zemí do Španělska zásadní význam průvodní a doporučující listy aragonských králů, přepisované do register. V došlé korespondenci se zase zachovaly doporučující listy jiných panovníků pro osoby, které se ubíraly do aragonského království, odkud zpravidla pokračovaly v cestě do jiných částí Pyrenejského poloostrova. S rostoucím zájmem o historii poutí do Santiaga a jiných míst začal být tento materiál využíván od třicátých let našeho století ve větší míře zahraniční i španělskou historiografií. Kromě upozornění na nějakou jednotlivou cestu¹¹²⁾ nebo vydání několika glejtů s odborným komentářem¹¹³⁾, vznikaly i obsažnější studie, ukazující důležitost průvodních a doporučujících listů výsledkem jejich studia, vztahujícího se k určitému časovému období. V článku Jeanne Vielliardové¹¹⁴⁾ jsou zprávy i o cestovatelích z Českého království, zvláště v abecedním seznamu poutníků do Santiaga de Compostela ve studovaném období. Autorka respektovala při udávání původu údaj z průvodních listů (např. Guillaume Haze de Valdeclie, tj. Vilém Zajíc z Valdeka, je v seznamu, stejně jako v glejtu, označen za Němce) a někdy, jak je pochopitelné, se dopustila nepřesností při udávání jmen a příjmení obsažených v předloze: v případě Václava z Donína se spokojila jen s křesťním, nesprávně přepsaným jménem, takže v seznamu je uveden jako pouhý "*Bensisflan, pèlerin bohemien*". V rozšířeném, chronologicky uspořádaném seznamu pro léta 1378 - 1421¹¹⁵⁾ se objevilo i jméno Beneše z Dubé (Benessio de Duba), ale vlivem mylného čtení Bolonia místo Bohemia je mu připsán původ "*del regno de Bolonia*", což je věcně nesmysl. Oba seznamy jsou však pro badatele užitečnou pomůckou, neboť kromě upozornění na jednotlivé cestovatele obsahují i signatury příslušných dokumentů. Nutno mít ale na paměti, že byly sestaveny s cílem zachytit pouze poutníky do Compostely či do jiných poutních míst, takže asi mnoho cestovatelů, u nichž tento cíl není z průvodních listů patrný, nebylo do seznamů pojato. Komplexnější jsou v tomto ohledu práce Johanna Vinckeho, jenž si všimá osob, které přibýly do Španělska i za obchodem a jinými účely.¹¹⁶⁾ V jiném aspektu je ovšem jeho záběr užší: v popředí autorova zájmu jsou cestovatelé z Německa. I on však vychází z původu uvedeného v průvodních nebo doporučujících listech, třebaže se jej snaží v některých případech upřesnit. V jeho pracech se objevují

112) M.G. de B., *Turistas en la Edad Media*. Correo Erudito. Gaceta de las Letras y de las Artes, Madrid 1943, s. 141.

113) Johannes Vincke, *Geleitbriefe für deutsche Pilger in Spanien*. Wallfahrt und Volkstum in Geschichte und Leben, herausgegeben von Georg Schreiber (Forschungen zur Volkskunde, Heft 16/17), Düsseldorf 1934, s. 258 - 265.

114) Jeanne Vielliard, *Pèlerins d'Espagne à la fin du Moyen Age*. Homenatge a Antoni Rubió i Lluch, *Miscellania d'Estudis Literaris, Històrics i Lingüístics II*, Barcelona 1936, s. 265 - 300.

115) Luis Vázquez de Parga-José María Lacarra-Juan Uría Riu, *Las Peregrinaciones a Santiago de Compostela*. Edición facsimil, sv. III, Madrid 1981, s. 29 - 32.

116) Johann Vincke, *Zu den Anfängen*, s. 111 - 182. *Týž*, *Europäischen Reisen um 1400 im Spiegel aragonscher Empfehlungs- und Geleitbriefe*. Festschrift H. Rheinfelder, München 1963, s. 345-77.

i lidé z Českého království, buď proto, že je jim v pramenech připisován německý původ, nebo z té příčiny, že v průvodním listu jsou uváděni ve společnosti nějakého Němce. Německo pojímá Vincke široce, včetně Slezska, a není vyloučeno, že u některých neidentifikovaných osob by genealogický výzkum ukázal, že pocházejí ze země České koruny. Nejobsáhlejší zprávy (citacemi z dokumentů nebo vydáním pramene) přinesla o cestovatelích z Českého království F. Vendrellová,¹¹⁷⁾ ačkoli také pro ni je směrnatý původ, jenž je udáván v glejtech a doporučujících listech. V edici průvodního listu pro knížete Ludvíka II. z Břehu a Lehnice se nicméně dopustila omylu vzniklého kombinací chybného čtení s neznalostí pro ni vzdálených reálií. Slovo Alemania (psané Almanía) přečetla jako Abnevia a Lehnici (psanou Lignis) jako ablativ obecného substantiva (de lignis), jež v článku překládá jako *linaje*, znamenající ve španělštině rod. Z Ludvíka se tím stal "*vévoda slezský, pán z Břehu a z rodu Abnevia*".¹¹⁸⁾ I když španělská historička vydala dokument in extenso, začlenil jsem jej do přílohy. Nejen vzhledem k odlišnostem v čtení, jež pro obsah textu nejsou podstatné, nýbrž z toho důvodu, že průvodní list pro Ludvíka II. z Břehu byl předlohou pro obsahově téměř shodný dokument vystavený Jindřichovi z Plumlova a jeho doprovodu.

Turistika z Českého království do Španělska, sledovatelná na základě dosa-
vadního zkoumání, začíná zprávami o cestách šlechticů ze Slezska. V r. 1367 vydal aragonský král Petr IV. průvodní list Janovi z Borsnitz a Petrovi ze Schellendorfu pro ně a pro jejich doprovod čítající dvanáct jezdců a pět až šest pěších.¹¹⁹⁾ V glejtu není uváděn žádný konkrétní cíl výpravy, z povolení "*transire per terram nostram eamque egredi*", je možno pouze usuzovat, že se nechtěla omezit toliko na aragonské území. V polovině sedmdesátých let dlel ve Španělsku, ve službách aragonského krále, s více než dvacetičlennou družinou

117) Francisca Vendrell, Vda. de Millás Vallicrosa, *Caballeros Centroeuropeos en la Corte Aragonesa*. *Miscellanea Barcionensia*. Revista de investigació i alta cultura. Año X, núm. XXVIII, Barcelona 1971, s. 19 - 43.

118) Tamtéž, s. 25 a 36. Viz též příl. XXIII tohoto článku.

119) J. Vincke, *Zu den Anfängen*, s. 142 - 143. Součástí vypovídací hodnoty průvodních listů je kromě časového a místního určení, více či méně přesné informace o jménech a původu osob, pro něž byly vystaveny, a udání cestovatelského záměru (rovněž s různou mírou konkrétnosti) i to, že poskytují představu o velikosti výpravy. Někdy je z průvodního listu pouze zřejmé, že osoba či osoby v něm uvedené cestovaly s nějakým doprovodem, jindy je doprovod vyjádřen určitým číslem, jako v tomto případě. Číselné vyjádření bývá takřka pravidlem pokud jde o počet koní a jiných k cestě potřebných zvířat, protože zákaz jejich vývozu z Aragonského království vyžadoval, aby královští úředníci na přechodech věděli, kolika těmto živým dopravním prostředkům mohou povolit průchod. V průvodních listech se pro ně nejčastěji používá termín equitatura, někde s uvedením počtu osob (např. "*cum six aliis personis et totidem equitaturis*", "*cum 24 equitaturis et totidem equitibus de comitiva et familia suis*"), jindy, a to ve většině případů, je vyjádřen číslem jen počet equitaturae: "*cum eorum familia et octo equitaturis*", "*cum suis comitiva, octo equitaturis*" a pod. V těchto případech není jasné jaký byl početní poměr mezi equitaturis a cestujícími. Equitatura měla ve středověké latině několik významů. Z těch které uvádí Du Cange, připadají v průvodních listech v úvahu "*equus seu animal quo quis vehitur*" a "*equus clitellarius, jumentum sarcinale*". Joh. Vincke překládá termín equitatura jako Wagen, Fahrzeug, bespannter Wagen nebo Gespann, k čemuž měl, jsa vynikajícím znalcem středověké dokumentace, nepochybně svůj důvod, který však z pramenů, jež vydal, není patrný. Vincke dokonce hovoří o "*20 bespannten Wagen*", i když se v dokumentu mluví o "*viginti equitaturis in quibus comprehendantur coserii, ronchini, muli et alia genera animalium*" (*Zu den Anfängen*, s. 155), z čehož lze podle mého názoru ztíž vyvodit jednoznačný závěr, že šlo o dvacet potahů. Na jiném místě jeho studie je equitatura přeložena jako "jezdec" (Reiter), ačkoliv dokument není, co do významu latinského slova, o nic výmluvnější, než v případech, kdy je překládáno jako potah. (Viz tamtéž, s. 118.)

opavský vévoda Mikuláš III. Dne 4. února 1375 dostal od Petra IV. glejt na cestu do Francie.¹²⁰⁾

Nikoli už jen z "Českého království", ale přímo z Čech a Moravy pocházeli rytíř a dva štítonoši, kteří navštívili Španělsko r. 1389. Z průvodního listu, vydaného 2. srpna v Monzonu s platností na jeden měsíc a v němž, jak bývá častým jevem, jsou jejich jména zkomolena,¹²¹⁾ se dozvídáme, že přijeli do Aragonského království z Francie a mají s 12 koňmi namříeno do Kastilie. Jan I. žádal své úředníky střežící přechody, aby jim poskytli ochranu a zajistili bezpečný průchod aragonským územím. Kdyby byl glejt předložen po vypršení platnosti, měli jej úředníci zadržet. Kromě glejtu dostali i doporučující list pro kastilského a portugalského krále, čímž je naznačen jejich cestovatelský záměr. O účelu jejich výpravy se neříkalo nic určitějšího, než že cestují "ve svých záležitostech".¹²²⁾

O deset let později přijel k aragonskému dvoru Beneš z Dubé. Průvodní list, který si tam vyžádal, je datován v Zaragoze 3. října 1399. Uvádí se v něm, že Beneš hodlá navštívit Kastilii "et alias partes". Glejt obsahoval obvyklý příkaz královským úředníkům, aby jeho držitelé poskytli nerušený průchod územím pod jejich správou (tato ochrana, jak bylo rovněž obvyklé, se měla vztahovat i na jeho doprovod a zvířata i věci - peníze, stříbrné předměty, šaty, zavazadla etc.), a jeho platnost byla vymezena dvěma měsíci. Zadržet měl být při posledním předložení.¹²³⁾

Doporučující list z následujícího dne, adresovaný kastilskému králi Jindřichovi III. (1390-1406) je v určení cestovatelského záměru konkrétnější: Beneš z Dubé, "puzen velkou zbožností", chtěl navštívit hrob sv. Jakuba ve snaze získat odpuštění.¹²⁴⁾ Stejnou cestu - je pravděpodobné, že putovali společně - měl Henricus de Esterberch, rytíř "de partibus Alamannie".

Bohužel pouze zpáteční cesty se týká glejt vydaný v Zaragoze 29. 1. 1400 pro dva šlechtice z Českého království jmenované v něm Enricus de Strebelle a Vencheslaus Misco de Radicli, z nichž každý cestoval s nemalým doprovodem 20 koní (equitaturis). Mohla to být pozoruhodná výprava, ale patřila k těm, o nichž se nic bližšího neví. Z glejtu je patrné jen to, že oba šlechtici se ubírali se svým doprovodem z Aragonského království do Francie.¹²⁵⁾

Na podzim r. 1405 navštívili Španělsko Ctibor z "Liboze" a Vilém Zajíc z Valdeka, šlechtici z českých zemí, o nichž se říká, že přišli z německých končin, a někteří zahraniční autoři je proto pokládají za Němce.¹²⁶⁾ Cestovali "cum quindecim equitaturis" a průvodní list nebyl časově omezen. Platil nejen pro cestu Aragonským královstvím, odkud se údajně ubírali do Compostely, ale i pro opětovný vstup na aragonskou půdu. Podobně jako v jiných případech nařizoval král úředníkům, jejichž povinností bylo střežit hraniční přechody, aby jim, se vším, co mají, poskytli volný průchod. Pokud by toho bylo třeba, měli

120) Tamtéž, s. 148 - 49. Další člen opavského vévodského domu Václav, syn vévody Přemka, pobýval na aragonském dvoře v r. 1417. V průvodním listě z 21. února se praví, že "orbem ambire intendat strenuos milicie acus quevians". Necestoval přirozeně sám - jeho doprovod měl 50 koní. Současně s glejtem obdržel listinu o udělení aragonského řádu. Viz tamtéž, s. 180 - 81.

121) Viz přílohu I.

122) Viz přílohu II.

123) Viz přílohu XII.

124) Viz přílohu XIII.

125) J. Vincke, Zu den Anfängen, s. 174.

126) J. Vieliard, c. d., s. 297. Luis Vázquez de Parga-José Mariá Lacarra-Juan Uría Riu, c. d., s. 32.

se postarat rovněž o bezpečnost cestovatelů, ale na jejich náklady.¹²⁷⁾ Tato výprava, aspoň pokud jde o Ctibora z "Liboze", se již týká cest, v jejichž zkoumání spočíval původní záměr článku. Dalšími byly cesta Ctibora z Kozího, Václava z Donína a Jindřicha z Kravař, kteří se vypravili do Španěl v době kostnického koncilu. Zmíním se o nich podrobněji, se zřetelem k tomu, co již přinesla zahraniční i naše historiografie.

Václav z Donína a Ctibor z Kozího se vyskytovali v polovině února 1415 ve Valencii, kde byl každému z nich vydán králem Ferdinandem I. glejt datovaný 15. 2., platící minimálně šest měsíců, a několik doporučujících listů. Registra zaznamenávají v plném znění glejt pro Václava z Donína, s poznámkou, že list stejného obsahu, "nichil addito nichilque remoto", byl vystaven i pro Ctibora z Kozího. Král v něm ukládá kompetentním úředníkům laskavé jednání vůči cizincům, kteří opustili své domovy, chtějíce v různých částech světa navštívit hroby svatých a jejich kostely, konkrétně pak vůči Václavu Donínovi z Českého království, který přibyl do jeho zemí a hodlá z nich odcestovat do království Kastilského a Granadského, ba i do jiných končin. Měli mu povolit, aby se sedmičlenným doprovodem ("cum septem equitaturis") a s věcmi, které veze, mohl volně, bez jakéhokoliv omezení, opustit královny země, vrátit se a pobývat v nich. Měli se rovněž postarat, aby Donínovi a jeho společníkům byly prodány potřebné potraviny a případně jim poskytnout i ochranu pro bezpečné cestování.¹²⁸⁾ Rozsah turistických úmyslů Václava z Donína a Ctibora z Kozího naznačují doporučující listy aragonského panovníka pro kastilskou královnu-regentku Kateřinu z Lancasteru,¹²⁹⁾ jejího syna krále Jana II.,¹³⁰⁾ navarského krále Karla III.,¹³¹⁾ biskupa z Palencie,¹³²⁾ hraběte de Foix,¹³³⁾ Martina Ferrandeze¹³⁴⁾ a Alfonsa Ferrandeze de Aguilar.¹³⁵⁾ Podle dopisů kastilským panovníkům (v plném znění zaznamenává registr opět list vystavený pro Donína, s poznámkou o expedici stejného listu ve prospěch Ctibora z Kozího), jejichž obsah byl shodný, směřovali oba čeští šlechtici přes Kastilské do Granadského království. Ferdinand I. je doporučoval svým královským partnerům a prosil je, aby jim dali vystavit průvodní list a poskytli jim vše, co potřebují pro svou orientaci a pro bezpečnost cesty.¹³⁶⁾ Stejný obsah měl i dopis pro navarského krále. Podobně byl o zajištění bezpečné cesty a poskytnutí průvodního listu oběma českým šlechticům žádán i hrabě de Foix - též jemu bylo sděleno, že zamýšlejí cestovat do Granadského království a jiných končin. Ve výše zmíněných seznamech poutníků do Santiaga de Compostela, jsou uvedeni též Ctibor z Kozího a Václav z Donína (ten pouze pod zkomoleným křestním jménem Bensisflan), ačkoli v žádné z písemností vydaných pro jejich potřebu se přímo

127) Viz přílohu XIV.

128) Viz přílohu XVII.

129) Viz přílohu XVIII.

130) Tamtéž.

131) Tamtéž.

132) Viz přílohu XIX.

133) Viz přílohu XX.

134) Viz přílohu XXI.

135) Tamtéž.

136) V doporučujících listech aragonského panovníka jeho královským partnerům byla obvyklá nabídka protislužby: ujišťoval je, že kdyby jim nějaké věci z jeho zemí způsobily potěšení, ať mu to jen sdělí a on ochotně jejich přání vyplní.

o Santiagu nehovoří. Pokud však měli v úmyslu navštívit "*corpora sanctorum et eorum basilicas*", jak se praví v glejtu Ferdinada I., dá se jistě předpokládat, že putování k hrobu sv. Jakuba patřilo k jejich cestovnímu plánu. Zamýšlená výprava do Granadského království či "*do barbarských končin*" ("*anta las partes de barbaria*") neměla však již asi náboženské pozadí, ale byla spíš projevem touhy po poznání a dobrodružství.

Můžeme-li pouze předpokládat, že Václav z Donína a Ctibor z Kozího jeli do Valencie spolu, pak průběh jejich další cesty je ještě větší hádankou. Pokračovali v ní společně, a když, jak dlouho a kam až? Nějaké světlo by mohly přinést pouze doklady o návštěvě dvorů, pro něž dostali doporučení a kde jim měly být vystaveny další glejty. Takový výzkum je ovšem časově a ekonomicky (což spolu souvisí) příliš náročný a jeho alternativou může být pouze přátelská služba španělských kolegů, jež dosud nepřinesla v této věci žádoucí výsledek. Jisté je, že nazpět se už Donín a Ctibor z Kozího společně nevraceli. Ctibor z Kozího se z pramenů ztrácí, Václav z Donína se v registrech opět vynořuje koncem r. 1415, kdy dostal 27. prosince v Perpignanu pro sebe a osmičlenný doprovod glejtu ke zpáteční cestě - do Francie za římským králem.¹³⁷⁾ O konci cesty Ctibora z Kozího (španělská historička soudí, že byla asi dlouhá a strastiplná)¹³⁸⁾ není zpráv. Z jeho dalších osudů je známo pouze to, že v r. 1437 byl již mrtev.¹³⁹⁾

Až tři měsíce po Donínovi a Ctiborovi z Kozího, v květnu 1415, přijel do Valencie moravský pán Jindřich z Kravař a na Plumlově. Přijel z Francie, doporučen francouzským králem Karlem VI. (1380-1422) a římským králem Zikmundem, který, jak je zřejmé z odpovědi aragonského krále Ferdinanda I., nazýval Jindřicha z Kravař v doporučujícím dopise svým radou.¹⁴⁰⁾

Ve Valencii se tehdy sešla zajímavá společnost, hodlající procestovat Pyrenejský poloostrov: kromě pana Jindřicha přibyl k aragonskému dvoru vévoda Ludvík II. z Břehu a z Lehnice, nejvyšší maršálek Uherského království Petr Cseh z Lévy, rovněž Zikmundův consiliarius, a německý rytíř Jiří Certtes, všichni samozřejmě se svým doprovodem. Nejpočetnější, padesátičlenný doprovod měl Ludvík z Břehu, P. Cseha provázelo 24 a Jindřicha z Kravař 20 jezdců. Mnohem skromnější, pouze sedmičlenný doprovod, měl rytíř Certtes. Průvodní list s platností nejméně na jeden měsíc a rekomendace k různým dvorům obdrželi všichni 16. května.¹⁴¹⁾ Vyplyvá z nich, že nejpěstřejší itinerář si naplánoval Jindřich z Kravař. Měl v úmyslu navštívit nejen Santiago de Compostela, k čemuž dostal doporučení pro kastilskou královnu a krále i pro arcibiskupa v Compostele, ale počítal zřejmě i s návštěvou Granadského

137) Viz přílohu XXVI.

138) F. Vendrell, c.d., s. 24.

139) Prohlášení Jana z Kozího v květnu 1437 v majetkovém sporu s Markétou ze Zhoře, že jeho bratr Ctibor je mrtev (Archiv český 36, s. 252), bylo jen konstatováním skutečnosti, k níž mohlo dojít kdykoli od r. 1415. Někteří autoři nicméně usoudili, že Ctibor zemřel v r. 1437 nebo nedlouho před ním. Viz Josef Švehla, Kozí. Tábor 1920, s. 45; August Sedláček, Hrad, zámky a tvrze království Českého IV, Praha 1885, s. 145; R. Cíkhart, Rod Kozských z Kozího. Jihočeský sborník historický 8, 1935, s. 87. Naproti tomu Fr. Šmahel soudí, že Ctibor z Kozího zemřel nejspíše již na zpáteční cestě z Pyrenejského poloostrova nebo krátce po návratu do vlasti. Viz František Šmahel a kolektiv, Dějiny města Tábora I-1, České Budějovice 1988, s. 203. Fakt, že se od 15. února 1415 nenašla o panu Ctiborovi ani jediná zpráva, mluví pro názor Šmahelův.

140) Viz přílohu XXII.

141) Do Dějin města Tábora I-1, s. 234 se vloudilo chybné označení měsíce - červen.

království a části Maroka, jak je patrné z doporučujících dopisů adresovaných v jeho prospěch panovníkům v Granadě a ve Fezu. Splnění takového programu by znamenalo vykonání rozsáhlejší cesty, než jakou uskutečnila pověstná výprava vedená Lvem z Rožmitálu. Potřebný čas k tomu nechyběl, neboť pan Jindřich se ze Španělska vrátil až v únoru 1416. Tehdy, 5. února, dostal glejt ke zpáteční cestě do "*Německého království*", platný na dvacet dnů. Jeho družina se rozrostla - vrátil se nikoli s dvaceti, nýbrž "*cum triginta equitauris et eius comitiva*".¹⁴²⁾

S uvedenými fakty je třeba srovnat údaje a názory, jež byly o cestě Jindřicha z Kravař uvedeny v české historické literatuře. Příčina jeho odjezdu za hranice Českého království, konkrétně do Kostnice, je spatřována v reakci na zprávu o začátku Husově.¹⁴³⁾ Dle Bartoše odjel Jindřich z Kravař ve zřejmém dorozumění s Čeněkem z Vartenberka, který přidal Jindřichovi za průvodce Ctibora z Kozího. Rozumí se tedy, že odjížděli do Kostnice jako stoupenci Husovi a tudíž s cílem něco pro Mistra Jana udělat. Nicméně již sám předpoklad o společné cestě Jindřicha z Plumlova a Ctibora z Kozího nemá spolehlivou oporu v pramenech. Bartoš k němu došel teprve a pouze na základě zprávy o Jindřichově a Ctiborově výpravě do Španělska, kterou dostal od svých německých kolegů - hispanistů.¹⁴⁴⁾ Z této objevené informace vyvodil souběžnost jejich cesty do místa, kde se Hus octl bez ohledu na Zikmundův glejt ve vězení. Navíc vyslovil názor, že oba šlechtici skryli účel svého posláním tím, že si vyžádali průvodní listy do Santiaga de Compostela.¹⁴⁵⁾ V. Štěpán dramatičuje tuto domněnku slovy o tajné a dobrodružné cestě, kterou maskovali jako pouť do Santiaga z obavy před pronásledováním.¹⁴⁶⁾ Ale takový předpoklad, ať již v mírnější nebo dramatictější podobě, se neopírá o nic jiného, než o zjištění, že Jindřich z Kravař a Ctibor z Kozího byli ve Španělsku. Není žádného svědectví, že by někomu oznámili svůj úmysl cestovat do Compostely, úmysl a rozhodnutí, jež mohly vzniknout teprve později. Pokud nechtěli cestu do Kostnice utajit tím, že by se o ní vůbec nemluvilo, není třeba její maskování spojit automaticky s cestou do Španělska. Není konečně ani prokázáno, že Ctibor z Kozího a pan Jindřich odjeli z Čech společně nebo ve stejnou dobu a skeptik, odmítající věřit tomu, o čem dosud objevené prameny nepřinášejí doklad, by mohl dokonce vážně pochybovat, zda Ctibor z Kozího v místě kostnického koncilu pobýval. V této souvislosti je asi případné upozornit na omyl v Roubicově studii.

Nedávno zesnulý A. Roubic, znamenitý archivář, badatel a člověk, se ve své vědecké prvotině, inspirované L. Hosákem, pokusil, proti odmítavému názoru Fikerlova, rehabilitovat Richentalovu kroniku jako pramen, cenný i pro poznání přítomnosti Čechů v Kostnici v době koncilu.¹⁴⁷⁾ Zmiňuje tam i přítomnost Ctibora z Kozího, jako společníka pana Jindřicha, ač se o tom v Richentalově kronice nic neříká. Nedopatřením dokonce uvádí, že "*oba byli zřejmě vždy tak pospolu, že*

142) Viz přílohu XXVII.

143) F. M. Bartoš, Čechy v době Husově, s. 405.

144) F. M. Bartoš, Příspěvky k dějinám Václava IV. Řada druhá. Věstník České akademie věd a umění, LIII, 1944, Praha 1945, s. 102.

145) F. M. Bartoš, Čechy v době Husově, s. 405 - 406. Autor nedopatřením klade Santiago de Compostela do Aragonu.

146) Václav Štěpán, Úloha pánů z Kravař při vzniku husitského hnutí. Časopis Slezského muzea, B - Vědy historické, 20, 1971, s. 18.

147) Antonín Roubic, Čechové na kostnickém koncilu. Sborník Vysoké školy pedagogické v Olomouci, H II, 1955, s. 125 - 135.

je Richental považuje za blízké příbuzné".¹⁴⁸) Richentalova kronika by snad mohla být, pouze nepřímo, dokladem pro přítomnost Ctibora z Kozího v Kostnici tím, že je v ní zmíněn Donín, pokud ovšem tvar křestního jména Tentzgo¹⁴⁹ je vsutku možno přepisovat jako Venc¹⁵⁰) a jednalo-li se opravdu o Donína, s nímž jsme viděli Ctibora z Kozího na aragonském dvoře.

Kdy přijel do Kostnice Jindřich z Kravař, je možné pouze odhadovat, ne však na základě "poznatku", o něž se opřel bona fide F.M. Bartoš. Náš velký historik husitství se stal obětí omylu v důsledku zřejmě neúplného výpisku, který mu poslal H. Finke. Bartoš byl přesvědčen, že glejt pro cestu do Španělska, vydaný panu Jindřichovi "zřejmě v Kostnici", byl datován 4. února. Z tohoto časového údaje pak vychází při určování data Jindřichova příjezdu do Kostnice, jež klade "nějaký den před 4. únorem".¹⁵¹) Ve skutečnosti, jak jsem již uvedl, byl průvodní list Jindřichovi vystaven až 16. května 1415 ve Valencii. Spatřuji v tom další skutečnost, mluvící proti názoru o zastíracím smyslu poutí do Santiaga. V Kostnici byl Mistr Jan i Zikmund a ať již byly sympatie Jindřicha z Plumlova k Husovi jakékoli, sblížil se zřejmě dost brzy s římským králem. Z Kostnice odjížděl nejpozději v březnu¹⁵²) přes Francii do Aragonského království již jako Zikmundův "conciliarius" a na francouzském i aragonském dvoře se pohyboval ve společnosti nejvyššího uherského maršálka a vévody z Břehu, oddaného Zikmundovi. Kostnické sblížení Jindřicha z Plumlova se Zikmundem svědčí pro názor vyslovený F. Hoffmannem o problematičnosti délky Jindřichova husitského smýšlení.¹⁵³)

F. M. Bartošovi se stal zprostředkovaný objev Jindřichova putování do Španěl podnětem k opravě jeho dřívější interpretace části Husova dopisu z 23. března 1415, v němž Mistr Jan píše, že "M. Cristianus recessit, ut portaret expeditionem d. Henrici et M. Jesenic". Bartoš měl původně za to, že panem Jindřichem uváděným v této větě, je pravděpodobně Jindřich Škopek, ač nevylučoval možnost, že by jím mohl být i Jindřich z Plumlova. Smysl Husova sdělení vykládal tak, že s výpravou pana Jindřicha odešel Křišťan z Prachatic a M. Jesenic, překládaje zde slovo

148) Tamtéž, s. 130.

149) Ulrichs von Richental Chronik des Constanzer Concils 1414 bis 1418. Herausgegeben von Michael Richard Buck, Tübingen 1881, s. 195. Týž, Chronik des Constanzer Concils, Merseburg-Leipzig 1936, kostnický rukopis, f. 163v. Týž, Das Konzil zu Konstanz. Kommentar und Text bearbeitet von Otto Feger, Starnberg-Konstanz 1964, fol. 145b (s. 273). Richentalem uváděný "Tentzgo von Donon" je mylně označován za hraběte. Tak je tomu i v pražském rukopisu Richentalovy kroniky uloženém v Národní knihovně, sig. 22 A 43, f. CCLXIV.

150) A. Roubic, c.d., s. 134.

151) F. M. Bartoš, Příspěvky k dějinám Václava IV., s. 102. Glejt vydaný ne 4., ale 5. února Jindřichovi z Kravař byl až z r. 1416, na jeho zpáteční cestu.

152) 25. března [1415] je v Paříži datován dopis, v němž francouzský král Karel VI. doporučuje Jindřicha z Kravař a z Plumlova (Henricus de Gravar et de Blommeneau, miles de partibus Almanie), jež má namířeno do Aragonu a Granady, aragonskému králi Ferdinandovi I.: "...eandem fraternitatem deprecamur ut ipsum Henricum, nostri contemplacione et favore ac sui laudabilis propositi consideracione, in suis agendis recommissum habere velit". Viz Jeanne Vielliard et Robert Avezou, Lettres originales de Charles VI conservées aux Archives de la Couronne d'Aragon à Barcelone. Bibliothèque de l'École des Chartes, vol. XC VII, Paris 1936, s. 356 - 57. Doporučující dopis Karla VI. pro Petra Cseha má datum 12. března, pro Ludvíka II. z Břehu 25. března. Viz tamtéž, s. 354 - 56. Aragonský král odpověděl na všechny tři listy dopisem ze 14. května 1415. Viz ACA, Cancillería, Reg. 2408, f. 2v.

153) František Hoffmann, Morava před husitskou revolucí. In: Časopis Moravského muzea. Vědy společenské LXIX-1984, s. 124.

expedicio jako výprava.¹⁵⁴) Později, maje už zprávu o aragonském glejtu Jindřicha z Plumlova, nabyt přesvědčení, že on je panem Jindřichem z uvedené Husovy věty, již Bartoš nyní rozuměl tak, "že kdežto pan Jindřich pokračoval v cestě do Španěl, zprávu o tom, jak pořídil, uložil vyříditi M. Křišťanovi (expedire ve smyslu vyříditi žádost)".¹⁵⁵)

F. M. Bartoš neviděl zřejmě důvod, proč by Jindřichovo putování do Španěl neměl považovat za pokračování cesty do Kostnice. V. Štěpán naopak soudí, že Jindřich z Kravař se z Kostnice vrátil do vlasti a po návratu "konal r. 1415 ještě další cestu do zahraničí, tentokrát v zájmu krále Václava, ale není známo kam".¹⁵⁶) Názor o dvou Jindřichových cestách, podle všeho mylný, vychází ze známého zápisu moravského zemského soudu z června 1415 o zastavení púhonů týkajících se Jindřicha z Plumlova, protože král ho vyslal "v svých potřebách ven z země".¹⁵⁷) Na zápisu je zajímavé, že byl učiněn v době, kdy Jindřich prokazatelně pobýval již několik měsíců v cizině. Lze to přičíst pomalosti v úřadování nebo tomu, že podnět k zastavení púhonů přišel odněkud dodatečně? Záhadou je i údaj, že Jindřich byl vyslán za hranice králem, tj. Václavem IV. O jaké poslání šlo a kdy a jakým způsobem mu bylo svěřeno? Pokoušet se odpovědět na tyto otázky by mohlo vést jen k dohadům, stejně jako hledání odpovědi na to, zda cesty Ctibora z Kozího a Jindřicha z Kravař neměly - jak naznačuje Bartoš - nějaké skryté, politické pozadí.¹⁵⁸)

Obětí nepřesné informace se stal F.M. Bartoš i v jiném případě - při pokusu vyložit smysl cesty Ctibora z "Liboze". Zprávu o jeho aragonském glejtu měl od Johanna Vinckeho, který se přepsal v letopočtu, tj. místo roku 1405 uvedl rok 1415.¹⁵⁹) Vycházejí z tohoto data, usoudil Bartoš, že cesta byla asi podniknuta "ve službách zvláštního Husova příznivce Jindřicha Škopka, a to snad zase na prospěch M. Jeronyma". Stiborios de Liboze byl pro Bartoše "nepochybně Ctibor z Libiše, jemuž 20. prosince 1416 poručil Aleš Škopek z Dubé [svě] děti i synovce Jindřicha".¹⁶⁰) Správnost tohoto ztotožnění si netroufám potvrdit ani vyvrátit, neboť identifikace tohoto i některých dalších cestovatelů není snadná. Obecně platí, že nesnáze při určování totožnosti plynou jednak z nejistoty, zda určitá osobní a místní jména, o nichž se nedaří nalézt spolehlivé informace, nebyla zkomolena natolik, že mohou svádět k mylné interpretaci, jednak z různých možností, jež se při identifikaci nabízejí, čím více jdeme do podrobností. Týká se to určení správného příjmení, výběru z osob, majících kromě stejného příjmení, o jehož správném určení není pochyb, i stejné křestní jméno, případně kombinace obou těchto problémů, jako je tomu podle mého soudu právě u Ctibora z "Liboze".

Když jej F. M. Bartoš ztotožnil se Ctiborem z Libiše, měl na mysli zcela určitou osobu. Ale její spojení s rokem 1415 vybízí a priori k úvaze, zda pozdější po-

154) F. M. Bartoš, Husův přítel a hostitel Jindřich Škopek z Dubé. Jihočeský historický sborník 10, 1937, s. 35.

155) F. M. Bartoš, Příspěvky k dějinám Václava IV., s. 103 - 104.

156) V. Štěpán, c.d., s. 18.

157) Vincenz Brandl, Libri citationum et sententiarum II, Brno 1873, s. 451; František Dvorský, O starožitném rodě Benešoviců, část II. - O rodu pánů z Kravař, Brno 1910, s. 118.

158) F. M. Bartoš, Pražský ilustrovaný zpravodaj, 6. července 1944, č. 27.

159) Viz J. Vincke F. M. Bartošovi, Braunsberg, 14. července 1943. Archiv Národního muzea v Praze, pozůstalost F. M. Bartoše, kart. 11, složka 921. V r. 1959 vydal Vincke tento průvodní list pod správným datem. Srov. J. Vincke, Zu den Anfängen, s. 176.

160) F. M. Bartoš, Příspěvky k dějinám Václava IV., s. 104.

ručník dětí Aleše Škopka byl mužem uváděným v glejtu vydaném před deseti lety. Zvláště přihlédneme-li k tomu, že se v pramenech a literatuře vyskytuje v krátkém časovém úseku několik mužů téhož jména a příjmení: v r. 1404 Cztiborius de Libyss alias de Gyensteyn,¹⁶¹ v r. 1408 nebo 1409 Stiborius de Libissie, sezením na Maštově,¹⁶² Ctibor Čepec z Libiše, držící 1414 -17 Nepomyšl,¹⁶³ a Ctiborius de Lybiss, v r. 1398 mistr na pražské univerzitě.¹⁶⁴ Identifikace je komplikována i tím, že vedle Ctiborů z Libiše existoval i panoš Ctibor z Liboče, uváděný 24. května 1407 jako jeden ze svědků ubrmanské výpovědi Jana z Lestkova, purkrabího hradu Žebráka.¹⁶⁵ Foneticky i psaním je Liboze nesporně mnohem blíže jménu Liboče, než Libiše.

Polská badatelka H. Polaczkówna, vycházejíc především z křestního jména, ztotožnila bez rozpaků Ctibora (Stiboria) z Liboče se Šciborem ze Šciborze (v naší literatuře psaným ze Stibořic nebo ze Stiborzyc), pozdějším vojvodou sedmihradským. Svě informace o cestovatelích do Španělska převzala z článku J. Vieillardové a odlišnost tvaru Liboče a Šciborze si vysvětluje tím, že příjmení polského pána bylo zkomoleno písařem nebo že je francouzská historička, neznající slovanskou lingvistiku, špatně přečetla. Tato druhá možnost odpadá, protože jméno i příjmení jsou v registru jasně čitelná a případné zkomolení slova Šciborze by tudíž připadalo na vrub písaře. Ale ač se ve španělsky psaných pramenech cizí jména běžně komolila, považují názor polské autorky o přeměně Šciborze na Liboze za málo pravděpodobný. Opřela jej ostatně o pouhé přesvědčení, že v době, kdy se tolik zámožnějších rytířů ubíralo k hrobu sv. Jakuba, by člověk Šciborova formátu nemohl nejtít v jejich stopách a případně je i předstihnout. Polaczkówna by byla dokonce v pokušení ztotožnit s panem Šciborem i Ctibora z Kozího a cestu z r. 1415 pokládat za jeho druhou pouť do Compostely - kdyby Šcibor prokazatelně nebyl v té době na jiném místě.¹⁶⁶

U jiného z uvedených cestovatelů, Beneše z Dubé (Benessio de Duba), nemůže být o příjmení pochybnosti, ale určení, o kterého Beneše se jednalo, není rovněž bez problému. Existovali páni z Dubé rodu ronovského a erbu dvou ostreví (kam patřili i Škopkové) a páni z Dubé odvozující svůj původ od Matouše Benešovce, mající v erbu zavinutou střelu. V obou těchto rodech se vyskytovali Benešové v době, kdy jeden z nositelů tohoto jména cestoval do Santiaga de Compostela. Z rodu Škopků z Dubé to byl především Beneš starší z liběšické větve, jenž měl za sebou bohatou životní dráhu. Císař Karel IV., kterého v r. 1368-69 provázal spolu s jinými pány při jeho druhé výpravě do Říma, jej po návratu jmenoval koncem r. 1369 nebo začátkem r. 1370 fojtem v Horní Lužici. Tento úřad držel 19 let. Po vytvoření Zhořeleckého vévodství se stal r. 1377 hofmistrem vévody Jana. Doprovázel zhořeleckého vévodu do Lucemburska (1386), v příštím roce vykonal z Janova pově-

ření cestu k Zikmundovi do Uher a byl i později pověřován diplomatickými úkoly. Ve službách Jana Zhořeleckého působil asi do r. 1391. V letech 1381-89 a opět v r. 1398 byl i nejvyšším dvorským sudím v Českém království a po smrti svého bratra Jindřicha Škopka 1395 i nejvyšším hofmistrem na dvoře Václava IV. Několikrát je uváděn i jako člen královské rady. Žil aspoň do r. 1405.¹⁶⁷

Poutníkem do Santiaga mohl být ovšem i jeho stejnojmenný syn, od r. 1396 majitel hradu Varty, po r. 1400 pán na Kostomlatech a od r. 1405 vlastník hornolužického panství Vojerce (Hoyerswerda) zakoupeného v r. 1382 jeho otcem. Ani Beneš mladší nebyl bez cestovatelských zkušeností, neboť se r. 1386 rovněž zúčastnil výpravy Jana Zhořeleckého do Lucemburska.¹⁶⁸ Pro cestu do Santiaga mohl ovšem připadat v úvahu i Beneš (erbu zavinuté střely), sedící na hradě Kozlů, syn Beneše z Dubé zvaného Libuň po svém sídle Libouni. Patřil k rodu, odvozujícímu svůj původ od Matouše z Benešova. Dle Dvorského se v pramenech objevuje v letech 1399 - 1445,¹⁶⁹ dle Sedláčka v 1428-45,¹⁷⁰ ale rok 1428 je zřejmě nedopatření, neboť písemnosti, v nichž se tento Beneš vyskytuje, pocházejí, jak Sedláček podle svých výpisků věděl, nejpozději z r. 1399. Oba tito odborníci se rozcházejí také v názoru, který z mladších Benešů měl přídomek Silný. Dvorský jej připisuje Benešovi seděním na Kozlů,¹⁷¹ tedy z rodu, jenž má v erbu zavinutou střelu, Sedláček Benešovi Škopkovi, synovi Beneše Škopka z Dubé a Liběšic, pána na Vojercích, bývalého hornolužického fojta etc., erbu dvou ostreví.¹⁷² Tím je poněkud komplikována identifikace pánů z Dubé v listinách (uvádí se např. Benessius fortis de Dubee, bez přesnějšího určení)¹⁷³.

Z několika stejnojmenných Donínů, kteří by mohli v r. 1415 připadat v úvahu pro cestu do Španěl, byl v té době nejvýznamnější Václav II., který měl blízko k dvoru krále Václava IV. a svými majetkovými zájmy byl spojen především s Horní Lužicí. Po svém otci (Václavovi I.), radovi svídnické vévodkyně Anežky a zakladateli svídnicko-javorské větve Donínů, zdědil koncem 80. let 14. století jednak statky ve Slezsku, jednak hornolužická panství Herwigsdorf a Wittgendorf, která si však dlouho nenechal. Nejpozději od r. 1391 do r. 1417 držel se svými bratry panství Tzchocha (Schochaw) u města Merklissy. V prvních pěti letech 15. století rozšířil svůj majetek o další hornolužická zboží: panství Tratttlau, hrad i vesnici Rohnau a Hirschfelde. V té době získal i soudní pravomoc v Reichenau. V r. 1405 je uváděn jako pán na Hirschfelde a Falkensteinu, snad podle hradu

167) Hermann Knothe, Geschichte der Oberlausitzer Adels und seiner Güter vom XIII. bis gegen Ende des XVI. Jahrhunderts. Leipzig 1879, s. 167; Richard Jecht, Benesch von der Duba, Landvogt der Oberlausitz 1369-1389. Neues Lausitzisches Magazin, sv. 86, s. 103 - 136. (Biografické údaje o tomto Benešovi z Dubé jsou zde dovedeny až k r. 1403.); Richard Gelbe, Herzog Johann von Görlitz. Neues Lausitzisches Magazin, sv. 59, s. 9, 42 - 43, 69 - 70, 92, 94, 112 - 113, 163 - 165, 189; Walter v. Boetticher, Der Adel des Görlitzer Weichbildes um die Wende des 14. und 15. Jahrhunderts, Görlitz 1927, s. 34, 109, 175 - 76, 211, 216, 262; Codex diplomaticus Lusatie superioris III enthaltend die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen bis 1419. Herausgegeben von Richard Jecht. Görlitz 1905 - 1910, s. 797 - 98 (rejstřík); F. M. Bartoš, Čechy v době Husové, s. 462.

168) R. Gelbe, c.d., s. 112, H. Knothe, Geschichte der Oberlausitzer Adels, s. 167.

169) František Dvorský, O starožitném rodě Benešoviců. Část I. O Benešovicích - vyjímaje rod pánů z Kravař. Brno 1907, s. 51 - 52.

170) Ottův slovník naučný, sv. 8, s. 78.

171) F. Dvorský, c.d. I., s. 51.

172) Ottův slovník naučný, sv. 24, s. 250.

173) Jos. Emler, Pozůstatky desk zemských I, s. 594.

161) Historický ústav AVČR v Praze, Pozůstatost A. Sedláčka, sešit 104.

162) Josef Emler, Pozůstatky desk zemských království Českého r. 1541 pohořelých II, Praha 1872, s. 53. A. Sedláček, Hrady, zámky a tvrze XIV, Praha 1923, s. 380; Ottův slovník naučný, díl 16, s. 965 - 66.

163) A. Sedláček, Hrady, zámky a tvrze XIV, s. 363.

164) Monumenta historica Universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis. I-1, Praha 1830, s. 328.

165) Archiv český 6, s. 15.

166) Helena Polaczkówna, O podróżnikach średniowiecznych z Polski i do Polski. Miesięcznik heraldyczny, Warszawa 1937-XVI, č. 5, s. 66.

Falkenstein u České Kamenice.¹⁷⁴⁾ O jeho časté přítomnosti v Horní Lužici hovoří zápisy v účetních knihách města Zhořelce. Tamní městská rada mu prokazovala různé pozornosti a vysílala k němu posly do Hirschfelde, na Tzchochu¹⁷⁵⁾ a do jiných míst jeho pobytu, neboť Václav II. byl znám jako oblíbenec krále, jenž po něm posílal dopisy Zhořeleckým a pověřoval ho i jinými poslánými. Např. v r. 1410 byl Václav II. jedním z komisařů, jimž panovník svěřil urovnání konfliktu mezi šlechtou a měšťany v Kamenci. V předchozím roce patřil Václav (soudí se, že Václav II.) z Donína spolu s Benešem téhož příjmení k poselstvu, které pod vedením Konráda Olešnického jelo do Polska a Pruska zprostředkovat mír mezi polským králem a velmistrem řádu německých rytířů.¹⁷⁶⁾

Václav II. z Donína byl i královým radou. V této důstojnosti ("unser lieber getreuer und Rath") je uváděn v listině z r. 1402, jejíž originál našel Carpov v Žitavě.¹⁷⁷⁾ 6. července 1411 připojil svou pečeti, jako člen korunní rady, k jejímu rozhodčímu výroku ve sporu mezi arcibiskupem Janem z Jenštejna a Hušem.¹⁷⁸⁾ Překvapivé je, že F. M. Bartoš, jenž vyjmenovává aktéry tohoto výroku,¹⁷⁹⁾ se už o Václavovi z Donína dále nezmiňuje, tj. nezahrnul ho, na rozdíl od ostatních autorů uvedeného rozhodčího výroku, do seznamu osob, působících delší či kratší dobu jako radové krále Václava. Další písemností, v níž vystupuje Donín jako consiliarius, je notářský instrument z 20. července 1410, obsahující smířčí výrok Konráda z Vechty z 16. dubna 1410.¹⁸⁰⁾ Některá písmena Donínova křestního jména jsou v něm však těžko čitelná, což vystavuje spolehlivost jeho přepisu pochybnostem. J. Eršil přečetl jméno jako Wenczo (skloňováno Wenczone), přičemž upozorňuje i na publikovaný regist instrumentu, v němž, pokud jde o Donínovo jméno, je rozdíl

174) H. Knothe, Geschichte des Oberlausitzer Adels, s. 158.

175) Radu dokladů o tom uvádí Codex diplomaticus Lusatiae superioris III. Nejčastěji šlo o pohoštění vínem a pivem. V březnu 1395 obdržel darem bobří klobouk.

176) Nevyřešena zůstává dosud otázka, kdo byl Václavem z Donína, Čechem, kterého Dluhoš uvádí mezi zajatými účastníky bitvy u Tannenbergu (Grunwaldu). Carpov v genealogické tabulce udává, že jím byl zakladatel linie purkrabích z Donína na Königsbrücku a Straupitz, syn purkrabího Johanna, řečeného Januss, z míšeňské linie. Knothe, jenž oprávněně pokládá Carpovovy genealogické tabulky za velmi nespolehlivé, ukázal, že zakladatelem Königsbrückské linie byl Hlaváč z Donína, což ovšem nepříspěvá k objasnění totožnosti účastníka grunwaldské bitvy. J. Goll jej zjevně ztotožňuje s Václavem z Donína, jenž spolu s Benešem provázal poselstvo vedené knížetem Konrádem Olešnickým. Václav II. a Beneš z Donína byli bratři, což by mohlo být podporou pro názor, že společně s Benešovým v poselstvu byl Václav II. Ale v tomto případě by Václav z Donína, provázející uvedeně poselstvo, nemohl být účastníkem bitvy u Grunwaldu, neboť v polovině července 1410, tedy v době grunwaldské bitvy a Donínova zajetí, je doložena přítomnost Václava II. z Donína v Lužici. Podle zápisu v knize zhořeleckých účtů z 19. 7. přivezl dopisy od krále a zhořelecká městská rada s ním byla v kontaktu. - K uvedenému viz Aufzeichnungen über die erloschenen Linien der Familie Dohna II, Berlin 1876, s. 24; Jan Długosz, Bitwa Grunwaldzka. (Z historii Polski.) Opracował Jan Dąbrowski. Kraków 1925, s. 85; Johann Benedikt Carpov, Neu-eröffneten Ober-lausitzischen Ehren-Tempels Anderer Theil, begreifende einiger derer ältesten im Lande florierenden adelichen Familien Geschlechts-Historie und Genealogien. Leipzig 1719, s. 36, 39; H. Knothe, Die Burggrafen von Dohna auf Königsbrück. Neues Lausitzisches Magazin, sv. 41, s. 1 - 18; Jaroslav Goll, Čechy a Prusy ve středověku. Praha 1897, s. 122; Codex diplomaticus Lusatiae superioris III, s. 635 (např. k 19. 7. 1410: "Herman der stat dyner zu her Wencz von Donyng, alz he quam von unserm heryn dem konyge"; "Der burgermeister, Closil Wynkeler, der statschryber zu her Wencz von Donyng alz he uns brife brachte von unserm heryn dem konyge..."). Zajetího účastníka bitvy u Grunwaldu nutno tudíž hledat mezi jinými Doníny.

177) J. B. Carpov, c.d., s. 45.

178) Archiv Univerzity Karlovy v Praze, sig. I/63.

179) F. M. Bartoš, Čechy v době Husově, s. 347.

180) SOA Třeboň, Vs Orlík, listina č. 101. Děkuji R. Teclovi za fotokopii tohoto dokumentu.

jen v tom, že se uvádí tvar Weczzone.¹⁸¹⁾ Čelakovský v edici z r. 1895 přepsal jméno jako Henczo (Henczone), tj. Jindřich.¹⁸²⁾ Šlo o domněnku nebo bylo v té době jméno čitelnější, než dnes? Při dubiosním čtení se příkláním k názoru, že mužem, který zpečetil výrok Konráda z Vechty, byl Václav II. z Donína. Kromě něho znám už jen jediného Donína, jemuž byl za vlády Václava IV. připisován titul královského rady, a to ve zhořeleckých účtech, kde jsou v dubnu 1410 uváděni "Her Benys von Donyng unde her Naczbar unde Niclaz Bunczla von Brezcla, unsers heryn des konyges rete", jež byli poctěni vínem a pivem v hodnotě 15 gr.¹⁸³⁾ Historikům lužických dějin byl Václav II. z Donína znám jako královský rada již dávno.¹⁸⁴⁾ Ivan Hlaváček, největší znalec osob, které se za vlády Václava IV. mohly někdy honosit touto důstojností, následoval napřed Bartoše tím, že do svého seznamu radů, rozšiřujícího Bartošův přehled, Václava z Donína nepočítal.¹⁸⁵⁾ Ale ve své novější práci jej už Hlaváček uvádí, s odvoláním na Eršilovo vydání zmíněného notářského instrumentu.¹⁸⁶⁾

Nezjištěno pro nedostatek pramenů zůstává, zda to byl tento zkušený a vážený muž, kdo dělal ve Španělsku aspoň dočasnou společnost Ctiborovi z Kozího. Václav II. z Donína, o němž ani nevíme, kdy zemřel, měl stejnojmenného syna, v genealogiích označovaného jako Václav III. Ve zhořeleckých soudních knihách se vyskytuje od r. 1418 s přídomkem "der junge". Poslední zpráva o něm je z roku 1470.¹⁸⁷⁾ Při jeho rušném způsobu života se dá stěží předpokládat, že by se dožil o mnoho více než 70 let. Pokud se narodil kolem r. 1400, byl v r. 1415, kdy jeden z Václavů z Donína cestoval po Španělsku, ještě hodně mladý. Ale ačkoli není pravděpodobné, že by byl společníkem jihočeského zemana právě on, vyloučit to nelze. Dalšími Václavy z té doby, kteří se vyskytují v genealogii Donínů, byl Václav IV., o němž a jeho bratru Jindřichovi je známo, že měli v r. 1410 právo podávat faráře v Oderwitz a že jim král v r. 1417 zapsal 100 kop na Ruppertsdorfu. Byli však ještě v r. 1414 pod poručnictvím svého strýce Albrechta, pána na Grábštejně,¹⁸⁸⁾ a zřejmě není důvod pro domněnku, že by se Václav IV. vypravil v r. 1415 na Pyrenejský poloostrov. Svým věkem mohl být cestovatelem do Španělska spíše Václav, v r. 1415 sezením na Steinau a v letech 1411-28 též patronátní pán v Neu-

181) Jaroslav Eršil, Acta summorum pontificum res gestas Bohemicas aevi praehussitici et hussitici illustrantia, Pragae 1980, s. 324, 326.

182) Jaromír Čelakovský, Privilegia královských měst venkovských v království Českém z let 1225 až 1419, Praha 1895, s. 1127.

183) Codex diplomaticus Lusatiae superioris III, s. 626.

184) Kromě Carpova, c.d., c.m., viz H. Knothe, Geschichte des Oberlausitzer Adels, s. 158. Týž, Die Burggrafen von Dohna auf Grafenstein. Archiv für die Sächsische Geschichte, herausgegeben von Dr. Karl von Weber. Neue Folge I, Leipzig 1875, s. 226; W. v. Boetticher, c.d., s. 37. Knotheho poznatky obsažené v tomto článku byly převzaty do Aufzeichnungen über die erloschenen Linien der Familie Dohna II, s. 21-26.

185) Ivan Hlaváček, Das Urkunden- und Kanzleiwesen des böhmischen und römischen Königs Wenzel (IV.) 1376 - 1419. Ein Beitrag zur spätmittelalterlichen Diplomatie, Stuttgart 1970, s. 477 - 482. Nedopatření je však v doplňku k Bartošovu seznamu uveden Bohuš, Kommandador zu Mančtín, jenž figuruje i mezi rady zaznamenanými Bartošem, který ho uvádí jako Bohuše z Bystřice. Srov. F. M. Bartoš, Čechy v době Husově, s. 471.

186) I. Hlaváček, K organizaci státního správního systému Václava IV. Dvě studie o jeho itineráři a radě. (Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica. Monographia CXXXVII-1991), Praha 1991, s. 121.

187) Souhrně o něm viz Aufzeichnungen über die erloschenen Linien der Familie Dohna II, s. 31-43.

188) Tamtéž, s. 27 a Stammtafel II.

rode. Byl zřejmě starší, než jeho předchozí dva jmenovci, neboť se o něm ví, že v r. 1404 potvrdil společně se svým bratrem privilegium neurodským ševcům a v r. 1416 soukeníkům.¹⁸⁹⁾ Galerii Václavů z Donína, kteří byli v r. 1415 v dospělém nebo jinošském věku, možno rozšířit ještě o kutnohorského rychtáře, zmiňovaného od r. 1417¹⁹⁰⁾ a známého hlavně tím, že v letech 1419 a 1420 poskytl ozbrojenou pomoc k boji proti husitům.¹⁹¹⁾ Z rodopisného výzkumu, s nímž jsem se mohl seznámit a o nějž jsem se sám pokusil na základě vydaných pramenů, se s určitostí nedá rozhodnout, který Donín byl v polovině února 1415 se Ctiborem z Kozího na aragonském dvoře. Instinktivně pokládám za nejpravděpodobnější, že šlo o purkrabího Václava II. z Donína. František Šmahel připisuje druhovi Ctibora z Kozího ve Španělsku "*diplomatické posláni ve službách Zikmunda Lucemburského*".¹⁹²⁾ Pokud tomu tak bylo a byl-li tímto Donínem rada českého krále, neztratil ovšem po návratu nic z obliby, jíž se těšil u českého panovníka.¹⁹³⁾

Václav z Donína a Jindřich z Kravař dostali glejty pro svou zpáteční cestu v Perpignan, hlavním městě Roussillonu, patřícího tehdy k Aragonskému království. Nedlouho předtím byl Perpignan, kam se 31. srpna 1415 přesunul aragonský dvůr a kam 19. září přijel římský král Zikmund, dějištěm velkého mezinárodního setkání za účasti těchto panovníků, papeže Benedikta XIII. a řady světských a církevních magnátů.¹⁹⁴⁾ Jedním z nich byl i Ludvík z Břeha, kterého jsme v květnu viděli na aragonském dvoře s Jindřichem z Kravař a o němž se v kronice kastilského krále Jana II. vypráví, že před příjezdem do Perpignanu navštívil spolu s uherským maršálkem a dalšími šlechtici Granadu, Portugalsko a Kastilii, kde byli slavnostně přijati Janem II. i královnou matkou a obdrželi, jakož i jiní významní členové jejich výpravy, kastilský řád (*devisa de la banda*).¹⁹⁵⁾ Hlavním cílem schůzek Ferdinanda I., Zikmunda a Benedikta XIII. bylo dosáhnout Benediktovy renunciae na papežství. O tom, kdy přijeli do Perpignanu Václav z Donína a Jindřich z Kravař a zda byli účastníky či svědky tamních turnajů a hodokvasů, vládne v pramenech mlčení. Škoda, že není známo složení Zikmundova doprovodu, čítajícího několik set mužů, aby se dalo zjistit, kolik bylo mezi nimi osob, pocházejících z Českého království. Dle Jiméneze de la

189) Tamtéž, s. 102.

190) J. Čelakovský, *Privilegia královských měst*, s. 843.

191) Jos. Emler, *Prameny dějin českých V*, Praha 1893, s. 350, 371; V. V. Tomek, *Dějepis města Prahy IV²*, s. 17, 56; Fr. Šmahel, *Dějiny husitské revoluce III*, s. 16, 41.

192) Fr. Šmahel a kolektiv, *Dějiny města Tábora I-1*, s. 234.

193) Dokladem této pokračující obliby bylo, že v září 1416 král zplnomocnil "*Edlen Wentzlawen von Dony, unserm Diener und lieben Getrewen*" k tomu, aby rozhodoval ve sporu mezi bratry Janem, Jindřichem a Václavem, vévody hlohovskými a zaháňskými a bratry Bolkem a Bernardem, vévody z Opole, přičemž jeho rozhodnutí mělo mít stejnou moc (*Kraft und Macht*), jako kdyby bylo učiněno za osobní přítomnosti krále. 23. září vystupuje Donín vskutku jako "*ein gesaczter Richter*" z vůle Václava IV. v uvedeném sporu, podobně jako 22. prosince 1416, kdy byl za jeho předsednictví vyneseno rozsudek. Viz *Copiarium monasterii ad S. Wenceslaum*, f. 331, v Národní knihovně v Praze, sig. UK XVI C 7; Franz Martin Pelzel, *Lebensgeschichte des Römischen und Böhmischen Königs Wenceslaus II.*, Praha 1790, s. 652 - 653; *Codex diplomaticus Silesiae VI*, Breslau 1865, reg. 138, 139 a 140, s. 35 - 37.

194) Antal de Aldasy, *Les rapports de Sigismond avec le Royaume d'Aragon*. *Estudis Universitaris Catalans* 20 - 1935, Barcelona 1935, s. 42; *Crónica de Juan II*, Biblioteca de autores Españoles 68, s. 365 - 369; *Acta Concilii Constanciensis*. Dritter Band: Die drei Päpste und das Konzil. *Schriften zur Papstwahl*. Herausgegeben in Verbindung mit J. Hollnsteiner und H. Heimpel von Heinrich Finke, Münster i. W. 1926, s. 370 - 388.

195) *Crónica de Juan II*, Biblioteca de autores españoles, sv. 68 s. 365-66.

Espada, vydavatele Tafurova cestopisu, byl v Perpignan tehdy přítomen Kašpar Šlik, jemuž tento autor přičítá (bez udání toho, odkud vzal zprávu o jeho "*dobrych službách*") dokonce zásluhu na realizaci setkání mezi Ferdinandem I. a Zikmundem.¹⁹⁶⁾ Též v biografickém hesle o Šlikovi se praví, že doprovázel krále Zikmunda z Kostnice do Narbonne a Perpignanu, ale tento údaj si v téže stati odporuje s jiným, podle něhož vstoupil Šlik do Zikmundových služeb až v následujícím roce.¹⁹⁷⁾ Dlouhá mezeera mezi zprávami o pobytech lidí z českých zemí ve Španělsku v období od konce druhého desetiletí 15. stol. do výpravy Lva z Rožmitálu nepochybně neznamená, že by se v cestách za Pyreneje aspoň sporadicky nepokračovalo. Na existující mezeře ve vědomostech o nich má velký podíl skutečnost, že španělským pramenům pro poznání cest z evropských zemí na Pyrenejský poloostrov bylo věnováno mnohem méně badatelského zájmu, než písemnostem z předchozí doby. Kronikářských zpráv o cestách do Španělska je málo a všimají si hlavně větších výprav. Např. v r. 1430 přijel do Španělska s velkým doprovodem Oldřich Celský, švagr krále Zikmunda, o jehož skvělém přijetí kastilským králem v Hamusku, kde panovník trávil se svým dvorem velikonoce, přinesla kronika výmluvnou zprávu.¹⁹⁸⁾ Ale kronika ani dokument, který objevil v ACA Häbler,¹⁹⁹⁾ neprozrazují jména všech Celského druhů a jejich původ. Häbler se asi jen domnívá, že byl mezi nimi i Kašpar Šlik. Potvrzení jeho účasti Tafurem, na němž zakládá své přesvědčení,²⁰⁰⁾ jsem v cestopise tohoto španělského šlechtice nenalezl.

Změny v mentalitě lidí pozdního středověku, projevující se v cestách do ciziny rostoucí touhou po zvýšení osobní pověsti a po poznání, *curiositas*, přítomná sice i dříve, ale nabývající na významu, byly dlouho jen doprovodným elementem poutní, nábožensky motivované tradice.²⁰¹⁾ Poutní místa si bez ohledu na stupeň náboženského zanícení podržovala přitažlivost. O Compostele, jako jednom z cílů nebo aspoň obligátní zastávce pozdně středověkých cestovatelů, to platilo vrchovatou měrou. Přes rostoucí roli *curiositas* a světských zájmů jako cestovní motivace náboženský prvek se z ní nevytratil. V Čechách - už z počátku nového věku - svědčí o jeho síle listina z 16. srpna 1498 o založení (29. 6.) bratrstva sv. Jakuba při apoštolově oltáři v klášterním kostele sv. Markéty v Plzni. Listina je zároveň dokladem o cestách podniknutých do Compostely v předchozích letech, neboť se v ní praví, že uvedený oltář "*vstavili jsú a zpuosobili poctiví lidé, pútníci svatého Jakuba*" a ve stanovách bratrstva stojí, že ze čtyř starších bratří, jimž příslušela správa příjmů a vydání, "*tři z nich mají býti z bratří svatého Jakuba, kteříž byli na pouti u sv. Jakuba*".²⁰²⁾ Kromě Compostely se v Čechách možná vědělo i o některých jiných španělských poutních místech, ale ze zachovaných zpráv není patrné, zda je

196) Andanças e viajes de Pero Tafur por diversas partes del mundo avidos (1435-1439). Madrid 1874 (Colección de libros españoles raros e curiosos, t. 8), s. 553.

197) *Allgemeine deutsche Biographie*, sv. 31, s. 506.

198) *Crónica de Juan II*, Biblioteca de autores españoles, sv. 68, s. 482.

199) Konrad Häbler, *Das Wallfahrtsbuch des Hermannus Künig von Vach und Pilgerreisen der Deutschen nach Santiago de Compostela*, Strassburg 1899, s. 43 - 44.

200) Tamtéž, s. 44 - 45. Häbler odkazuje na stránku, obsahující výklad editora (jenž si spletl Cilliho se Schlickem), nikoli Tafura.

201) Velmi dobré poučení o vývoji cestovní motivace příslušníků šlechty a s ním spojených typech cest v pozdním středověku podává studie Wernera Paraviciniho, *Von der Heidenfahrt zur Kavaliertour*. Über Motive und Formen adligen Reisens im späten Mittelalter. *Wissensliteratur im Mittelalter*, sv. 13, ed. H. Brunner - N. R. Wolf, Stuttgart 1993, s. 90 - 128.

202) Josef Stnad, *Listář královského města Plzně a druhy poddaných osad II*, Plzeň 1905, s. 385.

cestovatelé z českých zemí navštěvovali. Podle Tadrý (Kulturní styky, s. 196) byly podobné poutě jako do Compostely "konány i z Čech také k sv. Joštu v Extremaduře", ve své knize má však pro toto tvrzení pouze jediný doklad, z r. 1312, kdy byla cesta k sv. Joštu uložena za trest,²⁰³⁾ o jehož splnění už nejsme zpraveni. Podobně je tomu s poutí ke kapli P. Marie v corienské diecézi, dle Tadrý ve Španělsku, kam se r. 1444 údajně chystal krumlovský kolář Wernicz, aby si vyprosil odpuštění hříchů.²⁰⁴⁾ Proslulý klášter na hoře Montserratu u Barcelony, po Compostele snad nejnavštěvovanější poutní místo ve Španělsku, nevzbudil zájem ani pana Lva z Rožmitálu a jeho společníků, třebaže byli od něj vzdáleni jen několik kilometrů.

Výprava družiny Lva z Rožmitálu, jež procestovala v r. 1466 i značnou část Pyrenejského poloostrova, byla první cestou z Českého království do iberských států, jejíž průběh byl zaznamenán, a to dokonce dvěma účastníky, a vešel ve známost příštích generací. Český, nyní nezvěstný popis cesty od Václava Šaška z Břfkova, byl Stanislavem Pavlovským přeložen do latiny a publikován v r. 1577,²⁰⁵⁾ německy psané zápisky norimberského měšťana Gabriela Tetzla byly vydány až v r. 1844 J. A. Schmellerem, spolu s Pavlovského překladem cestopisu Šaškova.²⁰⁶⁾ Latinský text přetlumočil opět do češtiny Fr. A. Slavík.²⁰⁷⁾ V témže roce (1890) se postaral i A. Jirásek "štatnou parafrází staročeského deníku pana Šaška",²⁰⁸⁾ aby se s cestou Lva z Rožmitálu a jeho druhů mohla seznámit široká česká veřejnost.²⁰⁹⁾ Nový překlad cestopisu Šaška z Břfkova pořídil v r. 1940 Bohumil Mathesius pro knihu připravovanou R. Urbánkem.²¹⁰⁾ Byl vydán znovu v r. 1951 (bez poznámek a doplňků z Tetzlových zápisků), s úvodem Fr. Svejkovského.²¹¹⁾ Moderní vydání Pavlovského latinského překladu připravil K. Hrdina.²¹²⁾ Oba

203) Jos. Emler, Regesta diplomatica III, Praha 1890, č. 70, s. 29-31. Odsouzeným k vykonání poutě "ad limina beati Josti" byl Gerhard, sluha (famulus) Mikuláše z Potštejna. Že jde o poutní místo v Extremaduře, udává V. V. Tomek, Dějepis města Prahy I, 516. Šusta, ačkoli se odvolává na Emlerův regest, nesprávně uvádí, že oba sluhové Potštejnovi měli vykonat pouť do Cách (České dějiny II-2, s. 219). Před ním se zmýlil již F. Palacký (Dějiny národu Českého v Čechách a v Moravě, Praha 1921, s. 347) uvádějící, že Gerhard (v jeho prepise Erhart) měl stejně jako Oldřich z Brandýsa putovat do Santiaga de Compostela. Nahlédnutí do zápisu v příslušné městské knize (Archiv hl. města Prahy, č. 993, s. 36) potvrzuje správnost údajů Emlerových.

204) F. Tadra, Formulář kanceláře Rožmberské. Rukopis c. k. veřejné a universitní knihovny pražské. Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-filologická, roč. 1890, Praha 1891, s. 248. Vydavatelé regest krumlovského kodexu na rozdíl od Tadrý soudí, že uváděná "coriensis diecesis" je diecéze churská (v Graubünden, Švýcarsko). Viz Urkundenbuch der Stadt Krummau II, č. 238, s. 66.

205) Commentarius brevis et iucundus itineris atque peregrinationis, pietatis et religionis causa susceptae ab Illustri et Magnifico Domino, Domino Leone, libero barone de Rosmital et Blatna... ante centum annos Bohemice conscriptus et nunc primum in latinam linguam translatus et editus. Olomouc 1577.

206) J. A. Schmeller, Des böhmischen Herren Leo's von Rožmital Ritter-, Hof- und Pilger- Reise durch die Abendlande 1465 - 1467. (Bibliothek des Literarischen Vereins in Stuttgart VII), Stuttgart 1844.

207) Cesta pana Lva z Rožmitálu po západní Evropě roku 1465-1467. Podle jeho průvodců Šaška z Mezihoří a Gabriela Tetzela z Norimberka upravil Fr. A. Slavík, Telč 1890.

208) Arne Novák, Stručné dějiny literatury české. Upravili Rudolf Havel a Antonín Grund, Olomouc 1946, s. 394.

209) Alois Jirásek, Z Čech až na konec světa, Praha 1890. Před svou knižní podobou vycházel Jiráskovo beletristické zpracování Šaškova cestopisu r. 1888 v dětském časopise Jarý věk.

210) Ve službách Jiřka krále. Deníky pana Jaroslava a Václava Šaška z Břfkova, Praha 1940.

211) Václav Šašek z Břfkova, Deník o jízdě a putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa, Praha 1951.

212) Commentarius brevis et iucundus itineris atque peregrinationis, pietatis et religionis causa susceptae ab Illustri et Magnifico Domino, Domino Leone, libero barone de Rosmital et Blatna. Denuo editus Karolus Hrdina, Praha 1951.

cestopisy se staly předmětem odborného zkoumání - Tetzlův nejnověji Michaelem Stolzem.²¹³⁾ Šaškův deník a údaje v něm obsažené byly poprvé důkladně studovány J. E. Horkým,²¹⁴⁾ jehož komentářů a poznámek kriticky využil R. Urbánek. Studie, již Urbánek uvedl knihu Ve službách Jiřka krále, obsahuje v části věnované cestopisu Šaška z Břfkova dosud nejlepší zhodnocení tohoto pozoruhodného díla naší středověké cestopisné literatury,²¹⁵⁾ majícího mimořádný význam i v historii česko-španělských styků.

Při možnostech českého čtenáře seznámit se s cestou tohoto poselstva přímo z Šaškova cestopisu, doplněného Slavíkem a hlavně Urbánkem o pasáže z popisu Tetzlova, byl by podrobnější výklad o putování družiny Lva z Rožmitálu pouze nošením dříví do lesa. Za zmínku nicméně stojí, že zatím nebyl učiněn pokus vrátit Šaškovo dílo (pokud je to možné vzhledem k Pavlovského pravděpodobným úpravám) do původní podoby, tj. vydat jeho zpětný převod do češtiny bez ochuzení o průvodní listy, které Šašek zaznamenal v jazycích, v nichž byly cestovatelům vystaveny. Dva z 22 průvodních listů - od císaře Fridricha III. a královny Johany - byly přeloženy do češtiny, ostatní byly vypuštěny, snad proto, že se pro vydání v českém překladu nejevily dost zajímavými a jejich ponechání v původních řečech (latině a katalánštině) se asi zdálo zbytečným v publikaci určené co nejširší čtenářské obci. Glejty však mají význam nejen svým obsahem, nýbrž i pro úvahu, jak Šaškův cestopis vznikl. Urbánek se oprávněně domnívá, "že vlastní Šaškovo obšírnější a snad i soustavnější zpracování stručných záznamů z cesty samé vzniklo v poklidnější době pozdější, ani ne tak za větší prázdně v mezidobích cestovních, jako spíše po návratu domů".²¹⁶⁾ Obšírnost "stručných záznamů", které si Šašek dělal během cesty, nemůžeme posoudit. Patřil k nim i opis glejtů? Mohl je pořádit již při cestovních zastávkách, ale také až po návratu, což by znamenalo, že si je musel vyžádat od Lva z Rožmitálu, nebyl-li již dříve jejich deponitářem a nepodržel-li je nějaký čas u sebe i po té, když se poselstvo vrátilo. Nabízí se též otázka, zda sám Lev z Rožmitálu nepovbuzoval Šaška k práci na cestopisu.

I pro cestu Lva z Rožmitálu se zachovaly v ACA prameny: registraturní přepis dvou glejtů, které dostal v Aragonském království od protivných stran, a přepis listiny o udělení aragonského královského řádu. České poselstvo pobývalo v Aragonském království v době jeho politického rozvratu způsobeného revoltou Katalánie, jež odmítla poslušnost králi Janu II. a osobovala si právo dosadit na aragonský trůn panovníka dle svého výběru. Lev z Rožmitálu a jeho druhové se museli orientovat ve složitých poměrech, jak je z Šaškova popisu patrné. V Zaragoze byli příja-

213) Michael Stolz, Die Reise des Leo von Rožmital. Deutsche Jakobspilger und ihre Berichte, herausgegeben von Klaus Herbers, Tübingen 1988, s. 97 - 121.

214) Joseph Edmund Horky, Des böhmischen Freiherrn, Löw von Rožmital und Blatna, Denkwürdigkeiten und Reisen durch Deutschland, Frankreich, Spanien, Portugal und Italien. Ein Beitrag zur Zeit- und Sittengeschichte des fünfzehnten Jahrhunderts I-II, Brünn 1824.

215) R. Urbánek, České cesty na západ a nejstarší dva české cestopisy. In: Ve službách Jiřka krále, s. IX-XLVIII. Speciálně se zřetelem k pobytu českého poselstva ve Španělsku a Portugalsku věnoval Šaškovo dílo pozornost Jiří Hrušeš v článku Z dějin českého cestopisu. 1. Šašek z Břfkova. Český lid, r. 63, 1976, s. 218-222. Kromě tiskových chyb, jež čtenář snadno pozná (snad vyjma přepisu Karla z Viany na K. z Visky a datování glejtu od kastilského krále do června místo do července 1466) je v něm nepřesně uvedeno, že bratr Alfonse, kdysi legáta basilejského koncilu (viz o nich pozn. 264), byl r. 1438 v Táboře.

216) R. Urbánek, Ve službách Jiřka krále, s. XXXII.

ti Janem II., který jim dal 20. října 1466 glejt na cestu svým územím²¹⁷) a téhož dne nechal vystavit listinu o udělení řádu "stole et jarre" panu Lvovi s právem vyznamenat jím dalších třicet osob mužského nebo ženského pohlaví.²¹⁸)

Že se jednalo právě o tento řád, se správně domníval již Horký, vycházející ze znalosti listiny o jeho udělení v r. 1451 Benediktu Schiferovi z Rakous králem Alfonsem V.²¹⁹) Listina Jana II. pro Lva z Rožmitálu je pozoruhodná počtem osob, jež pan Lev mohl tímž řádem obdarit. Podle Šaškových slov dostali aragonský řád z králových rukou i někteří druhové pana Lva, ale listina je vystavena jen pro něho. Lev z Rožmitálu nebyl prvním šlechticem z Českého království nebo z Čech, jemuž byl tento řád udělen. V r. 1417 jej dostal na aragonském dvoře i s příslušným písemným dokladem Václav, syn opavského vévody Přemka (s oprávněním udělit jej pěti mužům a ženám)²²⁰) a v r. 1463, listinou z 2. ledna, Jan z Kolowrat, nikoli však od aragonského krále, nýbrž od císaře Fridricha III., a to s právem vyznamenat jím tři další osoby.²²¹) Zdá se, že Šašek neměl při psaní cestopisu dokument o řádu pro Lva z Rožmitálu k dispozici, neboť jej nejen nezahrnul do svého díla (že by jej Pavlovský vypustil, je velmi nepravděpodobné), ale ani se o vydání listiny nezmiňuje.²²²)

217) ACA, Cancillería, Reg. 3447, f. 158r.

218) Viz přílohu XXVIII.

219) J. E. Horký, c.d. II, s. 50 - 51.

220) J. Vincke, Zu den Anfängen..., s. 180.

221) Archiv Pražského hradu, fond Archiv metropolitní kapituly sign. 964.

222) Řád byl založen v r. 1403 kastilským infantem Ferdinandem na počest Panny Marie a k upevnění víry. Po nastoupení Ferdinanda na aragonský trůn (1412) se stal královským řádem, udíleným až do začátku 16. století. Ti, kdo jim byli vyznamenáni, netvořili organizaci, měli však za povinnost dodržovat předpisy s udělením řádu spojené. Řádovým odznakem byl řetěz vytvořený spojením malých váziček či džbánek (ve špaň. *jarra*), z nichž vyčnívaly tři květy lilie (v literatuře je proto někdy nazýván liliovým řádem - Orden de la Azucena), k němuž byla přivěšena figurka bájného zvířete (grífo). Ve vyobrazení od Albrechta Dürera byl v dolní části řetězu medailon Panny Marie s Ježíškem v náručí a figurka gryfa visela od dolního okraje medailonu. (Viz D'Arcy Johnatan Dacre Boulton, The Knights of the Crown. The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe 1325 - 1520, Woodbridge 1987, 330 - 338, kde jsou i jiná, poněkud odlišná zobrazení a v textové části řada dalších údajů. O řádu a jeho stanovách viz též F. Vendrellová, c. d., s. 34 - 35.) Podle jednoho popisu byl řádovým odznakem zlatý řetěz, na němž byly zavěšeny vázička s lilijemi a gryf, mající jako medailon přívěšek Panny Marie. (Viz Diccionario Enciclopédico Hispano-Americano de Literatura, Ciencias, Artes. Barcelona - New York, b.r., II, s. 1096.) Kromě řetězu se stala součástí řádového označení široká bílá stuha - odtud jeho latinský název *amprisia stole et jarre*. - Navštěvování panovnických dvorů, prokazování síly a obratnosti a touha po řádech patřily k rysům odlišujícím výrazně rytířské cesty od dřívějších převážně nábožensky motivovaných pouť. Projevíly se v hojně míře i u poselstva vedeného Lvem z Rožmitálu, pro něž bylo ovšem cestování od jednoho dvora k druhému přímo součástí poslání, svěřeného mu Jiřím z Poděbrad. Postrádáme bohužel zpráv, zda se poznatky těchto cestovatelů a pocty v cizině obdržené promítly nějak v jejich dalším životě. O vlivu pobytu ve Španělsku svědčí pouze zpráva týkající se Bořity z Martinic, tj. že nosil "hyšpanský štrych" ke cti svatého Jakuba (A. Sedláček, Hradý, zámky a tvrze království Českého VIII, s. 134). Nevím ovšem co bylo hyšpanským štrychem míněno - pravděpodobně šlo o nějaký odznak svatojakubské úcty, získaný snad při návštěvě Santiaga. Na to poukázal již R. Urbánek, ale jeho názor, že Bořita byl asi přijat do řádu sv. Jakuba (České dějiny III-3, s. 751), je doměnkou, nijak nepodloženou odkazem na Slavíkovu Cestu pana Lva z Rožmitálu po západní Evropě. Slavík jenom zaznamenává dle vyprávění Šaškova, že pan Lev a jeho druhové dostali "řád rytířský a jeho odznaky" od kastilského krále (Fr. A. Slavík, c.d., s. 59), což ovšem s řádem sv. Jakuba nesouviselo a poselstvo mělo tehdy cestu do Compostely teprve před sebou. Z pozdější doby je známo, jak velice stáli i šlechtici z českých zemí o řád zlatého rouna, udílený španělskými panovníky. Názor, že tento původně burgundský řád dostali již členové poselstva "vyslaného kdysi Jiříkem z Poděbrad do Západní Evropy" (Bohdan Chudoba, Španělé na Bílé hoře, Praha 1945, s. 59), je však patrně mylný. V kapli martinické zámku ve Smečně, postavené za života Bořity z Martinic, účastníka poselstva Lva z Rožmitálu, je na svorníku jeho znak obtočený řetězem řádu zlatého rouna, ale v seznamu členů tohoto řádu od jeho založení se vyskytuje první Bořita

Vyprávění o cestě Katalánie, kam se poselstvo vydalo ze Zaragozy, je směsí osobních zážitků a toho, co se členové družiny Lva z Rožmitálu dozvěděli zprostředkovaně. Při zprostředkovaných zprávách záleží vždy jednak na kvalitě informátora, jednak na tom, zda bylo jeho slovíům správně porozuměno. Družina v čele s panem Lvem přijela do Barcelony v době, kdy v táboře katalánských rebelů bylo mezivládí. Král Petr, původem z portugalského vládnoucího rodu, nedávno zemřel a zpráva o výsledku jednání posílá vyslaných k Renému z Anjou, jemuž katalánský stavovský výbor - Generalitat, nabídl aragonskou korunu, se ještě nerozšířila. Šašek zaznamenal nejistotu a názorové rozdíly stran osoby příštího protikrále: "Někteří usilovali, aby vládu v zemi dostal vévoda kalabrijský, jiní ji chtěli dát králi aragonskému, protože onen zesnulý král byl syn krále aragonského [!] Někteří však mínili, že vláda má být zachována synovi nebožtíka krále, který byl jeho zákonným dědicem."²²³) Z této odlišnosti názorů zaznívá hlas veřejného mínění, jež zřejmě nevědělo, že Petr v závěti určil za univerzálního dědice a za nástupce na aragonském trůnu svého synovce, portugalského prince Jana, a že oficiálně už bylo rozhodnuto nabídnout korunu Renému z Anjou nebo jeho synovi, lotrinskému vévodovi Janovi, jenž si osoboval i titul vévody kalabrijského.

O zesnulém králi Petrovi přináší Šašek dvě mylné a jednu přinejmenším pochybnou zprávu. Nesprávně jej označil za syna aragonského krále a zmýlil se i v tom, že Petr byl od papeže povýšen mezi svaté, což by nebylo v tak krátké době proveditelné a ani se o tom neuvažovalo. Autor cestopisu spojil zřejmě s Petrovým jménem zázraky, které Katalánci připisovali svému idolu, princovi z Viany, zemřelému v r. 1461, proti jehož uctívání za svatého, jako kdyby byl vktůku kanonizován, se zákonný aragonský král Jan II. rozhodl protestovat u papeže.²²⁴) Šaškovi nelze jeho omyly vytýkat. Byl závislý na tom, co slyšel a jak tomu porozuměl. Měl nepochybně menší možnost ověřit si španělské a portugalské reálie, než vydavatelé jeho cestopisu. A přece ani R. Urbánek, jenž správně upozornil na to, že Petr nebyl synem aragonského krále, neurčil jeho původ přesně, pokládaje ho za syna krále portugalského.²²⁵) Petřův otec byl však pouze regentem portugalského království za nezletilého Alfonse V., který se mu za jeho služby velmi ošklivě odvděčil.²²⁶) Na nesprávný údaj o prohlášení Petra za svatého, jež nechal Urbánek bez komentáře, upozornil až K. Hrdina.²²⁷) Pozoruhodná, i když pochybná je Šaškova zpráva o synovi zemřelého krále Petra, kterého prý členové poselstva dokonce viděli, "když ho přivedli k našemu pánovi do hospody".²²⁸) Již Horký upozornil na jedinečnost této informace.²²⁹) Ale pokud byla Šaškova zpráva o Petrově synovi pravdivá, šlo přirozeně o syna nemanželského, jehož uvedení na trůn, uvažované mezi lidem, by mužům z Generalitat nepřišlo jistě na mysl. Nabídnutí trůnu René-

Martinic (Jiří Adam) až v 17. století. V seznamu nefiguruje ani pan Lev ani nikdo jiný z jeho poselstva. (Srov. Liste nominale des chevaliers de l'ordre illustre de la Toison d'or. Vienne 1886.) Viz též R. Urbánek, Ve službách Jiříka krále, s. XXIX-XXX.

223) Ve službách Jiříka krále, s. 153.

224) Jerónimo Zurita, Anales de la Corona de Aragón, lib. XVIII, cap. 9.

225) Ve službách Jiříka krále, s. 212.

226) Viz Diccionario de História de Portugal dirigido por Joel Serrão V, s. 29-31.

227) Viz pozn. 212, s. 135.

228) Ve službách Jiříka krále, s. 153.

229) J. E. Horký, c.d., s. 68.

mu z Anjou svědčilo o jejich prozíravosti, i když nakonec nedokázala Kataláncům zajistit úspěch ve válce s Janem II.²³⁰⁾

Hodnota přesného znění průvodních listů pro Lva z Rožmitálu (od Jana II. a Generalitat), zachovaného v registrech v ACA, spočívá v možnosti srovnat je s těmi, které otiskl Pavlovský, a s Hrdinovým pokusem o jejich vylepšení. U latinského glejtu vydaného poselstvu 20. října 1466 Janem II. tkví rozdíl od podoby zapsané v registru převážně v ortografických odchylkách, daných Pavlovského úpravou (*ae, t* místo *e, c*: *nostrae, gratia, etc.*, přidání nebo ubrání hlásky uprostřed slova: *preeminentiae, proficiscendo*, místo *preheminencie, proficiendo*), zkomoleninách místních jmen (*Barehne, Neopaterae, Rossihoms, Ceritame* místo *Barchinone, Neopatrie, Rossillionis, Ceritanie*), výjimečně v odchylce gramatické (*senescallis* místo *senescallibus*). V jedné větě vypadlo důležité sloveso *transire*²³¹⁾, vynechán je i podpis *Rex Io[hannes]*.²³²⁾ K. Hrdina provedl novou interpunkci, která činí text srozumitelnějším, rozpoznal, že *Rossihoms* je zkomolenina a nahradil ji správným tvarem.²³³⁾ Průvodní list od Generalitat z 2. listopadu 1466 byl jediným glejtem vystaveným Lvovi z Rožmitálu v národním jazyce a vyvolával již dávno zvýšený zájem těch, kdo se Šaškovým cestopisem zabývali. U nás jej po Pavlovském první přetiskl Horký, který v něm viděl "*zajímavý příspěvek k dějinám katalánské literatury*".²³⁴⁾ V Katalánii ovšem nejsou písemnosti z této doby v místním jazyce žádnou zvláštností, zájemci o vývoj katalánštiny a katalánské literatury jich mají k dispozici značné množství.

Pro českého historika je glejt pozoruhodný svým obsahem. Kromě sdělení příslušným činitelům, s nimiž poselstvo mohlo přijít do styku, že bratr české královny Lev z Rožmitálu a jeho druhové přijeli, cestující po světě, do Barcelony, odkud zamýšlejí pokračovat do Perpignanu, a prosby, aby jim adresáti glejtu poskytli nerušený průchod, obsahuje průvodní list důvody, jež mluvily ve prospěch jeho vystavení. Byly jimi vysoký původ pana Lva, řád, jenž mu udělil vévoda z Kalabrie, a to, že je provázel herold Karla Smělého, pána, kterému si velmi přáli způsobit potěšení. Z těchto důvodů je nejzajímavější druhý. Při popisu návštěvy českého poselstva na dvoře Reného z Anjou v květnu 1466 se Šašek nezmiňuje o tom, že by byl Lev z Rožmitálu vyznamenán jeho řádem. Mluví však o tom Tetzl, podle něhož byl řád udělen nejen panu Lvovi, ale i jeho šlechtickým druhům, ba dokonce i Tetzlovi.²³⁵⁾ Jak Tetzl výslovně uvádí, dostali jej od sicilského krále, tedy nikoli od jeho syna Jana, vévodu Kalabrijského, kterého René z Anjou, po přijetí aragonské koruny, vyslal do Katalánie a Aragonu jako svého zplnomocněného zástupce. Ten se vypravil do Katalánie až v příštím roce, takže české poselstvo s ním nemohlo přijít do styku od května 1466, kdy jej spatřilo na dvoře jeho otce. Zdůvodňuje-li tudíž Generalitat vydání katalánského glejtu tím, že pan Lev měl řád "*Jana, našeho prvorozeného, vévody z Kalabrie*", možno pro to hledat dvojí vy-

230) Podrobněji o příčinách a průběhu katalánské revolty viz Ferran Soldevila, *Història de Catalunya II*, Barcelona 1962², 734 - 69.

231) "...sive alterius cuiuscunque exactionis onere, impedimento et molestia quibusvis semotis transire, estare, morare et reddere secure et libere permittatis et permitti faciatis..."

232) Srov. ACA, Cancilleria, Reg. 3447, f.158r.

233) Viz. pozn. 212, s. 92 - 93.

234) J. E. Horký, c.d. II, s. 68 - 70.

235) Ve službách Jirfka krále, s. 77.

světlení: buď se v glejtu setkáváme s novou, odjinud zcela neznámou skutečností, nebo se jedná o nesnadno vysvětlitelný omyl. Leda že by pan Lev Kataláncům řekl, když se dozvěděl o zamýšleném místodržitelství vévody Jana, že byl řádem vyznamenán od něho, a Generalitat se s tím spokojila.

Podobně jako průvodní list od Jana II., i katalánský glejt se ve své tištěné podobě liší od původní předlohy. Autoři, kteří jej otiskovali podle Pavlovského vydání, si byli vědomi, že obsahuje chyby, bez ohledu na to, zda vznikly při přepisu Šaškem nebo zda jdou na vrub Pavlovského či tiskárny. I když se jedná o velmi krátký dokument, snahy o jeho vylepšení nevedly k žádoucímu výsledku. Emendovat jakýkoli text pouze na základě erudice nebývá snadné a z přílohy XXIX je patrné, že ani Hrdinova snaha prezentovat katalánský průvodní list co nejsprávněji, neskončila moc šťastně. Jsa vynikajícím znalcem latiny, ne však specialistou na katalánštinu, hledal pomoc v konzultaci "*virorum doctorum linguae Catalanicae peritorum*". Zřejmě mu ve všem neporadili zrovna nejlépe, neboť jinak by se v jeho edici listu nemohla vyskytnout slova převzatá z kastilštiny, jako spojka *y* nebo sloveso *andar*, či nahrazení zkratky *empsa*, kterou Horký četl správně jako *empresa*, výrazem *empavesa*. Ve svém celku bylo ovšem Hrdinovo vydání Šaškova cestopisu se všemi průvodními listy velmi záslužným a z odborného hlediska přínosným činem.

III. Cesty Španělů do Českého království

Středověké cesty ze španělských států do Českého království a přítomnost Španělů v českých zemích se staly rozhodně známějšími a byly z různých důvodů významnější, než výpravy opačným směrem, s výjimkou - díky zachovaným cestopismým zprávám - španělského pobytu Lva z Rožmitálu a jeho společníků. Začátek historie španělských návštěv v českých zemích je tradičně spojován s příchodem Ibrahima ibn Jakuba, vzdělaného Žida pocházejícího z Tortosy a sloužícího kordóbskému kalifovi, jenž v r. 966, za vlády knížete Boleslava I., zavítal také do Prahy. Jeho postřehy z pobytu v Praze se staly součástí české historiografie, a to jak v syntézách českých dějin, tak i ve speciálních studiích. Španělský cestovatel a diplomat prokázal ve své zprávě o cestě do střední Evropy jedinečnou službu i českému dějepiscectví. Význam tohoto pramene, známého dlouho jen ze zlomku v al-Bekriho *Knize království a cest*, vzrostl poměrně nedávným objevením díla arabského geografa al-Himjarího, jež obsahuje popis Prahy od Ibrahima ibn Jakuba v rozsáhlejší záznamu. Přínos Ibrahimových údajů k poznání pražské minulosti druhé poloviny 10. století byl zhodnocen novějším výzkumem, v němž pravděpodobně ještě nepadlo poslední slovo. Jak konstatuje v poučném článku D. Třeštík, studnice informací, které Ibrahimův popis poskytuje, není ještě ani zdaleka vyčerpána.²³⁶⁾

Z 11. a 12. století nevíme o nikom, kdo by z Pyrenejského ostrova zavítal do českých zemí. Byla cesta Ibrahima ibn Jakuba tak ojedinělá nebo se - což je pravděpodobnější - o dalších cestách z Iberského poloostrova nedochovaly zprávy? Asi

236) Dušan Třeštík, *Cesta Ibrahima ibn Jakuba do Prahy v roce 966. Dějiny a současnost* 14, 1992, s. 9 - 13. Dlužno dodat, že o roce Ibrahimova pobytu v Praze se v historiografii objevují i odlišné údaje.

z poloviny 13. století je doložen kontakt mezi Židy na Moravě a učeným barcelonským rabínem Salomem ben Abraham ben Addereth (Adrath), jenž býval žádán svými souvěrci z různých míst o dobrozdání v rozličných sporných případech. Kolem r. 1255 se na něho obrátili bratři David a Asriel, pravděpodobně ze Slavkova na Moravě, synové rabína Mosche, stěžující si na svého souvěrce, jenž je urazil tvrzením, že nějací jejich předkové byli otroky. Mezi svědky odmítajícími tuto pomluvu je i učitel Jakob, jehož příjmení Triesch možno dle Bretholzů chápat jako místní jméno, čímž by byla doložena přítomnost židovské obce i v moravské obci Třešti.²³⁷ I když se zatím neví, zda někteří z Židů usazených v 13. století na Moravě přišli z Pyrenejského poloostrova,²³⁸ uvedený případ svědčí přinejmenším o tom, že mezi Židy na Moravě a ve Španělsku existovalo spojení.

Od vlády Přemysla Otakara II. a v následujícím století za Lucemburků zesílily styky mezi českým a španělským královským dvorem, což se, i když v neznámé míře, projevilo též příchodem osob španělského původu do Českého království. Za Václava II. působili v Praze španělští astrologové, mezi nimi Alvaro de Oviedo (jediný, který je zatím znám jménem), původem z Toleda, jehož pražská činnost spadá přibližně do let 1290 - 1311.²³⁹ Ve 14. století, jak už bylo uvedeno výše, vyhledalo české panovníky několik aragonských diplomatů, většinou ale za jejich pobytu v cizině. Od návštěvy Petra z Bergy, jenž přijel ke dvoru Václava IV. s diplomatickým posláním, máme, pokud vím, zprávu o přítomnosti Španělů v Čechách až z r. 1409, kdy se na pražské univerzitě vyskytoval student a bakalář Petr z Valencie, stoupenc Jeronýmův a Husův (viz V. Novotný, M. Jan Hus. Život a dílo I-1, Praha 1919, s. 347, 411), a z r. 1412.

Tehdy se zastavil v Praze na své dlouhé cestě z Kastilie, během níž navštívil Itálii, Uhry, Čechy, Litvu a Moldavsko, rytíř Alfonso de Mudarra. Na sérii listů, jež umožňují sledovat jeho itinerář, poukázala už v r. 1936 J. Vielliardová.²⁴⁰ Podrobně se pak Mudarrovou cestou zabýval Werner Paravicini, který také pořídil edici dopisů napsaných v rytířův prospěch na dvorech, jež navštívil.²⁴¹ Vycházejí z údajů Vielliardové, nezahrnul však do edice list české královny Žofie z 23. února [1412],²⁴² jenž ušel pozornosti francouzské badatelky. Královna v něm sděluje infantu Ferdinandovi, že pozorně vyslechla a zapsala si do paměti vyprávění rytíře Alfonsa o slavných činech Ferdinandových předků, doporučuje ho Ferdinandově

237) J. E. Horky c.d. II, s. 66; Bertold Bretholz, Quellen zur Geschichte der Juden in Mähren vom XI. bis zum XV. Jahrhundert (1067 - 1411), Prag 1935, s. 8. Týž, Geschichte der Juden in Mähren im Mittelalter. Erster Teil. Bis zum Jahre 1350. Brünn - Prag - Leipzig - Wien 1934, s. 100 - 101. Horký datuje tuto událost již do první poloviny 13. stol. Za upozornění na Bretholzův údaj děkuji Fr. Hoffmannovi. Dokumenty o celé této záležitosti vydali v překladu hebrejského textu do němčiny a opatřili je úvodem a poznámkami B. Bretholz a M. Glaser pod titulem Ein auf Mähren bezüglicher rabbinisches Gutachten aus dem 13. Jahrhundert. Zeitschrift für Geschichte der Juden in der Tschechoslowakei, 3. Jahrgang, Heft 1, Prag - Brünn, September 1932, s. 25 - 35.

238) K potvrzení takové hypotézy, i když pro dobu o něco pozdější, by mohl sloužit náhrobní kámen ve Znojmě z r. 1410, jež dala zhotovit vdova po rabínu Isaakovi, synu rabína *Pereze*. Viz B. Bretholz, Quellen zur Geschichte der Juden in Mähren, s. 263.

239) Josef Krása, Rukopisy Václava IV., Praha 1974, s. 36, 38.

240) J. Vielliard, c.d., s. 279 - 280.

241) Werner Paravicini, Der Dokumentationskreislauf der spätmittelalterlichen Adelsreise am Beispiel des kastilischen Ritters Alfonso Mudarra 1411 - 1412. Studien zum 15. Jahrhundert. Festschrift für Erich Meuthen. Herausgegeben von Johannes Helmraht und Heribert Müller in Zusammenarbeit mit Helmut Wolff, München 1994, s. 903 - 926.

242) Viz přílohu XV.

přízni (což bylo zřejmě hlavním smyslem listu) a dodává, že by velmi uvítala adresátovy dopisy se zprávami i o něm a jeho skutcích. Pro naši diplomatiku je list královny Žofie zajímavý tím, že je dosud jediným známým missivem, vyšlým r. 1412 z její kanceláře.²⁴³) Poznámkou "*Ad relacionem magistri curie Stephanus Pragensis et Wratislavenis ecclesiarum canonicus*" odpovídá, myslím, kladně na Tomkovu otázku, zda mistr Štěpán, kancléř královny z let 1405 - 1409 a Štěpán ze Stankova, kanovník vratislavský, byli touž osobou.²⁴⁴) List krále Václava, datovaný 1. března [1412] a svědčící o minimální délce Mudarrova pobytu v Praze, je obsaženější, v podstatě však vyjadřuje totéž, co list Žofie. Navíc se v něm uvádí, že Alfons přinesl od Ferdinanda i písemné zprávy o zdárném stavu kastilského krále a královny matky Kateřiny a dalších členů královské rodiny.²⁴⁵) Doložená přítomnost Španělů v Čechách se stala početnější a hlavně mnohem významnější za husitských válek. Možná byla hojnější, než je známo, neboť se dá předpokládat, že mezi účastníky křížáckých válek proti husitům nechyběli ani jednotlivci původem z Iberského poloostrova.

K výsledkům pobytu krále Zikmunda v Perpignanu na podzim 1415 patřilo pravděpodobně jeho seznámení se s Antoniem Tallanderem, oblíbeným žertěrem (šaschem) Ferdinanda I., známým běžně jako mossén Borra. Zikmund byl uchvácen Borrovou výřečností a vtípem a prostřednictvím svých vyslanců se obrátil na aragonského krále s naléhavou prosbou, aby mu svého žertěře na nějaký čas přepustil. Ferdinand I. mu vyhověl - 29. března sdělil Zikmundovo přání Borrovi a požádal ho, aby se za římským králem vypravil a snažil se mu, jak to má ve zvyku, působit potěšení.²⁴⁶) Aragonský král věděl, že jej bystrý a novinek dychtivý Borra může po vstupu do Zikmundových služeb zásobovat zajímavými zprávami. Z doby Borrova působení v Zikmundových službách se však zachovaly jen tři dopisy, datované v Kostnici 28. 10. a 29. 12. 1417 a v Ulmu 3. 9. 1418. Ve všech se zmiňuje o Česích, podle toho, co se k němu doneslo. V prvním dopise sděloval, že císař (jak nazýval Zikmunda), ležící asi 6 mil od Kostnice, má při sobě asi 3000 mužů, Uhrů a Čechů. Obojí jej poslouchají stejně, neboť český král je jeho bratr a je už velice starý - každý den se čeká zpráva o jeho smrti. Shromáždil prý velké poklady, ale Borra nepochyboval o tom, že Zikmund s nimi bude umět dobře naložit. Doufal, že z nich bude něco mít i on. V druhém psaní oznamoval, že český král vzkázal Zikmundovi, aby k němu přijel, protože se chce zřící království v jeho prospěch. A konečně v třetím dopise, z Ulmu, vypráví, jak Zikmund, nechtěje slyšet o jeho

243) Za toto sdělení děkuji B. Kopičkové z Historického ústavu Akademie věd ČR.

244) V. V. Tomek, Dějepis města Prahy V, Praha 1881, s. 132.

245) Viz přílohu XVI. Ačkoli byl již vydán Paravicinim, zařazují jej jednak pro srovnání s listem královny Žofie, jednak z toho důvodu, že Paravicini měl k dispozici pouze kopii jeho lícní části, stejně jako u jiných, pro Mudarru vystavených listů. Rub obsahuje ve většině případů kromě adresy (někde s odchylkami v titulatuře) údaj o jejich povaze ("*saluatoria*") s uvedením vydavatele: *saluatoria del Rey Hungria, saluatoria de[] marques de Montferrat, saluatoria de[] duch de Mila[n], saluatoria del comte de Savoya etc.* a v pravém rohu dole je orientační poznámka o vydavateli (horizontálně) a adresátu (ve vertikálním pokračování), např.: *conde de Savoya/al rey de Aragon*. Všechny listy vydané Mudarrovu na zahraničních dvorech, kromě českého, mají letopočet. S vročením listu Václava IV. si archiváři asi nebyli jisti. Proto je na rubu navíc uvedeno, že pochází z doby krále Martina (což logicky vyplývalo z adresy) a později, že náleží do roku 1413 a do období vlády Ferdinanda I., ačkoli z udaných let Václavova kralování je zjevné, že list patří do r. 1412.

246) Manuel de Bofarull i de Sartorio, *Tres cartas autógrafas e inéditas de Antonio Tallander Mossén Borra, maestro de los albardanes*. Barcelona 1895, s. 71 - 72.

úmyslu vrátit se do Katalánie (dal pro něj dokonce zhotovit nosítka, když předstíral nemoc), naléhal, že je nutné, aby Borra viděl Uhry a přesvědčil se o moci, kterou má Zikmund v Čechách a v celé své zemi, a mohl rozhlašovat do celého světa zprávy o jeho postavení a činech. Nebylo jistě nesnadné dát se přesvědčit: sdílel se Zikmundem ložnici a "bylo s ním zacházeno jako s králem". Měl svého holiče, své štítonoše, hudebníky etc. - vše na útraty krále Zikmunda.²⁴⁷⁾

Mnohem zajímavější a důležitější než uvedené Borrovy zprávy byla epizoda z jeho pobytu v českých zemích. Když v r. 1422 padl do zajetí husitů a byl konfinován v Hradci Králové, dozvěděl se o připravovaném prohusitském komplotu v Brně. Dostav se nějak ze zajetí, odebral se do Brna, informoval městskou radu a přičinil se tím o zmaření komplotu, které stálo mnoho lidí život a Borrovi vyneslo nemalou odměnu. Tento případ byl v naší historiografii vylíčen R. Urbánkem, který biografické údaje o Borrovi, obsažené ve studii Finkeho, doplnil kriticky o epizodu týkající se Borrova zajetí a brněnského příběhu na základě zprávy, již přinesl E. Vindecke a kterou Finke opomenul nebo nevyužil.²⁴⁸⁾ Urbánkova studie o Borrovi je zpracována s akribií, jež je pro autorova díla příznačná. Později věnoval aragonskému šaškovi článek D. Uhlíř²⁴⁹⁾ a naposled byl příběh Borrova zajetí a odhalení komplotu v Brně vypsán F. Šmahalem v jeho velké práci o husitské revoluci.²⁵⁰⁾ O Uhlířově článku se Šmahel v odkaze na literaturu nezmiňuje, snad proto, že pro popisovanou událost nepřináší ve srovnání s Urbánkem nic nového. Nepokládám jej však za zbytečný, neboť kromě oživení zájmu o pozoruhodné a pro brněnskou historii nezanedbatelné téma vychází z poněkud odlišné souvislosti. Na rozdíl od studie Urbánkovi, v níž je zkoumáno místo katalánského žertěře v řadě předchůdců Palečkových, šlo Uhlířovi o objasnění historického základu brněnské pověsti, týkající se zmařeného prohusitského spiknutí.²⁵¹⁾

Zásah mosséna Borry do historie moravského města byl produktem náhodné příležitosti. Většina jiných Španělů, o nichž víme, že přijeli ve dvacátých a třicátých letech do Českého království, byly církevní osoby, reprezentanti papeže nebo koncilu, a snaha zasahovat do poměrů v kacířské zemi byla přímo jejich úkolem. Hned na počátku husitských válek působil v českých zemích papežský legát Fernando de Palacios, biskup z Luga, jež ve spolupráci s králem Zikmundem vy-

247) Tamtéž, s. 11 - 33. Dopisy jsou vydány v katalánštině i v překladu do kastilštiny. Dopis z Ulmu je však mylně datován do r. 1417. Do r. 1418, po ukončení kostnického koncilu, jej správně zařadil H. Finke, Bilder vom Konstanzer Konzil. Neujahrsblätter der Badischen historischen Kommission, Neue Folge 6, Heidelberg 1903, s. 96. K osobě a dopisům A. Tallander se Finke vrátil v obsáhlejší pojednání (z něhož pak čerpal R. Urbánek) Des aragonischen Hoffnarren Mossén Borra Berichte aus Deutschland (1417, 1418). Historisches Jahrbuch, Bd. 56/1936, s. 161 - 173.

248) R. Urbánek, Jan Paleček, šašek krále Jiřího, a jeho předchůdci v zemích českých. Příspěvky k dějinám starší české literatury, Praha 1958, s. 31 - 36.

249) Dušan Uhlíř, Husitské spiknutí v Brně roku 1422 a původce jeho odhalení. Forum Brunense, 1989, s. 18 - 26.

250) Fr. Šmahel, Husitská revoluce III. Kronika válečných let, Praha 1993, s. 121.

251) Uhlířovy biografické údaje o Borrovi jsou zakončeny konstatováním, že "šaškovo tělo shnilo pod velkou bronzovou deskou náhrobku". Autor zřejmě soudí, že Borra byl pohřben ve zdi na chodbě barcelonské katedrály, za deskou ve vyvýšeném výklenku. Nenašlo se však, kromě nepotvrzené informace Ripollovy, žádné svědectví o tom, že šaškovo tělo bylo převezeno z Neapole, kde Borra v r. 1446 zemřel a byl pochován. Pokud se tak stalo a Antonio Tallander alias mossén Borra spočinul v barcelonské katedrále, pak asi, v souladu se svým testamentem, v hrobě či hrobce (carner) v ambitu katedrály. Ale hrobka rodiny Tallanderů je několik kroků od zdi, na níž je zmíněná bronzová deska. Viz o tom Manuel de Bofarull, Tres cartas autógrafas e inéditas, s. 48 - 49.

stupoval proti husitům. V únoru 1420 byl účastníkem tajných porad ve Vratislavi, jež vyústily v rozhodnutí zorganizovat proti husitům křížovou výpravu, kterou pak 17. 3. na základě buly papeže Martina V. slavnostně vyhlásil.²⁵²⁾ Jiným Španělem, který pobýval v Čechách už v r. 1420, byl aragonský teolog Martin Talayero, jež se v červenci uvedeného roku zúčastnil v Praze diskuse o čtyřech artikulech.²⁵³⁾ Ve Španělsku nebylo husitské hnutí neznámé,²⁵⁴⁾ s jeho ideologií se však větší počet Španělů seznámil teprve na basilejském koncilu, jehož jednání se jen z Kastilského království zúčastnilo do r. 1437 na 130 osob, z nichž většina přijela do Basileje v letech 1433-34.²⁵⁵⁾ Nejvýznamnější postavou mezi vyslanci kastilského krále na koncilu byl Alfonso de Cartagena, syn pokřtěného Žida, od r. 1435 biskup v Burgosu.²⁵⁶⁾ Ačkoli kastilský a aragonský panovník spatřovali v koncilu především platformu k prosazování vlastních zájmů (pro aragonského krále se stal "pouhým nástrojem jeho územních ambicí",²⁵⁷⁾ tj. šlo mu o investituru v Neapolsku), všichni účastníci koncilu museli být víceméně zataženi do problémů, o nichž koncil jednal.

V souvislosti s projednáváním husitské otázky se ze Španělů nejvíce exponoval a při té příležitosti několikrát navštívil české země (1433 - 1436) Jan Palomar (Juan de Palomar). Pro osud husitské revoluce měly největší význam jeho tři pobyt v Čechách v letech 1433 a 1434, jež připravily cestu k Lipanům. Palomar, v jehož aktivitě shledává český historik "energii příslušníka národa, zoceleného i zfanatisovaného staletým zápasem s islamem",²⁵⁸⁾ byl nejbystřejším mozkiem koncilních delegací, které přijely jednat s představiteli husitů. Měl schopnost vynikat se rychle v českých poměrech, vyvodit z nich účinný taktický závěr a vynikal i diplomatickou obratností. Jeho lví podíl na vítězství koncilu v podobě lipanské tragedie nezhodnotil nikdo lépe, než F. M. Bartoš.²⁵⁹⁾ V naší historii byl Palomar první, nikoli ovšem poslední Španěl, jež do ní tak pronikavě a neblaze zasáhl. Vbízí se určitá podobnost s úsilím, které vyvíjel hrabě Oñate v době českého sta-

252) Viz Fr. Šmahel, Husitská revoluce III, s. 37. Již předtím se na Zikmundovo přání vměšoval do českých záležitostí vyhlášením půhonu proti královně Žofii, (Husitská revoluce II, s. 311, 359) a v této činnosti pokračoval až do konce svého působení v Čechách. Autor zprávy o brožuře Jar. Lenze pokládal za vhodné doplnit, že "Ferdinand, jež vešel po boku Zikmundově do Čech, byl také rodem Španěl" (ČČH 1931, s. 162).

253) Fr. Šmahel, Husitská revoluce III, s. 48.

254) Stanovisko církevních kruhů a případné informace, jež z nich mohly proniknout na veřejnost, byly nepochybně záporné. V Seville se dochovala některá antihusitika, podle názoru F. M. Bartoše asi z pozůstalosti Michala de Causis, zemřelého r. 1432 (viz F. M. Bartoš, Protihusitský sborník sevillský. Jihočeský sborník historický 8, 1935, s. 16). I do Španělska se však dostal husitský manifest vydaný před rokem 1431 (viz Alfons Neubauer, Kněz Prokop Holý, ČČH, 1910, s. 265).

255) Historia de la Iglesia dirigida por Ricardo García Villoslada, III-1. La Iglesia en España de los siglos XV y XVI. Dirigido por José Luis González Novallín, Madrid 1980, s. 79.

256) Tamtéž. Jeho stručnou, ale informacemi bohatou biografii přináší Diccionario de la Historia Eclesiástica de España. Dirigido por Quintín Aldea Vaquero, Tomás Marin Martínez, José Vives Gatel, sv. 1, Madrid 1972, s. 366 - 367. K historii jeho rodu viz rukopisný konvolut Historias varias ... z bývalé Lobkowiczské knihovny v Roudnici, uložený v Národní knihovně v Praze, sign. IV. Fc 21, fol. 166v - 173v.

257) Historia de la Iglesia de España III-1, s. 86.

258) F. M. Bartoš, Lipany. Praha 1934, s. 45. Týž, Husitská revoluce II. Vláda bratrstev a její pád 1426 - 1437. České dějiny II-8, Praha 1966, s. 163.

259) Týž, Lipany, s. 67. V jednom z nejnovějších děl Jos. Polišenského, Úvod do studia kultury Španělska a Portugalska, Ostravská univerzita 1994, s. 71, nedopatřením vystupuje Palomar již v souvislosti s Husovou pří v Kostnici. Odpovědnost za to padá na mne, neboť při četbě strojopisu, která mně byla autorem svěřena, jsem si uvedené chyby nevněmšil.

vovského povstání (1618-20), třebaže historická situace byla odlišná a Oňate byl součástí španělské intervence. Ani Palomar však nebyl bez úzkého spojení s královským dvorem. Snad právě v důsledku pověsti, kterou si získal v prvním pětiletém koncilu, jej aragonský král Alfons V. jmenoval na podzim r. 1436 do svého poselstva na basilejský koncil.²⁶⁰⁾

Dalším španělským prelátem, který zavítal do českých zemí v třicátých letech 15. století, byl Jiří (Jorge) de Ornós, biskup z Vichu, rovněž účastník basilejského koncilu, jenž se zřekl titulu aragonského vyslance, aby si zachoval volnost pohybu. Na podzim 1437 byl vyslán za basilejský koncil k císaři Zikmundovi, kterého už nezastihl v Praze, ale až 18. listopadu v Telči. O své cestě napsal zajímavou zprávu. Provázel císaře do Znojma, kde jednal také s Albrechtem, s nímž se setkal i v květnu příštího roku.²⁶¹⁾

Koncem třicátých let, za vlády krále Albrechta II., se opět objevili v Českém království Španělé, které tam přivedla touha po vojenské slávě nebo po poznání. V červnu 1438 přijel do Prahy Diego de Valera, páže kastilského krále Jana II., jenž se s doporučujícími listy svého panovníka vydal za dobrodružstvím a získáním reputace do ciziny. Pobyl nějaký čas ve Francii a k cestě do Čech byl prý zláskán zprávou o válce krále Albrechta II. proti husitům. V Praze předložil Albrechtovi listy od svého panovníka a byl jím radostně přijat. Příštího dne mu král vzkázal, že se chystá táhnout proti Táboru a chtěl vědět, zda si Valera přeje pobírat žold. Španěl odpověděl, že si nepřišel vydělávat, ale sloužit ve válce, jako jiní z králova domu. Albrechtovi se jeho odpověď zřejmě líbila, dal mu vyřídít své díky a majiteli hospody, kde Valera bydlel, vzkázal, aby se o něho a jeho druhy dobře staral a poskytl jim na králův účet hojnost všeho, co by měli zapotřebí. Po sedmi týdnech, dva dny předtím, než vytáhl z Prahy, poslal Albrecht Valerovi stan, bryčku s koněm a dva muže, kteří by ji řídili a pomáhali při stavění stanu. Valera se měl vždy ubytovat poblíž pana de Balse,²⁶²⁾ protože to byl dobrý kavalír a dostalo se mu velké pocty v Kastilii. Jedné noci, při večeři s králem a několika šlechtici, se Valera dostal do sporu s Oldřichem Celským, který vyprávěl, že v Portugalsku viděl v jednom kostele zavěšen kastilský prapor, jehož se Portugalci zmocnili v bitvě s kastilským králem. Z toho vyvodil, že kastilský král nemůže více nosit prapor se svými znaky. Třebaže hrabě Celský mluvil německy, vzbudil Valerovu pozornost, která se změnila v rozhořčení, když mu král přeložil Celského slova do latiny. Španěl poklekl před králem a žádal ho o dovolení odpovědět hraběti. Když je obdržel, vyjádřil podiv nad Celského názorem a poučil ho, že je třeba rozlišovat mezi znaky rodovými a těmi, jež vyjadřují důstojnost a o něž nelze přijít, ledaže by došlo k ztrátě důstojnosti, s níž jsou spojeny, jak to uvádí Bartolo (da

Sassoferrato, 1314-57) v pojednání *De insignis et armis*. Kastilský král - zdůrazňoval Valera - si však i přes ztracenou bitvu svou důstojnost vždy podržel a má ji dokonce ještě zvětšenu úspěchy dosaženými ve válkách proti Maurům. Může tedy a musí nosit a skutečně též nosí prapor se svými královskými znaky bez jakékoli výčitky. Kdyby chtěl někdo tvrdit opak, Valera se s ním byl odhodlán bit, když mu k tomu král dá svolení. Albrecht dal Španělovi výkladu za pravdu a prohlásil, že Valera je nejen kavalír, ale současně i učenec. A hrabě Celský se velmi omlouval - chraň Bůh, že by něčím z toho, co řekl, mínil urazit kastilského krále, jemuž je víc zavázán sloužit, než kterémukoli knížeti na světě, po králi, svému pánu. Velice ho těší, že se dozvěděl, co neznal, a hodně si toho cení.

Kronikářská zpráva uvádí, že po této příhodě prokazoval Albrecht Valerovi ještě větší pocty a učinil jej jedním ze svých radů. Když Albrecht, jak praví kronika, opustil ležení, "což bylo v listopadu [sic] 1438", Valera si vyžádal svolení k návratu do Kastilie a Albrecht mu poslal insignie tří řádů: draka, jako král uherský, "tusinique", jako král český a halši s bílou orlicí jako vévoda rakouský. Dále dostal od Albrechta 200 zlatých jako výpomoc na cestu a dopis pro kastilského krále, v němž ho zpravoval o tom, jak mu Valera sloužil ve válce. Předání těchto projevů Albrechtovy přízně byl přítomen Martín Enríquez, syn hraběte Alonsa de Guijón, který přišel k Albrechtovu dvoru jako vyslanec francouzského krále a který pak o tom zpravil ještě před Valerovým návratem Jana II. Když se Valera vrátil na kastilský dvůr, dal si od něj král vše vyprávět, vyznamenal ho svým šupinovým řádem (collar del escama) a nařídil, aby jej oslovovali mosén Diego.²⁶³⁾

Diego de Valera nebyl na podzim 1438 jediným Španělem na Albrechtově dvoře a v jeho ležení. Kromě Valerova doprovodu, na nějž se dá z kroniky usuzovat, a zmíněného Enríqueze pobýval údajně v Albrechtově ležení bratr burgoského biskupa, s nímž se později setkalo ve Španělsku poselstvo Lva z Rožmitálu, které se od něj dozvědělo, "že také on byl v Čechách a že právě tam byl pasován na rytíře, když král Albrecht obléhal město Tábor".²⁶⁴⁾ Pokud jde o kronikářský záznam

263) Crónica de Juan II, Biblioteca de autores españoles sv. 68, s. 533 - 534.

264) Ve službách Jiříka krále, s. 91. V poznámce k této zprávě ze Saškova deníku dodává R. Urbánek o dotyčném Španělovi, že "byl zajisté v družině svého bratra Alfonsa, když tento přišel k Táboru někdy na počátku září 1438 jako zástupce koncilu basilejského a zúčastnil se pak jednání sjezdu ve Vratislavi" (tamtéž, s. 205). Urbánek však má pravdu jen co se týče Alfonsovy účasti na vřatislavském jednání. Biskup z Burgosu a jeho údajně velká družina nepochybně rozmožnili počet Španělů zavítavších na podzim r. 1438 do Českého království. Jeho prokázaný itinerář nicméně ukazuje, že před svým příjezdem do Slezska nebyl u Tábora ani jinde v Čechách, i když se tam původně chystal, aby vyhledal Albrechta II., jehož měl především navštívit jako vyslanec kastilského panovníka Jana II. s posláním blahopřát mu ke zvolení římským králem a případně mu sdělit názor Jana II. na situaci v církvi. Teprve dodatečně obdržel společně s Mikulášem Amicim oficiální pověření basilejského koncilu, aby se jako jeho zástupce snažil o zprostředkování míru mezi římským a polským králem. V září se Alfonso de Cartagena vydal z Basileje do Norimberka, hodlaje odtamtud pokračovat do Čech za Albrechtem. Z bezpečnostních důvodů však upustil od nejkratší cesty, zamířil k Dunaji, plavil se po něm do Lince, z něhož se na doporučení pana z Walsee odebral do Eggenburgu. Tam je datován jeho dopis z 27. září Albrechtovi, v němž informoval krále o průběhu své cesty a žádal ho o opatření k jejímu bezpečnému pokračování. Druhý dopis, v němž opakoval svou žádost, napsal králi 4. 10. z Vídně. Téhož dne jej Albrecht v odpovědi na jeho list z 27. září vybil, aby se vydal do Laa na rakousko-moravském pomezí, kde se shromažďovalo královské vojsko, pod jehož ochranou měl pak pokračovat v cestě ke králi. Ten mu v doušce k svému dopisu ještě sděloval, že dal příkaz "camerario nostro Moravie", aby biskupa provázal přes Moravu do Slezska. Další zpráva o biskupovi je až z Vratislavi, kde měl 20. listopadu audienci u Albrechta II. a mohl se konečně zhodit úkolu, jímž ho pověřil kastilský král (viz Deutsche Reichstagsakten, herausgegeben von Gustav Beckmann, Gotha

260) Historia de la Iglesia de España III-1, s. 88, 92 - 93. Autor hesla o Palomarovi v Diccionario de la Historia Eclesiástica de España soudí, že Palomarova činnost i literární dílo vyžadují ještě důkladného studia.

261) Rudolf Urbánek, Věk poděbradský. České dějiny III-1, Praha 1915, s. 291.

262) V Kronice Jana II. (Biblioteca de autores españoles, sv. 68, s. 525) je nazýván "Roberto, señor de Balse". Kastilské království navštívil v r. 1435 v doprovodu 70 jezdců, mezi nimiž bylo 20 šlechticů. Kronika popisuje jejich klání, kterému přihlížela královská rodina, a pocty, jichž se jim dostalo od krále Jana II., zejména udělením šupinového řádu (devisa del collar de escama). Boulton soudí, že panem de Balse byl asi míněn "Heinert Baron of Mallse", na jehož náhrobním kamenu je tento řád zobrazen. Viz D'Arcy Jonathan Dacre Boulton, c.d. s. 329. Nebyl však panem de Balse míněn spíš Reimprecht z Wallsee? Zdá se mi to víc než pravděpodobné.

o Valerově pobytu v Čechách, budí dojem až přílišné koncentrace na tehdy ještě málo známou osobu, její vystupování a obdržené pocty. Kronika Jana II. vznikala postupně, byly v ní prováděny změny a někteří historikové soudí, že kapitola týkající se Valerovy cesty byla do ní začleněna dodatečně, pravděpodobně samým Valerou.²⁶⁵⁾ To ovšem nemusí znamenat, že se její obsah rozchází nějak významněji s pravdou.

K pobytu v Čechách se Diego de Valera vrací ve Zkrácené kronice, sepsané na přání královny Isabely Katolické a nazývané také Valeriana, podle autorova jména. Výkladu o dějinách Španělska v ní předchází partie věnované Asii, Africe a různým evropským státům, mezi nimi i Českému království. V autorových údajích se pojí osobní poznatky a dojmy staré přes čtyřicet let (Valeriana byla napsána v letech 1479-81) s informacemi, které získal odjinud, což se projevilo negativně v hodnotě popisu. Ale bez ohledu na některé nesprávnosti ba i fantastičnost, Valera poprvé (osm let po založení první španělské tiskárny) přiblížil španělskému čtenáři v jeho mateřštině vzdálenou zemi, jež se nesmazatelně a sympaticky zapsala do autorových vzpomínek. Popisuje České království jako malé, ale velmi lidnaté, s velkými městy a pevnými hrady. Z měst je největší a nejvýznamnější Praha, o níž se tvrdí, že před začátkem herese v ní žilo přes padesát tisíc obyvatel. Ale v roce 1435 došlo v tomto městě k bitvě, v níž prý zahynulo přes 15 000 osob a byla stržena většina kostelů. Po této mylné informaci vzpomíná Valera na svou návštěvu Prahy "po roce 1437", kdy v ní pobýval s králem Albrechtem a pronášel svou známou větu "bezpochyby se mi zdá, že jsem většího města neviděl",²⁶⁶⁾ ačkoliv v něm, jak praví, byla dobře patrna veliká škoda, kterou utrpělo. Valera dále uvádí, že Čechy oplývají všemi druhy masa, ryb a chleba. Vína je v nich málo, většinou se pije pivo. Celé království - pokračuje Valera - je obklopeno velmi vysokými horami, v nichž žije spousta druhů divokých zvířat. Jedno z nich, nazývané v místní řeči *lot*, má podle Valerova líčení velikost býka a je to zvíře velmi zuřivé a kruté. Má veliké a široké parohy a když se k němu přiblíží psi a lovci, stříká proti nim ze zadku jakousi vodu, která každého, koho zasáhne, popálí jako oheň. K jeho lovení se proto nejčastěji používá kuše.

V dalším popisu Českého království přechází Diego de Valera k nerostnému bohatství. Praví, že v Čechách jsou velmi veliké doly na zlato, v nichž se pracovalo za císaře Zikmunda. Kacíři však do těchto dolů, z nichž plynula značná renta, svedli řeku nazývanou Bona. Valera vzpomíná, že byl svědkem toho, jak Zikmun-

1916, Bd. XIII/2, s. 674 - 675, 741). Z uvedeného je zřejmé, že pokud byl biskupův bratr vskutku pasován na rytíře před Tábořem, musel přijít do Čech nezávisle na Alfonsovi. Není známo, zda jel s Albrechtem II. do Vratislavi. Andaluský cestovatel Tafur, jenž se tam s biskupem z Burgosu stýkal, nepřináší o jeho bratru žádnou zprávu. Alfonso de Cartagena se ve Slezsku, jak známo, věnoval, nikoli zcela bezúspěšně, mírotvorným snahám a z Vratislavi se vrátil v druhé polovině února 1439 přes Zhořelec a Budyšín (viz tamtéž, s. 678). O diplomatickém posláni Alfonse a kastilského poselstva u Albrechta II. viz též *Historia de la Iglesia en España*. Dirigida por Ricardo García Villoslada, III-1, s. 84.

265) Viz Lucas de Torre y Franco-Romero, Mosén Diego de Valera: su vida y obras. Boletín de la Real Academia de Historia LXIV, 1914, s. 70 - 71.

266) "Sin duda me peresce yo no aver visto otra mayor ciudad". Znění "Afirmo con certeza no haber visto ciudad más grande" (P. Štěpánek, *Las relaciones checoslovaco-españolas*, v uvedené nestránkované publikaci) je zjevně pokusem o zpětný převod do španělštiny Lenzova nebo Lenzem citovaného překladu "na jisto soudím, že jsem většího města neviděl" (Španělské kulturní a historické památky v Praze, s. 36), reprodukováného v dřívější Štěpánkové práci *Španělsko, Andora, Gibraltar*, s. 28.

dův nástupce král Albrecht nařídil doly vyčistit, ale že v době, kdy opouštěl Albrechtův dvůr, nebyly práce ukončeny a zlato se ještě nemohlo těžit. O Čechách dále říká, že je to země velmi rovinatá a krásná, mající velké louky a pastviny, na nichž se chová hodně druhů dobytka. Lidé jsou velmi pěkného vzezření a vystupování a milí v hovoru s cizinci.²⁶⁷⁾ - Pro Diega de Valeru, soudě i z jeho výroku o velikosti Prahy, byl pobyt v Čechách, kam přijel v r. 1438 jako pětadvacetiletý, nepochybně silným, dlouho přetrvávajícím zážitkem.

Koncem svého putování po světě přijel r. 1438 do Českého království také andaluský šlechtic Petr Tafur.²⁶⁸⁾ Předtím nejprve procestoval Itálii, pak navštívil Rhodos, Kypr, Svatou zemi, Egypt, horu Sinai, Cařihrad, Trapezunt a po návratu do Itálie pokračoval v cestě do Švýcar (v Basileji našel několik krajanů), Porýní a Nizozemí, odkud se vrátil do Basileje, kde pořád ještě dlelo poselstvo kastilského krále. Při svém dalším putování si nedal ujít Kostnici, navštívil kostel, v němž se v době kostnického koncilu konaly smuteční obřady za zesnulého aragonského krále Ferdinanda I., a potom se vydal za "císařem", o němž měl zprávu, že je v Čechách. Cestou si prohlédl Ulm a Nordlingen a v listopadu 1438 přibyl do Norimberka, kde ještě zastihl účastníky říjnového sněmu.

V Norimberku se kromě významných prelátů ze Španělska, jako byli Juan de Torquemada a učený Jan ze Segovie, který později proslul jako kronikář basi-lejského koncilu, seznámil i s císařovým kancléřem (podle Tafura vicekancléřem) Kašparem Šlikem, kterému byl doporučen svými kastilskými krajany. Vyčkal až do ukončení sněmu a do odjezdu Šlikova, obává se, že bez kancléřovy společnosti by byla pro něho cesta do Čech příliš nebezpečná. Když se delegáti sněmu rozešli, cestoval se Šlikem nejdřív do Chebu, kde Šlik vystrojil svatbu svému bratru. Přišli na ni lidé z Německa i z Čech a byla spojena s turnaji a velkými slavnostmi. Po šesti dnech v Chebu se vydali do Prahy, ale zdrželi se tam jen dva dny, neboť zjistili, že Albrecht již odjel do Slezska. Zcestovalému Tafurovi nemohlo hlavní město Českého království připadat největší, jaké kdy viděl. Ve svém cestopise praví, že Praha je město velmi starobylé, významné a bohaté, i když poníčené od doby, kdy Češi propadli kacířství. "A dokonce se mi zdálo", pokračuje Tafur, "že jejich názor není dosud vymýcen, neboť jsou tam hory s velkými hrady, kde žijí lidé, jež se jmenují táborité, podle hradu, který se nazývá Tábor, a ti setrvávají ve svém bludu. Dokonce větší část království, hlavně ženy, se utvrzuje v tom, čemu říkají obec, protože to, jak soudím, vyhovuje jejich smýšlení. Tak jsem to aspoň pocítoval."²⁶⁹⁾ Vraceje se k popisu Prahy, konstatuje, že je rozdělena na dvě části, Starou Prahu a Novou Prahu, mezi nimiž teče velká řeka a lidé chodí po mostě z jedné do druhé. Nakonec poznamenává, že ve městě jsou vysoká učení (*grandes estudios*) všech věd, zvláště teologie.

267) La cronica de España abreviada por mandado de la catholica e muy poderosa Señora doña Isabel Reyna de Castilla. Por mossen Diego de Valera. Sevilla 1527, f. XIIIr. Kronika vyšla poprvé v Seville 1482. Exemplář tohoto vydání, je dochován v madridské Národní knihovně (sig. Incunables 1732).

268) Andanças e viajes de Pero Tafur por diversas partes del mundo avidos (1435 - 1439), Madrid 1874; pro jeho pobyt v Českém království viz s. 268-285. - Faksimile knihy, pod titulem *Andanças e viajes de un hidalgo español Pero Tafur (1436 - 1439)* vyšlo v Barceloně, Ediciones El Albir SA, 1982. Tafurovu textu předchází bibliografický přehled od Francisca Lópeze Estrady a studie José Vivese. Vydání je doplněno novými rejstříky.

269) Tamtéž, s. 271.

Z další cesty, po odjezdu z Prahy a před překročením hranic, utkvělo andaluské mu rytíři v paměti, že Čechy jsou od Německa odděleny vysokým a hustým lesem, který vypadá jako zeď a přes něj se nelze dostat jinak, než po řádných cestách. Když dorazili do města, patřícího markraběti míšeňskému, který Tafura dobře přijal, dozvěděl se španělský cestovatel, že markrabí před dvěma týdny svedl boj s českými kacíři, porazil je, zmocnil se velké kořisti a přivedl tisíc zajatců, mezi nimi prý i stovku šlechticů ze známých rodů.²⁷⁰⁾ Tři dny před vánocemi přijel Tafur, stále ve společnosti Šlika a jeho doprovodu, do Vratislavi, když předtím upoutávalo jeho pozornost množství míst a kostelů vypálených vojskem polského krále v době, kdy byl král Albrecht v Čechách.

Popis zážitků z Vratislavi, kde pobýval Albrecht se svým dvorem, patří k nejzajímavějším místům Tafurova cestopisu. Tafur v něm zachytil nejen život u dvora, ale i kus vratislavské každodennosti v zimním období. Dvorský život byl podle jeho líčení plný radováněk. Rytíř nablýhl dojmů, že válka nepřekážela slavnostem, turnajům a svatbám, které král vystrojoval některým svým služebníkům, a že slavnosti vůbec nepřekážely válce. Na Albrechtově dvoře se sešli vyslanci králů, knížat a italských měst - byl tam i vyslanec krále aragonského, jehož Tafur nejmenuje, a krále kastilského, Alfonso de Cartagena, biskup z Burgosu, jemuž prý císař projevoval obzvláštní úctu. Albrecht byl podle Tafura muž velmi veselý (což kontrastuje s jeho povahou v líčení Palackého),²⁷¹⁾ švarného těla a ušlechtilých mravů, i když nad obyčej urostlý. Byl snědé pleti a Němci mu žertem říkali, že je rodilý Kastilec. Na jiném místě vyzvedává jeho zbožnost, čestnost, umírněnost, upřímnost a neohroženost. Nebýt jeho, v době, kdy byl jen vévodou, "*Češi by se rozšířili do Německa, neboť císař Zikmund by tomu nebránil: byl totiž původem Čech a z toho důvodu proti nim nešel*".²⁷²⁾ Albrechtovo vzeření a povahové rysy mohl mít Tafur odpozorováno, zkrleslý pohled na Zikmunda musel mít z vyprávění.

Tafur se těšil Albrechtově náklonnosti a zaznamenal několik dokladů jeho přízně. Např. při jedné slavnosti jej král vzal několikrát za ruku a a vyzval ho, aby se rozhlédl, která dáma by se mu líbila k tanci. Při jiné příležitosti mu udělil uherský řád draka, rakouský řád orlice a český "tusenique".²⁷³⁾ Jindy, právě když Tafur

270) Tafurovým hostitelem byl Fridrich II., vévoda a kurfiřt saský, lankrabě durynský a markrabě míšeňský (1411 - 1464) a vzpomínaným bojem s českými kacíři byla bitva u Želenic 23. září 1438 proti stoupencům polské strany, v níž jako velitel vítězného vojska sehrál rozhodující roli Jakoubek z Vřesovic. O okolnostech vedoucích k této bitvě, o jejím výsledku, důsledcích a pramenech, jež se k ní vztahují, viz Urbánkův výklad v Českých dějinách III-1, s. 371-375. Nověji psal o bitvě u Želenic Bořivoj Lůžek, Po stopách husitství na Ústecku, Ústí nad Labem 1959, s. 68 - 73.

271) František Palacký, Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Praha 1921, s. 717.

272) Andanças e viajes, Madrid, 1874, s. 279.

273) O tomto řádu, který Albrecht uděloval jako český král, se téměř ničeho neví. Boultonovi byla známa jen zpráva o jeho udělení Valerovi, z níž vyplývalo, že šlo o český královský řád, ačkoli J. Michelí Márquez, který podobně jako Franciscus Menesius jej prý znal pod názvem equites tusini, tvrdí, že byl založen nějakým rakouským vládcem k boji proti Turkům a husitům. Dle Boultonova soudu jej možná založil Albrecht II. v r. 1438 k zajištění svého nároku na český trůn nebo pouze jako český protějšek k rakouskému a uherskému řádu, a řádové společenství bylo rozpuštěno hned v následujícím roce po Albrechtově smrti, čímž by se vysvětlilo, že je o řádu tak málo známo (D' A. J. D. Boulton, c.d., s. 345). R. Procházka uvádí k řádu Equites Tusinii v Čechách ještě další literaturu a předesešlá, že byl údajně založen císařem Ferdinandem I. v r. 1562 (Roman Procházka, Österreichisches Ordenshandbuch, Bd. 3, München 1979, s. 180 - 181). Stejný rok založení je i v díle uspořádaném J. K. Wietzem, ale jako zakladatel řádu je k tomuto datu mylně uveden Albrecht II.

obědval s biskupem z Burgosu, přinesl mu Albrechtův úředník pozlacený pohár s 300 floriny jako dar od krále a vyřizoval mu královi omluvu za to, že v důsledku daných okolností není vůči němu štědřejší. Španělský kavalír odpověděl, že si dar pokládá za čest, ale požádal posla, aby jej vrátil, protože on má dostatek toho, co potřebuje. Kdyby tomu tak nebylo, nejen že by dar přijal, ale dokonce by o něj požádal, znaje císařovu velkodušnost. Svou odpověď udělal velikou radost biskupovi z Burgosu, jenž o ní později v Tafurově přítomnosti vyprávěl kastilskému králi. Tafur přesně neuvádí, kdy z Vratislavi odjel.

K návratu do vlasti se podle svých slov rozhodl na základě informací, že kastilský král se chystá osobně do války proti Maurům. Připojil se k dvěma šlechticům, kteří v doprovodu 200 ozbrojených jezdců mířili do Rakous. V třeskutém mrazu, kdy myslel, že mu zimou vypadají zuby, poznal ještě ke Moravy, než došli do Vídně, kde byl laskavě přijat římskou královnou. Nakrátko zajel ještě do Uher a po návratu se setkal s rakouským vévodou, příštím císařem Fridrichem III., zaměstnaným svatbou své sestry, která se vdávala za míšeňského markraběte - toho, "*jenž porazil Čechy*". Přes Itálii se vrátil na jaře 1439 do Kastilie.²⁷⁴⁾

Náboženské neshody mezi utrakvisty a kurií přivedly ve 40. letech do Čech vyslance papežského dvora, příštího kardinála Jana Carvajala. Předtím, než byl v r. 1447 jmenován papežským legátem v Německu, vedl delegaci kurie na několika říšských sněmech a získal si rozsáhlé známosti. Mezi jeho přáteli byl také Oldřich z Rožmberka, u něhož pobýval na Krumlově v létě 1445 a znovu v r. 1446, kdy se mu podařilo dosáhnout toho, že Oldřich Menhart z Hradce a několik dalších českých pánů podepsali dokument ve prospěch Evžena IV. Mezi katolíky vyvolala zpráva o Carvajalově jmenování (bulou z 4. srpna 1447), s nímž se ostatně počítalo, nejlepší dojem. Pro utrakvisty však jeho mise v Praze, kam přijel 1. května 1448, byla velikým zklamáním, protože žádný z jejich požadavků (hlavními z nich

(Srov. Abbildungen sämtlicher geistlichen und weltlichen Ritter- und Damenorden. Herausgegeben von Peter Bohmanns Erben, geordnet und mit einem kurzen Text von J.K. Wietz, III, Prag 1821, s. 235 - 236). Oba autoři shodně udávají, že společenství se řídilo pravidly sv. Basílie a že název řádu nebyl objasněn. (Za upozornění na práci R. Procházky a J. K. Wietze jsem povinnován poděkováním Pavlu R. Pokornému ze Strahovské knihovny Kláštera řádu premonstrátů v Praze.) Nejstarší zpráva o Equites Tusini či Tusinii jsou až z konce 16. století a podle mého soudu jej nelze ztotožňovat s řádem "*tusinique*" jež uděloval Albrecht II. z titulu českého krále. Nejasnost významu slova tusinique se španělský autor José Antonio Balenchana pokusil řešit výkladem, že Valera dostal od Albrechta II. "*toisón de oro*", tj. řád zlatého rouna. Na absurdnost tohoto tvrzení poukázal již Valerův životopisec Lucas de Torre y Franco Romero - srov. c. d., s. 69. Tafur, jenž byl od Albrechta počten stejným řádem, poznamenal ve svém cestopise, že "*tusenique*" (záměna e za i není důležitá) značí totéž co "*tovaja*". Pokud je mi známo, ani s tímto vysvětlením si zatím nikdo nevěděl rady. "*Tobaja*" [b a v se ve španělských středověkých i pozdějších textech běžně zaměňovalo] je podle výkladového slovníku vydávaného Španělskou královskou akademií archaický tvar pro slovo "*toalla*" v jeho významu ručník ("plátno k čištění a utírání si obličeje a rukou"). Mohlo by se na první pohled zdát, že představa řádové insignie jako něčeho podobného ručníku by vyžadovala notnou fantasií, ale ve skutečnosti tomu tak není, uvážíme-li, jaký význam byl v symbolice na dvoře Václava IV. připisován obraďu lázně a jak důležité místo má v této souvislosti točenice, zobrazovaná tak často v iluminacích rukopisů, jež vznikaly z Václavova podnětu. Myslím, že bez ohledu na vznik výrazu "*tusinique*", jež zatím nikdo neobjasnil, jeho význam byl v symbolice "tobaja" dovoluje vyslovit hypotézu, že insignií Albrechta řádu byla právě točenice. (K podstatě jejího symbolického významu viz Josef Krása, Astrologické rukopisy Václava IV. Umění 12, 1964, s. 481.)

274) Autor úvodní stati Jiménez de la Espada soudí, že se Tafur vrátil v březnu nebo dubnu 1439 (cestopis je doveden pouze do jeho pobytu v přístavu Cagliari na Sardinii) a že své vzpomínky zpracoval v letech 1453 - 1457. Viz Andanças e viajes, Madrid 1874, s. XIX - XX.

bylo potvrzení Rokycanova za arcibiskupa a uznání kompaktát) se u legáta nesetkal s příznivou odezvou. Nakonec Carvajal opouštěl Prahu provázen rozhořčením a nepřátelstvím lidu, jenž "sbíhaje se po ulicích stíhal odjždějí svým posměchem a hrozbami".²⁷⁵⁾ Průběh Carvajalovy mise i další jeho akce mající souvislost s českou historií (blahopřání Jiřímu z Poděbrad k zvolení za krále, podmíněné však požadavkem sjednocení Čech s církví, tedy odstoupením od kompaktát, jeho postoj k Jiříkově korunovaci, jednání s českým poselstvem v Římě v r. 1462²⁷⁶⁾ a nakonec jeho podíl na procesu proti českému králi, končícím 26. prosince 1466, v němž byl Jiří z Poděbrad zbaven královské i knížecí důstojnosti, jeho potomci prohlášení za nezpůsobilé pro jakýkoli veřejný úřad a poddaní zproštění věrnostní přísahy), jsou velmi dobře vyličený Urbánkem.²⁷⁷⁾

Vzpomenutím Carvajalových cest do českých zemí a jeho neúspěšných pokusů ovlivnit náboženské poměry v Čechách k spokojenosti římské kurie uzavírám tuto kapitolu - téměř na stejné časové úrovni jako předchozí nástin cest podniknutých z Českého království do Španělska.

Smyslem tohoto článku bylo podat úplnější a přesnější pohled na středověké styky mezi Českým královstvím a Španělskem, než měl dosud čtenář k dispozici. Úplnější jednak pokusem o shromáždění roztroušených údajů, který přinesla naše i zahraniční literatura, jednak výsledkem vlastního archivního studia. Přesnější poukazem na omyly (bez ohledu na jejich příčinu) zjištěné v předchozích pracích a odlišením domněnek od toho, co je na základě dosavadního zkoumání možno prokázat.

Je přirozené, že se tento pohled bude měnit s přibývajícím poznatkem v závislosti na dalším výzkumu. Podstatnou, velmi žádoucí změnu v poznání rozsahu a druhů kontaktu Českého království se Španělskem by však mohla přinést teprve cílená badatelská práce, všímající si důsledně všech zemí, které patřily k české koruně a využívající místních i španělských pramenů. Zatím je to sice ekonomicky málo schůdná, ale badatelsky nejslibnější cesta k získání solidnější představy o míře významu a přitažlivosti španělských středověkých států pro naše dávné předky. Doufám, že až se některý z mladých kolegů ujme vypracování nové studie o tomto tématu, bude mít pro ni už mnohem širší a pestřejší základnu.

275) Rudolf Urbánek, Věk poděbradský, České dějiny III-2, s. 255.

276) O. Kašpar se mylí, když praví, že se Carvajal v r. 1462 znovu vrátil do Prahy k jednání s Jiřím Poděbradským. Viz Nástin dějin česko - španělských vztahů, s. 787.

277) R. Urbánek, Věk poděbradský, České dějiny III-1, 2, 3, 4; Carvajalovi se dostalo i moderní biografie od španělského autora. Viz Lino Gómez Canedo, Un español al servicio de la Santa Sede. Don Juan de Carvajal de Sant' Angelo, legado en Alemania y Hungría (1399 ? - 1469), Madrid 1949. Kniha je napsána na základě archivního výzkumu i s hojným použitím Listáře a listináře Oldřicha z Rožmberka a dalších edic. Autor čerpá též z Palackého a Urbánka. V příloze (s. 303 - 311) je poprvé vydána odborníkům již známá relace o Carvajalově misi v Praze z Národní knihovny ve Vídni.

PŘÍLOHY

I

Aragonský král Jan I.¹⁾ úředníkům svého království

Monzón, 2. srpna 1389.

Průvodní list pro tři šlechtice z českých zemí, kteří se ubírají do Kastilie.

Johannes etc. universis et singulis officialibus nostris necnon custodibus passuum et rerum prohibitarum in terre nostre confinibus constitutis ad quos presentes pervenerint salutem et gratiam. Cum dilecti nostri Bones de Horzouoyts,²⁾ miles de Boemie partibus, Robusse de Senuald³⁾ et Arlet de Popouoyts,⁴⁾ scutiferi partium de Morave, de partibus veniendo Francie et eundo ad partes Castelle per loca vestrorum districtuum, habeant necessitate transire cum duodecim equitaturis, jocalibus, rebus et aliis bonis eorum auroque et argento, volumus, vobisque dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse sub pena nostre gracie et mercedis quatenus prenominatos cum dictis duodecim equitaturis, jocalibus, rebus, auro et argento et aliis bonis que secum ferent, queque guidamus per presentem, cum ad vos et partes vestrorum districtuum declinare contingerit eos sinatis libere, preservatos ab omni gravamine et vexacione quacumque, transire, eisdem si expedieret[!] et requisierint provisuri, eorum propriis sumptibus, de securo transitu et conductu; presentem vero post lapsum mensis unius proxime venientis precipimus et volumus ullatenus non valere et per vos ideo retineri. Datum in Montesono sub nostro sigillo secreto secunda die augusti anno a nativitate Domini M^oCCC^oLXXXIX. Rex Johannes.

Dominus rex mandavit michi
Bernardo de Jonquerio. Probata.

Na okraji: Nichil mandato domini regis.

¹⁾ Juan I (27. 12. 1350 - 19. 5. 1396), vládl od r. 1387.

²⁾ Beneš z Hořovic, později také z Rábštejna.

³⁾ Pravděpodobně Bohuš z Šumvaldu (něm. Schönwaldu). Robusse je zjevná zkomolenina. V pramenech se vyskytují tvary Bohusche, Bohuschio. Srov. např. Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae..., sv. 12, Brno 1890, s. 355 - 356; B. Kopičková, ed., Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. - 1419 aug. 16.)..., Praha 1989, s. 167.

⁴⁾ Hartleb (též Artleb) z Popovic. Viz L. Hosák, Historický místopis země Moravskoslezské, heslo Popovice.

ACA, Cancillería, Reg. 1872, f. 132r.

II

Aragonský král Jan I. kastilsko-leonskému králi Janu I.¹⁾

Monzón, 2. srpna 1389.

Doporučuje jeho přízní českého rytíře Beneše z Hořovic a dva moravské štítonoše, Artleba z Popovic a Bohuše z Šumvaldu, kteří cestují do jeho království. Dopis stejného znění adresován králi portugalskému.²⁾

Rey muy caro hermano. Nos el rey d' Arago vos enviamos muyto a saludar como aque'l por aquien querriamos que Dios diesse tanta vida, salut e honra quanta vos mismo querriades. Otrosi, hermano muy caro, como Benes de Horzouoyts, cavallero de las partes de Boemia, Robusse de Senuald e Artleb de Popouoyts, escuderos de las partes de Morave, lo[s] quales send van por sus afferes enta vuestro regno; por que acomandantes vos aquellos vos rogamos affectuosament que por honra nuestra los querades agradablement rezebir e haver en todas cosas favorablement acomandados. E si algunas cosas, muyt caro e muyt amado hermano, vos placen de las partes d'aca, enviat nos lo a dezir, e complir las hemos de grado. E sia todos tiempos guarda vuestra la sancta trinidad. Dada en Monçon dius nuestro siello secreto a dos dias d' agosto del anyo M CCC LXXXIX. Rex Johannes. Dirigitur regi Castelle, Leonis et Portugalie.

Dominus rex mandavit michi
Bernardo de Jonquerio. Probata.

Idem. (Vztahuje se k marginálii v průvodním listě.)

¹⁾ Juan I (1358 - 1390), králem od 1379.
²⁾ João I, vládl v letech 1385 - 1433.

ACA, Reg. 1872, f.132r.-132v.

III

Aragonský král Jan I. římskému a českému králi Václavu IV.

Barcelona, 7. září 1390.

O jednání s Ulrichem Heberspelem,¹⁾ vyslancem Václava IV., stran Václavova návrhu na sňatek moravského markraběte Prokopa s aragonskou infantkou Janou.²⁾

Serenissimo principi domino Venceslao Dei gracia Romanorum regi semper augusto et Boemie regi, carissimo fratri nostro, Johannes eadem gracia rex Arago-

num etc., salutem et obtatorum^{a)} omnium ubertate manentem. Missas nobis, gloriosissime princeps, celsitudinis vestre honorabiles litteras necnon et Ulricum Euerspel, familiarem vestrum latorem earum, gratanter recepimus, et que succincta continent series litterarum ipsarum ac que nobis vestri pro parte dictus Ulricus vigore credencie sibi comisse placide et prudenter exposuit, super contractu felicis matrimonii contrahendi, Deo propicio [!], inter virum magnificum Procopium marchionem Moravie, principem, patrum vestrum, et inclitam infantissam Johannam filiam nostram precaram, audivimus diligenter. Quibus omnibus intellectis ad plenum, quia sanctissimo in Christo patri et domino, domino Clementi pape VII° presens sui gracia placuit negocium promovere, nos probabiliter presumentes immo credentes effirmo quod alias sic comode quam per suum ministerium idem negocium expediri non posset, inspecto eximie dileccionis affectu quem ad utramque partem dinoscitur gerere, et attenta superlativa prudencia ac imme[n]sis^{b)} prospectis virtutibus quibus exuberanter divino est munere preditus, posuimus absolute totum factum huiusmodi suis sacris in manibus, dispositionem et voluntatem suam totaliter secuturi, nos offerentes ex corde ad ea que serenitatis vestre applausibus se conformet,^{c)} (quoniam)^{d)} quam conservet et dirigat cunctipotens Dominus, ut optatis. Datum Barchinone VII^a die septembris anno a nativitate Domini millesimo CCC^o nonagesimo. Rex Johannes.

Dominus rex mandavit michi
Petro de Ponte. Probata.

Dirigitur regi Romanorum et Boemie.

¹⁾ Tvar Heberspel uvádějí F. M. Bartoš, Čechy v době Husově, s. 89, i J. Spěváček. Václav IV., s. 754. H. byl "dveřník krále Václava IV., jeho důvěrník a vyslanec". (J. Spěváček, ibid.)

²⁾ Juana (1375 - 1407), dcera aragonského krále Jana I a jeho druhé ženy Mathy de Armanyach (Armagnac), † 1378.

^{a)} oblatorum - u Vinckeho, ^{b)} chybí - tamtéž, ^{c)} conformet - tamtéž, ^{d)} škrtnuto.

ACA, Cancillería, Reg., 1760, f. 26r. Srov. J. Vincke, Zu den Anfängen der deutsch-spanischen Kultur- und Wirtschaftsbeziehungen, s. 169.

IV

Aragonský král Jan I. Petrovi z Bergy¹⁾

Monzón, 16. listopadu 1388.

Instrukce k jednání s papežem a s biskupem z Valencie²⁾ o tom, co má biskup napsat Václavovi IV. stran Roberta z Prahy, který byl Václavem vyslán k jednání o jeho sňatek s dcerou aragonského krále.

Item que lo dit en P. de Berga tracte e procur ab lo Sant Pare e ab lo visbe [!] de Valencia que per lo dit bisbe sie scrit al emperador com, segons que ell ha entes, lo

dit emperador havia trames al senyor Rey, d' Arago un seu canbrier apelat Robert de Praga, ab letra sua de creença sobre lo fet de matrimoni tractat entre lo dit emperador e la filla del senyor Rey, del qual lo dit bisbe havia altres vegades scrit, e que segons que ha entes, lo dit Robert es be stat acullit per lo dit senyor Rey e sen havia portada resposta del dit senyor, e axi, com sen anava es mort en lo cami. Per que ell de aço lo certifica per tal que deliber lo dit fet ço que li plaura empero la manera sie tal que no aparega que de aço sapia res lo dit senyor Rey. Rex Johannes.

Dirigitur Petro de Berga.

¹⁾ Aragonský právník a diplomat.

²⁾ Jaime de Aragón, od 1369 biskup ve Valencii, po jmenování kardinálem (1387) administrátor valencijské diecéze. + 30. 5. 1396. Dle sdělení Vicente Castella, ředitele Metropolitního archivu ve Valencii, se korespondence z jeho doby stala obětí poslední občanské války.

ACA, Cancillería, Reg. 1955, f. 102v.

V

Aragonský král Jan I. papeži Klimentovi VII.¹⁾

Barcelona, 7. září 1390.

O příjezdu Ulricha Heberspela s dopisy od papeže a od krále Václava IV. Přenechává k rozhodnutí papeže otázku sňatku mezi moravským markrabětem Prokopem a infantkou Janou.²⁾

Sanctissime pater. Venit ad nos cum litteris vestris et excellentissimi principis Romanorum et Boemie regis, consanguinei nostri ut fratris carissimi, Ulricus de Verspel, domicellus familiaris regis eiusdem et litterarum ipsarum portitor, quem honore mittencium gratanter quidem recepimus et audivimus diligenter. Et intellectis dictarum litterarum tenoribus ac que virtute credencie in litteris regiis sibi comisse nobis predictus Ulricus prudenter explicavit, necnon et que relata nobis fuere per consiliarios et ambassiatores nostros dilectos, nobilem virum Raymondum Alamanni de Cervilione militem et Luchinum de Scampis domicellum, de Romana curia venientes, super tractatu matrimonii contrahendi inter magnificum Procopium, marchionem Moravie, principem, et inclitam infantissam Johannam carissimam natam nostram, decrevimus, confidentes de paternitate vestra plenissime, que nos paterno in cunctis amore sue gracia bonitatis immense prosequitur, totum factum huiusmodi vestris sacris in manibus ponere, et ponimus absolute, dispositionem et voluntatem beatitudinis vestre totaliter sequuturi, cui supplicamus humiliter pro singulari gracia deposcentes ut, solitos per effectum erga nos exercendo affectus, dignemini nos et dictam nostram filiam in hoc facto tractare utiliter et habere propensius, ut speramus fidentissime, recommissos; scitu-

ri, pater piissime, quod ad dictum consanguineum nostrum remittimus dictum suum nuncium expeditum cum litteris quarum copiam, ut clarius series earundem vestra beatitudo innotescat, vobis transmittimus presentibus interclusam. Et conservet aliam vestram personam Altissimus ad regimen sue sancte Ecclesie prospere in longevum. Datum Barchinone VII^a die septembris anno a nativitate Domini M^oCCC^o nonagesimo. Rex Johannes.

¹⁾ Vzdoropapež v Avignonu (1378 - 1394), vlastním jménem Robertus de Gebennis. V Aragonském království uznán až za vlády Jana I. (1387 - 96). Viz k tomu Ferran Soldevila, *Història de Catalunya*, Barcelona 1962, sv. 2, s. 495 - 96.

²⁾ Viz pozn. 2 v příloze III.

ACA, Cancillería, Reg. 1760, f. 26r. - 26v. Srov. J. Vincke, *Zu den Anfängen der deutsch-spanischen Kultur- und Wirtschaftsbeziehungen*, s. 168 - 169.

VI

Aragonský král Jan I. úředníkům svého království.

Barcelona, 9. září 1390.

Průvodní list k zpáteční cestě Ulricha Heberspela.

Johannes etc. dilectis et fidelibus universis et singulis officialibus et subditis nostris ac custodibus passuum in confinibus regni nostri et eorum locatenentibus ad quos presentes nostre littere pervenerint, salutem et dileccionem. Cum devotus noster Ulricus Euerspel domicellus, nuncius ad nos destinatus pro parte serenissimi principis et imperatoris, suas revertatur ad partes, vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatenus Ulricum eundem cum VI allis personis et totidem equitaturis, mulis sive roncinis ac arnesiis, vaxela et pecuniis argenteis vel aureis ac vestibus et aliis rebus atque bonis que secum ducet, per terras et loca ac passus nostre dicionis sinatis libere pertransire et sibi, si expedierit et vos seu aliquem vestrum duxerit requirendum, de salvo et securo conductu liberaliter providere curetis, presentibus post unum mensem a dato presentis inantea computandum minime valituris. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto IX^a die septembris anno a nativitate Domini M^oCCC^oXC^o. Rex Johannes.

Dominus rex mandavit michi
Petro de Ponte. Probata.

ACA, Reg. 1760, f. 26v. Srov. J. Vincke, *Zu den Anfängen der deutsch-spanischen Kultur- und Wirtschaftsbeziehungen*, s. 169 - 170.

Aragonský král Martin I.¹⁾ Petrovi z Bergy

Barcelona, 28. května 1397.

Posílá mu listy, které napsal Václavovi IV. a několika dalším osobám za účelem dosažení jednoty v církvi. Svěřuje mu jejich doručení i jednání v dané záležitosti, spoléhaje plně na jeho schopnost.

Lo Rey d'Arago

Sobre e per la unio de la Esgleya nos escrivim al emperador d'Alamania e a als cuns altres per nostres letres, les quals vos trametem e de la una vos enviam translat dins la present per tal que vejats que contenen, e ço que veurets en lo dit translat contenen en acabament totes les altres. E com nos hajam sobiranament a cor lo fet de la unitat damunt dita, manam vos que presentets les dites letres e en altra manera trabellets, façats e digats en lo dit fet tot ço que us parega, car nos ho remetem tot a vostra industriosa saviesa, la qual no curam d'aço avisar en altra forma com raonablement creegam vos hi dejats aqui mes veure e sentir que nos vos poguessem avisar d'aci. Dada en Barchinona sots nostre segell secret a XXVIII dies de maig del any M.CCC.XCVII. Rex Martinus.

Dirigitur Petro de Berga

Idem. Probata

¹⁾ Martin I. el Humano (1356 - 25. 7. 1410), od r. 1380 vládl na Sicílii, od 1396, po smrti Jana I., se stal králem i v Aragonu (korunován v Zaragoze 13. 4. 1399).

ACA, Cancillería, Reg., 2239 f. 17v.

Aragonský král Martin I. římskému a českému králi Václavovi IV.

Barcelona, 28. května 1397.

Píše mu ve věci odstranění schismatu v církvi.

Serenissimo principi domino Vincelao Dei gracia regi Romanorum semper augusto regique Boemie, Martinus eadem gracia rex Aragonum etc., salutem et honoris continui incrementum.^{a)} Inter cetera in hac vita desiderabilia, unionem ecclesiasticam ac extirpacionem huius execrabilissimi scismatis tot tamque gravium malorum et scandalorum inter christicolos causativi nostris videre temporibus

ac totis procurare quantum^{b)} possemus studiis cordialiter affectantes, nuper in insula Sicilie constituti ambaxiatores nostros ad dominum Bonifacium Rome cum eius curia residentem pro cognoscendo plenius ipsius animum super pretacta materia duximus destinandos, per quos ambaxiatores ad nos abinde reversos ipsius intentionem cognovimus; deinde ad dominum Benedictum Avinione^{c)} cum sua curia residentem^{d)} propterea venientes, et cum ipso de materia huiusmodi plenius conferentes, eos ad dictam unionem per modos et vias rationabiles prosequendam et procurandam invenimus, nedum voluntarios sed quamplurimum affectatos. Et prout intelleximus per eundem dominum Benedictum, iam perante ipse super hoc ad celsitudinem vestram suos nuncios destinarat, per quos ingentem affectionem suam ac sollicitudinem per eum appositam et, ut animo satis luculenter ostendit, infatigabiliter apponendam, ad ipsius unionis procurandum effectum eandem celsitudinem satis credimus agnovisse. Super hoc tamen inter ipsum et nos visa ac deliberata sunt secrecius quedam singularia et specialia multum, si diligens et condecens adhibeatur prosecucio, tam ad effectum pretactum quam eciam ad commoditatem universalis Ecclesie, necnon ad honorem, laudem, gloriam et salutem prosequencium, nisi falimur, profutura. Que uni ex dictis nunciis prefati domini Benedicti ad excellenciam vestram, ut dictum est, missis, videlicet Petro de Berga, nostro fideli consiliario et familiari dilecto, per quem, velut de materia plenius informatum, ea credimus de presenti conveniencius pertractari,^{e)} intimavimus nostris apicibus eadem ad vestram et aliorum, de quibus expedierit, noticiam deducturo. Quare sublimitatem vestram sinceris rogamus affectibus quatenus factum huiusmodi, sicuti decet tam excellentem tamque^{f)} catholicum principem, constanter et viriliter velitis assumere^{g)} ac ad votivam et celerem consumacionem ipsius cum omni sollicitudine laborare, vestre super hoc nobis voluntatis beneplacitum per dictum consiliarium nostrum aut alias vestris litteris intimantes. Nos in his coadiutores et cooperatores quantum et prout poterimus infallibiliter habituri. Celsitudinis vestre culmen prosperet et conservet secundum vota vestra Dominus dominancium et Rex regum. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto die XXVIII^{a)} madii anno a nativitate Domini MCCCXCVII. Rex Martinus. Serenissimo principi domino Venceslao Dei gracia regi Romanorum semper augusto regique Boemie.

Dominus rex mandavit michi
Guillelmo Poncii. Probata.

Odlíšnostj ve Finkeho vydání v Zur Korrespondenz...: ^{a)} vypuštěna tato úvodní část, ^{b)} quam, ^{c)} chybí, ^{d)} chybí, ^{e)} practicari, ^{f)} vypuštěna předchozí tři slova, ^{g)} vypuštěna následující část až po dataci.

ACA, Cancillería, Reg. 2239, f. 16r. - 16v. Srov. H. Finke, Zur Korrespondenz der deutschen Könige und Fürsten mit den Herrschern Aragonens im 14. und 15. Jahrhundert. In: Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens. 5. Band, Münster in Westfalen 1935, s. 502 - 503. - 16. července 1397 (ACA, Cancillería, Reg. 2239, f. 41r.) je datován nový list Martina I. Václavovi IV., jenž se od textu v příloze VIII liší jen úplnou intitulací a zvořilejším, obediencí vyjadřujícím titulováním Benedikta: ad dominum *nostrum papam* Benedictum XIII; per eundem dominum *nostrum papam* Benedictum; uni ex dictis nunciis prefati *nostris pape* Benedicti...

Aragonský král Martin I. moravskému markraběti Prokopovi

Barcelona, 28. května 1397.

Píše mu ve věci odstranění schismatu v církvi

Illustris et magnifice princeps. Super materia sedacionis ac extirpacionis huius execrabilissimi scismatis de presenti scribimus serenissimo principi domino Venceslao regi Romanorum sub forma sequenti: Serenissimo principi etc. ut supra proxime, et post cuius datam sequitur: Quapropter magnificenciam vestram precamur attentius quatenus regem ipsum ad effectum nostre scripcionis huiusmodi, ex quo sibi et vobis necnon ceteris quibuslibet ad id operam impensuris salutis animarum, fame, laudis et glorie magnum proveniet incrementum, possetenus inducatis et ad hec eciam sollicite laboretis, intimantes nobis libenter facturis queque vobis placita confidenter. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto die XXVIII^a madii anno a nativitate Domini M CCC XC VII. Rex Martinus.

Illustri et magnifico principi Procopio marchioni Moravie.
Venerabili patri in Christo. Super materia etc. ut supra mutatis mutandis.
Venerabili in Christo patri... episcopo Herbipolensi.

Idem. Probata.

ACA, Cancillería, Reg. 2239, f. 16v.

Aragonský král Martin I. moravskému markraběti Joštovi

Barcelona, 28. května 1397.

Píše mu ve věci odstranění schismatu v církvi.

Illustris et magnifice marchio. Inter cetera (in hac vita)^{a)} desiderabilia huius vite, unionem (catholicam)^{b)} ecclesiasticam ac extirpacionem huius execrabilissimi [!] scismatis tot tamque gravium malorum et scandalorum inter christicolos causativi nostris videre temporibus ac totis procurare quantum possemus studiis cordialiter affectantes, nuper in insula Sicilie constituti ambaxiatores nostros ad dominum Bonifacium Rome cum eius curia residentem pro cognoscendo plenius ipsius animum super pretacta materia duximus destinandos, per quos ambaxiatores ad nos abinde reversos ipsius intencionem cognovimus; deinde ad dominum Benedictum Avini-

one cum (eius)^{c)} sua curia residentem propterea venientes, et cum ipso de materia huiusmodi plenius conferentes, eos ad dictam unionem per modos et vias rationabiles prosequendam et procurandam invenimus, nedum voluntarios sed quamplurimum affectatos. Et prout intelleximus per eundem, iam perantea ipse super hoc ad partes Alamannie suos nuncios destinarat, per quos vos aliquid de recta intencione sua ad dicte unionis procurandum effectum credimus verissimiliter presensisse. Super hoc tamen inter ipsum et nos visa ac deliberata sunt secrecius quedam singularia et specialia multum, si diligens et condecens adhibeatur prosecucio, tam ad effectum pretactum quam eciam ad comoditatem universalis Ecclesie, necnon ad honorem, laudem, gloriam et salutem prosequencium nisi fallimur, profutura. Que uni ex dictis nunciis prefati domini Benedicti ad magnificenciam vestram, ut dictum est, missis, videlicet Petro de Berga nostro fideli consiliario et familiari dilecto, per quem, velut de materia plenius informatum, ea credimus de presenti conveniencius pertractari, intimavimus nostris apicibus eadem ad vestram et aliorum de quibus expedierit noticiam deducturo. Quare magnificenciam vestram attentius deprecamur quatenus factum istud tam pium tamque necessarium christianis, sicuti vos decet, viriliter assumentes, ut usque ad consumacionem votivam feliciter et celeriter deducatur velitis cum omni sollicitudine laborare, de quo vobis et aliis quibuslibet ad id operam impensuris salutis animarum, fame, laudis et glorie magna provenient incrementa. Intimantes nobis super hiis vestre beneplacitum voluntatis et quecumque vobis grata adveniunt confidenter. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto XXVIII^a die madii anno a nativitate Domini M^oCCC^oXC^oVII^o. Rex Martinus.

Idem. Probata.

Illustri et magnifico Jodoco marchioni Moravie.

- [1] Inclite dux. Inter cetera mutatis mutandis.
Inclito et magnifico Lupoldo duci Austrie.
- [2] Item similis inclito et magnifico... duci Saxonie.
- [3] Inclite dux consanguinee nobis carissime. Inter cetera etc.
Inclito et magnifico Roberto duci Bavarie consanguineo nostro carissimo.
- [4] Reverende pater in Christo. Inter cetera etc.
Reverendo in Christo patri... archiepiscopo Magantino.
- [5] Item similis archiepiscopo Treverensi.
- [6] Item alia archiepiscopo Coloniensi.

^{a)} škrtnuto, ^{b)} škrtnuto, ^{c)} škrtnuto

ACA, Cancillería, Reg. 2239, f. 17r.

Aragonský král Martin I. moravskému markraběti Joštovi

Barcelona, 16. července 1397.

Illustris et magnifice princeps. Super materia sedicionis [!]¹⁾ ac extirpacionis huius execrabilissimi scismatis de presenti scribimus serenissimo principi domino Venceslao, regi Romanorum, sub forma sequenti: Serenissimo principi domino Venceslao Dei gracia et cetera ut supra proxime.²⁾ Quapropter magnificenciam vestram precamur attentius quatenus regem ipsum ad effectum nostre scripcionis huiusmodi, ex quo sibi et vobis necnon ceteris quibuslibet ad id operam impensuris salutis animarum, fame, laudis et glorie magnum proveniet incrementum, posssetenus inducatis, et ad hec eciam solícite laboretis, intimantes nobis libenter facturis queque vobis placita confidenter. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto die XVI^a julii anno a nativitate Domini M^oCCC^oXC^oVII^o. Rex Martinus.

[Následuje list Martina I. Joštovi z téhož data, stejného obsahu jako v příloze X, ale s výše uvedenou změnou v titulování Benedikta. V závěrečné části je místo magnificenciam vestram *paternitatem* vestram a výčet dalších adresátů je uveden větou: Sub simili forma fuit scriptum his que sequuntur, videlicet...]

¹⁾ Srov. přílohu IX.

²⁾ tj. jako ve zmíněném listě Václavovi IV. z 16. července 1397.

ACA, Cancillería, Reg. 2239, f. 41v. - 42r.

Aragonský král Martin I. úředníkům svého království

Zaragoza, 3. října 1399.

Průvodní list pro Beneše z Dubé a jeho doprovod k cestě přes aragonské území do Kastilie. List stejného obsahu dostal rytíř Henricus de Esterberch.

Pro Benessisio de Duba Alamannus.

Martinus etc. dilectis et fidelibus universis et singulis officialibus nostris et subditis ac custodibus passuum et rerum prohibitarum in regni nostri confinibus constitutis dictorumque officialium locatenetibus salutem et dileccionem. Quia nobilis et devotus noster Benessisio de Duba, regni Boemie, de nostri licencia et permissu est ad regna nostra et terras venturus et exinde versus partes Castelle et alias partes directurus evestigio gressus suos, dicimus et mandamus vobis de certa sciencia et expresse quatenus nobilem supradictam [!] cum eius familiis, animalibus,

bus, pecuniis, vasis argenteis, vestibus, vallisiis et aliis rebus et bonis que secum (defferat)^{a)} portabunt, sinatis libere per loca (solita)^{b)} vobis comisse jurisdictionis transire, nec inferatis eisdem in personis vel bonis iniuriam aliquam, violenciam seu offensam, quinpotius ab eis preservetis eosdem totaliter, necnon provideatis sibi, si necessarium fuerit et extiterit requisiti, de securo transitu et conductu; presentes vero, quas per illum ex vobis cui ultimo presentabuntur volumus retineri, valeant et durent per duos (dies)^{c)} menses a data huiusmodi inantea computandos continue et non ultra. Datum Cesarauguste sub nostro sigillo secreto III^a die octobris anno a nativitate Domini M^oCCC^oXC^oVIII^o. Rex Martinus.

Dominus rex mandavit michi
Guillelmo Poncii. Probata.

Martinus etc. dilectis etc. ut supra proxime. Quia nobilis et devotus noster Henricus de Esterberch miles de partibus Alamannie transiens per regna et terras nostras impresenciarum versus partes Castelle dirigat gressus suos, dicimus et mandamus vobis etc. ut supra proxime. Datum II^a [!] die octobris etc. ut in proxima.

^{a)} škrtnuto, ^{b)} škrtnuto, ^{c)} škrtnuto

ACA, Cancillería, Reg. 2243, f. 14v.

Aragonský král Martin I. kastilskému králi Jindřichovi III.¹⁾

Zaragoza, 4. října 1399.

Doporučuje jeho přízni Beneše z Dubé, jenž směřuje do Santiaga de Compostella. Podobný list pro Henrica de Esterberch.

Eiusdem.

Rey muyt caro e muyt amado sobrino. Nos el Rey d' Aragon etc. Rey muyt caro et muyt amado sobrino: como el noble e devoto nuestro Benessisio de Duba, del regno de Boemia, movido de gran devocion, passando por vuestro regno vaya de present a Sant Hiago por ganar los santos perdones, rogamos vos, Rey muyt caro e muyt amado sobrino, como mas affectuosament e streta podemos, que por contemplacion e amor nuestra querades aquell e sus companyas e bienes haver favorablement por recomendados, segund que de vuestra excellencia confiamos, sabiendo, Rey muyt caro e muyt amado sobrino, que d' esto nos faredes singular plazer, el qual muyto vos agradesceremos. E si algunas cosas, Rey muyt caro e muyt amado sobrino, vos plazen que podamos fazer por honra vuestra, scrivit nos ende, car nos las compliremos de buen grado. E sea, Rey muyt caro e muyt amado sobrino, todos tiempos en vuestra guarda Dios muyt poderoso. Dada en Çaragoça

dus nuestro siello secreto a IIII dias d' octubre del anyo de la natividad de nuestro Senyor M CCC XC VIII. Rex Martinus.

Dominus rex mandavit michi
Guillelmo Poncii. Probata.

Item alia similis pro Henrico de Esterberch, militi de partibus Alamannie.

¹⁾ Enrique III (1379 - 25. 12. 1406), kastilský král od r. 1390.

ACA, Cancillería, Reg. 2243, f. 14v. - 15r.

XIV

Král Martin I. úředníkům svého království

Bages, 25. listopadu 1405.

Průvodní list pro Ctibora z Liboze¹⁾ a Viléma Zajíce z Valdeka, kteří se nyní ubírají do Santiaga de Compostela.

Stiborios de Liboze et Guillelmi Haze.

Martinus etc. dilectis et fidelibus universis et singulis^{a)} officialibus ac custodibus passuum rerumque prohibitarum in confinibus regnorum et terrarum nostrarum constitutis et locatenentibus eorundem salutem et dilectionem. Cum dilecti et devoti nostri Stiborios^{b)} de Liboze et Guillelmus Haze de Voaldecie,^{c)} de partibus Alamannie venientes versus Sanctum Jacobum regni Castelle in presenciarum dirigant gressus suos, vobios et unicuique vestrum dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatenus prenominatos et quemlibet eorum cum quindecim equitaturis, auro, argento, pecunia, jocalibus et maletis aliisque omnibus bonis eorum que secum deferant, a regnis et terris nostris exire et in eisdem redire libere permittatis, summe caventes ne eisdem in personis vel bonis dapnum^{d)} aliquod inferatur, sed potius providentes, si necesse fuerit, eorum sumptibus et expensis, de securo transitu et conductu. Datum in loco de Bageis sub nostro sigillo secreto XXV^a die novembris anno a nativitate Domini M CCCC V. Rex Martinus.

Dominus rex mandavit michi
Johanni de Tudela. Probata.

¹⁾ K problému jeho identifikace viz s. 37 - 38. Odlišností v edici J. Vinckeho: ^{a)} chybějí slova dilectis až singulis, ^{b)} Stiborius, ^{c)} Vvaldecie, ^{d)} dampnum

ACA, Reg., f. 2180, f. 33v. Srov. J. Vincke, Zu den Anfängen der deutsch-spanischen Kultur- und Wirtschaftsbeziehungen, s. 176.

XV

Sofia, česká královna, Ferdinandovi, infantovi kastilskému¹⁾

Praha, 23. února [1412].

Píše mu o příjezdu rytíře Alfonsa (Mudarry), jehož informace pozorně vyslechla. Doporučuje ho Ferdinandově přízni a vyjadřuje přání, aby jí Ferdinand poslal další zprávy.

Sophia Dei gracia Romanorum et Boemiorum regina etc.

Illustris princeps sincere carissime. Strenuum Alfonsum militem, exhibitorem presencium, vasallum regis Hispanie, qui ad regna nostra veniens multa nobilia gesta parentorum [!] vestrorum in presencia nostra legalissime declaravit, quod cum magna attentione suscepimus memoria cellulis recondendo, ipsum militem vestre caritati duximus comendandum. Idcirco vestram dileccionem requirimus presentibus ex animo cupientes quatenus eundem militem velit habere graciosius recommissum, ipsum in presencia parentum vestrorum attentius promoventes. De statu eciam vestro et successibus desideramus per vestras informari litteras pro nostri complacencia speciali. Datum Prage XXIII^a die mensis februarii.

Ad relacionem magistri curie Stephanus Pragensis et Wratislavensis ecclesiarum canonicus.

Na rubu: Illustri dompno principi Fernando infanti (regis)^{a)} Castelle dompno de Lara duci Penne[fidelis] et comiti de Albuquerque etc. fratri nobis sincere carissimo. Pod adresou jiným písmem: Saluatoria de la reyna de Boemia e de Roma, a ještě níže jméno (?) Stranges. Po okrajích v pravém dolním rohu střední části listu opět jiným písmem: La emperatrix reyna de Boemia al rey de Aragon. Rozměry listu: šíře 303 - 306 mm, výška 220 mm.

¹⁾ Fernando (28. 11. 1380 - 25. 12. 1416), mladší syn kastilského krále Jana I. a Leonory Aragonské, bratr kastilského krále Jindřicha III., po jehož smrti 1406 byl spolu s královnou matkou Kateřinou z Lancasteru jmenován regentem za nezletilého Jana II. V červnu 1412 prohlášen aragonským králem (Ferdinand I.) Měl přídomek de Antequera, podle města, které 1410 dobyl na muslimech.

^{a)} skrtuto.

ACA, Cartas Reales, Fernando I, caja 25, No. 3240.

**Václav IV., český král, Ferdinandovi, infantovi
kastilskému**

Praha, 1. března 1412.

O přijetí Alfonse Mudarry se zprávami od Ferdinanda. Král by uvítal další informace o Ferdinandovi a jeho rodině. Alfonse doporučuje jeho zvláštní přízni.

Wenceslaus dei gracia Romanorum rex semper augustus et Boemie rex. Illustri et magnifico Fernando infanti Castelle, duci Penefidelis etc., principi nobis sincere dilecto, salutem et mutue dileccionis continuum incrementum. Illustris et magnifice princeps, vestre dileccionis litteras, serenissimi principis domini Castelle, Legionis etc. regis illustris fratris nostri, carissimi neptis vestri, serenissimeque inclite domine Katherine regine genitricis sue consequenterque vestrum et vestrorum prosperum statum continentes, maiestati nostre per nobilem Alfonsum Modorra, prefati fratris nostri carissimi familiarem domesticum, oblatas gratanter suscepimus, benigne audivimus et ipsarum tenorem impressimus plenarie menti nostre. Et ad hoc ut eciam dileccio vestra de statu nostro regali gaudium percipere possit et valeat speciale, eandem dileccionem vestram cupimus non latere, nos auspice domino una cum serenissima domina Sophia regina Boemie, consorte nostra carissima, necnon ceteris serenissimis et illustribus principibus fratribus et patruis nostris carissimis corporea sospitate perfrui et gaudere et in successibus iuxta vota prospere. Placeat igitur dileccioni vestre de vestro necnon vestrorum ut prescribitur statu felici maiestatem nostram tam litteris quam nunciis vestris informari crebrius pro leticia singulari ex eo signanter, quod id ipsum de vobis et vestris non minus quam nobismetipsis audire plurimum affectamus. Prefatum eciam Alfonsum, quem cum familia sua ob specialis vestre dileccionis reverenciam per regna nostra ad presens pacifice et quiete transitorium securavimus, vobis recommendamus attente, desiderantes ex animo, quatenus eundem Alfonsum vobis nostre contemplacionis intuitu propensius recommendatum suscipientes ipsum velitis respicere, prout de dileccione vestra plene confidimus, favore speciali. Faciet enim in hoc dileccio vestra maiestati nostre complacenciam gratam valde plurimum et acceptam. Datum Prage die prima marcij regnorum nostrorum anno Boemie XLVIII°, Romanorum vero XXXVI°.

Ad mandatum domini regi
Johannes de Bamberg.

Viz W. Paravicini, Der Dokumentationskreislauf ..., s. 922 - 923.

Na rubu: Illustri et Magnifico Dompno^{a)} Fernando Infanti Castelle duci Penefidel[is] et principi nobis sincere dilecto. Pod adresou jinou rukou: Salutatoria del Rey Vaucalau [!] Emperador de Roma. V dolní pravé části nad ohybem, opět jinou rukou: emperador de Roma al rey de Aragon. V části pod ohybem poznámka:

tempore R. Martini, a od jiného archiváře: Corresponde al año 1413 y reynando don Fernando 1°.

^{a)} Slovo vepsáno písařem adresy dodatečně. Stejně tak i u dopisu královny Žofie.

ACA, Cartas Reales, Fernando I, caja 2, Nr. 136.

Aragonský král Ferdinand I. úředníkům svého království

Valencia, 15. února 1415.

Přívodní list pro Václava z Donína, který hodlá cestovat do království Kastilského, Granadského a jiných míst. Král přikazuje, aby byl list stejného znění vystaven i pro Ctibora z Kozího.

Benisflau de Boemia

Ferdinandus etc. nobilibus, dilectis atque fidelibus nostris universis et singulis gubernatoribus, vicariis, justiciis, baiulis ceterisque officialibus nostris necnon custodibus passuum, portuum rerumque prohibitarum in regnorum et terrarum nostrarum confinibus constitutis et aliis ad quem seu quos presentes pervenerint et pertineant infrascripta, salutem et dileccionem. Alienigenos premaxime nobis benivolos et per nostra regna et terras incedentes [!], eorumque proprios lares deserentes, mundi varias regiones insequendo, corpora sanctorum et eorum basilicas ac terras extraneas laborant[es] visitare, tractari benevolentes ac in ipsorum via (salubrius)^{a)} securius illos dirigi affectantes, vobis et unicuique vestrum dicimus et districte precipiendo mandamus sub nostre gracie et mercedis obtentu, quatenus nobilem virum devotum nobisque dilectum Bensisflau de Don, regni Boemie, qui nostras terras et regna intrans de nostri licencia et permissu ab eis exire ireque ad regna Castelle et Granate et ad alias partes disposuit de presenti ab ipsis regnis et terris nostris cum septem equitaturis, auro, argento, jocalibus, maletis, bedaciis^{b)} et aliis quibusvis rebus et bonis que secum deferet exire, in eisdemque regredi, stare et morari absque contradictione quacumque libere permittatis, victualia eis necessaria (vendendo)^{c)} vendi faciendo ipsique Bensisflau et eum concomitantibus provideatis, si expedierit et vos requisiverint de securo transitu et (salvo)^{d)} conductu, ab omni iniuria, gravamine et offensa, ipsos et eorum bona pro posse preservantes; presentibus vero post sex menses a data huiusmodi inantea continue numerandi^{e)} minime valituris. Datum Valencie sub nostro sigillo secreto XV^a die februaryi anno a nativitate Domini M^oCCCC^oXV^o. Rex Ferdinandus.

Simile salvum conductum nichil addito nichilque remoto pro Estibor de Cosi, dicti regni Boemie.

Dominus rex mandavit michi
Paulo Nicolai. Probata.

a) škrtnuto, b) F. Vendrellová, c. d., s. 23, citující z tohoto listu, čte slovo jako *vedatis*. Ve slovnících středověké latiny se však žádný z obou tvarů nepodařilo nalézt; c) přepsáno na *vendi*, d) škrtnuto, e) chyba písaře, místo "numerandos".

ACA, Cancillería, Reg. 2389, f. 49r. - 49v.

XVIII

Aragonský král Ferdinand I. kastilské královně¹⁾

Valencia, 15. února 1415.

Doporučuje jí Václava z Donína a jeho doprovod. Donín hodlá cestovat přes její království do království Granadského. Ferdinand I. prosí královnu, aby mu dala glejt a učinila, co bude nutné pro bezpečnost jeho cesty. Stejný list byl vydán i ve prospěch Ctibora z Kozího. Podobně bylo psáno i králi kastilskému a králi navarskému, jak ve prospěch V. z Donína, tak i C. z Kozího.

Pro eodem.

Reyna muyt cara e muyt amada ermana senyora. Nos el Rey d' Aragon e de Sicilia vos embiamos muyto a saludar asin como aquella que muyto amamos e por aqui querriamos que diesse Dios tanta salut, honor e buena ventura quanta por nos mismo[s] querriamos. Reyna muyt cara e muyt amada ermana senyora, el noble (devoto)^a baron e amado nuestro Bensisflau de Doni del regno de Boemia es stado aqui en nuestra cort e segund nos ha dito entiendo ir enta el regno de Granada e pasar por exi regno. Por que, Reyna muyt cara e muyt amada hermana senyora, vos rogamos affectuosament que por honor e contemplacion nuestra el dito Vensisflau de Doni e sus gentes, como sea strengero, querades haver por recomandado faziendo le dar salvoconduyt e lo que sera necesario a direction e seguridad de su camino. E si de nuestros regnos e tierras, Reyna muyt cara e muyt amada hermana senyora, algunas cosas vos son plazientes, embiats les nos a dezir, car nos las compliremos de buena volundat. E sea, Reyna muyt cara e muyt amada hermana senyora, en vuestra protection e guarda lespirit sancto. Dada en Valencia dius nuestro siello secreto a XV dias de febrero del anyo de la natividad de nuestro Senyor M^{CCCC} XV. Rex Ferdinandus.

Probata

Fuit (directa)^{b)} expedita alia similis littera pro nobili et devoto Stibor de Cusi sub eisdem data, signo adque mandato.

Sub simili forma fuit scriptum regi Castelle,²⁾ incipiebat tamen littera Rey muyt caro e muyt amado nieto etc. Dirigebatur regi Castelle pro dicto Bensisflau. Eodem modo fuit scriptum dicto regi pro dicto Stibor.

Item fuit scriptum eodem modo regi Navarre.³⁾ Incipiebat littera Rey muyt caro e muyt amado tio, pro dicto Bensisflau.

Item eodem modo fuit scriptum dicto regi pro dicto Stibor.

¹⁾ Catalina de Lancaster (1373 - 1. 6. 1418), vdova po kastilském králi Jindřichovi III. a spolu s jeho bratrem Ferdinandem regentka v Kastilském království.

²⁾ Juan II. (1405 - 1454), králem od 1406, po smrti Jindřicha III. (25. 12.). Za jeho nezletilosti byla vláda v rukou regentů.

³⁾ Carlos III. (1361 - 8. 9. 1425), králem od r. 1387.

a) škrtnuto, b) škrtnuto

ACA, Cancillería, Reg. 2389, f. 49v. - 50r.

XIX

Aragonský král Ferdinand I. biskupovi z Palencie¹⁾

Valencia, 15. února 1415.

Doporučuje jeho přízni Ctibora z Kozího a v jiném listu Václava z Donína.

Rex Aragonum et Sicilie etc.

Venerabilis in Christo pater. Nobilis devotus et dilectus noster Estibor de Cusi, oriundus regni Boemie, quia proponit varias orbis regiones ambire et per ipsa climata suum flectere iter, vos qua possumus affectione precamur, quatenus eundem Stibor de Cusi unacum concomitantibus per partes ipsas, ut permittitur, transeuntes nostri contemplacione honoris assumatis propensius recommissos, quod nobis cedet ad gratum et placidum singulare. Datum Valencie sub nostro sigillo secreto die XV. februarii anno a nativitate Domini M^{CCCC} XV°. Rex Ferdinandus.

Dirigitur episcopo Palentino.

Eodem modo fuit scriptum dicto episcopo pro Bensisflau.

¹⁾ Sancho de Rojas, od 1403 do 26. 6. 1415, kdy přeložen do Toleda. Byl prvním hrabětem z Pernie.

ACA, Cancillería, Reg. 2389, f. 50r.

Aragonský král Ferdinand I. hraběti de Foix¹⁾

Valencia, 15. února 1415.

Doporučuje jeho přízni Ctibora z Kozího, v jiném dopise Václava z Donína. Má jim zajistit bezpečnost a poskytnout průvodní list.

Lo Rey d'Arago e de Sicilia.

Comte. Lo noble, devot e amat nostre Estibor de Cosi del regne de Boemia es stat aci en nostra cort, e segons nos ha dit enten anar envers lo regne de Granada e en altres parts et deu passar per aquex vostre comtat. Per çous pregan affectuosament que per honor e contemplacio nostra haiats lo dit Estibor e sus companyes favorablement per recomanats e li provehiscats de bona seguratat e salconduyt. Certificants vos que nos ne farets plaer e servir molt gran. Dada en Valencia sots nostre segell secret a XV dies de febrer del any M CCCC XV. Rex Ferdinandus. Dirigitur comiti de Fox.

Idem. Probata.

Sub simili forma fuit scriptum dicto comiti pro pro Bensisflau de Don et incipit Comte, com lo noble etc.

Probata.

¹⁾ Jan I., 15. hrabě de Foix (+ 1436)

ACA, Cancillería, Reg. 2389, f. 50v.

Aragonský král Ferdinand I. Martinovi Ferrandezovi¹⁾

Valencie, 15. února 1415.

Doporučuje jeho přízni a ochraně Ctibora z Kozího a v jiném listě Václava z Donína. Totéž bylo napsáno Alfonsu Ferrandezovi de Aguilar.

El Rey d'Aragon e de Sicilia.

Martin Ferrandez. Como el noble, amado e fiel nuestro Stibor de Cosi del regno de Boemia, el qual yes aqui en nuestra cort, ha proposado ir anta las partes de barbaria e pasar por exa (tierra)^{a)} vuestra governacion, rogamos vos que por contemplacion daquestas nuestras rogarias hayades el dito Estibor de Cosi e sus

companyes favorablement por recomendados e le provehiscades de buena seguratat e salvoconduyt; certificantes vos que nos ne faredes plaer e servicio grant. Dada en Valencia dius nuestro siello secreto a XV dias de febrero del anyo (MCCCC XV)^{b)} de la natiuidad de nuestro Senyor M.CCCC.XV. Rex Ferdinandus.

Dirigitur

Sub simili forma fuit scriptum dicto Martino Ferrandez pro nobili viro Bensisflau.

Sub simili forma fuit scriptum Alfonso Ferrandez d'Aguilar,²⁾ pro Bensisflau.

Item sub eisdem data, signo atque mandato fuit expedita alia similis littera in favorem Estibor de Cosi.

Idem. Probata.

¹⁾ O tomto adresátovi se mně nepodařilo nic zjistit. Pocházel snad z rodu Fernándezů de Córdoba a měl podobnou funkci jako Alfonso Ferrandez (Fernández).²⁾ Alonso (Alfonso) Fernández de Córdoba, señor de Aguilar y Montilla, alcalde de Alcalá la Real, byl frontero v Córdobě, tj. vysoký funkcionář pověřený střežením hranice s muslimy ovládaným územím a řešením sporů mezi křesťany a muslimy. Měl vojenské i soudní pravomoci. Viz o něm Historia de España dirigida por Ramón Menéndez Pidal, sv. XIV, Madrid 1981, s. 374; Juan Torres Fontes, El alcalde entre moros y cristianos del Reino de Murcia. In.: Hispania, Madrid 1960, tomo XX, No. 78, s. 67; F. Vendrellová, c.d., s. 24.^{a)} skrtnuto, ^{b)} skrtnuto

ACA, Cancillería, Reg. 2389, f. 50v.

Aragonský král Ferdinand I. římskému a uherskému králi Zikmundovi

Valencia, 14. května 1415.

O přijetí Zikmundových radů Petra Cseha a Jindřicha z Plumlova.¹⁾

Serenissimo principi domino Sigismundo, Dei gracia Romanorum regi semper augusto ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. regi, fratri nostro carissimo, Ferdinandus, eadem gracia rex Aragonum et Sicilie etc. salutem debitam [et] honorem^{a)}. Serenissime princeps, magnificum et nobiles viros Petrum Cheh, magne curie vestre marescalcum, et He[nricum] de Plumloro, baronem regni Boemie, consiliarios vestros, si et intuitu litterarum vestrarum et honoris non qualiter meruere sed ut quinimus [de] ulnis [?] regie benignitate assumpserimus recomissos per hec nostra confinia transeuntes ipsa regia meciatur sinceritas potentate [!] illam per nos generositatis sede receptos, qua serenitatem vestram nostrates viceversa nec ambigimus recepturam, parati ad quevis placida votis vestris. Datum Valencie sub nostro sigillo secreto, die XIII^a mayi anno a natiuitate Domini M^oCCCC^oXV^o. Rex Ferdinandus.

Dominus rex mandavit michi
Paulo Nicholai. Probata.

¹⁾ Poškození papíru, na němž je regist napsán, nedovoluje přesnou transkripci.
^{a)} cum honore (?).

ACA, Cancillería, Reg. 2408, f. 2v.

XXIII

Aragonský král Ferdinand I. úředníkům svého království

Valencie, 16. května 1415.

Průvodní list pro knížete Ludvíka II. z Břehu a jeho padesátičlenný doprovod, s platností na jeden měsíc. Stejný list byl vydán pro Petra Cseha, nejvyššího uherského maršálka a jeho 24 členný doprovod, pro Jindřicha z Kravař, pána na Plumlově a jeho 20 členný doprovod a pro rytíře G. de Certtes s šestičlenným doprovodem.

Littere Alamannorum.^{a)} Ducis de Slize.^{b)}

Ferdinandus etc. Dilectis et fidelibus universis et singulis officialibus nostris necnon custodibus passuum, portuum rerumque prohibitarum in regnorum et terrarum nostrarum finibus constitutis, salutem et dileccionem. Cum egregius et potens Ludovicus dux de Slize^{c)} et dominus de Brege^{d)} ac de Lignis de Almenia,^{e)} ut strenuos milicie et honestatis actus exerceat, intendat orbis ambitum perlustrare, vobis dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatenus eundem ducem una cum quinquaginta equitaturis de camino totidemque equitibus de comitiva et familia suis, azemilis, pannis, auro, argento, margaritis, jocalibus, arnesiis, valisiis, malletis, raubis et bonis eorum omnibus cuislibet speciei, terras et regna nostra transire et egredi innocue^{f)} et absque aliquo impedimento, disturbiiis, violencia vel offensa libere permittatis erga eum et comitivam ipsius. Ita benigne, honorifice et cordialiter vos gerendo quod de nobis^{g)} et ministris nostris testimonium ferre valeant laude dignum eique et suis si opus fuerit^{h)} vosque duxerint requirendos,ⁱ⁾ opportunis auxilio et favoribus assistatis provideatisque de securo transitu et cohorte^{k)} non permittentes^{l)} eis seu alicui^{m)} ipsorum inferri ullomodo in personis aut bonis iacturam aliquam vel offensam. Imo si quid impedimenti vel dispendii eis foret, quod nollemus, illatenus id reformare curetis nostris jussionibus et honore; presentibus vero post unum mensem ab earum dataⁿ⁾ continue numerandum minime valituris. Datum^{o)} Valencie sub nostro sigillo secreto XVI die^{p)} madii anno a nativitate Domini M^oCCCC^o quinto decimo. Rex Ferdinandus.

Dominus Rex mandavit michi
Paulo Nicholai. Probata.

Sub eisdem data, signo, forma^{r)} atque mandato fuerunt expedite tres alie littere salviconductus^{s)} pro personis sequentibus:

Primo una pro Petro Cheh maiore marescalco^{t)} cum^{u)} viginti quatuor equitaturis et totidem equitibus de comitiva et familia suis etc.

Item alia pro^{v)} Henrico de Gravar^{x)} milite^{y)} domino de Plomlop de partibus Alamanie cum viginti equitaturis de camino et totidem equitibus de comitiva et familia suis.

Item alia pro Georgio de Certtes milite partium Alamanie^{z)} cum sex equitaturis de camino et totidem equitibus de comitiva et familia suis.

Na okraji: Nichil^{aa)} mandato regio.

Odlišnosti (dané nesprávným čtením a tiskovými chybami) v edici Vendrellové: ^{a)} littera alamanarum, ^{b)} d'Eslyze, ^{c)} Deslyze, ^{d)} Bregue, ^{e)} de lignis de Abnevja, ^{f)} innoque, ^{g)} vobis, ^{h)} fuerint, ⁱ⁾ recurrandos, ^{k)} El coharte, ^{l)} permitentes, ^{m)} alieni, ⁿ⁾ date, ^{o)} date, ^{p)} di, ^{r)} firma, ^{s)} salvusconductus, ^{t)} marescalo, ^{u)} cun, ^{v)} chybí, ^{x)} Gravor, ^{y)} inclite, ^{z)} Alamania, ^{aa)} chybí.

ACA, Cancillería, Reg. 2388, f. 118v. - 119r. Srov. F. Vendrell, Caballeros centro-europeos..., s. 36.

XXIV

Aragonský král Ferdinand I. králi kastilskému¹⁾

Valencia, 16. 5. 1416.

Doporučuje mu uherského nejvyššího maršálka Petra Cseha, který chce cestovat po různých částech světa a provádět rytířské činy. Prosi o laskavé přijetí a ochranu Cseha i jeho doprovodu. (Další doporučující listy byly Csehovi vystaveny i pro kastilskou královnu a krále Granady). Registr dále zaznamenává vystavení doporučujících listů pro Jiřího Certtese, adresovaných kastilskému a portugalskému králi. Téhož dne byly vydány doporučující listy Jindřichovi z Kravař, adresované kastilskému králi, kastilské královně, portugalskému králi, granadskému králi a králi Benamarinu a Fezu.

Rey muy caro e muy amado nieto: Nos el Rey d' Aragon e de Sicilia vos embiamos muyto a saludar assin como a Rey para quien querriamos diesse Dios tanta honor e buena ventura quanta por nos querriamos. Rey muyt^{a)} caro etc., como el noble e devoto nuestro en Pedro Cheh²⁾ mayor marescal del reyno d' Ungria por exercer sus^{b)} actos de cavalleria e de notable renombre, honor e fama entienda de correr diversas partes del mundo, singularment vuestros regnos e tierras, rogamos vos affectuosament^{c)} que quando se^{d)} acacera^{e)} por^{f)} el dito noble en^{g)} los ditos vuestros regnos e tierras declinar^{h)} oⁱ⁾ andar, aquel con todos quantos traera en su companya, assin de cavallo como de pied, querrades por honor e esguard nuestro recibir e acullir con buena e alegra cara e fazer les aquella buena fiesta e companya que de vos se pertenesce e muyt bien e notablement^{k)} havedes acostumbrado, preservandoles de todo sinistro e scandalo. Certificando vos, Rey muyt etc.^{l)} que de aquesto nos faredes muy singular e assenyalado plazer. Et si algunas cosas, Rey

etc., de nuestros regnos e tierras vos son plazientes, con fiança nos ne scrivedes, car nos las compliremos de buen grado. Dada en Valencia dius nuestro siello secreto a XVI dias de mayo del anyo de la natividad de nuestro Senyor Mil CCCC quinze. Rex Ferdinandus.

A nuestro muyt^{h)} caro e muyt amado nieto el Rey de Castiella.^{m)}

Dominus Rex mandavit michi
Paulo Nicholai. Probata.

Sub eisdem forma, data,ⁿ⁾ signo atque mandato pro eodem marescallo expedite fuerunt alie littere sequentes^{o)} directe personis infrascriptis, videlicet:

Una regine Castelle³⁾ incipiens Reyna muyt cara e muyt amada hermana senyora Alia regi^{p)} Granade⁴⁾ incipiens Al muyt^{r)} alto Princep^{s)} Iuçaff Rey de Granada nuestro muyt caro e muyt amado hermano: Nos el Rey d'Aragon e de Sicilia vos embiamos etc.

Sub eisdem forma, data,^{t)} signo atque mandato mutatis mutandis expedite fuerunt alie littere sequentes pro Georgio Certtes⁵⁾ milite partium Alamanie, directe personis seu principibus infrascriptis:

Primo eidem regi Castelle^{u)} incipiens Rey muyt caro etc., ut supra.

Item regi Portugallie⁶⁾ incipiens Rey muyt caro e muyt amado tio.

Item alia regi Granade incipiens Al molt alt Princep etc., ut supra proxime.

Sub eisdem forma, signo, data^{v)} atque mandato, mutatis mutandis, expedite fuerunt alie littere^{x)} sequentes pro Henrico de Gravar^{y)} milite domino de Plomlau, directe principibus infrascriptis:

Primo regi Castelle predicto, incipiens ut supra.

Item regine Castelle predictae, incipiens ut supra.

Item regi Portugallie^{yy)} predicto, incipiens ut supra.

Item regi Granade^{z)} predicto, incipiens ut supra.

Item regi de Benamarin^{aa)} et de Ffez, incipiens Don Ferrando por la gracia^{bb)} de Dios Rey d'Aragon e de Sicilia al muyt alto Princep Buçayda Rey de Benamarin^{cc)} e de Ffez, nuestro muyt caro e muyt amado hermano, salut como a Rey etc., ut supra.

¹⁾ Viz příl. XVIII, pozn. 2

²⁾ Zřejmě Péter Cseh z Levice. Viz Révai Nagy Lexikona. Az Ismeretek Enciklopédiája V, Budapest 1912, s. 26. Finke přepisuje v dokumentu uváděné příjmení, ale s pochybností vyjádřenou otázkem, jako Chelz. Viz Acta Concilii Constanciensis, sv. III. Münster i. W. 1926, s. 371.

³⁾ Viz příl. XVIII, pozn. 1).

⁴⁾ Yúsus III (1376 - 1417), vládl od r. 1408.

⁵⁾ H. Finke (ibid.) převádí jasně psané Certtes s pochybností na Corttes. Aldasy se drží přepisu Finkeho, ale překladatel jeho studie soudí, neznámo proč, že správnější by možná bylo Celtes. Viz Antal de Aldasy, Les Rapports de Sigismond avec le Royaume d'Aragon, in: Estudis Universitaris Catalans, vol. XX, Barcelona 1935, s. 36.

⁶⁾ Viz příl. II, pozn. 2).

Odlišnosti v edici F. Vendrellové: ^{a)} muy, ^{b)} chybí, ^{c)} affectiossament, ^{d)} chybí, ^{e)} acaescera, ^{f)} que, ^{g)} a, ^{h)} declinara, ⁱ⁾ chybí, ^{k)} notablemente, ^{l)} caro, ^{m)} muy, ⁿ⁾ Castilla, ^{o)} date, ^{p)} sequentes, ^{q)} regis, ^{r)} muy, ^{s)} Principe, ^{t)} date, ^{u)} Castelli, ^{v)} date, ^{x)} alia littera, ^{y)} Gravor, ^{yy)} Portugalie, ^{z)} Granate, ^{aa)} Banamarin, ^{bb)} gracis, ^{cc)} Benamari.

ACA, Cancillería, Reg. 2388, f. 119r. - 120r. Srov. F. Vendrell, Caballeros centroeuropeos..., s. 37 - 38.

Aragonský král Ferdinand I. arcibiskupovi ze Santiaga de Compostela¹⁾

Valencia, 16. května 1416.

Doporučuje jeho přízni Petra Cseha. Stejný doporučující list byl vystaven ve prospěch Jindřicha z Kravař.

Petri Cheh maiori [marescalco regni Hungarie].
Rex Aragonum et Sicilie.

Reverende in Christo pater dilecte et devote noster^{a)}: Cum nobilis nobisque devotus Petrus Cheh maior marescalcus regni Hungarie ad strenuos milicie actus exercendos, ut vir fortis^{b)} et intrepidus telluris ambiens litora^{c)} ad ipsa^{d)} climata declinare proponat, vos rogamus quatenus eundem nobilem, comites et clientes suos ab inde transeundos nostro intuitu benignis affatibus et agendis admictere, eidemque promotivam velit ostendere voluntatem, de quo tanto nobis complacebitis singularius^{dd)} quanto ipsi marescalco proderunt opera meritorum. Datum^{e)} Valencie sub nostro sigillo secreto, XVI die madii anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o quintodecimo. Rex Ferdinandus.

Dominus Rex mandavit michi
Paulo Nicholai. Probata.

Reverendo in Christo patri, divina providencia, archiepiscopo Sancti Jacobi, dilecto et devoto nostro.

Sub eisdem forma, data,^{ee)} signo atque mandato similis littera fuit expedita pro eodem marescallo, directa episcopo Palentino, que incipiebat Venerabilis etc.

Item similis littera fuit expedita pro Henrico de Gravar,^{f)} milite, directa predicto archiepiscopo Sancti Jacobi, incipiens Reverende^{g)} etc. Cum nobilis vir, nobisque devotus Henricus de Gravar^{h)} miles, dominus de Plomlau etc.

¹⁾ Lope de Mendoza, biskup z Mondoñeda, arcibiskupem v Santiagu po 18. 1. 1399, + 3. 2. 1445.

Odlišnosti v edici F. Vendrellové: ^{a)} Reverendo in Christo Patri dilecto et devoto nostro, ^{b)} bonus, ^{c)} chybí, ^{d)} ipsam, ^{dd)} singularium ^{e)} date, ^{ee)} date ^{f)} Gravor, ^{g)} Reverendo, ^{h)} Gravor.

ACA, Cancillería, Reg. 2388, f. 120r. - 120v. Srov. F. Vendrell, Caballeros centroeuropeos..., s. 37.

Aragonský král Ferdinand I. úředníkům svého království

Perpignan, 27. prosince 1415.

Průvodní list pro Václava z Donína k zpáteční cestě do Francie za římským králem.

Salvus conductus.

Ferdinandus etc. dilectis et fidelibus universis et singulis officialibus nostris necnon custodibus portuum et passuum rerumque prohibitarum in regnorum et terrarum nostrarum finibus constitutis, salutem et dileccionem. Cum nobilis vir nobisque dilectus et devotus Bonasflau de Don, regni Boemie, versus partes Francie ad serenissimum Romanorum regem conferat gressus suos, vobis et unicuique vestrum dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse sub nostre ire et indignacionis incursu quatenus eundem nobilem una cum suis comittiva, octo equitaturis, auro, argento, pecuniis, margaritis, jocalibus, valiisiis, maletis, raubis, bonis et rebus omnibus regna et terras nostras exire et bonis egredi absque damno, impedimento vel offensa libere et innocue permitatis, providentes ei et suis predictis, si opus fuerit, (de securo transiru et conductu eosque in personis et bonis eorum penitus servates indepnas)^{a)} de securo transitu et conductu, presentibus per unum mensem ab earum data in antea numerandum tantum modo duratis. Datum Perpiniani sub nostro sigillo secreto et propter indisposicionem persone nostre, signata manu nostri primogeniti die XXVII^a decembris anno a nativitate Domini M^oCCCC^oXVI^o. Alfonsus primogenitus.

Dominus rex mandavit michi
Paulo Nicholai. Probata.

Na okraji: Nichil mandato regio.

^{a)} škrtuto

ACA, Cancillería, Reg. 2391, f. 63r.

Aragonský král Ferdinand I. úředníkům svého království

Perpignan, 5. února 1416.

Průvodní list pro Jindřicha z Plumlova a třicet jezdců jeho doprovodu k návratu z Aragonského království do Německa.

Salvus conductus.

Ferdinandus etc. dilectis et fidelibus nostris universis et singulis officialibus et

subditis necnon custodibus passuum, portuum rerumque prohibitarum in regnorum et terrarum nostrarum finibus constitutis et allis ad quos presentes pervenerint et fuerint presentate, salutem et dileccionem. Cum nobilis dilectus et devotus noster Henricus de Gravar, dominus de Plomlaus et de Sternberg, regni Alamannie, de nostri licencia et permissu ad regnum repatriet predictum, vobis dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatenus dictum nobilem unacum triginta equitaturis et eius comittiva, auro, argento, pecunia, jocalibus, bedacis, bahutis et allis quibusvis rebus quas secum deferent a regnis et terris nostris exire et ire libere permittatis, ipsisque nec bonis eorum damnum aliquod, iniuriam, violenciam seu offensam modo aliquo inferatis seu per aliquem inferri permittatis. Ymmo eis provideatis de securo transitu et conductu, presentibus vero post viginti dies a data huiusmodi in antea continue numerandos minime valituris. Datum Perpiniani sub nostro sigillo secreto et propter indisposicionem persone nostre signatum manu nostri primogeniti V^a die februarii anno a nativitate Domini M^oCCCC^o sexto decimo. Alfonsus primogenitus.

Dominus rex mandavit michi
Paulo Nicholai. Probata.

Na okraji: Nichil.

ACA, Cancillería, Reg., 2398, f. 139v.

Jan II., aragonský král,¹⁾ Lvovi z Rožmitálu

Zaragoza, 20. října 1466.

Uděluje mu aragonský řád stole et jarre s právem udělit jej dalším třiceti osobám mužského nebo ženského pohlaví a uvádí povinnosti s řádem spojené.

Johannes etc. Spectabili et egregio viro Leoni de Rosental et Platna salutem et dileccionem. De vestris fide, prudencia et animi probitate admodum confidentes, vobis presencium serie de certa nostra sciencia et expresse licenciam et plenum posse concedimus, comittimus et elargimur quod possitis et valeatis amprisiam nostram stole et jarre, quas in honorem beatissime et gloriosissime virginis Marie diebus sabbatinis et aliis diebus in capitulis ipsius amprisie contentis ferre solemus, triginta hominibus masculis vel feminis quibus volueritis, de quorum vel quarum virtutibus, prudencia et probitate discrecionem vestram oneramus, nostri ex parte conferre, recepto tamen juramento prestari solito per alios quibus dictam amprisiam conferimus de tenendo et inviolabiliter observando capitula racione ipsius amprisie stole et jarre per felicis recordacionis serenissimum regem Ferdinandum, genitorem nostrum colendissimum, edita; super quibus omnibus et singulis supradictis concedimus [et] comittimus vobis plenarie vices nostras per presentes, per

quas etiam concedimus dictis triginta personis quibus dictam amprisiam, ut predicatur, dabitur, postquam ipsa nostra amprisia fuerint ornati, decorati et sublimati, quod gaudeant illis omnibus et singulis gratiis, privilegiis, libertatibus atque immunitatibus honoribusque, favoribus et prerogativis quibus alii milites et generosi illam portantes gaudent et cum integritate letantur. Datum Cesarauguste die XX° octobris anno a nativitate Domini M^oCCC^oLXVI^o. Rex Johannes.

Dominus rex mandavit michi
Philippo Clementis. Probata.

¹⁾ Juan II. (1398 - 1479; králem od r. 1458)

ACA, Cancillería, Reg. 3447, f. 157v.

XXIX

Katalánská Generalitat všem úředníkům etc. Katalánského knížectví.

Barcelona, 2. listopadu 1466.

Průvodní list pro Lva z Rožmitálu a jeho doprovod.

Por lo germa de la Reyna de Boemia.^{a)}

Los deputats^{b)} del General del principat de Cathalunya residents en Barchinona,^{c)} als nobles magnífichs e honorables^{d)} tots e sengles capitans axi^{e)} generals com particulars, gents darmes, cavellers^{f)} de la gineta^{g)} les armes exercints per lo dit^{h)} principat, jurats, consols, regidors e prohomens de ciutats, viles, castells e lochs de obedienciaⁱ⁾ del serenissimo senyor nostre lo senyor Rey e a nostres^{k)} deliberacions adherents, salut. Com lo egregi e gran baro lo senyor don Leho^{l)} de Arosita^{m)} e Blanna, germaⁿ⁾ de la illustrissima Regina de Boemia, ab sa companyia cercant^{o)} lo mon, sie^{p)} arribat en la present ciutat de Barchinona^{r)} e^{s)} partit^{t)} de aquella^{u)} vulle e entene anar^{v)} la via de Perpenya, per ço^{x)} considerants la gran casa don^{y)} es e^{z)} que ab si aporte la divisa o empresa^{aa)} del serenissimo senyor^{bb)} don Johan primogenit nostre Duc^{cc)} de Calabria e^{dd)} encara va ab ell per conduir^{ee)} lo hun haraut^{ff)} del illustrissimo mossen^{gg)} de Charloys al qual molt desijam^{hh)} complaure, abⁱⁱ⁾ tenor de les presents vos pregam e encarregam quant mes podem que lo dit^{kk)} don Leho^{l)} ab tota sa companyia lexeu passar liberament fahent li bona companyia sens^{mm)} contradiccio alguna. Datum en Barchinonaⁿⁿ⁾ a II de noembre^{oo)} l any^{pp)} de la nativitat de nostre senyor MCCCCLXVI. Colom ardiaca.^{rr)}

Domini diputati ma[ndaverunt] michi
Anthonio Lombard. Probata.^{ss)}

Odlišnosti u Pavlovského (P) a Hrdiny (H): ^{a)} [oto určení u P i H chybí; sloužilo nepochybně jen k označení registra; ^{m)} diputats H, ^{c)} Barcelona P H, ^{d)} honorabls P, ^{e)} així H, ⁱ⁾ cavallers P, H, ^{g)} geneta P H,

^{b)} dic P, ⁱ⁾ obediencia P, d'obediencia H, ^{k)} anres P, ^{l)} Leo P H, ^{m)} de a rosita P, de Rosita H, ⁿ⁾ germano (s přemýčkou ve větě: de la Illustrissima Regina de Boemia germano) P H, ^{o)} precant P, peregrinant H, ^{p)} sic P, ^{r)} Barcelona P H, ^{s)} se P H, ^{t)} pertine P, pertane H, ^{u)} aquilla P, d'aquella H, ^{v)} andar H, ^{x)} ço P H, ^{y)} d'on H, ^{z)} y H, ^{aa)} em psa P, empavesa H, ^{bb)} za slovem senyor přídáno Rey H, ^{cc)} Duch P H, ^{dd)} y H, ^{ee)} conduhir P H, ^{ff)} araud P H, ^{gg)} monsir P H, ^{hh)} desijani P, ⁱⁱ⁾ al H, ^{kk)} dic P, ^{ll)} Leo P H, ^{mm)} se ne P, senes H, ⁿⁿ⁾ Barcelona P H, ^{oo)} nohembre H, ^{pp)} lay P, l'an H, ^{rr)} Ardian P H, ^{ss)} notářská klauzule chybí P H.

ACA, Generalidad, 685, f. 43r. - 43v. Srov. Commentarius brevis et iucundus itineris atque peregrinationis, pietatis et religionis causa susceptae ab Illustri et Magnifico Domino, Domino Leone, libero barone de Rosmital et Blatna... ante centum annos Bohemice conscriptus et nunc primum in latinam linguam translatus et editus. Olomouc 1577, f. 108 - 109. Commentarius brevis et iucundus itineris atque peregrinationis, pietatis et religionis causa susceptae ab Illustri et Magnifico Domino, Domino Leone, libero barone de Rosmital et Blatna. Denuo edidit Karolus Hrdina. Praha 1951, s. 97.

MARGINÁLIE K BITVĚ U VYŠEHRADU 1. LISTOPADU ROKU 1420

Rudolf Tecl

1. Doplněk k počtu padlých na straně Zikmundově

Základní přehled a identifikaci padlých podal již František Palacký, další zpřesnění provedli Václav Vladivoj Tomek a Rudolf Urbánek.¹⁾ Výsledky jejich studia, založeného skoro výhradně na údajích domácích i zahraničních narativních pramenů,²⁾ ukázaly, že na Zikmundově straně vedle řady konkrétních českých a moravských pánů padlo i několik slezských a nejméně po jednom polském, ruském a uherském šlechtici.³⁾ K dané problematice nepřinesly žádné korekce či podstatnější doplňky ani nejnovější studie speciálně věnované oné bitvě z pera Jindřicha Kejře a Jana Urbana.⁴⁾

Kruh známých písemných pramenů literární povahy lze (vedle dosavadních standardně používaných, jako kroniky Vavřince z Březové, Starých letopisů českých, Kroniky Starého kolegiáta, Pamětí Eberharda Windeckeho, Historie české Eneáše Silvia a několika dalších) rozšířit i o české, tzv. Veršované letopisy (zvláště, víme-li, že F. Palacký neotiskl pasáž, týkající se vyšehradské bitvy, v úplnosti).⁵⁾ Mladší jen výjimečně přinášejí navíc nějakou zdanlivou, konkrétní drobnost, zpravidla jsou zcela závislé na starších zdrojích, ponejvíce na Kronice Vavřince z Březové. Jako představitele této linie lze uvést dílo Prokopa Lupáče, Rerum bohemicarum ephemeris sive Kalendarium historicum z roku 1584. Jiné, např. Kronika Václava Hájka z Libočan, vydaná roku 1541, Kalendarium historicum

1) Srov. F. Palacký, Dějiny národu Českého v Čechách a v Moravě. Díl III, částka 1, (1403 - 1420), 3. vydání, Praha 1877, zvláště s. 421 - 423; V. V. Tomek, Dějepis města Prahy. Díl IV, Praha 1879, zvláště s. 110 - 111 a R. Urbánek, K historii husitské Moravy. Časopis Matice moravské 63 - 64, 1939 - 1940, zvláště s. 253 - 254.

2) Stěžejním zahraničním pramenem v této souvislosti je Eberhard Windeckes Denkwürdigkeiten zur Geschichte des Zeitalters Kaiser Sigmunds, vydaný Wilhelmem Altmannem, Berlín 1893.

3) Srov. např. V. V. Tomek, Dějepis města Prahy, IV, s. 111. K zabitému uherskému šlechtici srov. pozn. 16).

4) Srov. J. Kejř, Bitva u Vyšehradu roku 1420. Husitský Tábor 6 - 7, 1983 - 1984, s. 123 - 144 a J. Urban, Vyšehradská bitva a první krize ve vztazích husitské Prahy a Tábora. Pražský sborník historický 18, 1985, s. 38 - 64. V obou studiích i přehled základních pramenů a literatury. Několik starších doplňků (včetně populárních titulů) uvádí i Čeněk Zíbrt, Bibliografie české historie. Díl III, sv. 1, Praha 1904, s. 87, č. 2104 - 2114.

5) Srov. F. Palacký, Staří letopisové čeští od roku 1378 do 1527. Scriptorum rerum Bohemicarum, tom. III, Praha 1829, s. 474 - 475 (k Vyšehradu). Na neúplnost Palackého upozornil František Svejkovský, Veršované skladby doby husitské. Praha 1963, s. 185, který zde pořídil jejich nové (úplné) vydání, srov. Veršované letopisy, s. 156 - 163, k Vyšehradu srov. zvláště s. 160 - 161.

Daniela Adama z Veleslavína, vytištěný roku 1590 či Diadochus Bartoloměje Paprockého z Hlohov z roku 1602, s gustem zdůrazňují moment, že po své porážce se Zikmund "nezastavil až v Jihlavě", třebaže citované "novum" je patrně jeden z mnoha fabulačních prvků V. Hájka. Jen skutečně základní údaje o obležení Vyšehradu a následné bitvě přináší Johan Cochleus, Historiae hussitarum libri duodecim, vytištěné roku 1549. Konečně na další jistý doplněk, který nalzáme v rozsáhlém díle Tomáše Pešiny z Čechorodu, Mars Moravicus z roku 1677, upozornila již zmíněná studie J. Urbana.⁶⁾

Na druhé straně však faktem zůstává, že v diplomatických pramenech máme o této události jen skutečně několik faktických zmínek. Jednu z nich poskytuje rozsáhlá monografie německého badatele R. Jechta, Der Oberlausitzer Hussitenkrieg und das Land der Sechsstädte unter Kaiser Sigmund I. (- 1430), Görlitz 1911, o níž napsal rozsáhlý referát Josef Vítězslav Šimák, a to formou jakéhosi českého výtahu.⁷⁾ Ten zde upozornil na dalšího padlého v bitvě dne 1. listopadu 1420, **Niklase z Varnsdorfu**,⁸⁾ snad jednoho ze zdejších manů, z nichž dle A. Sedláčka pocházeli Velflové a Knoblochové z Varnsdorfu.⁹⁾ Další ohlas krvavé události u Vyšehradu zaznívá z úvodu listiny pana Jana z Lažan a na Bechyni, patrně z 18. dubna roku 1444, kterou obnovuje, potvrzuje a rozmnožuje svobody a obdarování města "dolejšího" Bechyně. Pasáž z našeho pohledu důležitá zní: "... při kterýchžto práviech a svobod (!) statečný rytíř nebožtík pan Henrych z Lažan, otec muoj milý dobré paměti a pán na Bechyni, který jest ššel s tohoto světa u Vyšehradu, vedle královny milosti pána svého milostivého ..."¹⁰⁾

Ovšem největší váhu z pramenů tohoto charakteru bude mít nepochybně dosud zcela zapadlá zpráva, či přesněji osobní svědectví, které se nám dochovalo ve

6) Srov. Rerum bohemicarum ephemeris sive Kalendarium historicum ... Auctore M. Procopio Lupacio Hlawaczowaeo Pragensis, Pragae 1584 (ad 1. november); dále Václav Hájek z Libočan, Kronyka česká, citují přetisk rytíře Jana Ferdinanda ze Šenfeldu z roku 1819, fol. CCCLXXXIIIr - CCCLXXXVr (obležení Vyšehradu a Zikmundova porážka); Kalendarium hystorycký ... M. Danyele Adama z Veleslawína, (Praha) 1590, s. 556; Diadochus, id est successio, jinak poslaupnost knízat a králův českých ... a wydaná skrze Bartholoměje Paprockého z Glogol a z Paprockewůle, (Praha) 1602 - (O stavu a dáwnosti měst v Králowství českém knihy páté), s. 64 - 69 (obležení Vyšehradu a následná bitva); Historiae hussitarum libri duodecim per Joannem Cochlaeum ..., Apud S. Victorem prope Moguntiam 1549, s. 182 a 204. Zde autor kromě jiného píše (s. 182): "Ceciderunt enim in ea strage XIII. proceres ex Moravia. Ex Vngaris quoque et Bohemis, aliisque gentibus barones et nobiles non pauci. Arx secundum pacta Pragensibus est dedita." Obsáhlou zprávu o Vyšehradu konečně nalzáme v práci Mars Moravicus sive bella horrida et cruenta, ... a Thoma Joanne Pessina de Czechořod, Pragae 1677, Pars I. usque ad annum 1526, s. 463 - 465; k Pešinovu údaji o pohřbívání padlých protivníků na náklad Hynka Krušiny srov. J. Urban, Vyšehradská bitva, pozn. 51) na s. 54. Je možné, že zde T. Pešina čerpal z výtahu ze ztraceného rukopisu Pamětí Mikuláše Dačického z Heslova (tzv. rkp. B), jenž byl pořízený dle mínění Antonína Rezka "... v koleji jesuitské v Hoře Kutné, a to r. 1680". Celý onen zápis zní: (1420, 1. listopadu; bitva u Vyšehradu) "... occisi et nudí sic jacuerunt fere 300 a dies Veneris usque ad diem Lunae. Postea in curus eos imposuerunt et 26 curibus impleti in fossas niecerunt". Čerpal z něj Bohuslav Balbín, v jehož pozůstalosti se výtahy, včetně citovaného, dochovaly. K tomu srov. materiálovou studii Josefa Vítězslava Šimáka, Dodatky k "Pamětem Mik. Dačického z Heslova". Věstník České akademie 21, (únor) 1912, č. 2, s. 71 - 76, zvláště s. 73 (doplněk k vyšehradské bitvě).

7) Vyšel v Českém časopise historickém 18, 1912, s. 220 - 228.

8) Tamtéž, s. 222.

9) Srov. A. Sedláček, Místopisný slovník historický Království českého. Praha s. d. (1909), s. 938, (heslo Warnsdorf).

10) Vydal Antonín Haas, Codex iuris municipalis. Tomus IV/1, Praha 1954, s. 406 - 408, č. 288, dle opisu. Zde probírána i otázka nejasné datace písemnosti. Originál pergamenové listiny dnes uložen ve Státním okresním archivu v Táboře, fond Archiv města Bechyně, sign. I - 1.

čtvrté knize provolací desk dvorských z let 1453 - 1480. V září roku 1457 byla totiž v Klatovech provolána odúmrtí po zemřelých Renwaldovi a Bohunkovi z Ústupenic, jež zahrnovala hrad (pustý) a městečko Pušperk s řadou vesnic, dvorů, polností, dalších nemovitostí a platů. V dlouhém sporu, který se táhl až do roku 1465, používaly strany vedle různých listin a zápisů i několika výpovědí pamětníků, z nichž pro naše téma je nejceněnější jakéhosi Smila z "Komošína pod Pušperkem, mlynáře pod Kamenicí", muže více jak šedesátiletého, z 2. června 1463. Ten kromě jiného vypověděl: "... pamatuji, že jsou byli toliko tři bratřie Renwald, Bohuněk a Svojše, a když nebožtík Svojše byl u krále Uherského v Uhřích na službě po smrti Bohunka třetího a prostředního bratra, tu jest Renwald udělal poručníky pana Racka starého z Ryzmberka, pana Výrka z Výrova, Jence z Čachrova a Jindřicha z Dolen i poručil jim děti své, ... A ti poručníci po smrti pana Rynwalda poslali sú po Svojši do Uher, aby přijel k svému hospodářství. A tehdy jest on přijel a uvázal se mocně v to hospodářství. A pak, když sme pryč chtěli jeti zase k králi Uherskému do Uher a byli sme tam, až sme i před Vyšehrad přijeli, a tu jest Svojše pán muoj zabit a leží v Brodě s panem Rackem Ryzmberským na řbitově ..."11) Podobně líčí smrt pana Svojše i další svědek Hrzek z Bukové, ovšem bez podrobnosti o místě jeho pohřbu.12)

Zjištěné údaje o dvou padlých v bitvě u Vyšehradu - Niklasovi z Varnsdorfu a Svojšovi z Ústupenic a Pušperku - dílčím způsobem rozšiřují naše znalosti o počtu obětí na straně Zikmundova vojska. Potvrzují, že ztráty jeho bojovníků, zvláště domácích, byly patrně ještě větší, než dokládají soudobé kronikářské zprávy.

Vzpomínka na krvavý průběh srážky proniká ještě bezmála po čtvrt století i do jedné diplomatické písemnosti, privilegia pro jihočeskou Bechyni.

Svědectví z roku 1463 pak posléze umožňuje přijmout domněnku, že ústup Zikmundových oddílů směrem na Český Brod byl patrně podstatně spořádanější, než by se mohlo (dle narativních pramenů) jevit. Právě ono do jisté míry stírá i tragický obraz načrtnutý Vavřincem z Březové, jenž sugestivně uvádí, že "velmi mnozí (roz. padlí) na rozkaz kněží nechání ležet nepohřbeni po vinicích a polích, aby za pokrm vlkům, psům a ptákům nebeským a těm, kdož je viděli, k postrachu, ale ty někteří věrní zbožní v noci pochovali v příkopech".13) Příklad dvou českých šlechticů Svojše a Racka z Ryzmberka dokládá, že Zikmund skutečně stačil naložit mnohé raněné a snad i jistý počet mrtvých na vozy,14) vždyť právě Racek měl dle Vavřince padnout přímo v bitvě,15) a kvapně zamířit do Českého Brodu. Ne všichni transport vydrželi, a tak na zdejším hřbitově spočinulo daleko více těl, než jen onoho bezejmenného urozeného uherského bojovníka, o jehož pohřbu se zde výslovně zmiňuje opět tolikrát citovaný Vavřinec z Březové.16)

11) Vydáno Gustavem Friedrichem v Archivu českém 37/2, Praha 1941, s. 1066 - 1079, č. 68. Citované svědectví je otištěno v pozn. 11) na s. 1073 - 1074.

12) Tamtéž, s. 1074.

13) Cituji dle českého překladu Františka Heřmanského, Vavřinec z Březové, Husitská kronika. Praha 1954, s. 129.

14) Tamtéž.

15) Tamtéž, s. 128.

16) Tamtéž, s. 129.

2. Korouhev krále Zikmunda trofejní kořist Tábora?

V rozsáhlém a zajímavém díle známého romantického archeologa a kněze Václava Krolmuse (1790 - 1861),¹⁷⁾ nazvaném Slovník obyčejů, pověstí, pověr, zábav a slavností lidu českého,¹⁸⁾ je v souvislosti s bitvou u Jankova v roce 1648 i několik pozoruhodných svědectví o údajných husitských památkách v městě Táboře. V. Krolmus zde např. uvádí, že "jenerál Wrangel vůdce švédský v Táboře si vzal Žižkův meč do svého skladu na své panství, kteréhož hrad nedaleko Upsaly leží".¹⁹⁾ O něco dále pak autor podává i jeho poměrně podrobný popis. Ovšem tím zmiňuje o Táboře nekončí. Ve městě prý "ještě roku 1792 - 1794 nalézala se Žižkova postel železná na šroubech. Onu postel ve válkách Žižkových jeden muž složenou za ním nosil atd. Tu prodal okolo r. 1793 N. purkmistr tábořský²⁰⁾ Židovi se železem starým a nepotřebným, jenž to byly samy památní starožitniny pozůstalé pro budoucnost od železa, ocele atd. jako okované cepy, přilbice, brnění, štíty, háky, meče ajv. To mně V. Krolmusovi vypravovali r. 1840 Táborčané, že se tu štandára (Standarte), stanica (Korouhev, prapor) Sigmundova císa. nalezala, jež na 5 sáhů vejšky měla, kterou Žižka buď prý na Pankráci u Prahy²¹⁾ neb u Plané Vysoké²²⁾ císařským vojínům vzal, tu si vzal z Tábora František I. císa. Rakouský do Laxenburku na věčnou památku."²³⁾

Odmyslíme-li si některá romantická Krolmusova tvrzení, která, dle tehdejšího dobového názírání, husitství personifikovala osobou Jana Žižky, v tábořském případu tedy jeho "rozkládací" postelí či daleko proslulejším mečem,²⁴⁾ pak jeho líčení potvrzuje i poněkud starší zprávu, konkrétně z roku 1829, že se v Táboře, resp.

17) Obsáhlou studii věnoval této svérázné osobnosti vědeckého i veřejného života 19. stol. Karel Sklenář, Život a dílo Václava Krolmuse. Sborník Národního muzea v Praze, řada C - literární historie, sv. X, 1965, č. 5, s. 187 - 217.

18) Vydal (na pokračování) Čeněk Zábrt v časopise Český lid (dále ČL) 12, 1903; 13, 1904 a 14, 1905. Dále citované pasáže týkající se Tábora, srov. ČL 13, 1904, s. 53 - 54.

19) O Wrangelově "Žižkově meči" naposledy spíše esejisticky Ivan Hlaváček, Po Žižkových stopách ve Švédsku. Časopis Národního muzea - řada historická 158, 1989, s. 104 - 106, (na základě autopsie nevyklučuje "husitskou atribuci").

20) Tímto "tábořským purkmistrem N." může být pouze Jan Votápek z Ritterwaldu - (ve funkci v letech 1788 - 1807). Srov. Karel Poustka. Okresní archiv v Táboře. Průvodce po fondech a sbírkách, Tábor 1958, s. 77.

21) Autor nepochybně míní bitvu u Vyšehradu 1. listopadu roku 1420.

22) Nejasné. Snad by se událost mohla vztahovat k Žižkově boji u západočeské Plané v listopadu roku 1421. K tomu srov. zvláště V. V. Tomek, Jan Žižka. Praha 1879, s. 117 a Josef Pekař, Žižka a jeho doba. Díl 3, Praha 1930, s. 122 - 123 a týž, díl 4, Praha 1933, pozn. 2) na s. 86, kde se J. Pekař domýšlí, že Planou rozumí letopis hrad Krasíkov. V žádném případě však zde Žižkovým protivníkem nebyly oddíly krále Zikmunda.

23) V. Krolmus měl zde na mysli římskoněmeckého císaře Františka II., jenž vládl od roku 1792, dědičným císařem rakouským, jako František I., se prohlásil v srpnu roku 1804.

24) Srov. pozn. 19) a studii Jiřího Kořalky, Výzkum husitského Tábora v počátcích tábořského muzea. Husitský Tábor 2, 1979, s. 107 - 118, kde se např. zmiňuje, vedle další údajné husitské zbroje, i o tábořské Žižkově železné košili - srov. s. 111. Zde i obsáhla pramená základna a příslušná literatura. Krolmusovu práci však autor neuvádí. Kořalkovy informace dále doplň tvrzením, které přináší již Johann Gottfried Sommer, Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt. Zehnter Band, Taborer Kreis, Prag 1842, s. 9, ve zmínce o tábořské radnici - "Man bewahrt hier mehre alte Taboriten-Waffen und auch ein Panzerhemd, welches angeblich Žižka getragen haben soll." Srov. dále Ferdinand B. Mikowec, Malerisch - historische Skizzen aus Böhmen. (Als begleitender Text zu dem "Album von Böhmen", herausgegeben von Eduard Hölzel), Wien und Olmütz 1860, s. 208, kde při popisu tábořské radnice autor píše: "Ein Panzerhemd, ein paar nägelbeschlagene Dreschflegel und ein halbes Dutzend aus einem der letzten Bauerkriege herrühren, bilden gegenwärtig die gesammte Rüstkammer der kriegerrischsten Stadt Böhmens..."

v tábořské radnici, nalézala řada husitských (přesněji snad středověkých) zbraní.²⁵⁾ Nicméně jiné jeho údaje jsou evidentně mylné. Tak např. se švédské vojsko ani před, ani po bitvě u Jankova svedené 6. března 1645 vůbec nepokusilo o dobytí Tábora, ale po svém vítězství zamířilo přes Pelhřimov k Jihlavě.²⁶⁾ Město Švédové získali až na samém závěru třicetileté války. Tehdy oddíl generála Arvida Wittenberga po kratším, pětidenním obléhání, náhlým útokem provedeným 23. srpna 1648 Tábor opanovaly.²⁷⁾ Z výkladu jasně vyplývá, že švédský válečník, hrabě Karel Gustav Wrangel (1613 - 1676), pokud je dosud známo, neměl během let 1645 - 1648 s městem bezprostředně co do činění. Ovšem zde možno namítnout, že kontakt s Táborem, resp. s jeho údajnou husitskou památkou, se mohl stát zprostředkovaně. Švédské vojsko po dobytí město vydrancovalo a následně v něm "hospodařilo" až do začátku října roku 1649, kdy švédská posádka definitivně odtáhla.²⁸⁾ Snad právě během tohoto dosti dlouhého období si mohl někdo ze Švédů tzv. Žižkův meč vzít jako trofej či suvenýr a následně jej darovat nebo prodat zmíněnému Wrangelovi, jenž své velké umělecké sbírky začal budovat právě z kořisti získané ve vojenských taženích třicetileté války.²⁹⁾

Ovšem patrně nejdůležitější je svědectví o Zikmundově korouhvi. I to bychom mohli pokládat za určitý výmysl Václava Krolmuse či jeho informátorů - "Táborčanů", kdyby neexistoval jeden nezanedbatelný pramen z 15. století, jenž za-

25) K Tábora srov. studii J. Kořalky cit. v pozn. 24); komentovanou edici českého tištěného popisu města z roku 1829 naposled vydal R. Tecl, Nejstarší české tištěné popisy města Tábora. Výběr - časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 33, 1996, s. 92 - 93 a pozn. 18) - 26) na s. 95. Svou faktografickou hodnotu k dalším obdobným památkám údajně se vztahujícím k osobnosti Jana Žižky (např. k jeho bubnu, meči, praku, rukavicím ap.) si zachovaly některé z titulů uváděných č. Zíbrtem v jeho Bibliografii české historie, III/1, s. 41 - 42, č. 696 - 721 a s. 48 - 49, č. 865 - 877; posléze srov. článek Šíp nímžto J. Žižka (!) druhé oko ztratil. Časník. Národní česko - slovanský obrázkový kalendář ... na ... rok Páně 1857, roč. 2, (Viedeň), s. 193 - 195 (i s vyobrazením !). Ke ztrátám údajných husitských zbraní v Táboře kolem poloviny 19. století - srov. vzpomínky prof. Aloise Studničky, rodáka z Janova u Soběslavi, otištěné pod názvem Paměti a zkušenosti ze zapadlých dob v časopise Zlatá Praha 37, 1920, s. 366 - 368, kde mimo jiné autor uvádí (s. 368): "O tak zvaných "bláznivých dnech" masopustních konaly se i v Táboře obchůzky v maškarách. K nim si městští synkové chodili brát z radnice staré husitské zbraně, které se tím ničily a ztráceli. Jaké to hanobení božích bojovníků!" K oné problematice i bohužel nikdy nezveřejněné rukopisné poznámky tábořského učitele Jana Štegra (1859 - 1920) o Táboře. Srov. Roman Cikhart, Poznámky + učitele Jana Štegra o Tábora. (Časopis) Český jih, roč. 48, č. 41, Tábor 9. října 1920, s. 2 - "Podle vlastního jeho sdělení obsah jeho poznámek byl následující: Jak vypadala brána Pražská. Kotrbelcův dům ... Odvezení husitských zbraní do hamru ..."

26) K tomuto srov. Josef Dobiáš, Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí. Díl V/1, Praha 1970, zvláště s. 257 - 265; Václav Šustr, Bitva u Jankova 5. - 6. března 1645. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 16, 1975, s. 273 - 285; Kolektiv, Vojenské dějiny Československa. Díl 2, Praha 1986, s. 102 - 104. Speciálně k Tábora srov. monografii Karla Thira, Hradiště hory Tábor jako pevnost v minulosti. Tábor 1895, zvláště s. 154 - 163 (k roku 1645). Ovšem starší literatura píše o údajném porobení Tábora Švédy již roku 1645. Srov. např. Starožitnosti a památky země České. Nákresy od Josefa Hellicha a Viléma Kandiera. Popisuje Ferdinand B. Mikovec, díl 1, Praha 1860, s. 16, kde se praví: "Roku 1645 upadl Tábor, jehož rány ve válce třicetileté nemohly se zacelit, do švédských rukou, a Torstenson dal císařského generála Melichara z Hatzfelda s jinými v bitvě u Jankova zajatými důstojníky v únoru 1645 na Tábor přivést a tam po nějaký čas chovati." Podobně i Martin Kolář v článku Švédové na Táboře, otištěném v týdeníku Tábor, roč. 1, č. 52, 22. dubna 1865, s. 2 - 3; přetisk in: Sborník historických prací prof. Martina Koláře o dějinách Tábora. Tábor 1924, s. 315 - 316, uvádí, že Švédové dobyli Tábor "prý" dvakrát. "Poprvé l. 1645 vzal je Torstenson po vítězné bitvě u Jakova a uvěznil zde císařského generála Melichara z Hatzfeldu ..., kdy však císařští opět Tábor dobyli, nevěme, aniž bližších zpráv o tomto vzetí máme."

27) K události opět zvláště K. Thir v díle cit. v pozn. 26), zejména s. 173 - 177.

28) Opět K. Thir, cit. dílo (v pozn. 26), s. 178 - 180.

29) Srov. článek I. Hlaváčka, cit. v pozn. 19).

znamenal pozoruhodnou reálii hlásící se do roku 1420. Je obsažena ve vyhlášce (manifestu) kroječe sukna a písaře prýmkařského cechu z Tournai Gillesa Mersaulta, jenž ji vyvěsil v noci z 10. na 11. března 1423 na osmdesáti místech ve svém městě. Není zapotřebí se touto bezesporu výjimečnou osobností zde příliš podrobně zaobírat. Zásadní ponaučení lze získat v dílech Františka Michálka Bartoše a v nedávno vydaném kompendiu Františka Šmahela.³⁰⁾ Ale vraťme se ke znění Mersaultovy vyhlášky. V jejím úvodu je připomenut leták, jenž již někdy o vánocích roku 1420 Mersault vyvěsil na farním kostele sv. Quintina. Kromě prudkého útoku na zkaženost církve v něm autor krajanům přibližuje jim zamlčovanou porážku Zikmundovu, při které panovník ztratil nejvyšší korouhev římské říše a jinou, tentokrát Království uherského, dále vozy, koně i zásoby a četné urozené bojovníky.³¹⁾ Vzpomenutý F. M. Bartoš, který se danou problematikou asi nejdetailněji zabýval, dospěl s velkou pravděpodobností k názoru, že z hlediska chronologického i obsahového je možno z citované narážky usuzovat pouze na bitvu u Vyšehradu.³²⁾ Lze tedy předpokládat, že by se jedna z uvedených korouhví dostala do Tábora, kde se mohla nacházet ještě na přelomu 18. a 19. století? Literatura se shoduje v názoru, že účast tábořského oddílu byla sice početně skutečně malá, ale jeho význam v bitvě samé nebyl zdaleka marginální.³³⁾ Není proto zcela vyloučeno, že skupina tábořských bojovníků mohla korouhev buď získat přímo nebo spíše ji obdržela jako jisté ocenění své statečnosti. Vyloučit zde hypoteticky nelze ani postavu jejich velitele Mikuláše z Husi či šlechtice, jehož sepětí s Táborem je přímo dáno rodem i majetkem - Prokopa z Ústí. Bohužel, to se však již dostáváme do oblasti hypotéz a spekulací. Zprávu nelze ověřit ani z druhé strany, protože žádná korouhev, kterou by rakouský císař František I. přivezl z Tábora do dolnorakouského zámku (15 km na jih od Vídně), se do současnosti nedochovala, resp. neexistuje žádná dokumentace k oné akvizici.³⁴⁾

Již na počátku 19. století, konkrétně v anonymním popise města Tábora z roku 1829 se píše o "švejdských praporcích", které se měly nacházet v tehdejší radniční

30) Srov. F. M. Bartoš, Husitství a cizina. Praha 1931, zvláště s. 184 - 185 a přehledně F. Šmahel, Husitská revoluce. IV, Praha 1993, s. 121 - 122 a pozn. 212) na s. 198.

31) Vydal F. M. Bartoš, Manifesty města Prahy z doby husitské. Sborník příspěvků k dějinám hlav. města Prahy, sv. VII, 1932, příloha V., (Manifest tournaiského měšťana Gillesa Mersaulta spoluobčanům), s. 290 - 302. Pasáž, týkající se porážky Zikmundovy (na s. 291) zní: "... *supremum vexillum imperii et unum aliud supremum regni Hungarie et adhuc unum aliud cum curribus, equis et praedis et aliquibus multum nobilibus de acie imperatoris esse captos et adductos per dictos Pragenses et eorum dictam civitatem, circa natale sequens ego vobis scripsi ...*" S ohledem na sledované okolnosti, tj. ukořistěné nepřátelské korouhve, bychom mohli též hypoteticky uvažovat o porážce Zikmundových oddílů u Haber mezi Kutnou Horou a dnešním Havlíčkovým (tehdy Německým) Brodem počátkem ledna roku 1422. Dne 12. ledna toho roku měli být někteří z husitských bojovníků pasováni na rytíře údajně pod 4 až 7 korouhvemi, "... *kteříž sou byli v té šermíci pobrali ...*" Ke zmíněné události naposledy srov. Petr Čornej, "Rytíř boží" na panovníkově místě? Otázky a otazníky kolem Jana Žižky (III.), Dějiny a současnost 4, 1933, zvláště s. 14. Zतोžnění však je vyloučeno datací, že Mersaultův leták měl být vyvěšen již někdy kolem vánoc roku 1420. Z roku 1420 pak přichází do úvahy pouze obléhání Prahy a následná bitva na Vítkově (teoreticky) a u Vyšehradu, kde by realita mohla být asi nejbližší.

32) Poměrně přesvědčivou argumentaci přináší F. M. Bartoš, Husitství a cizina, pozn. 26) na s. 184.

33) Srov. např. hutné ocenění statečnosti tábořského houfce J. Pekařem, Žižka a jeho doba, 3, s. 84 a zvláště J. Kejřem, Bitva u Vyšehradu, s. 141.

34) Osobní dotaz učinil dr. J. Kořalka na pracovníky Umělecko - historického muzea ve Vídni. Bylo mu však sděleno, že z původního mobiláře zámku se dnes již nic nedochovalo.

budově.³⁵⁾ Dále s určitostí víme, že do "sbírky starožitností" tehdy nově zřízeného táborského reálného gymnázia věnoval roku 1863 zdejší měšťan a hodinář František Vostrý "vojenský praporek s letopočtem 1604".³⁶⁾ V souhrnném popisu uvedené sbírky z roku 1866 je v souboru zbraní památka charakterizována slovy: "Vojenský praporek rozstřílený se zbytky znaku a letopočtem 1655 (na jedné straně orel rakouský, na druhé straně sv. Martin) s hrotem mosazným. Daroval p. Frant. Vostrý."³⁷⁾ Jeho zkrácená verze o dva roky mladší je v tomto případě méně konkrétnější: "rozstřílený praporek na dubové žerdi z třicetileté války - má na jedné straně zbytky jakéhosi znaku, na druhé straně kousek latinského hesla s rokem 16..."³⁸⁾ V polovině osmdesátých let se pak ve sbírkách táborského městského muzea opět připomíná "vojenský praporek rozstřílený se zbytky znaku a letopočtem 1655",³⁹⁾ bezpochyby totožný s tím, jenž před lety daroval gymnáziu F. Vostrý. Třebaže ve sbírkách dnešního Husitského muzea v Táboře již není, nelze jej při nejlepší snaze označit za možný pravzor standarty, o níž nám povědomost zanechal V. Krolmus.

Jeho unikátní svědectví lze objasnit i tak, že ve městě se dlouhou dobu nalézala nějaká středověká korouhev (patrně s kolekcí dalších soudobých chladných zbraní), jejíž údajné získání bylo dodatečně spojeno s vítěznou husitskou bitvou. Vazbu praporce k bitvě u Vyšehradu, svedené 1. listopadu 1420, možno tedy úspěšně zpochybnit, ale předpoklad jeho značného stáří jen těžko jednoznačně vyvrátit.

DVA FRAGMENTY TÁBORSKÉHO MĚSTSKÉHO ARCHIVU Z KONCE 15. STOLETÍ

Rudolf Tecl

Badatelské výsledky posledních let stále konkrétněji dokládají, že ztráty středověkých a raně novověkých písemností našich archivů, především pak městských, nebyly ve své většině způsobeny hlavně živelnými pohromami, požáry ap. či válečnými událostmi a následným rabováním ve vzdálenější minulosti, ale že se jednalo o dobu relativně nedávnou - **19. století**.

Zde se však rozhodujícími "viničky" staly zvláště lidská hloupost, omezenost a nekompetentnost, nejednou i ziskuchtivost, ba i velmi podivná absurdní snaha být "moderní a pokrokový". Možno říci, že jakýsi zlom ve vztahu ke starým písemným památkám v negativním slova smyslu představují revoluční události roku 1848 a zejména pak bezprostřední období následného konstituování nových samosprávných orgánů měst. Léta 1848 - 1850 jsou, z hlediska našeho pohledu, v řadě případů patrně dobou nejcharakterističtější, ale bohužel i nejtemnější, současně jsou počátkem celého období druhé poloviny 19. století, kdy péče o městské archivy byla z globálního hlediska značně problematická, ba mnohdy znamenala přímo zkázu nejen četných jednotlivých písemností, ale, co je rozhodující, celých obsáhlých souborů archiválií.¹⁾

Uvedený závěr je možno si konkrétně ověřit u řady našich měst. Plastický obraz poskytuje situace dvou jihočeských reprezentantů (resp. jejich archivů) - původně královského Tábora a nedaleké poddanské Soběslavi. Výjimečný je zvláště případ Tábora. Je známo, že město během 16. století bylo postiženo minimálně třemi katastrofálními požáry - roku 1525, 1532 a 1559, ale ani v jednom případě nemáme doklad o tom, že by vyhořela zdejší radnice, naopak svědectví o ohních roku 1532 a 1559 výslovně uvádějí, že radnice (a tedy i zde se nalézající archiv) byla ušetřena zkázy.²⁾ Tábore byl v následujících staletích několikrát dobýván a obsazen (resp. se

1) Synteticky nebyla dosud zmíněná problematika zpracována. Z řady důležitých poznatků a upozornění srov. např. Jirí Kořalka - Rudolf Tecl, Historické osudy táborské městské knihy z druhé poloviny 15. století. Husitský Tábore (dále HT) 1, 1978, s. 45 - 77, zvláště pak s. 50 - 51. Ze starších materiálových článků lze alespoň upozornit na charakteristický příspěvek Antonína Materky, Zpráva o horním archivu "z Vlašského Dvora" v Hoře Kutné. Památky archaeologické a místopisné 14, 1887 - 1889, Praha 1889, sloupec 29 - 36, (o "odprodeji" části zmíněného archivu kutnohorským obchodníkům r. 1875). Naposledy pak srov. studii Jindřicha Francka, Privilegia města Jičína a jejich osudy v 16. a 17. století. Seminář a jeho hosté. Sborník prací k 60. narozeninám doc. dr. Rostislava Nového, uspořádali Zdeněk Hojda, Jirí Pešek a Blanka Zilýnská. (FF UK) Praha 1992, s. 211 - 216, ke ztrátám archiválií z městského archivu po roce 1849 srov. zvláště s. 211.

2) K ohni v roce 1525 srov. naposledy R. Tecl, Požár Tábora v roce 1525. (K 470. výročí).

35) Srov. R. Tecl, Nejstarší české tištěné popisy města Tábora, s. 93.

36) První roční zpráva Reálného gymnasia, průmyslové a vyšší dívčí školy v král. městě Táboře za školní rok 1863, Tábore 1863 - IX. Sbírká starožitností, s. 37.

37) Archaeologické sbírky reálného gymnasia. Čtyrtá roční zpráva Reálného gymnasia v král. městě Táboře za školní rok 1866, Tábore 1866, IV. Zbraně, s. 6.

38) (M. Kolář), Sbírká reálného gymnasia v Táboře. Památky archaeologické a místopisné 7, 1868, sl. 238, přetisk: Sborník historických prací prof. Martina Koláře o dějinách Tábora, Tábore 1924, zvláště srov. s. 189.

39) Srov. František Dušan Zenkl, Tábore. Průvodce po městě a jeho okolí. Tábore 1886, s. 21.

vzdal různými armádami. Ať již to byli Pasovští roku 1611, císařské oddíly roku 1621, švédské vojsko roku 1648 či další protagonisté válečných událostí 18. století, kteří vstoupili do města, neexistuje (až na jedinou zmínku) žádný soudobý písemný doklad (zpráva), že by dočasní vítězové úmyslně nebo z neznalosti zničili či rozchvátili nějaký větší počet městských archiválií. Pouze ona jediná vzpomenuť informace hovoří o tom, že v roce 1757 na tábořské "radnici 732 zajatých pruských vojáků rozbilo schránky, ve kterých byl archiv před nepřítelem schován, nemajíce při čem jídlo vařiti". Je možné, že při této "akci" vzaly za své některé písemnosti, ale jistě nelze soudit na nějaké rozsáhlé a zásadní škody.³⁾ Nicméně např. český tábořský historik, správce městského archivu a profesor zdejšího reálného gymnázia Karel Thir (1856 - 1931) byl ale přesvědčen, že to bylo právě několikrát dobytí Tábora v 17. a 18. století, při němž vzal městský archiv, přesněji jeho nejstarší část, skoro úplně za své.⁴⁾

Na druhé straně se skoro mlčí o faktickém a hlavně prokázaném násilném zásahu do tábořské městské samosprávy i městských písemností ze strany panovníka (krále Ferdinanda I.), a to po porážce českého stavovského odboje v roce 1547. Ze zprávy královských komisařů Adama Řepického ze Sudoměře a Petra Bechyně z Lažan z 28. července 1547 vyplývá, že město Tábor muselo vydat nejen veškeré své palné zbraně, ale, jak komisaři dále pokračují, "než což se jiných věcí dotýče, jako privilej, spisů všelijakých a registr etc., jakož artikulové V. K. M. to v sobě šíře zavírají, ty věci k sobě přijavše bohda to V. K. M., což nejprve moci budeme, sami dodáme".⁵⁾ Třebaže král v následujících letech postupně některé písemnosti vrátil, rozhodně nelze tvrdit, že to bylo naprosto vše, dokonce ani v případě hlavních městských privilegií. Můžeme tak soudit z faktu, že znění několika z nich, pocházejících z 15. století, známe pouze z opisů 1. poloviny 16. století.⁶⁾

Výběr - Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 32 (dále Výběr), 1995, s. 176 - 178. K požáru roku 1532 pak srov. drobný časopisecký článek Romana Cikhartha, Požár na Táboře r. 1523. (K 400. výročí). Český jih 60, č. 28, Tábor 9. června 1932, s. 1; konečně k požáru roku 1559 srov. komentovanou edici Karla Thira, Píseň o velikém ohni na Táboře r. 1559. Staré i nové letopisy tábořské, (seš. 4), Tábor 1920, s. 3 - 14. O nepoškození zdejší radnice (a tím i archivu) při obou zmíněných ohních s určitostí píše i Karel Poustka, Okresní archiv v Táboře. Průvodce po fondech a sbírkách, Tábor 1958, s. 10.

3) Doklady převzaté z rozpravy K. Thira uvádí K. Poustka, Okresní archiv v Táboře, pozn. 11) na s. 10.

4) Srov. např. jeho domněnky v díle Staré domy a rodiny tábořské. Díl 1, Tábor 1920, s. 3, na které upozorňuje i K. Poustka, Okresní archiv v Táboře, s. 10. Nutno však uvést, že Thirovy názory nejsou zde postaveny na správných faktech. Píše např., že nejstarší tábořská kniha "nalezena byla r. 1869 v Českých Budějovicích u hokynářky, kde ji farář Vollmavský P. Ant. Krejčí koupil a Muzeu Pražskému daroval" - srov. Staré domy a rodiny tábořské, 1, s. 13, ačkoliv právě roku 1869 byl onen rukopis darován Muzeu Království českého a Ant. Krejčí ve skutečnosti knihu získal v Českých Budějovicích před zhruba 20 léty, tedy nejspíše již někdy kolem roku 1849. Nálezové okolnosti shrnují J. Kořalka - R. Tecl, Historické osudy tábořské městské knihy, s. 54 - 55.

5) Srov. Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. Díl 2, (1546 - 1547), Praha 1880, s. 403, č. 146.

6) Pro období let 1437 - 1492 se kromě 6 originálních listin (srov. pozn. 11) dochovalo v opisech, či alespoň zmínkách, dalších 7 listin. Z nich 4 najdeme opsány v tábořské městské knize, zbývající 3 opisy se nalézají v jiných archivech. Všechna privilegia jsou vydána Jaromírem Čelakovským a Gustavem Friedrichem, Codex iuris municipalis regni Bohemiae. (Dále CIM), Tomus 3, (1420 - 1536), Pragae 1948, z toho opisy - na s. 177 - 180, č. 106, (r. 1437); s. 200 - 202, č. 115, (r. 1437); s. 260 - 262, č. 149, (r. 1452); s. 413 - 415, č. 238, (r. 1460); s. 469, č. 272, (r. 1465); s. 535, č. 308, (r. 1469); s. 809, č. 478, (r. 1492).

Jestliže ne všechna privilegia přišla zpět do tábořské radnice, tak musíme předpokládat, že zmíněné "spisy a registra" vzaly tehdy za své úplně.

Vše tedy ukazuje, že skutečná likvidace tábořského městského archivu se tak konala až v 19. století. Dnes je již dobře známo, že někdy v letech 1848 - 1850 se odvezla bezpochyby nejstarší (pro tehdejší novou samosprávu nepotřebná a patrně i nečitelná) část městského archivu údajně na 12 vozech do papírny.⁷⁾ Domněnku, že se v tomto případě skutečně jednalo o staré, ba nejstarší písemnosti tábořské radnice, s velkou pravděpodobností potvrzuje skutečnost, že právě kolem roku 1848 získal, resp. koupil vlastenecký kněz P. Antonín Krejčí (1812 - 1872) u jedné hokyně v Českých Budějovicích nejstarší (dochovanou) tábořskou městskou knihu z let 1432 - 1450. Snad při téže příležitosti zachránil i druhou (nám známou) tábořskou městskou knihu, tentokrát kšaftovní z let 1465 - 1500, která se bohužel po smrti A. Krejčího ztratila a je dosud nezvěstná.⁸⁾ Časová návaznost mezi shora uvedenou tábořskou skartací (lépe snad zničením) archiválií a objevením se dvou městských knih v Českých Budějovicích je zde snad více jak patrná. Jedinečnou, dosud zcela opomenutou zprávu o zdejším městském archivu (po kritickém roce 1850) podal (kromě jiného) v létě roku 1859 do tehdy rozšířeného týdeníku Lumír tábořský dopisovatel, písař pod šifrou Edmund. Příslušná pasáž doslovně zní: "Z našeho druhdy tak znamenitého, čteného městského archivu, jenž v poslední době u pana Koldy spočíval, nezbylo snad ani málo. Vše se spotřebovalo na nutné domácí potřeby a snad i pod koláči jistými pekla se listina, na níž blaho celého města za našich předků spočívalo. Tak se časově mění! Jednu jenom ze všech těch listin pisatel rádkův těch dostal, a to sice: "List výhostní jeho Milosti Pana Michala Španovského z Lísova Janovi Trnkovi a synům jeho slušně daný. Datum na hradě Pražském v úterý po památce Božího Těla, l. P. 1595." Laskavému čtenářstvu neopomineme listinu tuto co nejdříve sdělit. Z ní by se mohli páni představení ouřednímu slohu učiti..."⁹⁾

7) K této události srov. již K. Poustka, Okresní archiv v Táboře, s. 10 - 11, nově pak J. Kořalka - R. Tecl, Historické osudy tábořské městské knihy, zvláště s. 51 - 52. Dosud nepovšimnuty zůstaly dále zajímavé vzpomínky prof. Aloise Studničky, rodáka z Janova u Soběslavi, otištěné pod názvem Paměti a zkušenosti ze zapadlých dob v časopise Zlatá Praha 37, 1920, s. 366 - 368. Týkají se období jeho studia v Táboře v letech 1854 - 1856, zvláště tehdejšího vzhledu a rázu města, ničení zdejších architektonických památek, učitelského sboru i studentského života. K archivu nacházíme jeden nezanedbatelný postřeh - "Když se nedostávalo v městském archivu místa, odvážely se staré listiny na fůrách do stoup do blízke papírny. Není zajisté žádná stará listina bezcenná, jak ukázal Winter, a bylo tedy těchto tábořských obzvláště škoda." - srov. s. 368. Další nevyužitý údaj přináší i Ferdinand B. Mikowec, Malerisch - historische Skizzen aus Böhmen. (Als begleitender Text zu dem "Album von Böhmen", herausgegeben von Eduard Hölzel), Wien und Olmütz 1860, s. 209, který výslovně uvádí, při popisu staré tábořské radnice, že "... das alte Stadtarchiv wurde in den Jahren 1848 und 1850 (! R. T.) - zur Beschämung der damaligen Gemeindevertretung Tábors sei es gesagt - verschleppt und zerstreut".

8) K její existenci, předpokládaným osudům i dosavadnímu bezvýslednému pátrání po ní srov. studii J. Kořalky - R. Tecla, cit. v pozn. 1).

9) Srov. Lumír, roč. 9, č. 29, 21. července 1859, s. 695. Zmíněným panem Koldou je patrně měšťan Petr Kolda, člen prvního tábořského městského zastupitelstva (radní) po roce 1848 - srov. K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, 2, s. 714. Je však velmi nesnadné říci, kde městský archiv tehdy "spočíval", protože P. Kolda koupil roku 1854 dům čp. 171, roku 1855 dům čp. 161 a v letech 1856 - 1857 vlastnil i domek čp. 342. Srov. K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, 1, s. 426, 411 a 2, s. 798. Snad právě v jednom z prvních dvou uvedených domů se v roce 1859 tábořský městský archiv našel. Konečně snad není bez zajímavosti poznámka, že vzpomenuť listina z roku 1595 se v dnešním fondu Archiv města Tábora nenalézá.

Dalším argumentem k předpokladu o likvidaci staré části městského archivu v letech 1848 - 1850 je paradoxně další, tentokrát již organizovaná skartace, poslední konaná v 19. století, jež si ovšem fakticky příliš nezdala se svou starší živelnou předchůdkyní. Proběhla ve dvou termínech během první poloviny roku 1871 a týkala se obsáhlé magistrátní spisovny. I tehdy bez ohledu na stáří písemností byly vyřazené spisy prodány do starého papíru. Dne 20. dubna 1871 se odbývala na radnici první dražba 32 centů vyskartovaného "papíru", na kterou navázala druhá, konaná 9. června t. r., při níž se prodalo dokonce 37 centů skartu.¹⁰⁾ Oproti té z poloviny 19. století měla tato, jinak rovněž zcela nesmyslná a zbytečná skartace, jedno zdánlivé "plus". Známe totiž nejen její přesné datum, ale hlavně časový rozsah a tématický obsah zničených písemností, a to díky zachovanému seznamu. Z něj se dovídáme, že se v roce 1871 vyřadily archiválie z let 1619 - 1851, přičemž se zvláštní důkladností byly zničeny spisy z období tábořského regulovaného magistrátu, tedy od konce osmdesátých let 18. do poloviny 19. století.¹¹⁾ Žádná starší písemnost (z doby před r. 1619) se v citovaném seznamu nevykazuje.

V současné době je ve fondu Archiv města Tábora jen nepatrný počet archiválií pocházejících z 15. století, o nichž lze navíc skoro s jistotou tvrdit, že skutečně tvořily integrální část původního městského archivu v tomto i následujících staletích.

Fakticky se jedná o:

1) celkem **6 ks pergamenových listin** - vesměs panovnických privilegií pro město z let 1437 - 1472;¹²⁾

2) **jednu** (shora vzpomenu) **městskou knihu** z let 1432 - 1450;¹³⁾

3) **prvou složku** (kvintern) tzv. **tábořského "urbáře"** patrně z let 1469 - 1486, jenž jako celek byl pravděpodobně "založen roku 1510 a kromě jedné starší složky sloužil jako základní evidence tábořského pozemkového majetku až do roku 1547";¹⁴⁾

4) **fragment (?) výběrčího rejstříku** svatohavelského úroku tábořského snad z roku 1498;¹⁵⁾

10) K skartacím během první poloviny roku 1871 srov. August Sedláček, Sběrka listovních pamětí města Tábora. Výroční zpráva císař. krále. Vyššího gymnasia v Táboře za školní rok 1897, Tábor 1897, s. 3 - 4. Jeho údaje doplňuje K. Poustka, Okresní archiv v Táboře, s. 13 - 14.

11) Seznam tehdy vyskartovaných písemností přináší rozprava A. Sedláčka, Sběrka listovních pamětí města Tábora, s. 3 - 4 i monografie K. Poustky, Okresní archiv v Táboře, pozn. 24) na s. 13 - 14.

12) Všechny jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Táboře (dále SOKA Tábor), fond Archiv města Tábora (dále AMT), sign. A I 1 a A I 2 (dvě vyhotovení privilegia císaře Zikmunda z roku 1437), sign. A I 3 (r. 1447), sign. A I 4 (r. 1454), sign. A I 5 (r. 1463) a sign. A I 6 (r. 1472). Vesměs in extenso vydány v CIM 3, s. 167 - 174, č. 102; s. 255 - 258, č. 146; s. 312 - 313, č. 180; s. 453 - 454, č. 260 a s. 586 - 588, č. 337.

13) SOKA Tábor, fond AMT, kniha č. 18.

14) SOKA Tábor, fond AMT, kniha č. 17. Základní popis "tábořského urbáře" podán v díle Adolf Kalný a kol., Soupis urbářů jihočeských archivů 1378 - 1773. Díl 2., (Inventáře, katalogy a tématické rejstříky k fondům jihočeských archivů č. 50), (KS SNB) České Budějovice 1976, s. 285 - 286, č. 305. Dataci prvního kvinternu knihy č. 17 do let 1469 - 1486 provedl s velkou pravděpodobností František Šmahel, Tábořské vesnice na Podblanicku v letech 1420 - 1547. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka (dále SVPP) 22, 1981, s. 175 - 176.

15) SOKA Tábor, fond AMT, kniha č. 20. K dataci tohoto pramene, opět se značně přesvědčující argumentací, která však nevyklučuje ani léta 1496 - 1497, Fr. Šmahel, Tábořské vesnice na Podblanicku, s. 174. Rámcový popis, ovšem s datací do roku 1503, podal A. Kalný a kol., Soupis urbářů, s. 282, č. 301.

5) **drobný papírový lístek** s patrně konceptem (účetním podkladem) testamentu (kšaftu) tábořského měšťana (?), kožešníka a obchodníka s kožešnickými výrobky Janka Rehovic z období třetí čtvrtiny 15. století;¹⁶⁾

6) **drobný papírový lístek** s celkem 6 různými záznamy (výpisy ?) z let 1491 - 1497 vztahujícími se k sirotčí a poručenské záležitosti Anny, dcery Doroty Smolové (z Tábora). Původně vevázáno do nějaké (dnes neznámé) tábořské městské knihy;¹⁷⁾

7) **drobný papírový lístek** s "pracovními" poznámkami člena tábořské městské rady nebo spíše městského písaře co nutno neodkladně vyřídit a obstarat, nepochybně z let 1496 - 1497.¹⁸⁾

Na základě předloženého soupisu lze dospět k poměrně tristnímu zjištění. Z celého 15. století se dochovalo v tábořském městském archivu 12 ks originálních písemností. Navíc část je v silně fragmentárním stavu, s malou či problematickou vypovídací hodnotou.¹⁹⁾

Naprosto odlišnou situaci nacházíme v archivu města Soběslavi. Dochované listiny začínají rokem 1371,²⁰⁾ přičemž ze 14. a 15. století je zde uložen impozantní počet 31 kusů pergamenových a minimálně dalších 3 ks papírových listin.²¹⁾ Testamenty (kšafy) soběslavských měšťanů, psané výhradně česky, se v originálu dochovaly od roku 1455 a pro zbytek 15. století je i jejich počet pozoruhodný - celkem 28 kusů.²²⁾ Z dalších archiválií byla první dochovaná městská kniha založena roku 1456, ovšem nejstarší vlastní zápis má pocházet až z roku

16) Jeho edici a rozbor podal nedávno R. Tecl, Neznámý tábořský kšaft z druhé poloviny 15. století. Jihočeský sborník historický (dále JSH) 63, 1994, s. 153 - 157. Chtěl bych na tomto místě připojit domněnku, že kšaftující tábořský Janek Rehovic byl patrně totožný s tábořským konšelem Janem Říhovic, který vystupuje jako svědek v kšaftu jiného tábořského měšťana Martina z Hradce, řečeného Horko, vydaném 25. května 1471. Srov. J. Kořalka - R. Tecl, Historické osudy tábořské městské knihy, s. 66. Ztotožnění obou těchto osob by též potvrzovalo dataci kšaftu Janka Rehovic do doby kolem 3. čtvrtiny 15. stol. - srov. R. Tecl, Neznámý tábořský kšaft, s. 155. Je však nutno upozornit i na údaj rozpravy Archaeologické sbírky reálného gymnasia. Čtvrtá roční zpráva Reálného gymnasia v král. městě Táboře za školní rok 1866, s. 9 - (C) Archiv, II. Rukopisy české, c) Listiny, že "... mezi domácími listinami nalézá se ... několik (R.T.!) seznamů dlužníků Janka Rehořovic, měšťana Tábořského se XVI. století (!R.T.), ..." Po zhruba 130 letech je dnes opět nemožno říci, zda jmenovaných "seznamů" bylo původně skutečně několik a dnes zůstal pouze jeden - koncept kšaftu, či se jednalo o přehlédnutí autora, jenž navíc všechny písemnosti zařadil až do 16. století.

17) Popis, edici a rozbor viz výše, k tomu srov. pozn. 40) - 52).

18) Též srov. výše v textu.

19) V jednom z nejstarších průvodců po Táboře, z pera učitele Františka Dušana Zenkla, Tábor. Průvodce po městě a jeho okolí. Tábor 1886, s. 19 - 20 při popisu sbírek zdejšího městského muzea uvádí, že ve "sbírce listin a rukopisů zvláště vytknouti sluší: ... městské listiny z XV. a XVI. století, ..." Protože autor předtím jmenuje panovnická privilegia z tohoto století, je vyloučeno, že měl na mysli právě je. Co se však konkrétně skrývá pod označením městské listiny z 15. století, zda se jedná o Zenklovu nepřesnost, přehlédnutí, či reálné písemnosti, jež od té doby přišly vničit, je dnes nemožno říci.

20) SOKA Tábor, fond Archiv města Soběslavi, (dále AMS) sign. I A 5/1 a I A 5/2 - (1371, červen 15. - Soběslav).

21) Velmi solidní poučení o tomto fondu, jeho bohatství, tématickém i chronologickém složení poskytuje dvousvazkový (rozmnžený) inventář Jana Lintnera, Archiv města Soběslavi 1371 - 1945 (1950). Díl 1. a 2., (Inventáře, katalogy a tématické rejstříky k fondům jihočeských archivů č. 26), (KS SNB) České Budějovice 1965, k listinám zvláště srov. s. 65 - 100. Zde i uvedení příslušných signatur oněch 31 ks pergamenových listin. Zbývající 3 papírové mají signatury - I A 5/6a (r. 1444); III J 3, karton 212 (r. 1477) a III I 2, karton 102 (r. 1484).

22) Dnes všechny vydány (až do roku 1523) v edici Marty Hradilové, Soběslavské kšafy z let 1455 - 1523. Tábořský archiv 4, 1992, s. 47 - 107.

1473.²³⁾ Druhá kniha v pořadí pak začíná rokem 1480.²⁴⁾ Počátek spisů (korespondence) dnes ve fondu uložených je datován rokem 1452, fakticky se ale původně jednalo již o rok 1384.²⁵⁾ Ve zcela výjimečném rozsahu je dochován i účetní materiál. Ve fragmentární podobě z roku 1473,²⁶⁾ ve skoro souvislé řadě pak od roku 1484 až do poloviny 19. století.²⁷⁾

Takto obdivuhodný stav dochovanosti soběslavského městského archivu vedl ještě v poměrně nedávné době k nikterak podloženým, možno říci i nesprávným, názorům. Tak Jan Lintner (1909 - 1977), dlouholetý zdejší městský i okresní archivář, asi nejdůvěrnější znalec archivu města Soběslavi a jeho pořadatel,²⁸⁾ po porovnání archivu s jeho rkp. inventářem, sepsaným patrně soběslavským měšťanem Antonínem Lekešem někdy kolem poloviny 18. století,²⁹⁾ napsal, že "až na několik archiválií žádných podstatných ztrát neutrpěl".³⁰⁾ Bohužel, k takovému výroku vedl J. Lintnera pouze rozbor jednoho takového poměrně starého inventáře městského archivu. Sám však opodstatněně předpokládá ztráty městských písemností v období kolem roku 1850,³¹⁾ k prokázanému rozchvácení částí archivu a následnému zničení řady archiválií pak došlo v letech 1879 a 1886.³²⁾ Dnes

23) SOKA Tábor, fond AMS, sign. II B 1/1, kniha č. 297. Rostislav Nový, Soupis městských knih českých od roku 1310 do roku 1526. Acta Universitatis Carolinae - Philosophica et historica 4, (UK) Praha 1963, Soběslav, s. 171 - 173, č. 1053 - 1073 zmiňovaný rukopis neuvádí. Stručný popis přináší inventář AMS J. Lintnera, cit. v pozn. 19) na s. 120, inv. č. 631. Sice J. Lintner klade nejstarší zápis již do roku 1469, ale zcela nesprávně. Srov. J. Lintner a František Salák, Okresní archiv v Soběslavi. Průvodce po fondech a sbírkách, Soběslav 1958, s. 19 - 50. V knize fol. 145v se sice píše o přijetí domu od poručníků v roce 1468, ale vlastní zápis o tom byl proveden až roku 1495 (!). Skutečně nejstarší zápis se pak nalézá na fol. 110v, kde koupě domu roku 1472 byla zapsána následujícího roku, tedy 1473. Nutno ještě uvést, že skoro s určitostí existovala v Soběslavi již v první polovině 15. století městská kniha (či městské knihy?), která je však dnes pouhým deperditem. Zprávy o ní shrnul R. Tecl, Zpráva o středověké městské knize z Veselí nad Lužnicí, JSH 57, 1988, pozn. 8d) na s. 209 - 210 a týž, Dodatek k problematice existence středověkých městských knih v Soběslavi. Výběr z prací Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 29, 1992, s. 56.

24) SOKA Tábor, fond AMS, sign. II B 1/2, kniha č. 298 - (kniha trhová - 1480 - 1637). R. Nový v Soupise cit. v pozn. 21) rovněž neuvádí.

25) Jedná se o český list rychtáře a rady Miličína ze dne 6. listopadu 1452, adresovaný purkmistru a radě města Soběslavi, se žádostí o radu v konkrétním právním sporu - srov. SOKA Tábor, fond AMS, sign. III I 2, karton 102. Nepochybně byl v soběslavském městském archivu původně uložen i latinský list Oldřicha (I.) z Rožmberka Soběslavským, vydaný na Nových Hradech dne 11. února 1384, jenž se patrně během 19. století dostal za bližší neznámých okolností do sbírky F dnešního Archivu Národního muzea v Praze, kde se nalézá dosud. Srov. Karel Beránek - Miroslav Truc, List Oldřicha z Rožmberka Soběslavským z roku 1384. Tábořský archiv 3, 1991, s. 5 - 8.

26) Srov. SOKA Tábor, fond AMS, sign. III F 1, karton 52 - (účet za úpravy a opravy soběslavské fary z 25. července 1473).

27) Srov. SOKA Tábor, fond AMS, sign. IV A 4/1 (r. 1484 - 1505) - sign. IV A 4/474 (r. 1849). Základní popis (pro období do roku 1526) podal opět R. Nový, Soupis městských knih, s. 171 - 173, č. 1053, 1058 - 1070, 1072 - 1074. Právě nejstarší soběslavské účty jsou dosud jen minimálně historicky vytěženy. K obecné charakteristice srov. Jaroslav Vaniš, Knihy počtů českých měst v druhé polovině 15. století. Příspěvek k městské diplomatice doby vlády Jiřího z Poděbrad. Sborník historický 16, 1968, s. 43 - 79, k Soběslavi pak zvláště s. 69. Sumarizovaný rozbor soběslavských účtů pro léta 1524 - 1526 zveřejnil Miloslav Bělohávek v rámci svého širší koncipovaného díla Kniha počtů města Plzně 1524 - 1525. Plzeň 1957, k Soběslavi srov. s. 96 - 100.

28) Srov. pozn. 19).

29) Vydal jej in extenso (bohužel s četnými tiskovými chybami) J. Lintner ve druhém díle inventáře fondu Archiv města Soběslavi, cit. v pozn. 19), na s. 352 - 359.

30) Týž v prvním díle inventáře cit. v pozn. 19), s. 50.

31) K tomuto opět J. Lintner, Okresní archiv v Soběslavi, s. 9 - 10 a obsáhleji týž, Archiv města Soběslavi, s. 50 - 52.

32) Doklady shrnuje J. Lintner, Okresní archiv v Soběslavi, s. 11 a týž, Archiv města Soběslavi, s. 53 - 54 a pozn. 14) - 16) na s. 64. Zde i výčet zachráněných archiválií, z nichž ovšem některé se právě

máme k dispozici celkem 11 různých inventářů soběslavského městského archivu (obsáhlejších i dílčích, rukopisných i tištěných) z let 1626 - 1939, tedy z doby před definitivním uspořádáním fondu. Jejich srovnáním se současným fondem Archiv města Soběslavi uloženým dnes ve Státním okresním archivu v Táboře jasně vyplývá, že musíme předpokládat ztrátu minimálně 20 ks listin a testamentů z období počátku 14. až konce 15. století.³³⁾ Pouze dvě listiny se dostaly za bližší neznámých okolností do jiných archivů, v jednom případě dokonce mimo hranice státu.³⁴⁾ Všechny ostatní je nutno považovat za zaniklé.

Bezespornu nejdůležitější je skutečnost, že naprostá většina dnes chybějících písemností je vedena jako součást archivu ještě v inventářích a soupisech 19. století, což znamená, že právě v onom století musely být i (postupně ?) ztraceny.

Tím se však dostáváme k problematice deperdit, což je téma u nás sice i v minulosti z praktických důvodů někdy využívané a sledované,³⁵⁾ ovšem až v posledních letech se těšící počátkům fundovaného programovaného zájmu.³⁶⁾

Ale vraťme se zpět k tábořskému archivu. Ze shora podaného výčtu jeho pozůstatků z 15. století upoutávají pozornost tři písemnosti, které by svým charakterem obecně patřily do skupiny spisů. Zatím pouze jedné se dostalo kritického zhodnocení a vydání,³⁷⁾ zastavme se u zbývajících dvou. Obě spojuje ruka písaře, která psala celý text jednoho a část druhého dokumentu. Chronologicky pak patří, dle paleografického srovnání, do devadesátých let 15. století.

Prvý, jehož počátek je datován rokem 1491, má zajímavou historii. Někdy asi během 2. poloviny 19. století se za bližší neznámých okolností dostal do tzv. sbírky F dnešního Archivu Národního muzea v Praze. Zde byl uložen do konvolutu písemností týkajících se města Tábora. Jeho badatelské využití bylo dosud minimální. Rukopisný výtah (ne úplný) z něho pořídil asi koncem 19. století August Sedláček pro registář k dějinám města Tábora.³⁸⁾ Část zápisu z roku 1491 se jmény členů

v této době (tj. po r. 1886) dostaly do sbírky F Archivu Národního muzea. K částečnému rozchvácení soběslavského městského archivu patrně v roce 1879 srov. i osobní zážitek pozdějšího známého amatérského archeologa a řídicího učitele v Sezimově Ústí Josefa Švehly (1861 - 1934) v článku Ochrana památek. Český jih 52, č. 33, Tábor 16. srpen 1924, s. 1.

33) Podrobně v mé chystané materiálové studii, která by měla vyjít pod názvem Nejstarší inventář soběslavského městského archivu z roku 1626 v některém z příštích čísel Sborníku archivních prací.

34) Českou listinu Čeňka z Vartenberka z 12. února 1418 pro soběslavského kaplana Petra, řečeného Lysek, objevil v dnešním ruském Petrohradě a následně vydal Josef Trífka, Leningradská rukopisná bohémika. Acta Universitatis Carolinae - Historia Universitatis Carolinae Pragensis 13, 1973, s. 211 - 212. O jejím původním uložení v Soběslavi srov. studie cit. v pozn. 33). Ještě koncem 80. let 19. století se v soběslavském archivu nalézala latinská listina, vydaná Jindřichem (III.) z Rožmberka pro Henslína ze Zálší a jeho bratra Valkera na Příběnicích ze dne 6. prosince 1389. Poté se za bližší neznámých okolností dostala do tehdejšího třeboňského schwarzenberského archivu (dnes Státní oblastní archiv v Třeboni), kde ve sbírce Cizí statky I, pod sign. Příběnice II 325 3, je uložena dosud. Její latinský regest otiskla Božena Kopiczková, Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. Tomus 3, Pragae 1977, s. 98 - 99, č. 220. Doklady o její původní soběslavské provenienci shrnuje ve studii cit. v pozn. 33).

35) Srov. např. studie R. Tecla cit. v pozn. 23) či z řady starších materiálových článků, opět jen příkladem, Ladislav Hosák, Ztracené a nepoužívané listiny z archivu města Olomouce. Časopis Společnosti přátel starožitností 69, 1961, s. 26 - 27.

36) Srov. inspirativní stať Ivana Hlaváčka, Poznámky k otázce deperdit v pramenné základně historika. Mediaevalia Historica Bohemica 1, 1991, s. 357 - 364.

37) Srov. studii R. Tecla, cit. v pozn. 16), kde i její jisté doplnění a upřesnění.

38) SOKA Tábor, sbírka - Regestář Augusta Sedláčka k dějinám Sezimova Ústí a Tábora (1268 - 1892) - D 27.

tehdejší tábořské městské rady otiskl pak prof. Karel Thir, ovšem bez jakékoliv citace pramene,³⁹⁾ takže povědomost o jeho existenci v následujících letech prakticky nebyla žádná.

Písemnost vlastně znova objevil až soupis jihočeských archiválií v Archivu Národního muzea v Praze, pořázený Miloslavem Volfem.⁴⁰⁾ V létě roku 1986 byla písemnost (spolu s dalšími 4 tentokrát se týkajícími Soběslavi) získána do SOKA Tábor a uložena do fondu Archiv města Tábora.⁴¹⁾

Jedná se, jak bylo již psáno shora, o drobný papírový lístek rozměrů 10,3 x 14,7 cm, filigrán chybí. Na levé straně folia jsou pod sebou dva zřetelné zářezy, které s určitostí dokazují, že lístek byl někdy v minulosti vevázan do nějaké (snad sirotčí?) úřední (městské) knihy. Avers obsahuje 3 zápisy z různých let - první, nejobšáhlejší, z roku 1491, druhý, velmi krátký, z roku 1493 a poslední, o málo delší, z roku 1497. Revers pak nese další 3 zápisy - první (resp. čtvrtý) z roku 1492, druhý (pátý) z roku 1496 a konečně třetí (šestý) opět z roku 1492. Všech šest zápisů (někde se spíše jedná o obsáhlejší datované poznámky) psaly dvě různé ruce. První, druhý, třetí, šestý psal písař A, zbývající dva - čtvrtý a pátý, pak písař B. Po stránce obsahové se vše týká sirotčích, resp. pozůstalostních záležitostí po zemřelé tábořské měšťance Dorotě Smolové, zvláště plnění jejího testamentu vůči dceři Anně a vnučce Bětě ze strany jejich poručníků - paní Káči Frymlové (Frimlové) a Kosora, ale i jeho dalších ustanovení.

Znění textu studované archiválie je následující.

Avers:

A) *Léta spasenie lidské[h]o MCDXCI^O v pondělí po s. Stanislavu [= 1491, květen 9.] za purg[mistrovství]e Tomáše Škavrana,⁴²⁾ Anna, dcera Smolové, přistojecí před pány na rathúze i seznala se dobrovolně, že šaty všecky, buď chodície neb ložnie, šlojječky, co jí matka jejie Dorota (Dorotha) Smolová⁴³⁾ odkázala kšafte[m], to jest jí všecko vydáno od panie Frymlové poručnice i také ty IIII sex., které mimo kšaft byla Dorota Smolová k věrné ruce schovati paní Frymlové,⁴⁴⁾ také Anně, že jsou vydány od též panie Fry[m]lové, a nadto VI sex. s (!) kru[n]tu (gru[n]thu) domové[h]o, již psa[ná] paní Frymlová, že j[es]t jí vydala. A k to[m]u ke vše[m]u Anna již psa[ná] se j[es]t dobrovolně seznala. Act[um] Anno die q[uo] s[upra], [con]sules i[psius] a[n]ni fue[run]t Joh[annes] Vnučko, Jac[obus]*

39) Srov. K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, 1, s. 25 - 26.

40) Srov. M. Volf, Jihočeské archiválie v Archivu Národního muzea v Praze. JSH 41, 1972, s. 217 - "1491 - kvitance poručnice Anny Smolové (výpis z knihy městské)". Na význam a unikátnost archiválie upozornila i studie R. Tecla, Tábor v druhé polovině 15. století. HT 2, 1979, s. 70 a pozn. 6) zde a pozn. 27) na s. 76, kde ovšem jistě nepřesnosti, včetně tiskové chyby.

41) SOKA Tábor, fond AMT, sign. B I, prozatímní číslo kartonu 3.

42) Příjmení či přízvisko Škavran se v Táboře během první poloviny 15. století nevyskytuje. Srov. František Šmahel, Základy města: Tábor 1432 - 1450. HT 5, 1982, příloha IV, (Příjmení, přízviska a přezdívkové tábořských mužů 1432 - 1450), s. 101 - 102. Pro konec 15. a 16. století srov. pak K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské - dle rejstříku v díle 2, Tábor 1920. S velkou pravděpodobností byl původním majetkem tohoto rodu dům čp. 244 - srov. cit. dílo Thirovo, 2, s. 575.

43) Dle Šmahelovy studie cit. v pozn. 42) s. 102 - 103 se mužské jméno Smola v Táboře 1. poloviny 15. století vyskytuje, ženské však nikoliv. K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, dle rejstříku ono jméno neuvádí.

44) F. Šmahel (pozn. 42) opět uvádí mužské příjmení Friml - s. 101, ženské nezná. K "Frymlovskému domu" - dnes čp. 64, srov. K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské 1, s. 261. K dalším příslušníkům rodu tamtéž dle rejstříku.

cist[at]o[r], Bartoši[us] La[u]kaš, Ven[ceslaus] Kozof[nis] ?], Petr[us] Kučera, Joh[annes] Paukar, Nic[olaus] Salista, Nic[olaus] Vyšeh[ra]dský, Maško car[nifex], Ven[ceslaus] Bodlák et Paul[us] Pechan, m[agiste]r [civiu]m sup[er]ius exp[re]ssa[rum].⁴⁵⁾

B) *It[em] léta etc. XCIII^O Anna, Smolové dcera, 4 sex. za duom a již má X sex. a j[eš]t[ě] vzieti má X sex. Act[um] au[te] Jac[obi], t[em]por[e], m[agist]ri [civiu]m P[ro]copii a[n]no q[uo] s[upra]. [= 1493, před červencem 25.]⁴⁶⁾*

C) *It[em] Fry[m]lová najprv 1 sex. obrátivši na chudé, ostatnie 2 sex. z p[ro]daje domku obrátila na chudé a podle kšaftu dosti se stalo všemu (?). Act[um] f. V p[ost] s. Jac[obi], m[agite]r [civiu]m Lhotka, affu[er]unt Laukaš, Vlríc[us] Koza⁴⁷⁾ 1497. [= 1497, červenec 27.]*

Revers:

D) *It[em] Běta, vnučka Doroty Smolové, vyzvela IIII sex. od Kosora⁴⁸⁾ a od panie Káči Fry[m]lové, poruč[ní]k[ov] Doroty Smolové, a j[eš]t[ě] ma vzieti I sex. od týchž poručníku[ov] a z těch IIII sex. kvituje a propuštíe nadepsané poručníky bez zase nav[ra]cenie o ty IIII sex. Act[um] f. IIII die s. Jac[ob]i App[ostol]i, t[em]por[e] m[agist]ri [civiu]m P[ro]copii⁴⁹⁾ 1492. [= 1492, červenec 25.]*

E) *No[ta] Anna, dcera Smolové, osobně přistojecí p[ř]e[d] pány na rathúze i přiznala se ze všech XX^{ti} sex. z domku sobě odkázaných vyzvela zúplna a tie[m]to zápisem kvituje a m[o]c[n]ě propuštíe poručníky z těch XX^{ti} sex. bez zasnavrácenie a již o nic více nemá hled[ě]ti k týmž poručník[ov]. Act[um] f. VI die s. Ma[r]ie Magdale[n]e m[agiste]r [civiu]m Lhotka et in p[rese]n[ti]a consulu[m] i[n] li[br]o me[m]o[rabi]li no[m]i[n]at[o] (?) exa[m]inato[rum] (?).⁵⁰⁾ In a[n]no d[omi]ni 1496. [= 1496, červenec 22.]*

45) Seznam členů městské rady otiskl v českém znění (bez jakékoliv citace pramenů) již K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, 1, s. 25 - 26. Jméno Nicolaus Salista ovšem překládá jako Mikuláš Puška (!). F. Šmahel (studie cit. v pozn. 42), s. 101 - 102, uvádí pro léta 1432 - 1450 z příjmení, jež se později objevují u členů městské rady: Bodláka, Kozu, Pankara (= Paukara ?), Pechana a Vnučka - tedy celkem u 5 osob, nepochybně starousedlíků. Srov. i K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, dle rejstříku. Jen dva jsou výslovně označeni jako řemeslníci - Jakub truhlář a Mašek řezník. Navíc Jakub Koza (příbuzný shora jmenovaného Václava ?) se stal v roce 1499 posluchačem pražské univerzity. K uvedenému srov. R. Tecl, Tábor v druhé polovině 15. století, zvláště s. 74 a pozn. 22) na s. 74 - 75, s. 87, pozn. 83).

46) Srov. pozn. 43).

47) Jméno Lhotka se ve Šmahelově přehledu pro léta 1432 - 1450 nevyskytuje. Mikuláš Lhotka (totožný s oním z roku 1496 ?) se jmenuje v tábořské městské radě roku 1511 - srov. K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské 1, s. 26; k ostatním nositelům tohoto jména srov. rejstřík. Ke jménům Laukaš (= Lukáš) a Oldřich Koza, srov. pozn. 45).

48) Kosora F. Šmahel neuvádí, podobně i K. Thir.

49) Je pravděpodobné, že onen Prokop zastával funkci purkmistra již roku 1491.

50) Jmenovaná kniha pamětní je jedna z řady někdejších městských knih 15. století (dnes vesměs deperdit), o nichž máme řadu zmínek v dochovaných tábořských městských knihách od roku 1510. Vyskytují se zde pojmenování typu: "knihy o sirotčích př[í]t[ě]ch" (zápis z r. 1512), "staré knihy" (zápis z r. 1513), "registra" (zápis z r. 1514), "staré knihy pamětní" (zápis z r. 1514), "pana purkmistra registrum" (zápis z r. 1514), "registra duchovní neb zádušní" (zápis z r. 1516 ?), "knihy městské staré pamětné" (zápis z r. 1517) aj. Srov. SOKA Tábor, fond AMT, sign. A II 4, kniha č. 1 (kniha pamětní z let 1510 - 1566 (1613), fol. 4r (fakticky 5r), 6v (fakticky 7v), 7r (fakticky 8r), 7v (fakticky 8v), 11v (fakticky 12v) a řadu obdobných.

F) It[em] dala Frymlová na vosk II sex. a ty vzal bakalář (Bakalář ?) kostelník za purgmistra Prokopa,⁵¹⁾ léta etc. XCI^O. It[em] dala na víno Frymlo[vá] z peněz Smolové podle kšaftu III sex. Bartošo[v]i kostelníku za purgmistra Jozefa (!), léta etc. XCII^O.⁵²⁾

V pravém dolním rohu je pak rukou asi konce 19. století poznámka "Z Tábora".

I přes útržkovitost a hlavně soliternost dochování přináší archiválie některé dílčí poznatky k problematice Tábora a jeho obyvatel samého konce 15. století.

Poznááme tak (v pořadí druhý nejstarší) zachovalý přehled členů tábořské městské rady; vedle jmen, která jsou v Táboře doložena již v první polovině 15. století, se zde vyskytují i jména či přezdívková nová.⁵³⁾ Pozornost si zaslouží i údaje o několika řemeslnících, úřednících obce nebo i uvedení několika kulturně - historických drobností.⁵⁴⁾ Zmíněná jména tábořských purkmistrů pak vítaně doplňují jejich velmi torzovitou řadu pro celé období druhé poloviny 15. století.⁵⁵⁾

Jestliže u prvního zveřejněného zlomku je tábořská proveniencie nepopiratelná a konkrétní je i jeho datace, je určení původu i chronologické zařazení druhého mnohem obtížnější. Papírový lístek měl v ruce při pořádání tábořského archivu August Sedláček, který jej zařadil do oddělení B (= spisy politické a finanční správy, soudnictví), ovšem, aniž by v tištěné verzi svého přehledného inventáře na něj jakkoliv upozornil.⁵⁶⁾ Až Karel Poustka v Průvodci po fondech a sbírkách tehdejšího Okresního archivu v Táboře charakterizoval archiválii slovy: "Cedulka s poznámkami některého radního o tom, s kým se má co v radě jednati. Obsahuje 16 různých poznámek. A tergo je poslední pořizeno staré rychtářové." Poměrně správně ji i datoval - do roku 1490.⁵⁷⁾ Nutno však poznamenat, že na první pohled by se mohlo zdát, že písemnost žádný vztah k Táboru nemá. Naopak dle jednoho jména zde - Motovúze a zmínky o týnském (Týnském ?) podbranném by se mohlo usuzovat na vztah k nedaleké Soběslavi, kde se obě jména (označení) koncem 15. století vyskytují.⁵⁸⁾ Jiné jméno ukazuje na Tábor (Káča Vnučkovice), ale rozhodující důkaz poskytuje koncept části zápisu, v němž "před pány" vystupuje "rychtářová stará ze Lhenice". Část lhenické rychty, tj. Lhenice a tři další vesnice, jak známo,

51) Přízvisko či přezdívka Bakalář F. Šmahel ani K. Thir neuvádějí. Mohlo by se tedy skutečně jednat o graduovaného bakaláře. K jeho funkci kostelníka, tedy vlastně představitele městského úřadu s povinností vést správu zádušního jmění příslušného kostela, nepřesně R. Tecl, Tábor v druhé polovině 15. století, s. 76 a pozn. 27). Z obecného hlediska pak základní poučení přináší studie Jindřicha Francka, Úřad kostelníků v Jičíně a jejich kniha zádušní z let 1431 - 1508. Sborník archivních prací 31, 1981, s. 75 - 104.

52) K funkci Bartoše kostelníka srov. pozn. 51). Dále srov. přílohu II. Křestní jméno Bartoš se dle F. Šmahela v letech 1432 - 1450 v Táboře vyskytuje - srov. jeho studii cit. v pozn. 42), s. 100. Pozoruhodné je i jméno purkmistra Josefa (Jozefa), kteréžto křestní jméno se v Táboře v letech 1432 - 1450 vůbec nevyskytuje - srov. opět F. Šmahel, cit. studie, s. 100.

53) Srov. pozn. 42) - 48) a 51) - 52).

54) Navíc srov. i pozn. 48) - 50).

55) Srov. přílohu I.

56) Srov. jeho práci cit. v pozn. 10).

57) Srov. K. Poustka, Okresní archiv v Táboře, s. 99. Archiválie dosud nese původní Sedláčkovu sign. B I 57.

58) K soběslavské Týnské fortně srov. např. Josef Lintner, Měšťanstvo v Soběslavi za doby jagellonské. Musejní sborník 1900, (Musejní spolek v Soběslavi č. 3), Tábor 1900, s. 77. O soběslavském Valentínu Motovúsovi a jeho domě, jenž roku 1496 zemřel, tamtéž, s. 73.

získal Tábor do svého majetku od Zbyňka Velikého z Květuše koncem roku 1445⁵⁹⁾ a držel onen statek až do nešťastného roku 1547.⁶⁰⁾

Papírový lístek má rozměry 12 x 16,2 (16,5) cm, spodní okraj je poněkud porušen (potrhán). Filigrán i zde chybí. Nese následující text, či přesněji poznámky.

A vers:

Mluviti s Jiříke[m] Motovúzem⁶¹⁾ o 3 sex.
Matějika (Mathiegika) ze Zvěroti[c]⁶²⁾, z kterých pójčil
na lauku;
s pány Malovci⁶³⁾ o řeniky⁶⁴⁾ (? rzeniky, resp. Rzeniky), že
jih panství nedadie kupo[va]lti; na <jich>
s pane[m] Švihovský[m]⁶⁵⁾ Je[ho] [Milo]sti o Bech-
kovce⁶⁶⁾ (? bechkowcze);
s pane[m] Martinický[m]⁶⁷⁾ a pane[m] Lukavec-
kým⁶⁸⁾ o černého (resp. Černého ?);⁶⁹⁾
s pane[m] Arnoštem⁷⁰⁾ o Týnské[h]o podb[ra]nnéh[o];⁷¹⁾
o Káču Vnučko[vi]c⁷²⁾ s pane[m] podkomoří;⁷³⁾

59) K tomu podrobně F. Šmahel, Základy města: Tábor 1432 - 1452, s. 72 a pozn. 247), dále s. 113, č. 94; dále též, Dějiny Tábora. (Do roku 1452), 1/2, České Budějovice 1990, s. 597.

60) Srov. např. Marie Kindlmanová, Lhenice a vesnice k nim příslušná. Lhenice 1937, s. 9 - 10.

61) Srov. pozn. 58). Konkrétní doklad o tábořském Janovi Motovúzovi (Motovouzkovi) pochází z roku 1528, kdy zmíněný prodal dům dnešní čp. 60 řezníkovi Janovi Holému.

62) Stručný (neúplný) přehled dějin Zvěrotic (obec severovýchodně od Soběslavi - okr. Tábor) podal Roman Cíkhart, Z dějin Zvěrotic. Staré i nové zvěsti ze Soběslavě a okolí 1909, č. 6, Soběslav 15. června, s. 91 a též, Tábořsko. Popis přírodní, historický a národopisný IV. Historický místopis. C) Soběslavsko, Tábor 1922, s. 232 - 233. Zvěrotice dle toho náležely koncem 15. století k nedalekému statku Dvorce, kde tehdy seděli bratři Jan a Václav.

63) Malovci, konkrétně bratři Zdeněk a Oldřich, vlastnili tehdy sousední chýnovské panství. Snad právě jeho se týká ono ne zcela jasné jednání. Jejich vztahy k Táboru názorně dosvědčuje česká pergamenová listina vydaná Zdeňkem a Oldřichem Malovci z Malovic, vlastními bratřími na Chýnově, z 15. července 1497, v níž vydavatelé uzavírají smlouvu s purkmistrem, radou a vši obcí města Hradiště hory Tábor, podle níž mohou Tábořští vést pro svou potřebu vodu z potoka pánů z Malovic, řeč. "Hostov", za jistou finanční i jinou úhradu. Srov. Státní ústřední archiv Praha, sign. L II 407. Český regest listin a listů do roku 1526. Díl I, svazek 2/2, (AS MV ČSR) Praha 1975, s. 1015, č. 4278.

64) Nejasné, snad se jedná o zkromolení slova řezníci (?).

65) V úvahu by mohl přicházet pan Půta ze Švihova, v letech 1479 - 1504 nejvyšší zemský sudí (zem. 21. července 1504), o němž A. Sedláček, (heslo) Švihovský z Rýžmberka. Ottův slovník naučný (dále OSN), díl 24, Praha 1906, zvláště s. 883.

66) Opět nejasné či zkromolené (?) jméno (?).

67) Panem Martinickým se snad rozumí Vilém z Martinic (zem. 1496), či spíše jeho synovec Hynek z Martinic, o nichž opět A. Sedláček, (heslo) z Martinic. OSN 16, Praha 1900, s. 919.

68) Snad Jan Lukavecký z Lukavce, roku 1495 hejtman na hradě Lipnici, zem. před r. 1535. K němu opět srov. A. Sedláček, (heslo) Lukavecký z Lukavce. OSN 16, s. 448.

69) Možná, že se zde skutečně jedná o tábořské mužské příjmení. Srov. F. Šmahel ve studii cit. v pozn. 42), s. 101 uvádí pro léta 1432 - 1450 formu Č(e)rný. K dalším jeho nositelům pro 16. - 17. století zde, srov. i K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, dle rejstříku.

70) Nelze bezpečně zjistit osobu, která se pod oním jménem skrývá.

71) Dvojice bran přiléhající k tábořskému městskému hradu, později známému pod jménem Kotnov, byla v minulosti zpravidla označována jako Hradské brány. Postupem doby se pro prvou, vnější (dosud stojící), začal nejčastěji uplatňovat název Bechyňská, zatímco pro druhou, vnitřní (zbořenou během léta roku 1870), Klokotská. Ale roku 1806 koupil Karel Dobiáš stavební místo (pozdější dům čp. 83) "u přední Tejnské brány mezi dvěma zdma vedle místa Jiřího Kučery" - srov. K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, I, s. 284. Z citace je patrné, že vedle shora zmíněných jmen byla známa v minulosti ona brána (resp. brány?) i pod tímto názvem.

72) K příjmení Vnuček - srov. pozn. 45).

73) Podkomořím v letech 1486 - 1507 byl Albrecht z Leskovce. Srov. Jaroslav Charvát, Dílo Františka Palackého. Sv. I, (Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků), Praha 1941, s. 362.

o výsluhu od pa[na] Podolského;⁷⁴⁾
s pane[m] Jane[m] Újezdecký[m]⁷⁵⁾ o plat k
špitálu;⁷⁶⁾
o pójčku k. m. (?);⁷⁷⁾
s pane[m] Vítu⁷⁸⁾ (orig. Wythu) s Pšenič[k]ú⁷⁹⁾ to[h]o přišli
na pa[na] Dvořeckého;⁸⁰⁾
co (czo) za p[rá]vo k duokladu vyšie[m]u p[rá]vu;
rys papíru kúpiti, s admi[ni]st[r]á[to]rem⁸¹⁾
dobré[h]o, tenké[h]o; o kněže a
o zlatníka;⁸²⁾ o korúhve;⁸³⁾ o Stokara;⁸⁴⁾

Revers:

o Hladiče (orig. hladicze) ze Lhoty⁸⁵⁾ p[ro] lajčku (laiczku);

Na opačném konci reversu, obráceně:

Rychtářo[vá] stará ze Lhe[ni]c⁸⁶⁾ p[ř]e[d] pane[m]
p[ur]gmi[st]rem a pány p[ř]ed]stojějci poručila

Větu lze snad i vykládat tak, že rozhovor s podkomořím proběhl přímo v Táboře. Je pak více jak pozoruhodné, že osobní přítomnost Albrechta z Leskovce ve městě máme jednoznačně prokázanou dne 10. srpna 1497, což by bylo i možným, dosti pravděpodobným datem, kolem kterého by vznikla naše písemnost. Srov. A. č. 7, Praha 1887, s. 420, č. 51.

74) Snad Jan Podolský z Olbramovic, který se výslovně připomíná na počátku 16. století. Srov. Archiv český 10, Praha 1890, s. 425, č. 210 a s. 428, č. 213 (léta 1504 a 1506).

75) Patrně Jan či spíše Bohuslav Újezdecký z Červeného Újezdu, o nich A. Sedláček, (heslo) Újezdecký z Červeného Újezdu. OSN 26, Praha 1907, s. 148.

76) O tábořském špitálu existuje prvá písemná zmínka až z roku 1443 či 1444. Základní prameny a literaturu zde shmul F. Šmahel, Základy města: Tábor 1432 - 1452, s. 93 a pozn. 344) a týž, Dějiny Tábora. I/2, zvláště s. 570 a pozn. 14) na s. 607. Ovšem o platu pana Jana Újezdeckého k němu nevíme jinak naprosto nic.

77) Nejasně; snad se jedná o zkrácení slov "k[u] m[ě]stu" (?).
78) Nejspíše by se mohlo jednat o Jindřicha Víta ze Rzávé, držitele nedalekých Vyhnanic (od r. 1479), později též Zelče. O něm srov. A. Sedláček, (heslo) Víta ze Rzávé. OSN 26, Praha 1907, s. 763 - 764. Neméně důležitý je fakt, že dům dnešního čp. 28 patřil dle K. Thira, Staré domy a rodiny tábořské, 1, s. 179, právě tomuto šlechtickému rodu, a to již minimálně na počátku 16. století.

79) Pšenička příjmení uvádí F. Šmahel pro Tábor let 1432 - 1450, srov. studii cit. v pozn. 42), s. 102. Další, mladší doklady přináší i K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, 2, s. 486, 491, 493, 495 a 776.

80) Dvořecký z Olbramovic, snad se jím míní Václav Dvořecký (nar. 1449 - zem. 1516), o němž a o jeho sedmi synech podrobně A. Sedláček, (heslo) Dvořecký z Olbramovic. OSN 8, Praha 1894, s. 271.

81) S určitostí se jedná o administrátora utrakvistické konsistoře. Pak se zde může jednat o M. Václava Korandu či jeho nástupce M. Jakuba ze Stříbra - srov. Václav Vladivoj Tomek, Dějepis města Prahy. Díl 9, Praha 1893, s. 325.

82) Skoro s určitostí se zde jedná o tábořského řemeslníka. Víme, že na počátku 16. století měl svůj krám u kostela - srov. František Augustin Slavík, Panství tábořské a bývalé poměry jeho poddaných. Tábor 1884, s. 49. K tomu srov. i F. Šmahel, Základy města, s. 80, pozn. 282).

83) Těžko říci, zda se zde píše o městských, či cechovních, popř. i jiných (chránových ?) korouhvích.

84) Stokar, patrně příjmení osoby, jež měla nějaký vztah k církevnímu, resp. duchovnímu životu na Táboře koncem 15. století. Koncem roku 1452 přichází do Tábora kněz Jan ze Stakor (!) s bratrem Tomášem, kteří zde 2. prosince slouží mši v ornátě. Nelze říci, zda v tomto případě se jedná o někoho z rodiny, či o pouhou shodu (blížkost) jmen. K problému srov. i R. Tecl, Tábor v druhé polovině 15. století, s. 72, pozn. 11), s. 84, pozn. 65) - 66).

85) Na samém počátku 16. století se připomíná Hladič ze Lhoty nad-rybníkem, tj. dnešní Zárýbnické Lhoty (součást města Tábora), jenž zde držel 1 a půl lánu, z něhož platil 43 gr. 2 den. - srov. F. A. Slavík, Panství tábořské, s. 52. Další bezpečný doklad tábořské proveniencce archiválie.

86) K tomu srov. pozn. 59) - 60).

se pá[n]om i s statkem svým a pá[n]i
dali jí o tom statku takovúte po-
volenie, aby to[h]o statku užívala
do své smrti a žádně[m]u toho statku
nevydávala ani odcizovala
<bez vuole a> neb odkazovala ko[m]ju
bez vuole a vědomie panské[h]o;

Celý text psala jediná ruka. Je totožná s tou, která v předešlé archiválii zaznamenávala zápisy, jež se hlásí do let 1496 a 1497 (písař B). Proto i vznik lístku s poznámkami lze s velkou pravděpodobností, ne-li určitostí, datovat do oné doby. Z těchto let však není alespoň dosud žádný další písemný materiál k dispozici, takže dnes nelze žádného úředníka tehdejšího Tábora s rukou ztotožnit (týká se to především městského písaře, protože jejich jmennou, souvislejší řadu známe až od počátku 16. století).⁸⁷⁾ Přímo na písaře ukazuje poznámka o koupi dobrého, tenkého papíru. Nelze říci, zda se zapsané nutnosti vztahují k nějakému relativně krátkému období (např. několika dnů) nebo mají dlouhodobější platnost (např. týden a více). Překvapuje poměrně značné zastoupení řady šlechticů při jednání o nej-různějších otázkách (někdy se evidentně jedná o ty, kteří sousedili s tábořskými statky),⁸⁸⁾ o jiných zde vystupujících osobách, konkrétně o jakémsi Arnoštovi, nelze zatím nic bližšího uvést. Jako v předchozím případě jsou i zde zmiňováni někteří, patrně tábořští, řemeslníci - zlatník a problematičtí řezníci. Z hlediska církevní správy není nezajímavá zmínka o administrátorovi, kněžích, k nimž se možná druží i vzpomenuť Stokar,⁸⁹⁾ či o korouhvích.

Důležitý je posléze koncept zápisu, týkající se "staré rychtářové" ze Lhenic, který jednoznačně potvrzuje původní tábořskou provenienci archiválie.⁹⁰⁾

Shrneme-li získané poznatky, lze s velkou jistotou závěrem říci:

a) naprostá většina původního tábořského městského archivu (15. - poč. 16. století) byla zničena v letech 1848 - 1850. Nelze jistě vyloučit ani určité ztráty v předcházejících staletích, hlavně pak v roce 1547, ovšem jeho faktická likvidace spadá až do poloviny 19. století. Další újmy nelze zpochybnit ani poté - srov. svědectví z roku 1859. Skartace v roce 1871 se jednoznačně týkala již mladších písemností - tj. počátku 17. až poloviny 19. století.

b) Kromě několika originálních panovnických privilegií a jedné městské knihy se pro celé 15. století dochovalo v případě Tábora pouhých 5 ks fragmentárních písemností, z nichž 3 pocházejí až z jeho devadesátých let (přičemž u 2 se jedná o pravděpodobnou dataci).

c) Dva shora publikované fragmenty, přes svou problematickou vypovídací schopnost, v některých detailech obohacují naše jinak skoro nulitní znalosti o vnitřním životě města Tábora druhé poloviny 15. a samého počátku 16. století.

87) Srov. příloha I.

88) Např. Malovcové z Malovic na Chýnově, Víta ze Rzávého či Dvořecký z Olbramovic ap., srov. pozn. 63), 78) a 80).

89) Srov. pozn. 84).

90) Srov. pozn. 86) a i pozn. 85).

Konkrétně se jedná o doplňky k dějinám správy (složení městské rady, jména některých jednotlivých purkmistrů a dalších městských úředníků - např. kostelníka), sem patří i zmínka o pamětní městské knize (dnes deperditu), dále k dějinám práva, řemeslům, resp. tábořským řemeslníkům ap. Největší výskyt údajů se však bezpochyby týká kulturně - historické problematiky - od výdajů na vosk a víno (pro duchovní účely), odkazované věci (šaty, šlojířky), výskyt a rozšíření jmen tábořských obyvatel, existence korouhví (městských či cechovních ?) až po nákup papíru či otázky topografie města (Týnská, dnes Bechyňská brána ?). Svou hodnotu mají i údaje o cenách, platech či půjčkách, podobně jako prokázané intenzivní styky města a jeho obyvatel s řadou šlechticů, zpravidla z okolí města.

d) Z obecného hlediska je pak patrně nejpodstatnější poznatek úzce spjatý s bodem a). Vyplývá z něj, dle příkladu Tábora, že řada našich městských archivů utrpěla velké, ne-li největší ztráty právě během 19. století. Bohužel, zde je studium teprve v počátku, a třebaže v minulosti bylo toho již nemálo k dané tematice zřejměno, skutečně hluboké a komplexní poznání dosud chybí. Neuskutečnil se např. důkladný soupis a rozbor všech dochovaných inventářů (rukopisných, resp. tištěných) městských archivů pro 19. i předcházející století. Teprve poté bude vytvořena skutečně solidní základna pro studium deperdit, pro pokus o alespoň částečnou rekonstrukci původního kvantitativního i kvalitativního bohatství našich městských archivů (a nejen jich, v úvahu přicházejí i archivy šlechtické, resp. velkostatků, církevních institucí ap.). Popsaná situace se tak stává příkladem, kdy zevrubné studium novodobých pramenů, zvláště jak řečeno výše, 18. - 19. století, může i nečekaným způsobem rozšířit naši pramennou základnu ke středověkým či raně novověkým dějinám.⁹¹⁾

PŘÍLOHA I

Purkmistři, členové rady, rychtáři a písaři města Tábora od poloviny 15. do počátku 16. století

1) 1465, únor 21;

Hanuš Domin - purkmistr;
Jan Skála, Beneš Halda, Jakub truhlář, Tobiáš Šímové, Jakub Koza, Petr Růže, Mikuláš Pechan, Jan Turek, Mikuláš Vyšehradský, Matěj krejčí - konšelé;
Václav Hruška - rychtář;
SOKA Tábor, fond AMT, sign. A I 25, fol. 183r; otiskl K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, 1, s. 25.

2) 1465, květen 15;

Mikuláš Pechan (Pechar) - purkmistr;
Matěj krejčí, Mikuláš Vyšehradský - konšelé;
Václav Hruška - rychtář;
J. Kořalka - R. Tecl, Historické osudy tábořské městské knihy, s. 64.

3) 1467, říjen 16;

Matěj krejčí - purkmistr;
Vávra řezník, Mikuláš Vyšehradský - konšelé;
Václav Hruška - rychtář;
J. Kořalka - R. Tecl, Historické osudy, s. 65.

4) 1470, červen 4;

Pavel krejčí (Krejčí) - purkmistr;
Jan Bodlák, Jan Vnůček - konšelé;
Prokop - rychtář;
Josef Emler, Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum. Tomus 2, Pragae 1872, s. 443.

5) 1471, květen 25;

Jan Bodlák - purkmistr;
Jan Říhovic, Petr Valtruba - konšelé;
Prokop - rychtář;
J. Kořalka - R. Tecl, Historické osudy, s. 66.

6) post 1481, srpen 1;

Jan Vnůček - konšel;
Státní ústřední archiv Praha (dále SÚA), fond Desky dvorské (dále DD), kniha č. 17, fol. 131.

7) 1491, květen 9;

Tomáš Škavran - purkmistr;
Jan Vnůček, Jakub truhlář; Bartoš Lukáš (Laukaš);
Václav Kozův, Petr Kučera, Jan Paukar, Mikuláš Salista, Mikuláš Vyšehradský, Mašek řezník, Václav Bodlák, Pavel Pechan - konšelé;
Viz. výše v textu s. 102 - 103; otiskl K. Thir, Staré domy a rodiny tábořské, 1, s. 25 - 26.

8) 1491;

Prokop - purkmistr;
Viz. výše v textu, s. 104;

9) 1492, červenec 25;

Prokop - purkmistr;
Viz. výše v textu, s. 103;

10) 1492;

Josef (Jozef) - purkmistr;
Viz. výše v textu, s. 104;

11) 1493, ante červenec 25;

Prokop - purkmistr;
Viz. výše v textu, s. 103;

91) Příkladem může být studie cit. v pozn. 1) či připravovaná cit. v pozn. 33).

12) 1496, červenec 22;

Lhotka - purkmistr;
Viz. výše v textu, s. 103;

13) 1497, červenec 27;

Lhotka - purkmistr;
Lukáš (Laukaš), Oldřich Koza - konšelé (?);
Viz. výše v textu, s. 103;

14) 1500, březen 17;

Jan z Orlové - konšel (přísežný);
SÚA Praha, DD, kniha, č. 62, pag. 279.

15) 1507, srpen 13;

Jan - písař ("*města našeho*"; tj. Tábora);
Archiv český 21, Praha 1903, s. 256, č. 215.

16) 1509, říjen 27;

Matěj krejčí (Krejčí ?) - purkmistr;
SOKA Tábor, AMT, sign. A III b alfa č. 3, fol. 1r.

17) 1510, leden 18;

Jan Hruška - purkmistr;
SOKA Tábor, AMT, sign. A III b alfa č. 3, fol. 1r.

18) 1510, březen 8;

Jan Hluma - purkmistr;
SOKA Tábor, AMT, sign. A III b alfa č. 3, fol. 1r.

19) 1510, duben 12 (?);

Prokop "*Kunyak*" (recte Luňák?) - purkmistr;
SOKA Tábor, AMT, sign. A III b alfa č. 3, fol. 1r.

20) 1510, květen 21;

Jan Paukar - purkmistr;
SOKA Tábor, AMT, sign. A III b alfa č. 3, fol. 1r.

21) 1510, červenec 9;

Jiří Prymle - purkmistr;
SOKA Tábor, AMT, sign. A III b alfa č. 3, fol. 1r.

22) 1510, listopad 1;

Matěj železník (Železník?) - purkmistr;
SOKA Tábor, fond AMT, sign. A II 4, fol. 1r.

23) 1510;

Pavel Vlaský - písař;
SOKA Tábor, fond AMT, sign. A II 4, kniha č. 1, přední předeštit.

24) 1511, únor 11;

Jan Paukar - purkmistr;
Jan Hluma, Mikuláš Lhotka, Jan mlynářovic (Mlynářovic ?), Václav měšečník (Měšečník ?), Martin Chochol, Václav Kučera, Matěj Bílek, Matěj železník (Železník ?), Mikuláš Kyselo, Jan Skopec, Jiří Veselský - konšelé (consiliarii);
Václav Kropáč, Jiří konvář (Konvář ?), Jiří Hrad soukeník (?), Prokop Luňák ("*Milvus*"), Mikuláš Kropáčkův, Matěj Komrs - přidání ("*additi*") či obecní starší, resp. tzv. menší rada;
Mikuláš Vlaský - rychtář;
SOKA Tábor, AMT, sign. A II 4, kniha č. 1, fol. 1v.

PŘÍLOHA II

Přehled tábořských kostelníků, městských úředníků druhé poloviny 15. a počátku 16. století

1) 1491;

bakalář (Bakalář ?) - kostelník;
Viz. výše v textu, s. 104;

2) 1492;

Bartoš - kostelník;
Viz. výše v textu, s. 104;

3) 1509 - 1510;

Mikuláš sladovník (Sladovník ?) a Jan Malšický;
SOKA Tábor, AMT, sign. A III b alfa č. 3, fol. 1r.

Tábor 1491, d. 9. máj
Veta spasmie kosto ny od po g° a spm
dvelj pa. 8. Ostaniglasen za spmigo
Těma pš Ostaniglasen Anna doera Omo
Kostce spmigozogi pšed spmij na šatku
ze y pšmala se dobrovolnie za spmij
opšedky buo kšodigie neb lomie opš.
gicijy go gij mačka gegie dovoška
Šmolčca odavala opšedke to gijegij
opšedky vidano od spmie pšimlčce
pšmigozogi pšedky inij pš štere mimo
opšedky čyla dovoška Šmolčca dala š
čičmase kupe šatkačce pšmij pšimlčce
čabe čmase ze gij vidano od čez pšmie
pšimlčce č nade vj š č gicijy doano
š gijegij pšmij pšimlčca ze gijegij
č dala č čez kšodigij čmase gijegij
pšed dobrovolnie pšmala č pšmij
č gijegij g. g. pulo č čmij pšmij gijegij
nač opšedky kšodigij č kšodigij č kšodigij
pšed dovoška pšed pšmij pšmij č kšodigij
čmij č pšedky pšmij č kšodigij č kšodigij
č kšodigij pšmij pšmij č kšodigij č kšodigij

Je kota se pšmij čmase pšmij doera a b
za duanj a gij ma. 20 š a gije spmij ma
č pš od gij čmij se čmij pšmij čmij
je pšimlčce pšmij čmij č kšodigij č kšodigij
čmij čmij čmij čmij čmij čmij čmij
opšedky do pš k šatku čmij čmij
čmij čmij čmij čmij čmij čmij čmij
čmij čmij čmij čmij čmij čmij čmij

Je veta čmij dovoška Šmolčca
čmij ma b od kšodigij a od spmie
čmij pšimlčca pšmij dovoška pšmij
čmij a gije ma čmij š od gijegij
pšmij čmij a gije inij š gijegij
čmij pšmij čmij pšmij čmij čmij
za pšimlčce čmij inij b kšodigij
čmij čmij čmij čmij čmij čmij

Je dala čmij dovoška Šmolčca opšedky
pšimlčce pšmij na pšimlčce
čmij pšmij se ze opšedky čmij š čmij
čmij čmij čmij čmij čmij čmij
a kšodigij pšmij čmij čmij čmij
pšmij čmij čmij čmij čmij čmij
čmij čmij čmij čmij čmij čmij
čmij čmij čmij čmij čmij čmij
čmij čmij čmij čmij čmij čmij
čmij čmij čmij čmij čmij čmij
čmij čmij čmij čmij čmij čmij

Tábor

Státní okresní archiv v Táboře (dále SOKA Tábor), fond Archiv města Tábora (dále AMT), sign. B I, (prozatímní číslo kartonu 3), avers

SOKA Tábor, fond AMT, sign. B I, revers

Upluštiti s ginekološko-masloženem o 3 B
yaezičnima ze žbiano? Karičes poidet
na lantun!

o yauy masložen o štrunčij ze nagn
sint papirij nedavno činjati!

o yauy spaičevij govi o čerij
čerij!

o yauy martinčij a yauy čerij
čij o čerij!

o yauy čerij o čerij čerij

o čerij čerij o yauy podomozij

o čerij čerij o yauy čerij

o yauy čerij o yauy čerij

o yauy čerij. P. a.

o yauy čerij o yauy čerij

o yauy čerij o yauy čerij

o yauy čerij o yauy čerij

o yauy čerij o yauy čerij

o yauy čerij o yauy čerij

PI

57

o yauy čerij o yauy čerij
o yauy čerij o yauy čerij
o yauy čerij o yauy čerij
o yauy čerij o yauy čerij
o yauy čerij o yauy čerij
o yauy čerij o yauy čerij
o yauy čerij o yauy čerij
o yauy čerij o yauy čerij
o yauy čerij o yauy čerij
o yauy čerij o yauy čerij

SOKA Tábor, fond AMT, sign. B I 57, avers

SOKA Tábor, fond AMT, sign. B I 57, revers

ČÁST ARCHIVU SIONSKEHO PANSTVÍ V STÁTNÍM ÚSTŘEDNÍM ARCHIVU V PRAZE

Karel Beránek

Podstatnou část dnešního fondu nazvaného podle někdejšího Guberniálního archivu Guberniálními listinami jsou listiny z archivu České komory. Část jich byla u České komory uložena v jakési skříni rozdělené na horní a dolní oddělení. V horním bylo na 24 krabic, kožených pytlíků a balíků s listinami, v dolním 15. Skříň se pochopitelně nedochovala. V archivní registratuře je však uložen česky psaný inventář z počátku 17. století, který v první polovině minulého století označil archivář Salzer německým nápisem *"Ein altes Inventarium über die in Schachteln gefundenen Urkunden und Akten"*. Krabici číslo 10 charakterizuje zmíněný inventář takto: *"Krabice, v kteréžto jest pět majestátů na zámek Sion s příslušenstvím sub litteris A, B, C, D, E. Item v též krabici jsou čtyři listy neb dobrý vůle na postupování zase těch pěti listův neb majestátův jeden druhému"*.¹⁾ Uvedené listiny se dochovaly. Byly však tehdy při pořádání fondu Guberniální listiny zařazeny do jednotné chronologické řady listin bez ohledu na původ a obsah.²⁾

Hradu Sionu na ostrohu nedaleko vsi Chlístovic u Kutné Hory byla věnována nemalá pozornost historiků i archeologů.³⁾ Vedle stati Augusta Sedláčka v jeho Hradech je tu několik studií, z nichž některé vycházejí z archeologického průzkumu v letech 1963 až 1964. Podle tohoto průzkumu bylo na Sioně hradiště v starší době hradištní. Hradiště i okolní vesnice náležely Svatovítské kapitule asi až do roku 1421.⁴⁾ Opevnění hradu pak bylo zesíleno, když sem Roháč přišel na podzim roku 1435 z Tábora. Hrad byl dobyt po několikaměsíčním obléhání zemskou hotovostí a uherským vojskem dne 6. září 1437, pobořen, jeho posádka i s Roháčem zajata, odvedena do Prahy, Roháč ukrutně zmučen a posléze všichni popraveni.

Král Zikmund se však zřejmě neodhodlal odnít Sionské panství Tábora, který povýšil dne 25. ledna téhož roku slavnostním privilegiem ve dvou vyhotoveních (jeden exemplář je ověřen zlatou bulou, druhý voskovou majestátní pečetí⁵⁾) na

1) SÚA Praha: ČG-AR: 1c, sešit 7, karton 27.

2) Stalo se tak v první polovině 19. stol. K. a V. Beránkovi, Guberniální listiny (Inventář), s. 6 - 8.

3) F. X. Beneš, Hrad Sion. Památky archeologické a místopisné 10, 1874-7, s. 207 - 220; August Sedláček, Hrad, zámky a tvrže království Českého XII., Praha 1900, s. 135-138; Eva Janská, Archeologický výzkum hradu Sion. Archeologické rozhledy XV, 1963, s. 220-247; též, Jan Roháč na Sioně. Historie a vojenství 1964, s. 225-261; též, Hrad Jana Roháče z Dubé Sion. Sborník oblastního muzea v Kutné Hoře, řada A 6-7, 1965, s. 5-72; Jaroslav Čechura, Sion a Kunětická Hora, hrady husitské revoluce? Husitský Tábor 5, 1982, s. 153-163; Zdeněk Fiala a kol., Hrad, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezku VI. Praha 1989, s. 444-446, 592.

4) Jar. Čechura, Sion a Kunětická Hora, s. 154.

královské město. Dokladem je spor mezi Benešem z Hustřan a táborským hejtmanem knězem Bedřichem ze Strážnice z roku 1449 o sionskou ves Chlístovice. Beneš vinil Bedřicha, že bez opovězení nepřítelství oloupil jeho i jeho poddané o dobytek a svršky v ceně 1000 kop. Nás však zajímá více druhé obvinění, totiž že Bedřich Benešovi drží mocí ves Chlístovice nemaje k ní žádného práva. Oproti tomu má prý Beneš zápis císaře Zikmunda, který je hotov ukázati. Bedřich ze Strážnice Benešovo tvrzení odmítl a to, že by měl císařův zápis na Chlístovice, nazval lží. Naopak on sám prý drží Chlístovice z císařovy milosti a Beneš ho nikdy z toho nevinil.⁶⁾ Tato práva Bedřicha ze Strážnice vycházela zřejmě ze smluv, které uzavřel císař Zikmund s ním a s Tábořem dne 18. listopadu 1436, ačkoliv v žádné z nich nejsou Chlístovice výslovně jmenovány.⁷⁾

K radikální změně, pokud jde o Sion, došlo poté, když se roku 1452 správce zemský Jiří z Poděbrad zmocnil Tábora. Jiří zastavil Chlístovice, Chroustkov, Všesoky, Miletice, Újezdec a les Mnichovec s výjimkou hradiště Siona Alšovi ze Soutic. S Jiřího souhlasem vyplatili toto sionské panství po smrti Alšově Klára ze Solopysk, vdova po Hertvíkovi z Nestajova, její syn Václav a Petr ze Solopysk a král jim tyto statky roku 1466 zapsal v 800 kopách grošů (listina č. 1). Za vlády Vladislava Jagellonského držel sionské panství již zmíněný Václav z Nestajova sám. Jemu také král Vladislav připsal roku 1482 na panství dalších 150 kop a prodloužil zástavu na jeho dědice (listina č. 2). Vladislav ještě roku 1508 prodloužil na žádost Václavova syna Jana Žehušického z Nestajova zástavu na dobu života jeho syna Václava a jeho dědiců. Z této listiny se dovídáme, že Jan Žehušický držel již také hrad Sion (listina č. 3). Získav takto prodloužení zástavy sionského panství, postoupil Jan Žehušický tři uvedené zástavní listy (listiny č. 1 - 3) bratrům Ctiborovi, Čekovi a Oldřichovi z Pařízku (listina č. 4). Král Vladislav připsal roku 1510 novým zástavním držitelům ještě 500 kop na opravu starých a zřízení nových rybníků na panství (listina č. 5). Roku 1514 prodloužil král Vladislav zástavu panství na dobu života Oldřichova syna Jana a na dobu životů dětí ostatních zástavních držitelů (listina č. 6). Jan Pařízek z Pařízku postoupil roku 1535 zástavu panství Jindřichovi Firšicovi z Nabdřna (listina č. 7). Roku 1541 postoupil pak Jindřich Firšic zástavní listy na sionské panství Jindřichovi Špetlemu z Prudic (tato listina se v originále nedochovala, uvádím zde proto pod č. 8 výpis z desk zemských Firšicova příznání učiněného před úředníky desk zemských.)

Syn Jindřicha Špetleho Jiří postoupil roku 1547 tyto zástavní listy Jindřichovi Voděradskému (listina č. 9). Zde náš zlomek sionského archivu končí. Syn Jindřicha Voděradského Jiří byl odsouzen roku 1580 totiž ke ztrátě hrdla a majetku a jeho statek a s ním i zástavní listy a cese na Sion případně císaři a byly uloženy ve zmíněné skříni v Archivu České komory. Král Rudolf II. vrátil sice díl propadlých statků rodině Jiříka Voděradského, totiž panství Malešov, panství Sion, ves Vitice a dva lány lesů za Žandovem, nevrátil jim však již zástavní listy a cese na Sion (listina č. 10).

Jak je patrné ze sporu Bedřicha ze Strážnice s Benešem z Hustřan, šlo pouze

5) Státní okresní archiv Tábor: MA Tábor, listiny č. 1-2.

6) Státní oblastní archiv Třeboň: Historica č. 1216.

7) CIM III., str. 155 - 157. O jednání císaře s Bedřichem ze Strážnice a Tábořem viz František Šmahel, Dějiny Tábora I 2, s. 492-503.

o sionské vesnice. Hradiště Sionu si asi císař vyhradil. Podobně je tomu tak v dochované zástavní listině Jiřkově (listina č. 1) a v první zástavní listině Vladislavově (listina č. 2). V třetí dochované listině Vladislavově z roku 1508 se mluví i o zástavě zámku Siona. Jan Žehušícký tohoto potvrzení dosáhl nejspíše tak, že uvedl v žádosti o prodloužení zástavní doby pro svého syna Václava, že drží i Sion. Tak se dostal Sion do nové zástavní listiny. Opisováním zástavních listin v cesích se pak střídá zástava sionských vesnic se zástavou zámku Siona i s jeho vesnicemi.

PŘÍLOHA

1) 1466, srpen 19, Praha

Jiří, král český, zastavuje Kláře ze Solopysk, jejímu synovi Václavovi z Nestajova a Petrovi ze Solopysk ves Chlístovice a další statky náležející k hradu Sionu s výjimkou tohoto hradiště v sumě 800 kop.

My Jiří, z Božie milosti král český, markrabě moravský, lucemburský a slezský vévoda a markrabě lužický etc., oznamujem tiemto listem všem: Jakož někdy Alšovi z Sútíc zapsali sme vsi Chlístovice, Chrústkov [Chroustkov], Vsesoky, Miletice a Újezdec [Újezd] se dvěma rybníčkoma a les řečený Mnichovec se všemi těch vsí příslušnostmi vymienivše a pozuostavivše sobě hradiště Syona [Sion] v šesti stech kopách grošuov; že pak nábožná a slovutní věrní naši milí Klára z Solopysk, někdy manželka Hertvíka z Nestajova, Václav z Nestajova, syn její, a Petr z Solopysk po smrti již řečeného Alše s vůlí naší ten zápis penězi svými vyplátili sú, my chtiece je opatřiti, aby té výplaty žádné škody neměli, s dobrým rozmyslem a radú věrných našich mocí královskou již psané vsi Chlístovice, Chrústkov, Vsesoky, Miletice a Újezdec se dvěma rybníčkoma, s dědinami, lukami, lesy, chrastinami a les řečený Mnichovec se všemi a všelikými těch zboží příslušnostmi, užitky a poplatky, hradiště toliko Syona vymiečujícíe a nám pozuostavujícíe, již řečeným Kláře z Solopysk, Václavovi z Nestajova a z Žehušic a Petrovi Kluckému z Solopysk i jich dědicóm zapsali sme a zastavili a tiemto listem zastavujem a zapisujem v osmi stech kopách grošuov peněz dobrých tak, aby oni vsi a zbožie svrchupsaná se všemi těch zboží příslušnostmi, užitky a poplatky měli, drželi a jich požívali bez naše i budúcích našich králuov českých i všech jiných lidí všeliké překážky nejsúc z toho splacování od žádného bez své vuole do jich všech živností, než po smrti jich všech, když bychom my neb budúcí naši, králové čeští, anebo ty osoby, jimž by těch zboží výplata spravdivě příslušela, od dědicuov jich a budúcích zbožie svrchu psaná chtiece zasie mieti za tu výplatu osm seth kop grošuov peněz dobrých, té chvíle v zemi naše České obecně běžných, dědicóm a budúcím jich dali a úplně zaplatili, mají a povinni budú nám nebo těm, od nichž ty penieze přijmú, svrchupsaných zboží se všemi těch zboží příslušnostmi bez zmatku i odpornosti postúpiti. Nemají také jižpsaní Klára z Solopysk, Václav, syn jejie, a Petr z Solopysk i také dědicové a budúcí jich lidí těch zboží novými, nespravdivými a těm lidem neobyčejnými poplatky a robotami obtěžovati proti jich vuoli žádným obyčejem, ale mají je v jich starodávných práviech zachovati. A ktožby tento list měl

s již psaných Kláry, Václava a Petra nebo jich dědicuov dobrú vůlí a svobodnú, chcem, aby tomu příslušelo plné právo všech věcí svrchupsaných. Tomu na svědomie pečef naši královskou kázali sme přivěsiti k tomuto listu. Dán v Praze v úterý po hodu Matky Božie na nebe vzietie léta od Narozenie Božieho Syna tisícieho čtyřístého šedesátého šestého, královstvie našeho léta devátého.

Na plice vpravo: Ad mandatum domini regis.

Na rubu: R^{la}

Tužkou: 1416

Lit. B. N 31 (18. stol.)

Majestát krále Jiřfho, kdežto p. Hertvice z Nestajova a synu jejímu Václavovi z Nestajova a Petrovi z Solopysk některé vesnice od hradiště Syon v 800 ss gr. zastavěti ráčí. Datum 1466.

Orig. perg. čes.

Větší pečef krále Jiřfho v poškozené misce přivěšená na perg. proužku.

Sign. ČG LL 350 (L II 261 A V).

Reg.: Soupis česky psaných listin a listů I/1, str. 504, č. 2186.

2) 1482, září 25, Praha

Vladislav II., král český, připisuje Václavu Hertvíkovi z Nestajova 150 kop gr. na ves Chlístovice a další statky příslušející k hradu Sionu.

My Vladislav, z Božie milosti král český, markrabě moravský, lucemburské a slezské knieže a lužický markrabě etc., oznamujem tiemto listem všem. Jakož statečný Václav Hertvík z Nestajova na Žeušicích [Žehušice], věrný náš milý, má a drží zápisem nejjasnějšího krále Jiřfho, předka našeho šťastné paměti, vsi Chlístovice, Chrústkov [Chroustkov], Vsesoky, Miletice a Újezdec [Újezd] se dvěma rybníčkoma a les řečený Mnichovec s jinými těch vsí příslušnostmi kromě hradiště Syona v osmi stech kopách groších peněz s některými milostmi přitom učiněnými, jakož ten list a zápis téhož krále Jiřfho ty věci šífe a světleji v sobě drží a zaviera; i prosil jest nás týž Václav, abychom jemu a dědicóm jeho toho potvrditi a přitom je další milostí opatřiti ráčili. My shledavše mnohé věrné a ustavičné služby téhož Václava, kteréž nám činil, činí a činiti nepřestává, nás jakožto krále českého, pána svého dědičného, se věrně přidržie a potom tiem lépe aby mohl a měl nám slúžiti, čímž nás milostivějšího k sobě pozná, i jsúce v tom k jeho prosbě milostivě nakloněni s dobrým rozmyslem a radú věrných našich mocí královskou témuž Václavovi a dědicóm jeho svrchudotčného (!) listu krále Jiřfho ve všech kusiech, članciech a klausulech tak, jakoby tuto slovo od slova vepsán byl, potvrdili jsme a tiemto listem potvrzujem a je při tom zuostavujem milostivě, všecok právo tiem listem svědčícíe na téhož Václava Hertvíka a dědice jeho tiemto listem prevodiece a přenášejíe a k tomu témuž Václavovi a dědicóm jeho z milosti naše puol druhého sta kop grošuov širokých, českých, dobrých, stříbrných rázu pražského na již psaných vesniciech a zbožích, i na jich všech příslušnostech připisali jsme a ku první sumě přiřazili a tiemto listem připisujem a ku první sumě přiřazujem, tuto milost další přitom dvěma synóm téhož Václava, totižto Hertvíkovi a Janovi Chotúňovi činiece a dávajícíe, aby ona oba od nás i také budúcích našich králuov českých, ani od žádného jiného z již psaných vsí a zboží i ze všech jich příslušností splacována nebyla do jich obú živností, než po smrti již psaného

Václava a těchto dvů synuov jeho, totižto Hertvíka a Jana Chotúně, když bychom my neb budoucí naši králové čeští, anebo ty osoby, jimž by ta výplata spravedlivě příslušela, chtěli od dědicuov neb budoucích jich již psané vsi a zbožie s jich příslušnostmi vyplatiti, tehdy máme jim dáti za výplatu těchto puoldruhého sta kop grošuov širokých, českých, dobrých, stříbrných rázu pražského s první sumú, to jest s osmi sty kopami grošuov peněz dobrých, a oni vezmúc ty obě sumy v cele a úplně mají nám neb těm, od kohož ty summy přijmú, již psaných vsí a zboží s jich příslušnostmi postúpiti a list tento s svrchu dotčeným listem krále Jiřího navrátiti bez zmatku i všeliké odporosti. A ktožby tento list měl s již psaného Václava neb dědicuov jeho dobrou vůlí a svobodnú, chcem, aby tomu příslušelo plné právo všech věcí svrchupsaných. Tomu na svědomie pečeť naši královskú kázali sme přivěsiti k tomuto listu. Dán v Praze v středu před svatým Václavem léta Božieho tisícieho čtyřstého osmdesátého druhého, královstvie našeho léta dvanáctého.

Na plíce vpravo: Ad relacionem domini Iohannis de Sselnberk, cancellarii regni Bohemie.

Na rubu: R^{1a}

obráceně: 1428 [tužkou]

D N. 4 N: 59

Majestát krále Vladislava, kterýmžto potvrzuje obdarování krále Jiřího na přidání životů Václava z Nestajova i dědiců do výplaty některých vsí od zámku Syona odprodaných a ještě k předešlé sumě 150 kop gr. širokých připisovati ráčí. Datum 1482.

Orig. perg. čes. Pečeť chybí i se závěsem.

Sign. ČG LL 433 (L II 333 B I)

Reg.: Soupis česky psaných listin a listů I/1, str. 710, č. 3021.

3) 1508, březen 12, Budín

Vladislav II., král uherský a český, prodlužuje na žádost Jana Žehušického z Nestajova zástavu hradu Siona se vsí Chlístovicemi a dalšími vesnicemi ještě na dobu života Janova syna Václava.

My Vladislav, z Božie milosti uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, margkrabě moravský, lucemburské a slezské knieže a lužický margkrabě etc., oznamujem listem tímto všem, že jsme prošeni jménem slovutného Jana Žehušického z Nestajova, věrného našeho milého, jakož má a držie v jistých summách a zápisiech předkuov našich, králov českých, i také v našich zámek Syon se vším k němu příslušejícím řečeným Chlístovice, Všesoky, Miletice, Chroustkov a Újezd se vším a všelijakým jich příslušenstviem maje prve jeden život na tom, abychme synu jeho Václavovi také jeden život dáti a při tom některú zvláštní milost dědicóm a budoucím jeho při držení svrchupsaného zámku a vsí učiniti ráčili tak, aby toho v časiech budouciech tím volněji a bezpečněji užívatí mohli, k jehožto prosbě a žádosti milostivě nakloněni jsúce pro služby, kteréž nám, budoucím našim, králóm českým, týž Jan s dědici a budoucími svými činiti má a povinen bude, čiem od nás k sobě milost větší poznají, s dobrým rozmyslem, našim jistým vědomím mocí královskú v Čechách a radů věrných našich milých prvotně přidali a připsali jsme synu jeho Václavovi mimo ten prvnější život, kterýž on nadepsaný Jan od nás na to zapsaný má, jeden život a listem tímto přidáváme a připisujem tak, aby od nás, ani

budúciech našich králuov českých, ani od žádného člověka do těch dvou životuov jich z toho splacování nebyli, než zámek ten s jeho příslušenstviem v těch summách, kteréž na tom zapsané mají, jměli, drželi a jeho požievali, jakžby se jim najlépe zdálo, vidělo a líbilo bez naší, budouciech králuov českých, i jiných všech lidí všelijaké překážky, kdež také přitom častopsanému Janovi, dědicóm a budoucím jeho po vyjití těch dvou životuov bez své vuole od nižádného splacování nebyli, leč od nás, budouciech našich králuov českých, a to k svému vlastnímu jmění, držení a požievání učiniti moci budem a jináče nic, dadúce a položieze jim summu jich, kteréž na tom zapsanu mají, vcele a úplně vedle znění zápisuov, kteréž na to mají. Tehdy oni přijmúce ji mají a povinni budú nám a budoucím našim, králóm českým, toho zámku s těmi vsmi, s jich příslušenstviem v moc naši postúpiti a list tento i s jinými listy a zápisy, kteréžby na to jměli, zase navrátiti bez zmatku a všelijaké odporosti a my, neb budoucí naši, králové čeští, nemáme toho potom žádnému zastavovati, ani zapisovati. Pakli bychom to kdy učinili a od nich vyplatiec komu jinému zastavili a zapsali, tehdy častodotčeného Jana dědicové a budoucí mají a moci budú ten zámek svrchudotčený s těmi vsmi, s jich příslušenstviem za touž summu, kteréž jsú na tom prve zapsanu jměli, zase k svému prvnímu držení a požievání tolikrát, kolikrát by se to přihodilo, vyplatiti. A ktožby list tento s nadepsaného Jana, neb dědicuov a budouciech dobrú vůlí jměl, chcem, aby tomu to všecko právo příslušelo ke všem věcem v tomto listu psaným a položeným, jako jim samým. Tomu na svědomí pečeť naši královskú přivěsiti jsme kázali k listu tomuto. Dán na Budíně první neděli v pústě létha Božieho tisícieho pětistého vosmého a královstvie našich uherského vosmnáctého a českého třitčátého sedmého.

Na plíce vpravo: Ad relacionem magnifici domini, domini Alberti de Kolowrat et in Liebstein, supremi cancellarii Regni Boemiae.

Na rubu: R^{1a}

EN 110

Majestát krále Ladislava [!], v kterémž Janovi Žehušickému z Nestajova mimo předešlý život ještě dva životy na zámku a na zboží Syonu připisovati ráčí. Dat. 1508.

Orig. perg. čes., pečeť krále Vladislava přivěšená na perg. proužku, slabě poškozená.

Sign.: ČG LL 597 (L II 470)

Reg.: Soupis česky psaných listin a listů I/3, str. 1241 - 1242, č. 5158.

4) 1509, listopad 23, b.m.

Jan z Nestajova na Žehušicích postupuje bratrům Ctiborovi, Čeňkovi a Oldřichovi z Pařízku a jejich dědicům tři zástavní listy na ves Chlístovice a další vsi s jejich příslušenstvím.

Já Jan z Nestajova a na Žehušicích vyznávám tiemto listem obecně přede všemi, kde čten nebo čtúce slyšán bude, že ty tři zápisy a listy na pergaméně dole dotčené, první, v němžto najjasnější knieže a pán, pan Jiří, král český a markrabě moravský etc. slavné paměti, přimienku činí, kterak někdy urozenému Alšovi z Sútice ráčil jest zapsati vsi Chlístovice, Chroustkov [Chroustkov], Všesoky, Miletice a Újezdec [Újezd] se dvěma rybníčkoma a les řečený Mnichovec se všemi těch vsí příslušnostmi, vymieniti sobě ráčiv hradiště Syona v šesti stech kopách grošuov, kte-

rýmžto zápisem k žádosti a prosbě urozených Kláry ze Solopysk, někdy manželky Hertvíka z Nestajova, děda mého, a Václava z Nestajova, syna jejího a otce mého dobré paměti, a Petra ze Solopysk po smrti již psaného Alše, dopustiti jim ráčiv výplaty toho zápisu Alšova na ty vsi vznícieho ráčil jest jim ty všecky vsi již dotčené s dědinami, lukami, lesy, chrastinami a les řečený Mnichovec se všemi a všelikými těch zboží příslušnostmi, poplatky a užitky krom hradiště Syona v osmi stech kopách peněz dobrých znovu zapsati a zastaviti tak a s takovými přímienkami, jakož týž zápis pod jeho milosti královské pečeti vysutú to šíře v sobě zaviera. Item zápis druhý najjasnějšího kniežete a pána, pana Vladislava, z Božie milosti krále českého a markrabě moravského etc., pána mého milostivého, jeho milosti, jímžto Jeho Milost statečnému Václavovi z Nestajova a na Žehušicích, otcí mému dobré paměti, toho zápisu krále Jiříeho již dotčeného na ty vsi Chlístovice, Chrústkov, Všesoky, Miletece a Újezdec se dvěma rybníčkomá a na les řečený Mnichovec s jinými těch vsí příslušnostmi krom hradiště Syona vznícieho ráčil jest potvrditi a všecko právo v zápisu krále Jiříeho naň a na dědice jeho ráčiv převésti i nad to výš ráčil jest jemu a jeho dědicóm a tak i mně, jakžto dědici po něm zuostalému, na těch vsech již dotčených s jich příslušnostmi puol druhého sta kop grošov českých širokých dobrých stříbrných rázu pražského připsati a ku první sumě přiraziti milostivě tu mně a Hertvíkovi, bratru mému nebožtíkovi, týmž zápisem zvláštní milost učiniti a nám životy dáti ráčiv, abychom z toho zboží již psaného do naší živnosti od žádného splacování býti nemohli. Item třetí zápis téhož kniežete a pána, pana Vladislava, uherského, českého, dalmatského, charvatského etc. krále a markrabě moravského etc., jímžto jeho milost královská k prosbě a žádosti mé ráčil jest tu milost učiniti a k držení toho zámku Syonu se vsmi k tomu příslušejícími, jmenovitě Chlístovice, Všesoky, Miletece, Chrústkov a Újezdec s jich všemi příslušnostmi, jeden život Václavovi, synu mému, přidati jest ráčil milostivě tak, abychom to zboží již dotčené v těch summách, kteréž na něm máme, drželi a jeho požívali a s něho od žádného do našich životuov splacování nebyli tak a s takovými přímienkami, jakož tíž zápisové oba dva pod jeho milosti královské pečeti vysutými to vše plně a šíře v sobě drží a zavierají, dal jsem dobrovolně a s dobrým mým rozmyslem i mocí tohoto listu s mů a plnú svobodnú dobú volí dávám urozeným vladykám Ctiborovi, Čeňkovi a Oldřichovi, bratřím z Pařízku, i jich dědicóm a budúcím moc i plné právo jim nebo jednomu z nich přitom dávaje to všecko, na což výš dotčený zápisové, jeden krále Jiříeho slavné paměti a dva krále Vladislava, jeho milosti, svědčí jmieti, držeti a toho svobodně požívati i s tím se vším a s týmiž zápisy a listy, i s túto dobú volí, když a což se jim nebo jednomu z nich líbí nebo líbiti bude, jakžto s jich vlastním učiniti bez všelikého mého, Václava, syna mého, i jiných každých lidí všeliké odpornosti a překážky. Na potvrzení i budúcí pamiet toho já nadepsaný Jan z Nestajova pečeť mú vlastní dal jsem přivěsiti k tomuto listu dobrovolně, prosiv urozeného pána, pana Albrechta z Šumberku a na Trutnově, urozených vladyk pana Bohuslava ze Rtyna, purkrabie Hradu pražského, pana Jana Sudličky z Borovnice a pana Petra z Miekovic, že jsou také pečeti své dali jim bez škody na svědomie podle mne přivěsiti k témuž listu, jenž jest dán léta od Narození syna Božieho tisícieho pětistého devátého, ten pátek na den svatého Klimenta papeže.

Na rubu rukou 16. stol.: G

List neb dobrá vůle pana Jana z Nestajova, kdežto postupuje tři listy neb zápisy a některé vesnice od zámku Syonského svědčící pánům Ctiborovi, Čeňkovi a Voldřichovi, bratřím z Pařízku. Dat. 1509. a/a.b.c.

Orig. perg. čes., pět pečeti přivěšených na perg. prouzcích: 1) Jana z Nestajova černé barvy : na štítě část kola (dvě loukotě, hrana a náboj), nad štítem helm zdobený týmž klenotem a pery, 3) Jana Sudličky z Borovnice černé barvy: na štítě břevno pokosem, nad štítem helm, na němž sedí pes, ostatní pečeti chybějí.

Sign. ČG - LL 612 (L II 486).

Reg.: Soupis česky psaných listin a listů I/3, str. 1268-1269, č. 5267.

5) 1510, leden 6, Hrad pražský

Vladislav II., král uherský a český, slibuje Ctiborovi, Čeňkovi a Oldřichovi, bratřím z Pařízku, že jim při výplatě Sionského panství budou uhrazeny také náklady vynaložené na obnovu starých a zbudování nových rybníků do výše 500 kop gr. českých.

My Vladislav, z Boží milosti uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, margrabě moravský, lucemburské a slezské knieže a lužický margrabě etc. oznamujem tiemto listem všem, že jsme prošeni jménem slovutných Ctibora, Čeňka a Oldřicha, bratřím z Pařízku (Paryzku) na Radboři, věrných našich milých, jakož zámek Sion (Syon) se vsmi k němu příslušejícími řečeným [!] Chlístovice, Všesoky, Miletece, Chroustkov a Újezd se vším a všelijakým jich příslušenstviem v jistých summách a zápisích mají a drží, i poněvadž to zboží syonské na rybnících velmi zpustlé a opuštěné jest, abychom jim k tomu milostivě svoliti a povolenie naše dáti ráčili, cožby nahoře psaní bratři na zdělání rybníkuov zpustlých aneb na dělání nových na témž zboží pronaložili, aby jim to také k prvním summám zápisným připsáno a přirazeno bylo, k jejichžto prosbě nakloněni jsúce, pro služby jich, kteréž nám činí a tím snažěji činiti povinni budú, s dobrým rozmyslem, naším jistým vědomiem a radú věrných našich milých mocí královskú v Čechách povoliti jsme k tomu milostivě ráčili a tiemto listem povolujeme dávajíce nahoře psaným Ctiborovi, Čeňkovi a Oldřichovi, bratřím z Pařízku, a dědicuom jich tu moc, aby oni na jmenovaném zboží Syonském na zdělání, přidělání starých a zpustlých aneb na dělání nových rybníkuov mohli a moc jměli pronaložiti toliko až do pěti seth kop grošov českých, však tak, což na to zdělání, přidělání a znovu-dělání týchž rybníkuov do té summy pěti seth kop grošov českých pronaloží, a to při vyplacení zámku Syonu registry řádnými a vědomiem hodnověrným provedú a vokáží, má jim to od nás neb budúcích našich králuov českých při jiných zápisných summách zase dáno a konečně z úplna zaplaceno býti bez zmatku a všelijaké odpornosti, kteréžto když od nás příjmú i s jinými summami, kteréž na tom zapsané mají, ihned mají nám aneb budúcím naším králuom českým a povinni budú zámku toho Syonu se vším jeho příslušenstviem zase v moc naši postúpiti a list tento i s jinými dáti a navrátiti beze vsí odpornosti. A ktožby list tento měl s již psaných bratřím Ctibora, Čeňka a Oldřicha neb dědicuov jich dobú a svobodnú vuolí, chceme, aby tomu příslušelo plné právo všech věcí svrchupsaných. Tomu na svědomí pečeť naši královskú k listu tomuto kázali jsme přivěsiti. Dán na Hradě

našem pražském na den Svatých tří kráľuov letha Božieho tisícého pětistého desátého, kráľovstvie našich uherského dvacátého a českého třicátého devátého.

Na plice vpravo: Ad relationem magnifici domini Alberti de Kolowrat et Lybstein, supremi cancellarii regni Bohemie etc.

Na rubu: R^{1a}

H N. 116

Majestát krále Vladislava, v kterémžto povoluje, aby bratři Ctibor, Čeněk a Voldřich z Pazizku na zboží sionském 500 ss gr. českých na vzdělání rybníkův vynaložiti mohli. Anno 1510 d.

Orig. perg. čes., pečeť krále Vladislava přivěšená na perg. proužku.

Sign.: ČG LL 616 (L II 493)

Reg.: Soupis česky psaných listin a listů I/3, str.1271, č. 5279.

6) 1514, březen 24, Budín

Vladislav II., král uherský a český, prodlužuje zástavu Sionského panství na prosbu Ctibora, Čenka a Oldřicha, bratří z Pařízku, Janovi, synu Oldřichovu, a jejich dětem na dobu jejich životů.

My Vladislav, z Božie milosti uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, margkrabě moravský, lucemburské a slezské knieže a lužický margkrabie etc., oznamujem tiemto listem všem, že jsme prošeni od slovutných Stibora [Ctibora], Čenka, Voldřicha, bratří vlastních z Pařízku, věrných našich milých, jakož mají držení v jistých sumách a zápisích předkuov našich, kráľuov českých, i také v našich zámek Syon [Sion] se vsmi k němu příslušejícími, zejména tiemto Chlístovici, Vsesoky, Miletice, Chroustov [Chroustkov] a Újezd se vším a všelijakým jich příslušenstviem majíc majestáty s dobrými vôlemi, abychom jim na ty zápisy životuov také přidati a při tom některú zvláštní milost dědicuom a budúcím jich při držení svrchupsaného zámku a vsí učiniti ráčili tak, aby toho v časích budúcích tiem volněji a bezpečněji užívati mohli, k jichžto prosbě a žádosti milostivě naklonění jsouce pro služby, kteréž nám, budúcím našim kráľuom českým týž Stibor, Čeněk, Voldřich, bratří vlastní z Pařízku, s dědici a budúcími svými činiti mají a povinni budú, čím od nás k sobě milost větší poznají, i s dobrým rozmyslem, našim jistým vědomiem, mocí kráľovskú v Čechách a s radú věrných našich milých povolně přidali a připsali jsme Janovi, synu Voldřichovu, a dětem jich mimo ty všecky životy a majestáty, na kteréž oni dobré vuole mají, a listem tiemto přidáváme a připisujem tak, aby od nás, ani budúcích našich, kráľuov českých, ani od žádného člověka do těch životuov jich, totiž Jana, syna Oldřichova, a dětí jich z toho splacování nebyli, než zámek ten s jeho příslušenstviem v těch sumách, kteréž na tom zapsané mají, jměli, drželi a jeho požívali, jakž by se jim nejlépe zdálo, vidělo a líbilo, bez naší, budúcích kráľuov českých i jiných všech lidí všelijaké překážky než po vyjití těch životuov všech tří bratří výš psaných, Jana, syna Oldřichova, a dětí jich bez jich vuole od žádného splacování aby nebyli a býti nemohli, leč od nás, budúcích našich, kráľuov českých, a to k našemu vlastniemu jmění, držení a požívání učiniti moci budem a jináče nic dadúce a položíce jim summy jich, kteréž na tom zapsané mají, a vcele a úplně vedle znění zápisuov jich. Tehdy oni přimúce je mají a povinni budú nám a budúcím našim, kráľuom českým, toho zámku s tiemi vsmi, s jich příslušenstviem v moc naši postúpití a list tento s jinými listy

a zápisy, ktrěžby na to měli, zase navrátiti bez zmatku a všelijaké odpornosti a my, neb budúci naši, kráľové čeští, nemáme toho potom žádnému zastavovati ani zapisovati. Paklibychom to kdy učinili a to od nich vyplatiec komu jinému zastavili a zapsali, tehdy častopsaní bratři Stibor, Čeněk a Oldřich, Jan, syn Oldřichuov, a děti jich, dědicové neb budúci mají a moci budú ten zámek svrchudotčený s těmi vesnicemi s jich příslušenstviem za též summy, kteréž sú na tom prve zapsané jměli, zase k svému prvniemu držení a požívání tolikrát, kolikrát by se to přihodilo, vyplatiti. A ktrěžby tento list s nadepsaných bratří, dědicuov a budúcích s dobrú vuolí měl, chcem, aby tomu to všecko právo příslušelo ke všem věcem v tomto listu psaným a položeným, jako jim samým. Tomu na svědomí pečeť naši kráľovskú k listu tomuto rozkázali jsme přivěsiti. Dán na Budíně v pátek po neděli postní, jenž slove Oculi létha Božieho tisícého pětistého čtyřnástého, kráľovstvie našich uherského čtyřmeciémého a českého čtyřicátého třetíeho.

Na plice vpravo: Ex commissione propria regie maiestatis.

Na rubu: R^{1a}

Rukou 16.stol.: Lit. A N. 136

Majestát krále Vladislava, v kterémžto přidána Ctiborovi a Voldřichovi, bratřím vlastním z Pařízku, synům jich životů do vejplaty zámku Syon s příslušenstviem. Dat. 1514.

Orig. perg. čes. Pečeť krále Vladislava přivěšená na perg. proužku chybí.

Sign.: ČG LL 739 (L II. 615).

Reg.: Soupis česky psaných listin a listů I/3, str.1392, č. 5799.

7) 1535, leden 5, b. m.

Jan Pařízek z Pařízku postupuje Jindřichovi Firšicovi z Nabdína a jeho dědicům zápisy, které má na hrad Sion s jeho příslušenstviem.

Já Jan Pařízek z Pařízku vyznávám tiemto listem obecně přede všemi, před nimiž čten nebo čtící slyšán bude, že těch pět zápisuov a listuov na pergameně tuto dotčených, první, jímžto najjasnější kníže a pán, pan Jiří, král český a margkrabie moravský etc. slavné paměti, příminku činiti ráčí, kterak někdy urozenému Alšovi ze Sútíc ráčil jest zapsati vsi Chlístovice, Chrústkov, Vsesoky, Miletice a Újezdec se dvěma rybníčkom a les řečený Mnichovec se všemi těch vsí příslušnostmi, vymieniti sobě ráčiv hradiště Syona v šesti stech kopách grošuov, kterýmžto zápisem k žádosti a prosbě urozených Kláry z Solopysk, někdy manželky Hertvíka z Nestajova a Václava z Nestajova, syna jejího, a Petra z Solopysk po smrti již psaného Alše, dopustiti jim ráčiv výplaty toho zápisu Alšova na ty vsi vznícího, ráčil jest jim ty všecky vsi již dotčené s dědinami, lukami, lesy, chrastinami a les řečený Mnichovec se všemi a všelikými těch zboží příslušnostmi, poplatky a užitky krom hradiště Syona v osmi stech kopách peněz dobrých znovu zapsati a zastaviti tak a s takovými příminkami, jakož týž zápis pod jeho milosti kráľovské pečeti vysutú to šíře v sobě zavírá. Item zápis druhý najjasnějšího knížete a pána, pana Vladislava, krále českého a margkrabie moravského etc. slavné paměti, jímžto jeho milost kráľovská statečněmu Václavovi z Nestajova a na Žehušicích toho zápisu krále Jiřího již dotčeného na ty vsi výš dotčené Chlístovice, Chrústkov, Vsesoky, Miletice a Újezdec se dvěma rybníčkom a na les řečený Mnichovec s jinými těch vsí příslušnostmi krom hradiště Syona vznícího ráčil jest

potvrditi a všecko právo v zápisu krále Jiřího naň a na dědice jeho ráčil převésti, i nadto vají ráčil jest jemu a jeho dědicuom na těch vseh již dotčených s jich příslušnostmi puol druhého sta kop grošuo českých připsati a ku první summě přiraziti milostivě a tu statečnému někdy Janovi z Nestajova a na Žehušicích a Hertvíkovi, bratru jeho, týmž zápisem zvláštní milost učiniti a jim životy dáti ráčiv, aby z toho zboží již psaného do jich živností splacování býti nemohli. Item třetí zápis téhož knížete a pána, pana Vladislava, uherského, českého etc. krále a margkrabie moravského etc., jímžto jeho milost královská k prosbě a žádosti nadepsaného Jana z Nestajova a na Žehušicích ráčil jest tu milost učiniti a k držení toho zámku Syonu se vsmi k tomu příslušejícími s jich všemi příslušnostmi jeden život Václavovi, synu jeho, přidati jest ráčil milostivě tak, aby to zboží již dotčené v těch summách, kteréž na něm mají, drželi a jeho poživali a s něho od žádného splacování nebyli tak a s takovými přiminkami, jakož tíž zápisové oba dva pod jeho milosti královské pečeti visutými to vše plněji a šře v sobě drží a zavírají, kteréžto zápisy všecky tři výš dotčené nadepsaný Jan z Nestajova a na Žehušicích dal jest urozeným vladykám Ctiborovi, Čeňkovi a Oldřichovi, bratřím z Pařízku, i jich dědicuom a budúcím s svú dobrú vuolí rádně a dostatečně psanú, jakož také ta dobrá vuole v sobě šř ukazuje a zavírá. Item čtvrtý zápis najjasnějšího knížete, knížete a pána, pana Vladislava, uherského, českého etc. krále a margkrabie moravského etc., jímžto jeho milost královská nadepsaným Ctiborovi, Čeňkovi a Oldřichovi, bratřím z Pařízku a na Ratboři na tomž zámku Syonu se vsmi k němu příslušejícími svrchupsanými, se vším a všelijakým příslušenstvím, kteréž v jistých summách a zápisích mají a držie, poněvadž to zboží na rybnících velmi spuštěno, že jim k tomu milostivě svoliti a povolení své dáti ráčil, což by nahořepsaní bratři na zdělání při zdělání starých a spustlých aneb na dělání nových rybníkuov pronaložili, to aby jim toliko až do pěti seth kop grošuo českých k prvním summám zápisným připsáno a přirazeno bylo. Item pátý a poslední zápis téhož knížete a pána, pana Vladislava, uherského a českého krále a margkrabie moravského etc., jímžto jeho milost královská nadepsaným Ctiborovi, Čeňkovi a Oldřichovi, bratřím vlastním z Pařízku, k prosbě a žádosti jich ráčil jim tu milost učiniti a na již psaný zámek Syon se vsmi k němu příslušejícími výšpsanými se vším a všelijakým příslušenstvím majíc majestáty s dobrými vólemi nad ty zápisy životuo také přidati a přitom některú zvláštní milost dědicuom a budúcím jich při držení svrchupsaného zámku a vsi učiniti a povolnie přidati a připsati ráčil mně nadepsanému Janovi Pařízkovi, synu Voldřicha z Pařízku, výš psaného, i dětem jich mimo ty všecky životy a majestáty, na kteréž dobré vuole jsou, abychom od žádného do třech životuo splacování nebyli. Tak já také jakžto dědic pravý po již psaném Oldřichovi Pařízkovi, otci mém milém dobré pamieti pozuostalý, dal jsem také dobrovolně a s dobrým mým rozmyslem i motcí tohoto listu s mú plnú a svobodnú dobrú vuolí dávám urozenému pánu, panu Jindřichovi Firšicovi z Nabdína a na Zbraslavicích i jeho dědicuom a budúcím moc i plné právo jim nebo jednomu z nich přitom dávaje to všecko, na čež výšdotčení zápisové, jeden krále Jiřího a čtyři krále Vladislava slavné paměti svědčí, jměti, držeti a toho svobodně požívat i s tím se vším a s týmiž zápisy a listy a dobrú vuolí výš dotčenú i také s túto dobrú vuolí, když a což se jim neb jednomu z nich líbí nebo líbiti bude, jakžto s jich vlastním učiniti

bez všelikého mého, dědicuov a budúcích mých i jiných všech lidí všeliké odpornosti a překážky. Na potvrzení i budící pamět toho já z počátku psaný Jan Pařízek pečel mú vlastní dal jsem přivěsiti k tomuto listu dobrovolně a pro širšie svědomie připsal jsem urozených vladyk pana Petra Pašinky z Trojanovic, pana Jana Salavy z Lípy a pana Jindřicha Voděradského z Hrušova a na Radboři, že jsou také pečeti své dali jim bez škody na svědomie podle mne přivěsiti k témužto listu, jenž jest dán létha Pánie tisícého pětistého třicátého pátého, ten úterý před Božím křtěním.

Na rubu rukou 16. stol.: J

List neb dobrá vůle pana Jana z Pařízku na postoupení pět listův neb zápisův na zámek Sion s příslušenstvím panu Jindřichovi Firšicovi z Nabdína, datum 1535.

b

Orig. perg. čes. 4 pečeti přiv. na perg. prouž. (1., 2., 4. pečel chybí) 3. pečel Jana Salavy z Lípy černé barvy (břevno na štítě, nad štítem helm zdobený rohy posetými praporky).

Sign.: ČG LL 1108 (L II 925).

8) 1543, prosinec 10, b. m.

Jindřich Firšic z Nabdína se přiznává před úředníky desk zemských, že postoupil své právo, které má od Jana Pařízka z Pařízku na Sionské panství, Jiříkovi Špetlovi z Prudic.

Letha Božfho MDXLIII v pondělí před svatou Lucí Jindřich Firšic z Nabdína přiznal se před úředníky pražskými, že všecko právo své, kteréž má zápisem zprávním od Jana Pařízka z Pařízku, syna a dědice někdy Voldřicha Pařízka z Pařízku, a týž někdy Voldřich od někdy Jana a Diviše, bratří z Nestajova, tak, jakž týž zápis zprávním ve všech punktích, klausulech plněji svědčí, ihned převédl jest a převozuje a tímto zápisem toho všeho práva svého postoupil jest a postupuje Jiříkovi Špetlovi z Prudic a jeho dědicuom, a to k jmění, držení, prodání, zastavení, zapsání a učinění jako s svým vlastním v témž právě, žádného práva, panství ani které zvláštnosti sobě ani svým dědicuom tudíž dále nepozuostavuje.

Letha MDXLIII v pondělí před svatou Lucí Jindřich Firšic z Nabdína přiznal se před úředníky pražskými: jakož jest postoupil zápisem práva svého, kteréž měl dskami sobě postoupené k zápisu zprávnímú dědin zápisných zámku Syonu s jeho příslušenstvím tak, jakž týž zápis šře svědčí, že on nadepsaný Jindřich Firšic mimo tu sumu v zápisu zprávním jmenovanú jemu Jiříkovi Špetlovi, kte[ré]muž práva svého postúpil, nadto vejše až do padesáte kop grošů českých zpravuje a zpravití má. Takže jemu těch padesát kop grošů českých vedle jiné sumy zase dáti a navrátiti má pod pokoutou s komorníkem uvázání v dědiny jeho Jindřicha, kteréž má neb míti bude i s náklady. Stalo se ut supra.

Výpis z desk zemských (DZV 43, L 7) z 1.7.1561, pap. 2 pečeti pod pap. krytem: 1. Melichara Stolinského z Kopist (otisk nejasný), 2. Jana Vojkovského z Milhostic (štipený štít, v obou polích po buvolím rohu, buvolí rohy v klenotu)

Sign.: SM: W 140/1.

Jiřík Špetle z Prudic postupuje Jindřichovi Voděradskému z Hrušova pět zápisů, které má na hrad Sion s jeho příslušenstvím.

Já Jiřík Špetle z Prudic a na Dobrovítově vyznávám tímto listem obecně přede všemi, kdež čten nebo čtúcí slyšán bude, že těch pět zápisův a listův na pargameně tuto dotčených, první, jímžto najjasnější kníže a pán, pan Jiří, král český a margkrabie moravský etc. slavné paměti, příminku činiti ráčil, kterak někdy urozenému Alšovi z Sútic ráčil jest zapsati vsi Chlístovice, Chrústkov, Všesoky, Miledice a Újezdec se dvěma rybníčkom a les řečený Mnichovec se všemi těch vsí příslušnostmi vymieniti sobě ráčiv hradiště Syona v šesti stech kopách grošuov, kterýmžto zápisem k žádosti a prosbě urozených Kláry z Solopysk, někdy manželky Hertvíka z Nestajova, a Václava z Nestajova, syna jejího, a Petra z Solopysk po smrti již psaného Alše dopustiti jim ráčiv výplaty toho zápisu Alšova na ty vsi vznícího, ráčil jest jim ty všecky vsi již dotčené s dědinami, lukami, lesy, chrastinami a les řečený Mnichovec se všemi a všelijakými těch zboží příslušnostmi, poplatky a užitky krom hradiště Syona v osmi stech kopách peněz dobrých znovu zapsati a zastaviti tak s takovými příminkami, jakož týž zápis pod jeho milosti královské pečeti visutú to v sobě šíře zavírá. Item zápis druhý najjasnějšího knížete a pána, pana Vladislava, krále českého a margkrabie moravského etc. slavné paměti, jímžto jeho milost královská statečnému Václavovi z Nestajova a na Žehušicích toho zápisu krále Jiřího již dotčeného na ty vsi výš dotčené Chlístovice, Chrústkov, Všesoky, Miledice a Újezdec se dvěma rybníčkom a na les řečený Mnichovec s jinými těch vsí příslušnostmi krom hradiště Syona vznícího ráčil jest potvrditi a to všecko právo v zápisu krále Jiřího naň a na dědice jeho ráčil převésti a nadto vejš ráčil jest jemu a jeho dědicóm na těch vsech již dotčených s jich příslušnostmi puol druhého sta kop grošuov českých připsati a ku první summě přiraziti milostivě a tu statečnému někdy Janovi z Nestajova a na Žehušicích a Hertvíkovi, bratru jeho, týmž zápisem zvláštní milost učiniti a jim životy dáti ráčiv, aby z toho zboží již psaného do jich živností splacování býti nemohli. Item třetí zápis téhož najjasnějšího knížete a pána, pana Vladislava, uherského, českého etc. krále a margkrabie moravského etc. slavné paměti, jímžto jeho milost královská k prosbě a žádosti nadepsaného Jana z Nestajova a na Žehušicích ráčil jest tu milost učiniti a k držení toho zámku Syonu se vsmi k tomu příslušejícími s jich se všemi příslušnostmi jeden život Václavovi, synu jeho, přidati jest ráčil milostivě tak, aby to zboží již dotčené v těch summách, kteréž na něm mají, drželi a jeho požívali a z něho od žádného splacování nebyli tak a s takovými příminkami, jakož tíž zápisové oba dva pod jeho milosti královské pečeti visutými to vše plněji a šíře v sobě drží a zavírají, kteréžto zápisové všecky tři výš dotčené nadepsaný Jan z Nestajova a na Žehušicích dal jest urozeným vladýkám Ctiborovi, Čeňkovi a Voldřichovi, bratřím z Pařízku, i jich dědicóm a budúcím s svú dobrou vůlí rádně a dostatečně psanú, jakož také ta dobrá vuole to v sobě šíř ukazuje a zavírá. Item čtvrtý zápis najjasnějšího knížete a pána, pana Vladislava, uherského, českého etc. krále a margkrabě moravského etc., jímžto jeho milost královská nadepsaným Ctiborovi, Čeňkovi a Voldřichovi, bratřím z Pařízku a na Radboři, na tom zámku Syonu se

vsmi k němu příslušejícími svrchu psanými, se vším a všelijakým příslušenstvím, kteréž v jistých summách a zápisích mají a drží, poněvadž to zboží na rybnících velmi spuštěno, že jim k tomu milostivě svoliti a povolení své dáti ráčil, cožby naohře psaní bratří na zdělání při zdělání starých a zpustlých aneb na dělání nových rybníkuov pronaložili, to aby jim toliko až do pěti seth kop grošuov českých k první summě zápisným připsáno a přiraženo bylo. Item pátý a poslední zápis téhož najjasnějšího knížete a pána, pana Vladislava, uherského, českého etc. krále a margkrabie moravského etc., jímžto jeho milost královská nadepsaným Ctiborovi, Čeňkovi a Voldřichovi, bratřím vlastním z Pařízku, k prosbě a žádosti jich ráčil jest jim tu milost učiniti a na již psaný zámek Syon se vsmi k němu příslušejícími výšepsanými, se vším a všelijakým příslušenstvím majíc majestáty s dobrými vólemi na ty zápisové životův také přidati a přitom některú zvláštní milost dědicóm a budúcím jich při držení svrchu psaného zámku a vsí učiniti a povolenie připsati a přidati ráčil urozenému Janovi Pařízkovi, synu Voldřicha z Pařízku výš psaného, i dětem jich mimo ty všecky životy a majestáty, na kteréž dobré vuole jsou, aby od žádného do těch životův splacování nebyli tak, jakž ti všickni zápisové a listové s dobrými vólemi výš dotčenými, i jeden každý obzvlášť, to všecko v sobě šíř obsahují a zavírají. Tak já také spočátku psaný Jiřík Špetle, jakožto dědic po někdy panu Jindřichovi Špetlovi dobré paměti, otci mém milém pozuostalý, ty všecky zápisové a listy maje s dobrými vólemi rádně a dostatečně psanými a od jedněch k druhým prošlými dal jsem také dále dobrovolně a s dobrým rozmyslem svým i mocí toho listu s mú plnú a svobodnú dobrou vůlí dávám urozenému panu Jindřichovi Voděradskému z Hrušova a na Dobřeni i jeho dědicóm a budúcím moc i plné právo mé všecko a spravedlnost též mú všecku jim nebo jednomu z nich přitom dávaje, to, nač výš dotčení zápisové a listové svědčí, jmíti, držeti a toho svobodně požívati i s tím se vším a s týmiž zápisové, listy a dobrými vólemi výš dotčenými, i také s túto dobrou vůlí, když a což se jim nebo jednomu z nich zdá a líbí nebo zdáti a líbiti bude, jakžto s jich vlastním učiniti bez všelikého mého, dědicuov a budúcích mých i jiných vsech lidí odporu a překážky všelijaké. Na potvrzení a zdržení toho i budúcí paměť já nadepsaný Jiřík Špetle pečeti mú vlastní jistým svým vědomím a plným i celým přiznáním dal jsem přivésti k tomuto listu dobrovolně a pro lepší toho jistotu dožádal jsem se urozených pana Jiříka Kopyrce z Kopyrce etc. a pana Gabriele Klenovského ze Ptení etc., že jsou také pečeti své dali jim beze škody na svědomí podle mne přivésti k témuž listu, jenž jest dán létha od narození syna Božího tisícího pětistého čtyřicátého sedmého v středu den sv. Urbana.

Na rubu rukou 16. stol.: F

List <neb dobrá vůle> pana [[Jana]] <Jiříka> Špetle, kterýmžto odevzdává 5 listův neb zápisův na zboží a zámek Syon svědčících panu Jindřichovi Voděradskému. Datum 1547. D

Orig. perg. čes. 3 pečeti přivěšené na perg. prouzcích: 1) Jiříka Špetleho poškozená černé barvy (kůl na štítě, nad štítem helm ozdobený buvolími rohy), 2) Jiříka Kopyrce černé barvy (krokev na štítě, nad štítem helm ozdobený pštrosmí pery.

Sign.: ČG LL 1450 (L II. 1252).

Rudolf II., císař římský, král uherský a český, ponechává Hendrichovi, Václavovi a Bohuslavovi, synům po někdy Jiříkovi Voděradském z Hrušova, který propadl statkem králi a zemi, díl majetku po otci včetně zápisného statku řečeného Sion.

My Rudolf Druhý, z Boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše a uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král etc., arcikníže rakouské, margrabě moravské, lucemburské a slezské kníže, lužické margrabě etc. Oznamujem tímto listem všem: Jakož jest statečný Mikuláš Skalský z Dubu na Slušticích, rada a prokurátor náš v Království českém, na místě a k ruce naší jakožto krále českého, někdy Jiříka Voděradského z Hrušova do Soudu zemského většího Království našeho českého z partyd byl obeslal, podle kteréhožto obeslání dáno jest témuž prokurátorovi našemu na místě a k ruce naší za právo a po témž nálezu všech a všelijakých statkův téhož někdy Jiříka Voděradského dva díly na nás, jakožto krále českého, poněvadž táž pře skrze nadepsaného prokurátora našeho vedena byla, a třetí díl na zemi podle sněmovního snešení na sněmu obecném létha sedmdesátého pátého držaným učiněného jest připadlo, kterýchžto statkův tak na nás a na zemi případlých vešedše v držení mnohými a velikými prosbami, i také znamenitými přímluvami za to s ponížeností prošení jsme, abychom díl týchž statkův po dotčeném někdy Jiříkovi Voděradském pozuostalých manželce a dítkám jeho milostivě zase propůjčiti a darovati ráčili, k kterýmžto poníženým prosbám a znamenitým přímluvám naklonění jsouce a snesší se o to s nejvyššími ouředníky a soudci zemskými, radami našimi a věrnými milými, kterýmž na sněmu obecném, kterýž se roku tohoto osmdesátého prvního na Hradě pražském držel, ode všech stavuov Království českého k tomu moc dána byla, mocí královskou v Čechách a s radou věrných našich milých tuto obzvláštní milost synuom po něm pozuostalým Hendrychovi, Václavovi a Bohuslavovi učiniti sme ráčili a tímto listem našim činíme, totiž že toliko zámku Malešova s vesnicemi, s dvory poplužními a s jiným vším a všelijakým k tomu příslušenstvím, jakýmižkoli jmény to jmenováno býti může tak, jakž jest toho týž Jiřík Voděradský od bratří Salavuov trhem v držení a užívání vešel a byl, item statku zápisného řečeného Syon, též se vším jeho příslušenstvím, a jakž jest toho týž Voděradský zástavou v držení a užívání byl, item vsi, která slove Vitice, od slovatného Jana Libenického z Vrchovišť na Libenicích, věrného našeho milého koupené <však s tou vejmkou jich se to nachází, že jest ona manželka nadepsaného Jiříka Voděradského tůž ves Vitice s ním společně koupila a tisíc tolarů svých vlastních peněz vydala, že jí takový tisíc tolarů zase z nejprvnějších důchodův téhož panství našeho malešovského ihned po vyplnění těch tří tisíc kop grošův, kteréž sme sobě k vejplatě panství lysského z truhlice sirotčí panství pardubského vypůjčiti ráčili, zaplacen býti má> a dvou lánův lesu za vsí Žandovem ležícího, jakž ho také již dotčený Jiřík Voděradský v držení a užívání byl, pro pohodlí Hor Kутten sobě, dědicuom našim a budoucím králuom českým zuostavovati ráčíme, jiných pak všech a všelijakých statkův po často psaném Jiříkovi Voděradském pozuostalých, na čemžkoli jsou, buďto na dědictví neb zápisích a majestátech, dlužích někdy jemu povinných ano i na svrších nábytcích a hotových penězích, kteréž na těch statcích po něm pozu-

ostalých, kromě nahoře dotčených, vymíněných statkuov před rukama jsou, v těch všech právích, jakž to někdy jemu Jiříkovi Voděradskému náleželo, nadjmenovaným synuom jeho manželce pak jeho obzvláště třetí díl nadepsaných svršků a nábytků z milosti a štědrosti naší císařské, s radou a vědomím svrchu dotčených nejvyšších ouředníkuov a souducov zemských zase sme nechati i s těmi předešlými a na též statky učiněnými právy tak, jakoby to všecko tuto zejména jmenováno, a co dědičného jest, ve dsky zemské vloženo, zápisné pak dobrými vulemi pořádně odevzdáno bylo, postoupiti ráčili a tímto listem našim císařským necháváme a postupujeme, však s touto přítom znamenitou vejmkou a na tento jistý způsob: předkem, aby poručníci nad dotčenejmi syny a dětmi po témž Voděradském pozuostalými od nás nařízený všecky majestáty, zápisy, smlouvy, trhy, vklady a jiné spravedlnosti na statek malešovský a syonský, též na ves Vitice a les za vsí Žandovem ležící se vztahující v moc naší uvedli a všecky závady z již oznámených statkuov, jestli by jaké před propadením téhož statku na nich vzdělány byly, svedli a v těch nás, kdyžby se ty koli našly, tíž poručníci anebo synové Voděradského, kdyby k lethuom přišli, zastoupiti povinni byli. Druhé, aby nám k obzvláštním a pilným potřebám našim třinácti tisíc kop grošuov českých puojčili a ty konečně na den svatě Lucie nejprve příští k dskám zemským zouplna položili pod pokoutou, jestliby se tomu dosti nestalo, abychom se my, jakožto král český mocí svou ve všecky ty týmž synuom po něm Jiříkovi Voděradském pozuostalým od nás z milosti postoupený a zanechaný statky uvázati a je k užítku našemu, jakžby se nám zdálo a vidělo obrátiti mohli. Však když nám táž summa, totiž třinácte tisíc kop grošuov českých na den sv. Lucie výš jmenovaný ke dskám zemským zouplna položena a vyčtena bude, tu my týmž synuom Voděradského dostatečně na statku Malešovském a všem jeho příslušenstvím zápisem deskami zemskými zjistiti ráčíme tak a na ten způsob, že jim každého polouletí ouroky z té summy vzešlé vedle nového nařízení platiti a k tomu každého roku za summu hlavní jeden tisíc kop grošuov českých dáti a vyplniti máme pod pokoutou uvázání se v týž statek Malešovský jedním komorníkem pražským od desk zemských. Třetí: dluhy všecky a všelijaké, kterýmiž Jiřík Voděradský lidem povinen byl, i ten tisíc tolaruov neb kop míšenských, který se nadepsanému Janovi Libenickému za ves Vitice dodati má, též i peníze sirotčí, což by se toho našlo, že jich sobě přijal, zvláště při těch statcích, kterých sme sobě zanechati ráčili, oni poručníci aneb synové po něm pozuostalí bez zadržování zaplatiti mají a povinni jsou. Však proti tomu zase všech dluhuov jemu někdy Jiříkovi Voděradskému povinných, i peněz, co se jich na těch statcích krom Malešova, Syonu a vsi Vitice v tom času, jakž tíž statkové v opatrování našem a stavuov byli, nachovalo (!), i také, což jich lidé poddaní na těch statcích, kterých sme sobě nechati ráčili, jemu někdy Jiříkovi Voděradskému dlužni byli, z milosti naší císařské jim sme pustiti a zanechati ráčili. Čtvrté, tíž synové Jiříka Voděradského aneb poručníci na místě jejich povinni jsou a budou pět tisíc kop grošuov českých Anně z Dobřenic, manželce téhož někdy Jiříka Voděradského, <a budoucím jejím> jakožto dluhu jí od muože jejího podle přiznání jeho povinného dostatečně <s polouletní vejповědí> na tom na všem statku jim postoupeným deskami zemskými zjistiti. A jakož také dcery tři nevdané a let nemající po často jmenovaném Jiříkovi Voděradském pozuostávají, ty bratři Voděradští

aneb poručníci jejich, kdyby která z nich k vdání přišla, týmž věnem a vejpravou z statkuov těch, kteréž sme jim navrátiti ráčili, vybytí, jako i otec jejich nejstarší dceru svou a sestru jich vybyl, mají a povinni jsou. [[Však co se vsi zápisných od panství Kolínského, Solopysk a Malenovic dotýče, ty v týchž summách, které na nich otec jich pořádně zapsané jměl, dotud, dokudžby k vejplatě nepřišly, držeti budou moci, než kdyby k vejplatě přišly, přijmouce summu svou budou nám jich povinni postoupiti beze všech souduov a odporností.]] Strany pak vsi Hodkovic, k které se Zikmund Vrábský právo jmíti praví, to nejvyšší ouředníci a soudcové zemští při nejprvnějším soudu zemském vyhledají, on-li Vrábský, či synové Jiříka Voděradského k též vsi právo a spravedlnost jmají, a kdo jí v držení zuostati má, a což tuto tímto listem naším císařským vyměřeno jest, to všecko má stálé a pevně bejtí beze všeho přerušení, podle čehož my poroučíme ouředníkuom menším desk zemských nynějším i budoucím: kdyžby synové často psaného Jiříka Voděradského neb na místě jejich poručníci ke dskám zemským přišli a když o to relací ke dskám zemským z sněmu obecního zemského, poněvadž se tu také dílu statku zemi[?] náležitého dotejče, učiněna bude, abyste jim tento list náš vedle pořádku do týchž desk zemských vložití a vepsati dali. Na tom jistú a konečnú vuoli naši císařskou naplníte jináč nečiníc. Tomu na svědomí pečeť naši císařskou k tomuto listu sme přivěsiti rozkázali. Jenž jest dán na Hradě našem pražském v sobotu po svatým Medardu létha od Narození syna Božího tisícého pětistého osmdesátého prvního a království našich římského šestého, uherského devátého a českého též šestého.

Rudolf etc. mp.

Ad mandatum domini electi imperatoris proprium

M. Nosticz mp.

J. Banno mp.

Wratisslaus a Pernestan,
serenissimi regis Boemiae cancellarius mp.
Humprecht Cziernin z Chudenic mp.

Na rubu: Přepis majestátu od jeho milosti císařské daného paní Anně Voděradské z Dobřenic, jakožto poručníci od jeho milosti císařské zřízené nad sirotky a statkem po někdy panu Jiříkovi Voděradském zůstalým [[a zase navraceným]]

Na přední straně: 2. fol. 78 A^o 81.

Obnovený majestát synu někdy Jiříka Voděradského /./ za příčinou korektury, ut ad margines a přetrhnutí při zavírce některých řádkův, vše podle rátslágů J.M.C. 19. dne Decembris anno 83. přednesené. Exp. Coll.

Opis pap. 4 fol. čes. sign. SM: W 140/1.

REJSTRÍK DLUŽNÍKŮ BERNĚ Z ROKU 1579

Jiří Úlovec

Berní rejstříky - a zvláště rejstříky ze 16. a počátku 17. století - jsou řazeny k nejvýznamnějším pramenům umožňujícím nám poznání společenských a hospodářských (zejména pak finančních) poměrů tehdejší společnosti v Českém království. Z tohoto důvodu byla věnována dochovaným rejstříkům náležitá pozornost již staršími badateli. Dnes je proto možné říci, že všechny naše rejstříky ze 16. a počátku 17. století jsou poměrně dobře známy. Postupně byly vydány rejstříky z let 1544, 1557, 1567, 1603, 1615 a 1620,¹⁾ fragmenty rejstříků z let 1523 a 1529 byly zpracovány alespoň sumárně.²⁾ Z uvedeného přehledu vysvítá, že s největší pravděpodobností již nelze očekávat nalezení dosud neznámých pramenů tohoto druhu.

Přesto se v našich archivech stále ještě nalézá několik zlomků berních rejstříků, které doposud sice ještě nebyly publikovány, jejich význam je však nepominutelný. Nejvýznamnější z nich je zřejmě rejstřík dlužníků zemské berně za rok 1579, uchovávaný ve Státním oblastním archivu v Třeboni,³⁾ kterému je věnována následující stať.

* * * * *

Přelom sedmdesátých a osmdesátých let 16. století byl v dějinách tehdejší habsburské monarchie velmi složitý. Těžká situace hospodářská, projevující se především ve stále větší zadluženosti dvora, byla ještě umocněna vyhocenou politickou a vojenskou situací na jižní hranici, v Uhrách. Válečné nebezpečí v souvislosti s tureckým postupem vyvolávalo již dlouhá desetiletí silný tlak na výdaje na zajištění obrany této části státu. Není proto divu, že každý zemský sněm v Českém království jakožto jedné z nejvýznamnějších součástí habsburské monarchie se převážnou většinu času zabýval otázkami zemské berně a financí vůbec. Nejinak tomu bylo i na sněmu roku 1579.⁴⁾

1) Václav Pešák, Berní rejstříky z roku 1544 a 1620. Praha 1953; Otto Placht, Odhad majetku stavů Království českého z r. 1557. Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-filologická, č. IV, Praha 1947; Josef Kollmann, Berní rejstříky a berně roku 1567. Sborník archivních prací 13, 1963, s. 169 - 246; František Marat, Soupis poplatnictva 14 krajův království Českého z roku 1603. Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná, ročník 1898, Praha 1899, č. I; August Sedláček, Rozvržení sbírek a berní r. 1615. Abhandlungen der königl. böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften vom Jahre 1869, Prag 1870.

2) Jan Heřman, Zemské berní rejstříky z l. 1523 a 1529. (Příspěvek k vývoji společenského rozvrstvení české šlechty v první polovině 16. stol.). ČsČH 10, 1962, s. 248 - 257.

3) Státní oblastní archiv v Třeboni - Historica, i. č. 4790.

4) Následující údaje byly převzaty z edice Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. Svazek 5, léta 1577 až 1580, Praha 1877. Sněm z roku 1579 je pojednán na s. 321 až 641.

Složité jednání o svolání sněmu započala již v lednu, kdy bylo definitivně rozhodnuto o jeho konání. Důvodem byla především potřeba finančních prostředků na pokrytí válečných výdajů (ochrana jižní hranice, výstavba a udržování pevností, příprava vojenského tažení atd.) a na umoření dluhu císařského dvora. Zemský sněm byl nakonec slavnostně otevřen 9. února a trval až do 14. dubna roku 1579.

Jak již řečeno, jedním z nejdůležitějších bodů, které na něm stavové projednávali, byla otázka zemské berně. V závěrečném usnesení bylo nakonec rozhodnuto, že zemská berně bude vybírána jako obvykle ve dvou termínech, totiž na svatého Víta (tedy 15. června) a na svátek Všech svatých (1. listopadu).

K vybírání berně byli zvoleni tři nejvyšší berníci za všechny tři stavy: pan Čeněk Mičan z Klinštejna a z Roztok na Kamenici, purkrabí Pražského hradu, za stav panský, pan Vilém Malovec starší z Malovic, místopisár Království, za stav rytířský, a Daniel Švik z Nového Města pražského za stav měšťský. V krajích byli pověřeni berními záležitostmi berníci krajští, zvolení sněmy jednotlivých krajů.

Vlastní berně se skládala především z berně z nemovitého i movitého majetku, dále z berně domovní (20 českých grošů z každého poddanského domu, 1 kopa českých grošů z panských domů ve městech, 15 českých grošů z farních budov) a z berně židovské (1,5 kopy českých grošů za osobu ve stáří nad 20 let, 45 českých grošů za osobu ve věkovém rozmezí 10 až 20 let). Průběh vybírání berně není bohužel podrobněji znám. Z dochovaného sumáře dlužníků berně však lze soudit, že byl obdobný jako v dřívějších případech, tzn. dosti velká část poplatníků celou berní (nebo její určitou část) nezaplatila.

Soupis dlužníků byl zpracován pravděpodobně účtárnou české komory. Ze souvislosti vyplývá, že vznikl po 1. listopadu, avšak ještě před 28. prosincem roku 1579.⁵⁾ Sestává ze čtyřiatřiceti dvojlistů většího formátu A4, psán je gotickou minuskulou. Celý ho vypracoval jeden písař, který ho rozčlenil - zřejmě obdobně jako vlastní nedochovaný berní rejstřík - podle krajů. Uvnitř každého kraje zachovává rozdělení v pořadí stav panský, rytířský, měšťský, za ním následují církevní statky a na závěr jsou zařazeny majetky svobodnické. Jelikož dluhy berně z majetku byly zapisovány podle krajů, některé osoby se v soupisu vyskytují až několikrát, podle toho, zdali dlužily berní za majetek nalézající se v několika krajích.

Na rozdíl od jiných soupisů stavů z téže doby (například tituláře české šlechty z let 1534, 1556, 1567, 1572 a 1589 a další obdobné materiály) do něho byly zahrnuty i ženy. Je to konec konců samozřejmé, neboť se jednalo o vybírání zemské berně a v tomto případě byly ženy postaveny na roveň mužů. Téměř každá osoba je v soupisu uvedena - až na několik výjimek - celým jménem včetně predikátu, v některých případech i s úplnou titulaturou včetně názvu úřadu, který zastávala. Za jménem poté následuje vlastní sdělení, čeho se dluh týká. Autor soupisu poctivě rozlišil, zdali dluh tvoří nedoplatek z poddaných, z far nebo "ze židů", a dále rovněž to, jestli se jedná o nedoplatek prvního či druhého berního termínu (uvedeno jako "z lidí prvního termínu", případně "z lidí druhého termínu"), nebo zdali jde o dluh za termíny oba ("z lidí obou dílů").

Soupis nebyl vyhotoven pouze k jednorázové potřebě; úředníci české komory

5) Vyplývá z data 28. prosince, kdy dlužnou berní splatil Zikmund Zápský ze Záp (viz příloha, pozn. 218). Toto datum si písař poznamenal přímo do soupisu.

s ním průběžně pracovali. Svědčí o tom množství škrťů, znamenajících v několika případech prokazatelně zaplacení berně dlužníkem, což dokumentují poznámky při kraji zápisu či pod ním (litera "d" ve významu "dal"). Zřejmě z toho důvodu k soupisu nebyl vyhotoven sumář dluhů za jednotlivé kraje a celkový sumář za Království.

Zbývá vysvětlit, jak se soupis ocitl v archivu v Třeboni. Nejpravděpodobněji se tam dostal současně s dalšími písemnostmi obdobného charakteru za Viléma z Rožmberka, který od roku 1570 až do své smrti 31. srpna 1592 zastával významnou funkci nejvyššího purkrabí Království českého.⁶⁾

Soupis podává sice neúplný, i přesto však velmi zajímavý pohled na část české společnosti roku 1579. Zachycuje téměř šest set jmen příslušníků šlechtických rodů panského a rytířského stavu, uvádí jména představených klášterů a několika desítek svobodníků. Jeho význam si uvědomil již A. Sedláček, který množství údajů z něho publikoval v rámci jeho stěžejního díla věnovaného českým hradům, zámkům a tvrzím. Tento pramen se v jeho díle však velmi těžko identifikuje, neboť ve většině případů je uveden pod citací "Arch. třeboň.", pouze několikrát je zmíněn přímo jménem jako "Berní rejstříky v archivu Třeboň". Od té doby však nebyl prakticky využíván. Přitom má poměrně velký význam. Významně doplňuje oba naše tituláře z let 1572 a 1589, neboť alespoň zčásti zaplňuje sedmnáctiletou mezeru mezi jejich vydáními.

Největší význam má soupis nepopíratelně pro práce zaměřené regionálně, tzn. především na dějiny míst, případně pro šlechtickou genealogii. Jeho cena totiž nespočívá ani tak v souhrnné informaci, neboť samozřejmě nepostihuje stavovskou obec jako celek, jako v informacích o konkrétních osobách a místech. Již nyní je možné říci, že jeho text upozorňuje na několik desítek lokalit, v nichž zřejmě existovala panská sídla (tvrze), která dosud nejsou evidována. V některých případech se setkáváme se zajímavými určeními šlechtických statků se sídly, kterými byly např. mlýny (Vrhavěč, Životice). Významná je rovněž informace o literátském bratrstvu v Rakovníku, dosud nezhodnocené jsou rovněž záznamy o odvodu daně ze židovského obyvatelstva; obdobných údajů však soupis obsahuje ještě více. Zhodnocení soupisu dlužníků zemské berně tak bude možné až po dalším hlubším studiu v souvislosti s regionálními či místními dějinami.

Poznámka:

Text soupisu byl důsledně transliterován, výjimky byly učiněny pouze ve psaní malých a velkých písmen a v dělení slov. Pro lepší názornost byly dlužné částky odděleny od jmen dlužníků pomíčkou. Druh dlužné částky je uveden buďto celým slovem či souslovím (druhý díl, oba díly apod.), ve většině případů však pouze zkratkou (oba dí, druhý dí, dd).

Ve vysvětlivkách je uveden tvar jména dlužníka v dnes obvykle používaném znění. V nutných případech bylo jméno doplněno o chybějící náležitosti (rodové jméno, predikát). Jednotlivá místa jsou určena podle statistického lexikonu z roku 1992 (Statistický lexikon obcí České republiky 1992, podle správního rozdělení k 31. prosinci 1992 a výsledků sčítání lidu, domů a bytů ke 3. březnu 1991. Vydal Český statistický úřad a ministerstvo vnitra České republiky, Praha 1994). V případě, že místo se přes veškerou snahu určit nepodařilo, nebo se jedná o určení přibližné, je tak uvedeno v závorce za jeho jménem.

6) Viz Dílo Františka Palackého, svazek první, Praha 1941, s. 369 a 371.

Dluhowe pozustali bernie leta C lxxviii swolenee prwnijho y druheho dijl.

fol 2r.

*Boleslawsky krag
Staw pansky*

Hendrych z Wartmberka a na Kamenicy a Zwiyrzeticzych,¹⁾ diedicžny ssenk Kralowstwij Cziškeho - z lidij druhey dijl 33 [kopy] 10 [gr.], z ffary 15 [gr.]; zápis mrežován

Krystoff Krzineczky z Ronowa a na Lauczienij²⁾ - z lidij dd 8 [kop] 20 [gr.]

Bohuslaw Krzineczky z Ronowa a na Dieteniczych³⁾ - z lidij dru. d. 14 [kop] 40 [gr.], z ffar 30 [gr.], z domu w Starem M. Praz. 30 [gr.]; zápis mrežován

Hendrych Khurczpach z Trachumburku, z Milczie na Ronowie a Lembercze⁴⁾ - z lidij dru. d. 50 [kop] 10 [gr.]

Joachym Nowohradsky z Kolowrath a na Kossatkach,⁵⁾ Gehomi^{oti} czysarszky radda a purgkrabie Karlssteynsky, y na mistie pani Anny Bezdruczicke z Kolowrath, manzielky swe - z lidij dd 17 [kop], z ffary 15 [gr.]; zápis mrežován

fol. 2v.

Martin Maminger z Lokhu a na Horomierziczych, Gehomi^{oti} czysarszky heytman na Brandeyse⁶⁾ - z lidij na temž panstwij dd 38 [kop] 20 [gr.], z ffar 45 [gr.]

Kryzelda Berkowa z Lobkowicz a na Laukowczy nad Gizerau⁷⁾ - z lidij dd 9 [kop] 50 [gr.]

Girzij z Lobkowicz a na Mielnijcze a Libochowiczich,⁸⁾ czysarze Rzymskeho Gehomi^{oti} radda a komornijk - z lidij dd 10 [kop]

Jaroslav Smirziczky z Smirzicz a na Kostelczy nad Czierneymi lesy,⁹⁾ czysarze Rzymskeho Gehomi^{oti} radda a dworu marssalek w Kralowstwij Cziškem - z lidij syrotka streycze sweho na panstwij Semilskem a Nawarowskem dd 29 [kop] 10 [gr.], z ffary 15 [gr.]; zápis mrežován

1) Jindřich z Vartenberka a na Kamenici (dnes Česká Kamenice, okr. Děčín) a na Zvířetích (okr. Mladá Boleslav).

2) Kryštof Křínecký z Ronova a na Loučeni (okr. Nymburk).

3) Bohuslav Křínecký z Ronova a na Dětenicích (okr. Jičín).

4) Jindřich Kurzbach z Trachenburka a z Miliče na Ronově (k. ú. Stvolínky, okr. Česká Lípa) a na Lemberce (k. ú. Lvová, část obce Jablonné v Podještědí, okr. Česká Lípa; srovnej pozn. 508).

5) Jáchym Novohradský z Kolovrat a na Košátkách (okr. Mladá Boleslav), manželka Anna, rozená z Bezdruzic.

6) Martin Maminger z Lokhu a na Horoměřicích (okr. Praha - západ), hejtman panství Brandýs nad Labem (část obce Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, okr. Praha - východ).

7) Grizelda Berková z Lobkowicz a na Loukovci (okr. Mladá Boleslav).

8) Jiří z Lobkowicz a na Mělnice (okr. Mělník) a Libochovicích (okr. Litoměřice).

9) Jaroslav Smirčický ze Smiřic a na Kostelci nad Černými Lesy (okr. Kolín), poručník Zikmunda Smiřického ze Smiřic na Návarově (část obce Zlatá Olešnice, okr. Jablonec nad Nisou) a na Semilech (okr. Semily).

Joachym Vrlych z Roznffeldu, heytman na Reychnbercze - z lidij na panstwi Frydlantskem a Reychnberskem¹⁰⁾ dd 301 [kopa] 50 [gr.]

Karel z Bibrssteyna a na Diewinie, Gehomilosti czysarszky radda a plnomoczny heytman Knijzietcztwij Welikeho Hlohowa¹¹⁾ - z lidij dd 25 [kop], z manuow 2 [kopy] 40 [gr.], z ffary 15 [gr.]

fol. 3r.

Martin Winter z Winteru, wrzednik na Dubu a Frydssteynie¹²⁾ z lidij pana geho dd 149 [kop] (kaňka) [gr.], z ffar 45 [gr.]; zápis mrežován

Krystoff Prog z Melnicz a na Zasedcze, heytman na Podiebradech¹³⁾ - z lidij k temuž panstwij naležiteych dd 29 [kop] 10 [gr.], z ffar 45 [gr.]

Staw rytijrzskey

Adam Bzensky z Prorubie a na Nymierziczych¹⁴⁾ - z lidij dd 5 [kop] 30 [gr.]

Frydrych Rodwicz z Frydrstorffu a na Swoykowie¹⁵⁾ - z lidij dd 2 [kopy]

Gindrzych Hradeczky z Bukowna a w Beznie¹⁶⁾ - z lidij dd 1 [kopa] 10 [gr.]; zápis mrežován

Gindrzych Grysl z Gryslau a na Maczkowie¹⁷⁾ - z lidij dd 1 [kopa] 50 [gr.]

Jan Chlum z Chlumu a na Augezdczych¹⁸⁾ - z lidij dd 9 [kop] 10 [gr.]; zápis mrežován

Jan, a Adam a Girzik bratrzij vlastnij z Kygowa na Albrechticzych a Battlstorffu¹⁹⁾ - z lidij dd 13 [kop] 10 [gr.]

fol. 3v.

Jan starssij Haugwicz z Biskupicz a na Malobratriczych²⁰⁾ - z lidij dd 1 [kopa] 20 [gr.]

Jaroslav Kostomlatsky z Wrzesowicz a na Sowieniczich²¹⁾ - dd 2 [kopy]

Jan Rozenhagen z Yanowicz a na Krzinowiczich²²⁾ - z lidij dd 2 [kopy] 30 [gr.]; zápis mrežován

10) Jáchym Urleich z Rosenfeldu, hejtman panství Liberec (okr. Liberec) a Frýdlant (okr. Liberec).

11) Karel z Bibrštejna a na Děvíně (k. ú. Hamr na Jezeře, okr. Česká Lípa).

12) Martin Winter z Winteru, úředník na panstvích Český Dub (okr. Liberec) a Frýdštejn (okr. Jablonec nad Nisou), patřících Janovi z Oppersdorfu.

13) Kryštof Prog z Mělnice a na Zásadce (část obce Boseň, okr. Mladá Boleslav), hejtman na Poděbradech (okr. Nymburk).

14) Adam Bzenský z Prorubě a na Niměřicích (okr. Mladá Boleslav).

15) Friedrich Rodwitz z Friedersdorfu a na Svojkově (okr. Česká Lípa).

16) Jindřich Hradecký z Bukovna a v Bezně (okr. Mladá Boleslav).

17) Jindřich Grysl z Gryslau a na Mackově (část obce Samšina, okr. Jičín).

18) Jan Chlum z Chlumu a na Ujezdčích (původně Velký a Malý Újezdec, dnes Újezdec, část obce Smilovice, okr. Mladá Boleslav).

19) Jan, Adam a Jiřík, vlastní bratři Kyjové z Kyjova na Albrechticích (část obce Pěnčín, okr. Liberec) a Batlštorfu (neurčeno).

20) Jan starší Haugvic z Biskupic a na Malobratřicích (část obce Kněžmost, okr. Mladá Boleslav).

21) Jaroslav Kostomlatský z Vřesovic a na Sovenicích (část obce Chocnějovice, okr. Mladá Boleslav; srovnej pozn. 537).

22) Jan Rozenhagen (Roznhán) z Janovic a na Křinovicích (dnes Chocnějovice, okr. Mladá

Jan starší Wlk z Kwijtkowa a w Nemysłowiczach²³) - dd 1 [kopa] 40 [gr.]
 Katerzina Klusakowa z Rzehnic a na Radowesnicach²⁴) - dd 20 [gr.]
 Markwarth a Girzij bratřij vlastnij Wanczurowe z Rzehnic a na Studencze²⁵) -
 z lidij swych dd 8 [kop]; zápis mrežován
 Markwart Wanczura z Rzehnic a na Studencze - z lidij syrotczich po Frydrychowi
 Wanczurowj na statku Krneczkem a Soleczkem²⁶) dd 11 [kop] 30 [gr.];
 zápis mrežován
 Mikulass Samssinsky z Samssiny a na Kurowodiczych²⁷) - z lidij dd 1 [kopa] 50
 [gr.]
 Petr Ssanowecz z Ssanowa a na Welkych Wobrubech²⁸) - z lidij dd 2 [kopy] 10
 [gr.]
 Raczlaw Zaluziansky z Zaluzian a na Wyscze²⁹) - z lidij dd 1 [kopa] 30 [gr.];
 zápis mrežován

fol. 4r.

Ssebestyan Fforsst z Fforsstu a na Budikowie³⁰) - z lidij dd 1 [kopa] 20 [gr.]; zápis
 mrežován
 Waczlaw Czetensky z Czetnie a na Ledczych³¹) - z lidij dd 3 [kopy]
 Wylem Berzkowsky z Ssebirzowa a na Berzkowiczach a Bechlinie³²) - z lidij sy-
 rotczich nebožtika Raczlawa Berzkowskyho dd 1 [kopa] 30 [gr.], z ffary 15
 [gr.]
 Waczlaw Bijrka z Nasylij a na Domausyczych³³) - z lidij dd 6 [kop] 10 [gr.]; zápis
 mrežován
 Zykmund Wanczura z Rzehnic a na Prziworach³⁴) - z lidij dd 5 [kop] 40 [gr.]
 Purgmistr a radda miasta Nymburgka na Labij³⁵) - z lidij k zadussij gegich toliko
 druhey dijl 50 [gr.]

fol. 4v.

H r a d e c k y

Boleslav).
 23) Jan starší Wlk z Kwítkova a v Nemyslovicích (okr. Mladá Boleslav).
 24) Kateřina Klusáková z Rehnic a na Radovesnicích (dnes Radovesnice II, okr. Kolín).
 25) Markwart a Jiří, vlastní bratři Vančurové z Rehnic a na Studence (část obce Bakov nad
 Jizerou, okr. Mladá Boleslav).
 26) Markwart Vančura z Řehnic a na Studence (část obce Bakov nad Jizerou, okr. Mladá
 Boleslav), poručník Jana Vančury z Řehnic a statků Krnsko (okr. Mladá Boleslav) a Solec (část obce
 Kněžmost, okr. Mladá Boleslav) po Friedrichovi Vančurovi z Řehnic.
 27) Mikuláš Samšínský ze Samšiny a na Kurovodících (část obce Mnichovo Hradiště, okr. Mladá
 Boleslav).
 28) Petr Šanovec ze Šanova a na Velkých Obrubech (dnes Obruby, okr. Mladá Boleslav).
 29) Radslav Zalužanský ze Zalužan a na Visce (část obce Březovice, okr. Mladá Boleslav).
 30) Sebastián Forst z Forstu a na Budíkově (zřejmě Budíkov, část obce Všelibice, okr. Liberec).
 31) Václav Cetenský z Cetně a na Ledcích (okr. Mladá Boleslav).
 32) Vilém Beřkovský ze Šebířova a na Beřkovicích (dnes Dolní Beřkovice, okr. Mělník)
 a Bechlíně (okr. Litoměřice), poručník majetku po Radslavovi Beřkovském ze Šebířova.
 33) Václav Bírka z Násilě a na Domousicích (dnes Domousnice, okr. Mladá Boleslav).
 34) Zikmund Vančura z Rehnic a na Přivorách (původně Dolní Přivory, dnes Přivory, část obce
 Všetaty, okr. Mělník).
 35) Nymburk (okr. Nymburk).

Staw p a n s k y

Jan z Vgezdcze a z Kunicz a na Kamenicy³⁶) - z lidij obau dijluw 2 [kopy] 40 [gr.]
 Waczlaw Rychnowsky z Rychnowa a na Koczlirzowie³⁷) - z lidij dru. d. 10 [kop],
 z ffary 15 [gr.]
 Karel Ziampach z Potnssteyna a na Przewalczych³⁸) - z lidij obau d. 10 [kop]
 Jan Helebrant Liczek z Rysumburku a na Boruhradku y na mistie bratřij swych³⁹)
 - z lidij dd 8 [kop] 40 [gr.]
 Jan mladší z Waldssteyna a na Chotiessiczych⁴⁰) - z lidij obau di. 10 [kop]
 Jan z Waldssteyna a na Kyssperku⁴¹) - z lidij dd 13 [kop] 20 [gr.] z ffar 45 [gr.]
 Anna z Rederu a na Sobcziczych⁴²) - z lidij obau diluw 7 [kop] 20 [gr.]
 Kasspar Wolsky ze Zwole, vrzednijk na Cziasztołowiczach, na Tyniszi⁴³) - z lidij
 pana gehu dd 47 [kop] 20 [gr.], z ffar 45 [gr.]

fol. 5r.

Jaroslav Smirziczky z Smirzicz a na Kostelczy nad Czjerneymi lesy - z lidij sy-
 rotczich na panstwij Semilskem a Nawarowskym⁴⁴) dd 100 [kop] 40 [gr.],
 z ffar 1 [kopa]; zápis mrežován
 Lukreczya Krzineczka z Yandorffu na Dieteniczych a Drzeweniczy⁴⁵) - z lidij dd 10
 [kop] 30 [gr.]; zápis mrežován
 Krystoff Prog z Welmicz a na Zasedcze, Gehomilosti czysarzsky hejtmán na Podie-
 bradech⁴⁶) - z lidij dd 28 [kop] 30 [gr.], z ffar 45 [gr.]

Staw rytijrzs k y

Adam Slatinsky z Hostowicz a na Prasku⁴⁷) - z lidij obau dijluw 6 [kop]
 Adam Karlik z Nezeticz a na Bilsku⁴⁸) - z lidij dd 8 [kop]
 Adam Bukowsky z Hustirzan a na Ziampachu⁴⁹) - z lidij dd 23 [kop] 10 [gr.],
 z ffary 15 [gr.]; zápis mrežován

36) Jan z Újezdce a z Kunic a na Kamenici (část obce Konecchlumí, okr. Jičín).
 37) Václav Rychnovský z Rychnowa a na Koclířově (dnes Kocleřov, část obce Vítězná, okr.
 Trutnov).
 38) Karel Žampach z Potštejna a na Přestavlcích (část obce Borovnice, okr. Rychnov nad
 Kněžnou).
 39) Jan Helebrant Liczek z Ryzmburka a na Boruhrádku (okr. Rychnov nad Kněžnou).
 40) Jan mladší z Valdštejna a na Chotěšicích (okr. Nymburk).
 41) Jan z Valdštejna a na Kysperku (dnes Letohrad, okr. Ústí nad Orlicí).
 42) Anna z Rederu a na Sobčicích (okr. Jičín), poprvé provdaná Hasištejnská z Lobkovic, podruhé
 za Zdeňka z Valdštejna, od něhož Sobčice roku 1577 koupila.
 43) Kašpar Zvolský ze Zwole, úředník na Častolovicích (okr. Rychnov nad Kněžnou) a na Týništi
 (dnes Týniště nad Orlicí, okr. Rychnov nad Kněžnou). Obě panství tehdy patřila bratrům Janovi,
 Vilémovi a Jiřímu z Oppersdortu.
 44) Jaroslav Smiřický ze Smiřic a na Kostelci nad Černými Lesy (okr. Kolín), poručník Zikmunda
 Smiřického ze Smiřic na Návarově (část obce Zlatá Olešnice, okr. Jablonec nad Nisou) a na Semilech
 (okr. Semily).
 45) Lukrécie Křinecká z Jandorfu na Dětenicích (okr. Jičín) a Dřevěnici (okr. Jičín).
 46) Krystof Prog z Mělnice a na Zásadce (část obce Boseň, okr. Mladá Boleslav), hejtmán na
 Poděbradech (okr. Nymburk).
 47) Adam Slatinský z Hostovic a na Prasku (dnes Prasek, okr. Hradec Králové).
 48) Adam Karlik z Nežetic a na Bilsku (dnes Bílsko u Hořic, okr. Jičín).
 49) Adam Bukovský z Hustřan a na Ziampachu (okr. Ústí nad Orlicí).

Adam Kamenický z Witiniowsy a na Luzianech⁵⁰) - z lidij dd 1 [kopa] 20 [gr.]

fol. 5v.

Anna Tieminowa z Bydžina a na Malem Trzebessowie - z lidij syrotczich po niekdy Baworowj Chwalkowskym⁵¹) dd 3 [kopy] 30 [gr.]

Alžběta Krupa z Zabiedowicz a na Wesczy⁵²) - z lidij dd 1 [kopa] 30 [gr.]

Benyamín Tamchyna z Daubrawicze a na Tossowie⁵³) - z lidij dd 5 [kop] 10 [gr.]; zápis mrežován

Bohuslaw Dobrzensky z Dobrzenicz a na Gencziowie Lhotie⁵⁴) - z lidij dd 1 [kopa] 10 [gr.]

Bohuslaw Slansky z Daubrawicze a w Czierny⁵⁵) - z lidij dd 2 [kopy] 40 [gr.]

Bernarth Dobrzensky z Dobrzenicz a na Swinarzich⁵⁶) - z lidij dd 2 [kopy] 40 [gr.]

Frydrych Rodowsky z Hustirzan a na Welichowkach⁵⁷) - z lidij dd 1 [kopa] 10 [gr.]; zápis mrežován

Girzik Kopydlansky z Kopydlna a na Cziernijnie⁵⁸) - dd 1 [kopa] 40 [gr.]

Girzik mladšij Dobrzensky z Dobrzenicz a na Barchowie⁵⁹) - z lidij dd 4 [kopy] 50 [gr.]

Girzik staršij Dobrzensky z Dobrzenicz a na Mizkolezych⁶⁰) - z lidij obau dilu 2 [kopy] 40 [gr.]

Girzik staršij Wogiczky z Nowewsy na Wogicznych⁶¹) - dd 1 [kopa] 45 [gr.]

Getrich Lipansky z Lipan a na Weselij⁶²) - z lidij dd 2 [kopy] 20 [gr.]

fol. 6r.

Girzik Kamenec z Kamena na Geseniczy⁶³) - dd 50 [gr.]

Girzik Sskornicze ginak Balbin z Worliczne w Miestie Hradczy nad Labem⁶⁴) - z lidij dd 2 [kopy] 10 [gr.]

Girzik Lukaweczky z Lukawicze a na Postolowie⁶⁵) - z lidij dd 1 [kopa] 10 [gr.]

50) Adam Kamenický z Vitiněvsí a na Lužanech (okr. Jičín).

51) Anna Těminová z Bydžina a na Malém Třebešově (část obce Velký Třebešov, okr. Náchod), poručnice statku po Bavorovi Chwalkovském z Hustířan.

52) Alžběta Krupá ze Zábědovic a na Vesci (neurčeno).

53) Benjamín Tamchyna z Doubravice a na Tošově (část obce Česká Meziříččí, okr. Rychnov nad Kněžnou).

54) Bohuslav Dobřenský z Dobřenic a na Jencově Lhotě (zaniklá ves v blízkosti dvora Lhotka u Lužce nad Cidlinou, okr. Hradec Králové).

55) Bohuslav Slánský z Doubravice a v Černé (dnes Malá Čermná, část obce Hronov, okr. Náchod).

56) Bernart Dobřenský z Dobřenic a na Svinarech (buďto část obce Hradec Králové, okr. Hradec Králové, nebo Vinary, okr. Hradec Králové).

57) Friedrich Rodovský z Hustířan a na Velichovkách (okr. Náchod).

58) Jiřík Kopidlanský z Kopydlna a na Černíně (část obce Lukavec u Hořic, okr. Jičín).

59) Jiřík mladší Dobřenský z Dobřenic a na Barchově (okr. Hradec Králové).

60) Jiřík starší Dobřenský z Dobřenic a na Mískolezích (dnes Mískolezy, část obce Chvalkovice, okr. Náchod).

61) Jiřík starší Vojický z Nové Vsi na Vojicích (okr. Jičín).

62) Jetřich Lipanský z Lipan a na Veselé (okr. Pardubice).

63) Jiřík Kamenec z Kamene na Jesenicí (dnes Velká Jesenice, okr. Náchod).

64) Jiřík Skornice neboli Balbin z Orličné v městě Hradci Králové (okr. Hradec Králové).

65) Jiřík Lukavský z Lukavice a na Postolově (zaniklá ves poblíž dvora Postolov u Újezda u Chocně, okr. Ústí nad Orlicí).

Gindrich Slansky z Daubrawicze a na Lubinie⁶⁶) - dd 50 [gr.]

Herzman Czetryz z Karžisse a na Ssaczlerzij y na mistie sester z Jandorffu⁶⁷) - z lidij dd 97 [kop] 10 [gr.], z ffar 1 [kopa] 30 [gr.]; zápis mrežován

Hendrych Kapaun z Woykowa a na Bieruniczkach⁶⁸) - z lidij dd 3 [kopy] 20 [gr.]; zápis mrežován

Herzman Kule z Chotcie a na Chotczij⁶⁹) - z lidij dd 6 [kop] 40 [gr.]

Barbora Kulowa z Vgezdcze a z Kunicz na Chotczij a Koneczchlumij - z lidij na statku Koneczchlumskym a Czisteczky⁷⁰) dd 21 [kopa] 50 [gr.], z ffar 30 [gr.]

Jan Witanowsky z Wlczkowicz a na Vhersku⁷¹) - z lidij dd 40 [gr.]

Jan Dobrzensky z Dobrzenicz na Dobrzenicznych⁷²) - z lidij dd 4 [kopy] 30 [gr.], z ffary 15 [gr.]

fol. 6v.

Jan Liticzky z Ssonowa a na Liticzy⁷³) - dd 1 [kopa] 30 [gr.]; zápis mrežován

Jan Sadowsky z Slaupna a na Sadowy⁷⁴) - dd 4 [kopy] 10 [gr.]

Jan Ssarowecz z Ssarowa a na Genikowicznych⁷⁵) - z lidij dd 3 [kopy] 40 [gr.]

Jan Kundrat Radeczky z Radcie a na Radczij⁷⁶) - z lidij dd 1 [kopa] 30 [gr.]

Jan Absolon z Ledsky a na Aucziniowicznych⁷⁷) - z lidij dd 6 [kop]

Jan Kadman z Kelcie a na Horzeniewsy⁷⁸) - dd 3 [kopy] 30 [gr.]

Jan Wogiczky z Nowewsy na Wogicznych⁷⁹) - z lidij dd 1 [kopa] 45 [gr.]

Jan staršij Sskopek z Bilych Otradowicz a na Petcze⁸⁰) - z lidij dd 54 [kopy] 40 [gr.], z ffary 15 [gr.]

Jan Czydlinsky z Sluh a na Czydlinie a Wikleczych⁸¹) - z lidij dd 7 [kop] 50 [gr.]

Jan Kapaun z Swoykowa a na Bartaussowie⁸²) - z lidij dd 1 [kopa] 30 [gr.]; zápis mrežován

Jan a Waczlaw bratři vlastnij Negedlij z Wysoke na Libczianech⁸³) - z lidij dd 13 [kop] 40 [gr.], z ffar 30 [gr.]

66) Jindřich Slánský z Doubravice a na Lubinie (neurčeno).

67) Heřman Cetryz z Karyše a na Začelí (okr. Trutnov), spolumajitel panství se sestrami Paulou, Kordanií, Eleonorou a Lukrécie z Jandorfu.

68) Jindřich Kapoun ze Svojkova a na Běruničkách (část obce Běrunice, okr. Nymburk).

69) Heřman Kule z Chotče a na Chotči (okr. Jičín).

70) Barbora Kulová z Ujezdce a z Kunic na Chotči (okr. Jičín) a na Konecchlumí (okr. Jičín) ze statků Konecchlumí a Cistá (okr. Semily).

71) Jan Vitanovský z Vlčkovice a na Uhersku (okr. Pardubice).

72) Jan Dobřenský z Dobřenic a na Dobřenicích (okr. Hradec Králové).

73) Jan Litický z Sonova a na Litici (dnes Litice, část obce Záchlumí, okr. Ústí nad Orlicí).

74) Jan Šadovský ze Sloupna a na Sadowé (okr. Hradec Králové).

75) Jan Šárovec ze Šárova a na Jeníkovicích (okr. Hradec Králové).

76) Jan Kundrát Radecký z Radče a na Radči (zaniklá vesnice v místech dvora Obora, k. ú. Obora, část obce Chomutice, okr. Jičín).

77) Jan Absolon z Ledské a na Uhřínovicích (část obce Voděraď, okr. Rychnov nad Kněžnou).

78) Jan Kadman z Kelče a na Hoříněvsí (okr. Hradec Králové).

79) Jan Vojický z Nové Vsi na Vojicích (okr. Jičín).

80) Jan starší Škopek z Bílých Otradovic a na Pecce (okr. Jičín).

81) Jan Čidlinský ze Sluh a na Čidlině (část obce Zeleznice, okr. Jičín) a Výklecích (dnes Velké Výkleky, část obce Běrunice, okr. Nymburk).

82) Jan Kapoun ze Svojkova a na Bartoušově (část obce Jičíněves, okr. Jičín).

83) Jan a Václav, vlastní bratři Nejedlí z Vysoké na Libčanech (okr. Hradec Králové).

Judyth Chwalkowska z Dohalic a na Chwalkowiczch⁸⁴) - z lidij obau dilu 11 [kop]

fol. 7r.

Katerzina Hamzowa z Nemossicz a na Przijnie⁸⁵) - z lidij dd 4 [kopy] 40 [gr.], z ffary 15 [gr.]; zápis mrežován

Katerzina Klusakowa z Rzehnicz a na Radowesniczych⁸⁶) - z lidij dd 6 [kop]

Mikulass Gistrbsky z Rysumburka⁸⁷) - dd 20 [gr.]

Mikulass z Bubna a na Liticzych⁸⁸) - z lidij dd 91 [kopa] 50 [gr.], z ffar 30 [gr.]

Mikulass Kassowsky z Augezdcze na Kassowczy⁸⁹) - z lidij dd 40 [gr.]; zápis mrežován

Petr Stranijk z Kopydlna a na Trzewaczij⁹⁰) - z lidij dd 13 [kop] 20 [gr.], z ffar 30 [gr.]; zápis mrežován

Pawel Czykan z Czierne a w Hostinnem⁹¹) - z lidij dd 4 [kopy] 20 [gr.]

Ssrank Bohdaneczky z Hodkowa a na Popowiczch⁹²) - z lidij dd 2 [kopy] 40 [gr.]; zápis mrežován

Waczlaw Karlik z Nezetich a na Holowausych⁹³) - z lidij dd 8 [kop] 20 [gr.]

Waczlaw Rodowsky z Hustirzan a na Libotowie⁹⁴) - z lidij obau dilu 5 [kop] 40 [gr.]

Wieniek Tamchyna z Daubrawicze⁹⁵) - z lidij oba. d 3 [kopy]

Wotijk Holowausky z Holowaus na Wobiedowiczch⁹⁶) - z lidij dd 1 [kopa] 30 [gr.]

fol. 7v.

Zykmund Kameniczky z Witiniewsy na Popowiczch⁹⁷) - z lidij dd 1 [kopa] 50 [gr.]

Zdyna Dobrzenska z Hustirzan a na Swinisstianech⁹⁸) - z lidij dd 9 [kop]

Purgmistr a radda miesta Hradcze nad Labem⁹⁹) - z lidij poddaneych obecznych a zadsussnich toliko dd 37 [kop] 10 [gr.]

Purgmistr a radda miesta Jaromierze¹⁰⁰) - z lidij k zadussij gich dd 7 [kop] 50 [gr.]; zápis mrežován

Purgmistr a radda miesta Dworu nad Labem¹⁰¹) - z lidij k zadussij gegich tež zahradnikuw a chalupnikuw na przedmiestij dd 19 [kop] 40 [gr.]

Purgmistr a radda miesta Gitzina nad Czydlinau¹⁰²) - z lidij gegich dd 14 [kop]; zápis mrežován

fol. 8r.

Chrudimsky

Stawpansky

Wratislav z Pernsteyna na Towacziowie, Prostiegowie a Lithomyssli, neywyžssij kancelirz Kralowstwij Czieszkeho, Gehomilosti czysarze Rzymsekeho teyna radda - z lidij na panstwij Lithomysslskem dd 346 [kop] 10 [gr.], z ffar 1 [kopa] 45 [gr.], z ziduw starych 12 [kop] a z lidij panie na panstwij Landsskraunskym a Landssperskym¹⁰³) 326 [kop] 40 [gr.], z ffar 2 [kopy] 30 [gr.]

Staw Rytijrsky

Adam Sstiny z Sstineho a na Teynczy¹⁰⁴) - z lidij dd 6 [kop] 40 [gr.]

Anyzka Bossinska z Malegowa a na Dobrzikowie¹⁰⁵) - z lidij syrotczich po Gindrzychowi Dobrzikowskym dd 9 [kop] 10 [gr.], tez z lidij po Janowi Bossinskym z Boziegowa manzielu gegim dd 1 [kopa] 10 [gr.]; zápis mrežován

Cztibor Kapoun z Swojkowa na Mikulowiczch¹⁰⁶) - z lidij obau di 40 [gr.]

Dawid Strzela z Rokycz a na Sstiepanowie¹⁰⁷) - z lidij obau diluw 4 [kopy] 40 [gr.]

fol. 8v.

Girzik z Gersstorffu na Swoysiczch¹⁰⁸) - z lidij dd 8 [kop] 30 [gr.]; zápis mrežován

Girzik Lukawsky z Lukawicze a na Postolowie¹⁰⁹) - z lidij dd 6 [kop]

Getrzych Lipansky z Lipan a na Weselij¹¹⁰) - dd 30 [gr.]

100) Jaroměř (okr. Náchod).

101) Dvůr Králové nad Labem (okr. Trutnov).

102) Jičín (okr. Jičín).

103) Vratislav z Pernštejna na Tovačově (okr. Přešov, Prostějově (okr. Prostějov) a Litomyšli (okr. Svitavy) z panství Litomyšl (okr. Svitavy), Lanškroun (okr. Ústí nad Orlicí) a Lanšperk (část obce Dolní Dobruč, okr. Ústí nad Orlicí).

104) Adam Štítný ze Štítného a na Týnci (dnes Hrochův Týnec, okr. Chrudim).

105) Anežka Bošínská z Malejova a na Dobříkově (okr. Ústí nad Orlicí), poručnice dětí a statku po jejím otci Jindřichovi Dobříkovském a po Janovi Bošínském z Bozejova, jejím manželovi.

106) Ctibor Kapoun ze Svojkova na Mikulovicích (okr. Pardubice).

107) David Štřela z Rokyc a na Štěpánově (část obce Přelouč, okr. Pardubice; srovnej pozn. 136).

108) Jiřík z Gersdorfu na Svojsicích (okr. Pardubice).

109) Jiřík Lukavský z Lukavice a na Postolově (zaniklá ves u dvora Postolov, k. ú. Újezd u Chocně, okr. Ústí nad Orlicí).

110) Jetřich Lipanský z Lipan a na Veselém (okr. Pardubice).

84) Judyta Chwalkovská z Dohalic a na Chwalkovicích (okr. Náchod), vdova po Jiříkovi Chwalkovském z Chwalkovic.

85) Kateřina Hamzová z Nemočic a na Přímě (dnes Dolní Přím, okr. Hradec Králové), vdova po Janovi mladším Hamzovi ze Zábědovic.

86) Kateřina Klusáková z Rehnic a na Radovesnicích (dnes Radovesnice II, okr. Kolín).

87) Mikuláš Jestřibský z Rýzmburku, držitel statku Trnava (část obce Boharyně, okr. Hradec Králové).

88) Mikuláš z Bubna a na Liticích (část obce Záchlumí, okr. Ústí nad Orlicí).

89) Mikuláš Kašovský z Ujezdce na Kašovci (dnes Kašov, část obce Kuks, okr. Trutnov).

90) Petr Stráňík z Kopydlna a na Střevači (okr. Jičín).

91) Pavel Cikán z Černé a v Hostinném (okr. Trutnov).

92) Šraňk Bohdanecský z Hodkova a na Popovicích (část obce Nechanice, okr. Hradec Králové).

93) Václav Karlík z Nežetic a na Holovousích (okr. Jičín).

94) Václav Rodovský z Hustířan a na Libotově (okr. Trutnov).

95) Věnek Tamchyna z Doubravice, roku 1572 držitel poplužního dvora v Přepychách u Opočna (okr. Rychnov nad Kněžnou).

96) Otík Holovouský z Holovous na Obědovicích (okr. Hradec Králové).

97) Zikmund Kamenický z Vitiněvsi na Popovicích (okr. Jičín).

98) Zdena Dobřenská z Hustířan a na Svinišťanech (část obce Dolany, okr. Náchod).

99) Hradec Králové (okr. Hradec Králové).

Gindržich Dobrzenský z Dobrzenicz a na Wale nad Labem¹¹¹) - z lidij dd 1 [kopa] 30 [gr.]
Jan starší Lukavský z Lukavice a na Zamrsku¹¹²) - z lidij dd 8 [kop] 30 [gr.]
Jan Stropín z Stropín a na Brlože¹¹³) - dd 2 [kopy]; zápis mrežován
Jan Příběk z Otoslawicz a na Brzeziowiczach¹¹⁴) - z lidij dd 5 [kop]
Mikuláš Biesskowecz z Biesskowicz a na Nasawrczych¹¹⁵) - z lidij obau dilu 7 [kop]
Mandalena Strzelowa z Gersstorffu na Cholticzach a Czrheniczach¹¹⁶) - z lidij na panstwij Cholticzkem dd 17 [kop] 40 [gr.], z ffarý 30 [gr.]
Maryana Robmhápowá z Sauticz a na Zagecziczach¹¹⁷) - z lidij dd 11 [kop] 30 [gr.]; zápis mrežován
Petr Hroch z Mezylesic a w Sstirzanech¹¹⁸) - z lidij 2 [kopy] 20 [gr.]

fol. 9r.

Smil Waczlaw Myška ze Zlunicz a na Nienkowiczach¹¹⁹) - z lidij dd 2 [kopy]; zápis mrežován
Waczlav Robmháp z Suche a na Sedczij¹²⁰) - z lidij dd 36 [kop] 20 [gr.], z ffar 30 [gr.]
Waczlav Talaczko z Gesstieticz a na Ziestoczach¹²¹) - z lidij dd 32 [kopy] 50 [gr.]
Waczlav Saska ginak Wogirz z Waczowicz a na Dubanech¹²²) - z lidij dd 1 [kopa] 20 [gr.]
Waczlav Yaworniczky z Yaworniku, wrzednij na Rychumburcze¹²³) - dd 10 [gr.]
Waczlav Ples Herzmanský z Slaupna a na Stolanech, Gehomi^{oti} czysarszky radda a kragecz¹²⁴) - z lidij dd 19 [kop]
Zdeniek Worelský z San a na Nienkowiczach¹²⁵) - z lidij dd 30 [gr.]
Zdeniek Dobrzenský z Dobrzenicz a na Sedranem Weselij¹²⁶) - dd 1 [kopa]; zápis mrežován
Purgmistr a radda miesta Chrudimie¹²⁷) - z lidij poddaných obecních dd 8 [kop] 10 [gr.]; zápis mrežován

111) Jindřich Dobřenský z Dobřenic a na Valu nad Labem (dnes Valy, okr. Pardubice).
112) Jan starší Lukavský z Lukavice a na Zamrsku (okr. Ústí nad Orlicí).
113) Jan Stropín ze Stropín a na Brlože (okr. Pardubice).
114) Jan Příběk z Otoslawicz a na Brzeziowiczach (část obce Chroustovice, okr. Chrudim).
115) Mikuláš Běškovec z Běškovic a na Nasavrkách (okr. Chrudim).
116) Magdaléna Strzelová z Gersdorfu na Cholticích (okr. Pardubice) a na Cerhenicích (okr. Kolín).
117) Mariána Robmháповá ze Soutic a na Zaječicích (okr. Chrudim).
118) Petr Hroch z Mezilesic a ve Střanech (neurčeno; pravděpodobně se jedná o Střčany, část obce Hrochův Týnec, okr. Chrudim).
119) Smil Václav Myška ze Žlunice a na Něnkovicích (dnes Jenkovice, okr. Pardubice; srovnej pozn. 125).
120) Václav Robmháp ze Suché a na Sedči (dnes Seč, okr. Chrudim).
121) Václav Talacko z Ještětic a na Zestocích (dnes Restoky, okr. Chrudim).
122) Václav Saska neboli Ojř z Vacovic a na Dubanech (okr. Pardubice).
123) Václav Javornický z Javorníku, úředník na Rychumburce (dnes Předhradí, okr. Chrudim).
124) Václav Ples Heřmanský ze Sloupna a na Stolanech (okr. Chrudim).
125) Zdeněk Vorelský ze Sán a na Něnkovicích (dnes Jenkovice, okr. Pardubice; srovnej pozn. 119).
126) Zdeněk Dobřenský z Dobřenic a na Sedraném Veselí (též Odraně Veselí, dnes Veselí, okr. Pardubice).
127) Chrudim (okr. Chrudim).

Purgmistr a radda miesta Wysokeho Meyta¹²⁸) - z lidij k obczy gich dd 20 [kop] 30 [gr.]
Purgmistr a radda miesta Policzky¹²⁹) - z lidij k obczy gich a zadussij dd 49 [kop] 50 [gr.]

fol. 9v.

Cziaslawsky
Staw panský

Albrecht Nowohradský z Kolowrath a na Yanowiczach¹³⁰) - z lidij dd 6 [kop] 20 [gr.]
Krystoff starší z Wartmberka Kuntor w Lembercze na Horních Kralowiczach¹³¹) - z lidij obau diluw 14 [kop]
Lidmilla Bitowska z Lichtmburku a na Krupy - z lidij sweych a Gindržicha Haugwicz z Biskupicz¹³²) - obau dilu 23 [kopy] 20 [gr.]

Staw rytijrzskey

Anna Maternowa z Solopisk na Pržitoczce¹³³) - dd 40 [gr.]
Anna Lukaweczka ze Zlunicz na Wseborziczach¹³⁴) - z lidij dd 1 [kopa] 40 [gr.]
Aless Przedborsky z Przedborze na Bezdiekowie¹³⁵) - z lidij dd 2 [kopy] 30 [gr.]; zápis mrežován
Dawid Strzela z Rokycz na Sstiepanowie¹³⁶) - z lidij obau dilu 21 [kopa]
Diwiss Przepysky z Rychumburka a w Mirzinie¹³⁷) - z lidij obau di 6 [kop] 20 [gr.]
Gindržich starší Slawikowecz na Slawikowie¹³⁸) - z lidij dd 20 [gr.]
Gindržich Materna z Kwietnicze na Radowesniczych¹³⁹) - dd 30 [gr.]

fol. 10r.

Hynek Kalenicze z Kalenicz a na Lhoticzach¹⁴⁰) - z lidij dd 9 [kop] 30 [gr.]

128) Vysoké Mýto (okr. Ústí nad Orlicí).
129) Pólička (okr. Svitavy).
130) Albrecht Novohradský z Kolovrat a na Janovičkách (dnes Červené Janovice, okr. Kutná Hora).
131) Kryštof starší z Vartenberka na Horních Kralovicích (zaniklá obec v okr. Benešov), komtur v Löwenbergu a převor johanitského řádu.
132) Ludmila Bitovská z Lichtenburka a na Krupě za sebe a Jindřicha Haugvice z Biskupic (dnes Dolní Krupá, okr. Havlíčkův Brod).
133) Anna Maternová ze Solopysk na Přitocce (dnes Přitoky, část obce Miskovice, okr. Kutná Hora).
134) Anna Lukavecká ze Žlunice na Všebořicích (část obce Loket, okr. Benešov).
135) Aleš Předborský z Předboře na Bezděkově (okr. Havlíčkův Brod).
136) David Štřela z Rokyc na Štěpánově (část obce Přelouč, okr. Pardubice; srovnej pozn. 107).
137) Diviš Přepyský z Rychumburka a v Míříně. S tímto předikátem se psal ještě roku 1589; srovnej Fanknar z Fonkenštejna, S., Titulář stavů, Praha 1589, fol. Y 2v. Pravděpodobně se jedná o Mířetín (část obce Proseč, okr. Chrudim).
138) Jindřich starší Slavíkovec na Slavíkově (okr. Havlíčkův Brod).
139) Jindřich Materna z Květnice na Radovesnicích (dnes Radovesnice I, okr. Kolín).
140) Hynek Kalenicze z Kalenic a na Lhoticích (později rovněž Lhotice Šádova, dnes Lhotice, část

Jan Wlkowsky z Auberowicz a w Hostkowiczach¹⁴¹) - z lidij dd 40 [gr.]
Jan Malowecz z Malowicz a na Sstiepanowie Trhowym¹⁴²) - z lidij dd 15 [kop]
Joachim Kalenicze z Kalenic na Zruczich¹⁴³) - z lidij dd 15 [kop] 30 [gr.], z ffary
15 [gr.]; zápis mrežován
Jan starsij Lukaweczky z Lukawcze a na Pabieniczach¹⁴⁴) - dd 3 [kopy] 30 [gr.];
zápis mrežován
Jakub Wylemowsky w Wylemowiczach¹⁴⁵) - dd 10 [gr.]
Jaroslaw Wchynsky ze Wchynicz na Drastech¹⁴⁶) - z lidij dd 3 [kopy] 20 [gr.]
Jan starsij Chulegowsky z Chulegowicz a w Bilegowie¹⁴⁷) - dd 20 [gr.]
Jan starsij Slawikowecz z Slawikowa a na Drzewijkowie y na mistie Girzika brat-
ra sweho¹⁴⁸) - z lidij obau di 1 [kopa] 20 [gr.]
Jan mladssij Przedborsky z Przedborze a na Studency¹⁴⁹) - z lidij obau di 39 [kop]
Krystoff Leskowecz z Leskowcze na Nowem Rychnowie a Nesmirziczach¹⁵⁰) - z lidij
dd 5 [kop] 20 [gr.]; zápis mrežován

fol. 10v.

Natanael Hloziek z Byslawicz a na Nuslich, Gindrzych Wodolinsky z Wodolina
a Jan Zygl z Choczenicz, poruczniczij niekdy Jana Masnika¹⁵¹) - z lidij
obau di 5 [kop] 20 [gr.]
Sstiasny Wlkoweczky z Alberowicz na Wesczy¹⁵²) - z lidij dd 20 [gr.]
Vrban Negepinsky z Negepina na Negepinie¹⁵³) - z lidij dd 2 [kopy]
Waczlaw Wlk z Kwítkowa a na Sedlowie¹⁵⁴) - z lidij dd 50 [gr.]
Waczlaw Mazanecz z Wescze a na dworu Niemcziczem¹⁵⁵) - z lidij obau di
2 [kopy] 20 [gr.]
Waczlaw Hozlaur z Hozlaur a na Wyhnaniczach¹⁵⁶) - z lidij obau di 16 [kop]

obce Želiv, okr. Pelhřimov).

141) Jan Vlkovský z Auberovic a v Hostkovicích. Se stejným predikátem se psal rovněž roku 1589; srovnej Fauknar z Fonkenštejna, S., Titulář stavů, Praha 1589, fol. Cc 5v. Pravděpodobně se jedná o Hostkovic (část obce Třebětín, okr. Kutná Hora).

142) Jan Malovec z Malovic a na Štěpánově Trhověm (dnes Trhový Štěpánov, okr. Benešov).

143) Jáchym Kalenic z Kalenic na Zrucích (dnes Zruč nad Sázavou, okr. Kutná Hora).

144) Jan starší Lukavec z Lukavce a na Paběnicích (okr. Kutná Hora).

145) Jakub Vilémovský ve Vilémovicích (okr. Havlíčkův Brod).

146) Jaroslav Vchynský ze Vchynic na Drastech (část obce Klecany, okr. Praha - východ; srovnej pozn. 196).

147) Jan starší Chulejovský z Chulejovic a v Bělejově (dvůr u Malešova, okr. Kutná Hora).

148) Jan starší Slavíkovec ze Slavíkova a na Dřevíkově (část obce Vysočina, okr. Chrudim) za sebe i svého bratra Jiřika.

149) Jan mladší Předbořský z Předboře a na Studenci (dnes Nový Studenec, část obce Ždírec nad Doubravou, okr. Havlíčkův Brod).

150) Kryštof Leskovec z Leskovce na Novém Rychnově (okr. Pelhřimov) a na Nesmiřicích (dnes Nesmiřice, část obce Zruč nad Sázavou, okr. Kutná Hora).

151) Natanael Hložek z Byslavic a na Nuslich (dnes součást Prahy 4), Jindřich Vodolínský z Vodolína a Jan Zygl z Chocenic, poručníci zemřelého Jana Masníka.

152) Štátný (Felix) Vlkovecký z Alberovic na Vesci (neurčeno; srovnej pozn. 211).

153) Urban Nejepinský z Nejepína na Nejepíně (okr. Havlíčkův Brod).

154) Václav Vlk z Kvítkova a na Sedlově (část obce Ratboř, okr. Kolín).

155) Václav Mazanec z Vesce a na dvoru Němčickém. Se stejným predikátem vystupoval rovněž v letech 1572 (Černý, J., Titulář stavů, Praha 1572, fol. Cc 1v.; zde ve formě "... a na Dwoře Měničickém") a 1589 (Fauknar z Fonkenštejna, S., Titulář stavů, Praha 1589, fol. Gg 8). Neurčeno.

156) Václav Hazlaur z Hozlaur a na Vyhnanicích (okr. Rychnov nad Kněžnou nebo Tábor).

Wylem mladssij Malowecz z Malowicz a na Sstipoklasech¹⁵⁷) - z lidij dd 8 [kop]
10 [gr.]

Wsseslaw Strogeticzky z Strogetic na Dolnich Kralowiczach¹⁵⁸) - dd 7 [kop] 40
[gr.]; zápis mrežován

Waczlaw Robmhap z Suche a na Sedczij¹⁵⁹) - z lidij dd 8 [kop] 40 [gr.]

Zdeniek Negepinsky z Negepina a na Daubkowie¹⁶⁰) - dd 2 [kopy]

fol. 11r.

Ssephmistrzij a radda na Horach Kutnach¹⁶¹) - z lidij dd 13 [kop] 40 [gr.]

Kniez Martin Gallus oppath klastera S^o Prokopa nad Sazawau¹⁶²) - z lidij obau
diluw 2 [kopy]

Diediniczky

Jan Gesskuw z Arnosstowicz¹⁶³) - dd 16 [gr.] 1 [den.]; zápis mrežován

Jan Sediwey z Vtroczicz¹⁶⁴) - dd 16 [gr.] 1 [den.]

Rzehirz Taul z Kuniegowicz¹⁶⁵) - z statku 19 [gr.] 2 [den.] a z lidij poddaneych
20 [gr.]

Jan Wonsowsky z Wonsowicze¹⁶⁶) - dd 22 [gr.] 3 1/2 [den.]

Waczlaw Kamarýt z Kaczerowa¹⁶⁷) - z statku 32 [gr.] 1 [den.] a z poddaneho 10
[gr.]

fol. 11v.

Kaurzimsky

Stawpansky

Joachim Nowohradsky z Kolowrath a na Kossatkach¹⁶⁸) - z lidij dd 20 [gr.]; zápis
mrežován

Wylem z Talmberka a na Jankowie¹⁶⁹) - z lidij dd 11 [kop] 40 [gr.]; zápis mrežo-
ván

Ssebestyan z Rziczian a na Popowiczach¹⁷⁰) - z lidij dd 10 [kop] 30 [gr.]

Ottagar Holiczky z Ssternberka a na Lesstnie¹⁷¹) - z lidij obau diluw 60 [kop] 40
[gr.]

157) Vilém mladší Malovec z Malovic a na Štipoklasech (okr. Kutná Hora).

158) Věsław Strojetický ze Strojetic na Dolních Kralovicích (dnes zaniklá obec v okr. Benešov).

159) Václav Robmháp ze Suché a na Sedči (dnes Seč, okr. Chrudim).

160) Zdeněk Nejepinský z Nejepína a na Doubkově (původně rovněž Dobkov, část obce Chotěboř, okr. Havlíčkův Brod).

161) Kutná Hora (okr. Kutná Hora).

162) Klášter svatého Prokopa v Sázavě (okr. Kutná Hora).

163) Jan Ješkův z Arnošovic (část obce Heřmaničky, okr. Benešov).

164) Jan Sedívej z Otročic (část obce Čechtice, okr. Benešov).

165) Řehoř Toul z Kunějovic (dnes Kuňovice, okr. Benešov).

166) Jan Onšovský z Onšovic (část obce Radošovice, okr. Benešov).

167) Václav Kamarýt z Kačerova (část obce Loket, okr. Benešov).

168) Jáchym Novohradský z Kolovrat a na Košátkách (okr. Mladá Boleslav).

169) Vilém z Talmberka a na Jankově (okr. Benešov).

170) Sebastián z Rččan a na Popovicích (okr. Benešov).

171) Otakar Holický ze Ssternberka a na Leštně (dnes Líšno, část obce Bystřice, okr. Benešov).

Ferdynand Sswihowsky z Ryzmberka, z Sswihowa a na Klassterze S^o Prokopa nad Sazawau¹⁷²) - z lidij obau di 21 [kop]
Martin Mamingar z Lokhu, hejtmán na Brandeyse¹⁷³) - z lidij na temž panstwij Brandeyskym wosedleých dd 45 [kop] 20 [gr.], z ffar 1 [kopa], z ziduw starých 13 [kop] 30 [gr.], z mladeho 45 [gr.]
Mandalena z Wartmberka a na Hradku nad Sazawau¹⁷⁴) - z lidij swých a syrotčich obau diluw 173 [kopy] 20 [gr.]; zápis mrežován

fol. 12r.

Anezka Ssternberkowa z Ssebirzowa a na Konopissti¹⁷⁵) - z lidij swých a syna sweho dd 95 [kop] 20 [gr.] a z fary 30 [gr.]
Girzik z Lobkowicz na Mielnicze a Libochowicz¹⁷⁶) - z lidij dd 1 [kopa] 10 [gr.]
Herzman z Rziczian a na Kosowie Horze¹⁷⁷) - z lidij dd 2 [kopy]; zápis mrežován
Adam Slawata z Chlumu a z Kosumberka na Cziestintie Kosteie¹⁷⁸) - z lidij we wsy Dobrzichowie a Czerhynkach 3 [kopy]
Krystoff Prog z Welmicz a na Zasedce hejtmán na Podiebradech¹⁷⁹) - z lidij k temuz panstwij dd 55 [kop] 20 [gr.], z ffar 1 [kopa], od swobodnjika 1 [kopa] 20 [gr.]

fol. 12 v.

Staw rytijržsky

Albrecht Bryknar z Brukssteyna a na Libnij nad Wltawau,¹⁸⁰) Gehomi^{oti} czysaržsky radda - z lidij dd 13 [kop] 40 [gr.]; zápis mrežován
Adam Zapsky z Zap a na Dubczij¹⁸¹) - z lidij dd 3 [kopy] 10 [gr.]; zápis mrežován
Adam Genssik z Radwanowa a na Radwanowie¹⁸²) - dd 10 [gr.]
Anna Nebrzechowska z Budejsyna a na Pysselich¹⁸³) - z lidij dd 12 [kop] 20 [gr.], z ffar 30 [gr.]

172) Ferdinand Švihovský z Ryzmberka, ze Švihova a na klášteře svatého Prokopa v Sázavě (okr. Kutná Hora).

173) Martin Mamingar z Lokhu, hejtmán panství Brandýs (dnes Brandýs nad Labem, část obce Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, okr. Praha - východ).

174) Magdaléna z Vartenberka a na Hrádku nad Sázavou (dnes Komorní Hrádek, část obce Chocerady, okr. Benešov).

175) Anezka Šternberková z Šebířova na Konopišti (část obce Benešov, okr. Benešov), poručnice syna Adama po zemřelém manželovi Janovi ze Šternberka.

176) Jiřík z Lobkovic na Mělníce (okr. Mělník) a Libochovicích (okr. Litoměřice).

177) Heřman z Rčian a na Kosové Hoře (okr. Příbram).

178) Adam Slawata z Chlumu a z Košumberka na Čestíně Kosteie (dnes Čestín, okr. Kutná Hora), z poddaných v Dobřichově (okr. Kolín) a Cerhýnkách (část obce Cerhenice, okr. Kolín).

179) Kryštof Prog z Velmic a na Zásadce (část obce Boseň, okr. Mladá Boleslav), hejtmán panství Poděbrady (okr. Nymburk).

180) Albrecht Bryknar z Brukštejna a na Libni nad Vltavou (dnes část Prahy 8).

181) Adam Zapský ze Záp a na Dubčí (dnes část Prahy 4).

182) Adam Jenšík z Radwanova a na Radwanově (část obce Mladá Vožice, okr. Tábor).

183) Anna Nebřehovská z Budejsy a na Pyšelicích (okr. Praha - východ).

Bartolomej Ropal z Ryffmberku¹⁸⁴) - z lidij dd 40 [gr.], z domu w Starem M. Praz. 30 [gr.]

Diwiss Hostacziowsky z Petrowicz a na Cziernem Blatie¹⁸⁵) - z lidij dd 1 [kopa] 10 [gr.]

Elisska Drachowska z Malewicz a na Braumowicz¹⁸⁶) - z lidij dd 2 [kopy] 10 [gr.]

Girzik Mossaur z Waldowa a na Dobrzegowicz¹⁸⁷) - z lidij dd 2 [kopy] 50 [gr.], z domu w Praze 30 [gr.]

Gindrzych Materna mladssij z Kwietnicze na Radowesniczych¹⁸⁸) - z lidij obau diluw 1 [kopa]

fol. 13r.

Gindrzych starssij Dworzeczky z Olbramowicz a na Naczieradczy¹⁸⁹) - z lidij dd 24 [kopy] 20 [gr.], z ffar 15 [gr.], z ziduw starých 6 [kop]

Gindrzych starssij Materna z Kwietnicze¹⁹⁰) - z domu sweho w Kolinie dd 30 [gr.]

Girzik Wlczkowsky z Wlczkowicz na Wlczkowicz¹⁹¹) - z lidij dd 3 [kopy] 40 [gr.]

Jan Raus z Wražkowa a na Kolodiegich¹⁹²) - z lidij dd 9 [kop] 20 [gr.], z domu w Nowem M. Praz. 30 [gr.], z ffar 15 [gr.]

Jan Hulka z Poczernicz a na Poczernicz¹⁹³) - z lidij dd 2 [kopy] 10 [gr.], z ffar 15 [gr.], z domu w Nowem M. Praz. 30 [gr.]

Yoachim Wachtl z Pantenowa a na Koniczych¹⁹⁴) - z lidij dd 6 [kop] 20 [gr.]

Jan Dobrzichowsky z Dobrzichowa a na Genssteynie¹⁹⁵) - z lidij dd 2 [kopy] 10 [gr.]

Jaroslav Wchynsky ze Wchynicz a na Drastech¹⁹⁶) - z lidij dd 2 [kopy]

Jan Chobotsky z Wostrzedka a na Nesperzich¹⁹⁷) - z lidij dd 4 [kopy] 5 [gr.], z ffar 30 [gr.]; zápis mrežován

fol. 13v.

Jan Borzita z Budzie a na Chodowie¹⁹⁸) - z lidij 2 [kopy]

184) Bartoloměj Ropal z Ryfmburku. Shodně, ovšem rovněž bez názvu majetku, je uveden roku 1572 (srovnej Černý, J., Titulář stavů, Praha 1572, fol. S 8v.).

185) Diviš Hostáčovský z Petrovic a na Černém Blátě (dnes Bláto, část obce Uhlířské Janovice, okr. Kutná Hora).

186) Eliška Drachovská z Malevic a na Broumovicích (část obce Neustupov, okr. Benešov).

187) Jiřík Mošaur z Valdova a na Dobřejevicích (okr. Praha - východ).

188) Jindřich Materna mladší z Květnice na Radovesnicích (dnes Radovesnice I, okr. Kolín).

189) Jindřich starší Dvořecký z Olbramovic a na Načeradci (okr. Benešov).

190) Jindřich starší Materna z Květnice, vlastník domu v Kolíně (okr. Kolín).

191) Jiřík Vlčkovský z Vlčkovic na Vlčkovicích (část obce Neustupov, okr. Benešov).

192) Jan Rous z Vražkova a na Kolodějích (dnes část Prahy 9).

193) Jan Hůlka z Počernic a na Počernicích Dolejších (dnes Dolní Počernice, část Prahy 9).

194) Jáchym Vachtl z Pantenova a na Konicích (dnes Kounice, okr. Nymburk).

195) Jan Dobřichovský z Dobřichova a na Jenštejně (okr. Praha - východ).

196) Jaroslav Vchynský ze Vchynic a na Drastech (část obce Klečany, okr. Praha - východ; srovnej pozn. 146).

197) Jan Chobotský z Ostředka a na Nespeřích (část obce Veliš, okr. Benešov).

198) Jan Bořita z Budče a na Chodově (dnes část Prahy 4).

Jan Mustrplaz rytijrz z Tedrazicz na Swrcziowicz¹⁹⁹) - z lidij obau dilu 4 [kopy]
Karel Horniatecky z Dobrocziowicz a na Zalessanech²⁰⁰) - z lidij obau d 3 [kopy]
20 [gr.]

Mikulass Nyklasek z Zitenicz a na Brzezianech²⁰¹) - z lidij dd 40 [gr.]
Mikulass Strzela z Rokycz a na Czerhenicz²⁰²) - z lidij dd 7 [kop] 50 [gr.],
z ffary 15 [gr.]

Martin Mamingar z Lokhu na Horomierzicz²⁰³) - z lidij sweych dd 50 [gr.]
Mandalena Aulibska, Alžbieta Bohdaneczka a Lidmila Cziertoreyska, sestry
z Nestagowa²⁰⁴) - dd 1 [kopa] 20 [gr.]

Pawel Hostiwarsky z Kostelcze nad Wohrzij a na Bilkowicz²⁰⁵) - z lidij obau di
1 [kopa] 20 [gr.]

Pawel Malowecz starsij z Libiegowicz a na Postupicz²⁰⁶) - z lidij dd 4 [kopy],
z ffary 15 [gr.]

Pawel Hrabanie z Przerubenic a na Peczkach²⁰⁷) - z lidij dd 50 [gr.]

fol. 14r.

Pawel z Lidlowa a na Sembercze, Gehomilosti czysarszky radda²⁰⁸) - z lidij dd
1 [kopa] 30 [gr.], z domu w Menssim M. 30 [gr.]

Symeon Mirek z Solopisk a na Hossticz²⁰⁹) - z lidij dd 20 [gr.]

Smil Skuhrowsky z Skuhrowa a na Domassinie²¹⁰) - z lidij dd 14 [kop] 50 [gr.],
z ffary 15 [gr.]

Sstiasny Wilkoweczky z Auberowicz a na Wesczy²¹¹) - z lidi obau di 40 [gr.]

Waczlaw Kynter z Moren a na Wratkowie²¹²) - z lidij dd 1 [kopa] 10 [gr.], z domu
w Praze 30 [gr.]

Waczlaw Krzeciowski z Krzeciowicz²¹³) - dd 20 [gr.]; zápis mrežován

Wylem Chobotsky z Wostrzedka a na Choteyssanech²¹⁴) - z lidij obau diluw 21
[kopa]; zápis mrežován

Waczlaw mladssij Berzkowecz ze Krztienowicz²¹⁵) - z poddaneho dd 10 [gr.];
zápis mrežován

Wylem Luziansky z Lužne na Boziessicz²¹⁶) - z poddaneho dd 10 [gr.]

199) Jan Mustrplaz rytijrz z Tedrazic na Swrcziowicz (dnes Cvrčovice, část obce Podolanka, okr. Praha - východ).

200) Karel Horniáček z Dobročovic a na Zalesanech (okr. Kolín).

201) Mikuláš Niklásek z Žitenic a na Břežanech (snad se jedná o Břežany I nebo Břežany II, okr. Kolín).

202) Mikuláš Střela z Rokyc a na Cerhenicích (okr. Kolín).

203) Martin Mamingar z Lokhu na Horoměřicích (okr. Praha - západ).

204) Magdaléna Ulibská, Alžběta Bohdaneczká a Ludmila Certorejská, sestry z Nestajova.

205) Pavel Hostivařský z Kostelce nad Ohří a na Bilkovicích (pravděpodobně Bilkovice, okr. Benešov).

206) Pavel Malovec starší z Libějovic a na Postupicích (okr. Benešov).

207) Pavel Hrabáně z Přerubenic a na Peckách (dnes Cervené Pečky, okr. Kolín).

208) Pavel z Lidlova a na Semberce.

209) Simeon (Šimon) Mirek ze Solopysk a na Hošticích (část obce Svojišice, okr. Kolín).

210) Smil Skuhrovský ze Skuhrova a na Domašíně (část obce Vlašim, okr. Benešov).

211) Štátný (Felix) Vlkovecký z Alberovic a na Vesci (neurčeno; srovnej pozn. 152).

212) Václav Gynter z Moren a na Wratkové (dnes Wratkov, okr. Kolín).

213) Václav Křečovský z Křečovic, držitel části vsi Křečovice (okr. Benešov).

214) Vilém Chobotský z Ostředka a na Chotejšanech (dnes Chotýšany, okr. Benešov).

215) Václav mladší Beřkovec ze Křténovic (u Mladé Vozice, okr. Tábor).

216) Vilém Lužanský z Lužné na Božešicích (pravděpodobně zaniklá ves u Babic, část obce

Waczlaw Czrkowsky z Zahradky na Dobrocziowicz²¹⁷) - z lidij dd 20 [gr.]

fol. 14v.

Zykmund Zapsky z Zap na Prohonicz²¹⁸) - z lidij obau diluw 9 [kop] 20 [gr.],
z ffary 30 [gr.], z domu w Stare[m] M. 1 [kopa]; zápis mrežován. Juxta:
Dal w pondieli ochtab mladiatek

Zykmund Wrabsky Tluksa z Wrabij na Nowe Libnij²¹⁹) - z lidij obau di 10 [kop] 20
[gr.]

Ssephmistrzi a radda y na mistie wssij obcze na Horach Kutnach²²⁰) - z lidij
k obczy gich dd 4 [kopy]

Purgmistr a radda miesta Kolina Noweho nad Labem²²¹) - z ziduw starych na
gruntech gegich dd 52 [kopy] 30 [gr.] a z mladssich 3 [kopy] 45 [gr.]

Kniez Girzik Hliwiczky, przewor klastera Matky Bozij konec mostu w Menssim
Miestie Praz.²²²) - z lidij dd 1 [kopa] 10 [gr.]

Kniez Martin Switawsky, przewor klastera S^o Tomasse w Menssim Miestie
Praz.²²³) - z lidij dd 2 [kopy]

Judyth Eybnsstolorowa, abbatysse klastera S^o Girzij na Hradie Praz.²²⁴) - z lidij
obau diluw 7 [kop]

Anna swobodnicze w Tataunowicz²²⁵) - z statku dd 24 [gr.] 1 [den.]; zápis
mrežován

Wawrzinecz Sskwor z Peczynowa²²⁶) - dd 32 [gr.] 1 [den.]

Jakub Krzessin z Czieczkowa²²⁷) - dd 1 [kopa] 36 [gr.] 3 [den.]

fol. 15r.

B e c h y n s k y

S t a w p a n s k y

Adam z Hradcze a na Hradczy a Hluboke, Gehomilosti czysarszky komornijk²²⁸) -
z lidij dru d 470 [kop] 40 [gr.], z ffar 4 [kopy] 30 [gr.]; zápis mrežován

Girzik z Talmberka a na Nemysli²²⁹) - z lidij dd 6 [kop]; zápis mrežován

Jan starsij z Lobkowicz na Tocznice a Nowe Bystrziczy, Gehomilosti czysarszky

Řehenice, okr. Praha - východ).

217) Václav Crkovský ze Zahradky na Dobročovicích (okr. Praha - východ).

218) Zikmund Zápský ze Záp na Příhonicích (okr. Praha - západ). Dlužnou berni doplatil 28. prosince 1579.

219) Zikmund Vrabský Tluksa z Vrabí na Nové Libni (dnes Libeň, část obce Libeň, okr. Praha - západ).

220) Kutná Hora (okr. Kutná Hora).

221) Kolín (okr. Kolín).

222) Konvent řádu johanitů na Malé Straně (dnes část Prahy 1).

223) Klášter augustiniánů poustevníků u kostela sv. Tomáše na Malé Straně (dnes část Prahy 1).

224) Klášter svatého Jiří na Pražském hradě (dnes část Prahy 1 - Hradčany).

225) Anna, svobodnice v Tatouňovicích (část obce Čakov, okr. Benešov).

226) Vavříneč Škvor z Pecínova (část obce Nové Strašecí, okr. Rakovník).

227) Jakub Křešín z Čížkova (pravděpodobně část obce Oračov, okr. Rakovník).

228) Adam z Hradce a na Hradci (dnes Jindřichův Hradec, okr. Jindřichův Hradec) a Hluboké (dnes Hluboká nad Vltavou, okr. České Budějovice).

229) Jiřík z Talmberka a na Nemysli (okr. Tábor).

zřízené komory presydenh a Koruny Czieke niemeczkých lehen heytman²³⁰) - z lidij dd 67 [kop], z ffar 30 [gr.]
Krystoff z Sswamberka na Worliku a Zwijkowie²³¹) - z lidij dd 53 [kopy] 10 [gr.], z ffar 30 [gr.]
Anna Eyczynkarowa z Bibrssteyna a na Landssteynie²³²) - z lidij dd 26 [kop] 30 [gr.], z ffary 15 [gr.]

fol. 15v.

Staw rytijrzszy

Adam Genssik z Radwanowa na Radwanowie²³³) - z lidij dd 40 [gr.]
Augustyn Sspulirz starssij z Gitter²³⁴) - z lidij obau diluw 2 [kopy] 40 [gr.]
Alena Lhoticzka z Nasawrk w Nasawrkach²³⁵) - z lidij druhey d 20 [gr.]
Baltazar Chrt z Ertina a na Tiechobuzy²³⁶) - z lidij obau di 1 [kopa] 20 [gr.]
Bohuslaw Buzyczky z Buzycz a na Stržitezj²³⁷) - z lidij obau di 3 [kopy] 20 [gr.]
Bohuslaw z Kalenic a na Chresstiwiczych²³⁸) - z lidij dd 3 [kopy] 20 [gr.]
Gindrzych Pauzar z Michnicz a na Zumbercze²³⁹) - z lidij syrotczich po niekdy Wokowi Pauzarowi dd 6 [kop] 40 [gr.]
Gindrzych Geziowski z Lub a w Welkym Geziowie²⁴⁰) - z lidij obau di 40 [gr.]
Gindrzych Sudek z Dluhe a na Male Omleniczy²⁴¹) - z lidij dd 50 [gr.]
Gindrzych Pauzar z Michnicze na Zumbercze²⁴²) - z lidij sweych dd 16 [kop]
Girzik Karban z Wolssan na Wysseticzych²⁴³) - z poddaneho dd 10 [gr.]
Getrzych Rassowecz z Rassowicz na Wesczy²⁴⁴) - dd 10 [gr.]; zápis mrežován
Girzik Netoniczky z Nebilow na Chotowinach²⁴⁵) - z lidij dd 30 [gr.]
Girzik Hozlaur z Hozlaur a Wulssij²⁴⁶) - z lidi dd 2 [kopy] 20 [gr.]
Gindrzych Sudek z Dluhe na Male Omleniczy na mistie Jana, a Samuele bratrzij swych²⁴⁷) - dd 2 [kopy] 20 [gr.]

230) Jan starší z Lobjovic na Točnice (okr. Beroun) a Nové Bystřici (okr. Jindřichův Hradec).
231) Kryštof ze Svamberka na Orlicku (dnes Orlická nad Vltavou, okr. Písek) a Zvíkově (k. ú. Zvíkovské Pohradí, okr. Písek).
232) Anna Eizingarová z Bibrštejna a na Landštejně (k. ú. Staré Město pod Landštejnem, okr. Jindřichův Hradec).
233) Adam Jenšík z Radwanova na Radvanově (část obce Mladá Vožice, okr. Tábor).
234) Augustýn Špulír starší z Jiter. Podle údajů z let 1572 a 1589 (Cerný, J., Titulář stavů, Praha 1972, fol. S 4, a Faulnar z Fonkenštejna. S., Titulář stavů, Praha 1589, fol. W 8) držel majetek ve městě Soběslavi (okr. Tábor).
235) Alena Lhotická z Nasavrk v Nasavrkách (okr. Tábor).
236) Baltazar Chrt z Rtína a na Těchobuzi (okr. Pelhřimov).
237) Bohuslav Buzický z Buzic a na Stržiteži (část obce Vlksice, okr. Písek).
238) Bohuslav z Kalenic a na Chřešťovicích (část obce Albrechtice nad Vltavou, okr. Písek).
239) Jindřich Pouzar z Michnic a na Zumberce (část obce Žár, okr. České Budějovice), poručník statku a sírotků po Vokovi Pouzarovi.
240) Jindřich Ježovský z Lub a ve Velkém Ježově (část obce Smilovy Hory, okr. Tábor).
241) Jindřich Sudek z Dlouhé a na Malé Omlenici (dnes Omlenička, část obce Omlenice, okr. Český Krumlov; srovnej pozn. 247).
242) Jindřich Pouzar z Michnic na Žumberce (část obce Žár, okr. České Budějovice).
243) Jiřík Karban z Olšan na Vyšetických (část obce Sebfřov, okr. Tábor).
244) Jetřich Rašovec z Rašovic na Vesci (neurčeno).
245) Jiřík Netunický z Nebilov na Chotovinách (okr. Tábor).
246) Jiřík Hazlaur z Hozlaur a v Olši (část obce Opařany, okr. Tábor).
247) Jindřich Sudek z Dlouhé na Malé Omlenici (dnes Omlenička, část obce Omlenice, okr. Český Krumlov) za nedospělé bratry Jana a Samuela. Srovnej pozn. 241.

fol. 16r.

Hendrych starssij Poczepiczky z Poczepicz a na Hrzenbenie²⁴⁸) - z lidij dd 2 [kopy] 40 [gr.]
Jan Leskowecz z Leskowcze a na Czerekwiczy a Lesstnie²⁴⁹) - z lidij dd 72 [kopy], z domu w Menssim Miestie Praz. 30 [gr.], z ffar 45 [gr.]
Jan Hrzenbenarz z Hrzenbene a na Mostczych²⁵⁰) - dd 3 [kopy]
Jan Kolkreytr z Kolkreytu na Porziczij²⁵¹) - dd 50 [gr.]
Jan Krssniak z Bozietina na Lhotie²⁵²) - dd 30 [gr.]; zápis mrežován
Jan Kunass z Machowicz na Machowiczych²⁵³) - z lidij dd 1 [kopa] 30 [gr.]
Johanka Rzisniczka z Zahradky a w Naczieradczy²⁵⁴) - z poddaneho dd 10 [gr.]
Yan Poniessiczky z Poniessicz²⁵⁵) - dd 30 [gr.]
Krystoff Kolkreytr z Kolkreytu a na Porziczij²⁵⁶) - z lidij dd 1 [kopa] 20 [gr.]
Krystoff starssij Leskowecz z Leskowcze a na Nowym Rychnowie²⁵⁷) - lidij dd 20 [kop]; zápis mrežován
Michal Sspanowsky z Lisowa a na Paczowie, Gehomi^{oti} czysarzsky radda a neywyžssij pijsarz Kralowstwij czieskeho²⁵⁸) - z lidij dd 90 [kop] 50 [gr.], z ffar 45 [gr.], z ziduw starych 3 [kopy], a z mladssijho 45 [gr.]
Mikulass Woprsal z Getrzychowicz a w Miliwstie²⁵⁹) - z lidij obau di 5 [kop] 40 [gr.]
Ssymon Bartik z Dobremysly a na Bilym Augezdczy²⁶⁰) - z lidij dd 30 [gr.]

fol. 16v.

Tiemín z Tiemicz na Wlkysyczych²⁶¹) - z lidij dd 7 [kop]
Waczlaw Humpolecz z Tuchoraze a na Srubczy²⁶²) - z lidij dd 3 [kopy] 10 [gr.]
Wylem Wostrowecz z Kralowicz a na Boziejowie²⁶³) - z lidij dd 13 [kop], z ffary 15 [gr.]
Wylem Woracziczky z Pabienicz a w Blaniczy²⁶⁴) - z obau d 6 [kop] 40 [gr.]

248) Jindřich starší Počepický z Počepic a na Hřebeně (bývalý poplužní dvůr u Netřebic, okr. Český Krumlov).
249) Jan Leskovec z Leskovce a na Cerekvici (dnes Horní Cerekve, okr. Pelhřimov) a na Lěštně (neurčeno).
250) Jan Hřebenář z Hřebene a na Mostcích (část obce Kaplice, okr. Český Krumlov).
251) Jan Kolkreuter z Kolkreutu na Pořiči (část obce Boršov nad Vltavou, okr. České Budějovice).
252) Jan Kršňák z Božetína na Lhotě (neurčeno).
253) Jan Kunáš z Machovic na Machovicích (k. ú. Čejkovice, okr. České Budějovice; srovnej pozn. 306, 324 a 332).
254) Johanka Říšnická z Zahradky a v Načeradci (okr. Benešov).
255) Jan Poněšický z Poněšic. Držel část vsi Poněšice (část obce Hluboká nad Vltavou, okr. České Budějovice).
256) Kryštof Kolkreutr z Kolkreutu a na Pořiči (část obce Boršov nad Vltavou, okr. České Budějovice).
257) Kryštof starší Leskovec z Leskovce a na Novém Rychnově (okr. Pelhřimov).
258) Michal Španovský z Lisova a na Pacově (okr. Pelhřimov).
259) Mikuláš Vopršal z Jetřichovic a v Milívště (dnes Milevsko, okr. Písek).
260) Šimon Bartík z Dobré Mysli a na Bílém Újezdci (pravděpodobně Bílý Újezdec, dnes Šternberk u Ledčů, okr. Kladno).
261) Těmín z Těmic na Vlksicích (okr. Písek).
262) Václav Humpolec z Tuchoraze a na Srubci (okr. České Budějovice).
263) Vilém Ostrovec z Královic a na Božejově (okr. Pelhřimov).
264) Vilém Voračický z Paběnic a v Blanici (část obce Mladá Vožice, okr. Tábor).

Wylem Humpolecz z Tuchoraze a na Daubrawiczy²⁶⁵) - dd 1 [kopa]
Wylem mladšij Korzensky z Teressowa a na Sedle²⁶⁶) - z lidj dd 7 [kop] 30 [gr.]
Woldrzych mladšij Swatkowsky z Dobrohosstie na Bogeniczych²⁶⁷) - dd 3 [kopy]
10 [gr.]
Woldrzych staršij Malowecz z Malowicz na Borotinie²⁶⁸) - z lidj dd 6 [kop] 30
[gr.], z ffary 15 [gr.]; zápis mrežován
Wytha z Zerzaweho a na Stadlczy²⁶⁹) - z lidij obau dilu 20 [kop] 20 [gr.]
Waczlaw a Yeronym bratři Sstrabochowe z Miliczina²⁷⁰) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]
Zioffie Kaplirzowa Zerzaweho a na Zahorzij²⁷¹) - dd 4 [kopy] 20 [gr.]
Zykmund Malowecz z Malowicz a na Weyrczij²⁷²) - z lidj dd 2 [kopy] 40 [gr.]

fol. 17r.

Purgmistr a radda miesta Budiegowicz Czieskich²⁷³) - z lidij k obczy a zadussij
gijich druhey d 28 [kop] 50 [gr.]
Purgmistr a radda miesta Hradisstie Hory Tabor²⁷⁴) - z lidij k zadussij a obczy ge-
gich dd 22 [kopy] 40 [gr.]
Purgmistr a radda miesta Hradcze Gindrzychowa²⁷⁵) - z lidij dd 8 [kop] 20 [gr.];
zápis mrežován
Lidmilla Hussowa z Polkowicz w miestie Taborze²⁷⁶) - dd 20 [gr.]; zápis mrežován
Purgmistr a konssle miesta Paczowa²⁷⁷) - z poddaneho dd 10 [gr.]; zápis mrežo-
ván
Girzik Chalupa z Kwietusse swobodnik²⁷⁸) - z statku sweho dd 25 [gr.] 5 [den.]
Girzik Beysowecz z Beysowa²⁷⁹) - z statku dd 48 [gr.] 1 1/2 [den.] a z poddane-
ho 10 [gr.]
Gindrzych Malek z Doleysich Kautuw²⁸⁰) - dd 22 1/2 [gr.]
Yan Pechuw z Doleysich Kautuw²⁸¹) - dd 32 [gr.] 1 [den.]
Anna ze wsi Woldrzychowa²⁸²) - dd 6 [gr.] 3 [den.]
Katerzina Panochowa z Borotina²⁸³) - dd 1 [kopa] 4 [gr.] 2 [den.]; zápis mrežo-
ván
Waczlaw Lhotka z Babczicz²⁸⁴) - dd 48 [gr.] 2 [den.]

265) Vilém Humpolec z Tuchoraze a na Doubravici (okr. České Budějovice).
266) Vilém mladší Kofenský z Terešova a na Sedle (část obce Komarice, okr. České Budějovice).
267) Oldřich mladší Svatkovský z Dobrohoště na Bojenicích (část obce Bernartice, okr. Písek).
268) Oldřich starší Malovec z Malovic na Borotíně (okr. Tábor).
269) Víta z Rzávého a na Stádlci (okr. Tábor).
270) Václav a Jeroným, bratři Strabochové z Miličina (okr. Benešov).
271) Zofie Kaplřínová z Rzávého a na Záhoří (dnes Cervené Záhoří, část obce Chotoviny, okr. Tábor).
272) Zikmund Malovec z Malovic a na Vřrci (samota u Balkovy Lhoty, okr. Tábor).
273) České Budějovice (okr. České Budějovice).
274) Hradiště hory Tábor, dnes Tábor (okr. Tábor).
275) Jindřichův Hradec (okr. Jindřichův Hradec).
276) Ludmila Husová z Polkovic (okr. Písek) ve městě Táboře (okr. Tábor).
277) Pacov (okr. Pacov).
278) Jiřík Chalupa z Květuše (část obce Chyšky, okr. Písek).
279) Jiřík Býšovec z Býšova.
280) Jindřich Málek z Dolejších Koutů (dnes Dolní Kouty, část obce Mladá Vožice, okr. Tábor).
281) Jan Pechův z Dolejších Koutů (dnes Dolní Kouty, část obce Mladá Vožice, okr. Tábor).
282) Anna z Oldřichova (okr. Tábor).
283) Kateřina Panochová z Borotína (okr. Tábor).
284) Václav Lhotka z Babčic (část obce Vodice, okr. Tábor).

Martin Lhotka ze Lhoty²⁸⁵) - z statku dd 45 [gr.] a z poddaneho 10 [gr.]

fol. 17v.

Martin z Sudomierzicz²⁸⁶) - dd 8 [gr.] 2 1/2 [den.]
Jakub Straniak z Sudomierzicz²⁸⁷) - dd 8 [gr.] 2 1/2 [den.]
Petr Mijkuw z Hossticz²⁸⁸) - dd 8 [gr.] 2 1/2 [den.]
Pawel Swatoss z Muticz²⁸⁹) - dd 9 [gr.] 4 1/2 [den.]
Yeronym Mikuw w Hossticzich²⁹⁰) - dd 8 [gr.] 2 1/2 [den.]
Yeronym Nenahlo z Trzitezie²⁹¹) - dd 8 [gr.] 2 1/2 [den.]
Yeronym a Adam bratřij Zemanowi z ze wsy Muticz²⁹²) - dd; zápis přeškrnut
Dorota Ssawrdowa ze wsy Stupczicz²⁹³) - dd 27 [gr.] 3 [den.]
Jan a Mikulass streyczowe Bronczowe z Stupczicz²⁹⁴) - dd 25 [gr.] 5 [den.]
Yan Slapeczky z Slapska²⁹⁵) - z statku dd 32 [gr.] 1 [den.] a z poddaneho 10 [gr.]
Mikulass z Kozmicz²⁹⁶) - dd 1 [kopa] 4 [gr.] 2 [den.]

fol. 18r.

Prachensky
Stawpansky

Adam z Hradcze a na Hradczy a Hluboke, Gehomilosti czysarze rzymskeho ko-
mornijk²⁹⁷) - z lidij dru d 120 [kop] 30 [gr.]; zápis mrežován
Albrecht Plansky Zeberka a na Prostrzednim Krussczy²⁹⁸) - z lidij dd 2 [kopy] 40
[gr.]
Waczlaw Biessijn z Biessin a w Auhoniczych, sprawcze panstwij Strakoniczke-
ho²⁹⁹) - z lidij na temž panstwij dd 181 [kopa] 40 [gr.], z ffary 15 [gr.],
z ziduw 3 [kopy]
Adam staršij z Ssternberka a na Sedlczy³⁰⁰) - z lidij dd 19 [kop] 20 [gr.], z ffary
15 [gr.]
Wondrzeg Vrzednik na Blatne - z lidij pana pana Krystoffa staršioho z Lobkowicz,
z lidij k panstwij Blatenskemu³⁰¹) naleziegiczich dd 30 [kop], z ffar 30 [gr.]

285) Martin Lhotka ze Lhoty (neurčeno).
286) Martin ze Sudoměřic (pravděpodobně Sudoměřice u Tábora, okr. Tábor).
287) Jakub Straňák ze Sudoměřic (pravděpodobně Sudoměřice u Tábora, okr. Tábor).
288) Petr Mikův z Hoštice (pravděpodobně Hoštice, část obce Nemyšl, okr. Tábor).
289) Pavel Svatoš z Mutic (část obce Nová Ves u Mladé Vožice, okr. Tábor).
290) Jeroným Mikův v Hošticích (pravděpodobně Hoštice, část obce Nemyšl, okr. Tábor).
291) Jeroným Nenáhlo ze Stříteže (neurčeno).
292) Jeroným a Adam, bratři Zemanovi z Mutic (část obce Nová Ves u Mladé Vožice, okr. Tábor).
293) Dorota Šavrdová ze Stupčic (část obce Mezno, okr. Benešov).
294) Jan a Mikuláš Broncové ze Stupčic (část obce Mezno, okr. Benešov).
295) Jan Slapeczky ze Slapska (okr. Tábor).
296) Mikuláš z Kozmic (pravděpodobně Kozmice, část obce Radenín, okr. Tábor).
297) Adam z Hradce a na Hradci (dnes Jindřichův Hradec, okr. Jindřichův Hradec) a na Hluboké
(dnes Hluboká nad Vltavou, okr. České Budějovice).
298) Albrecht Plánský ze Zeberka a na Prostředním Krušci (část obce Hartmanice, okr. Klatovy).
299) Václav Běšín z Běšin a v Úhonicích (neurčeno), správce strakonického panství (Strakonice,
okr. Strakonice).
300) Adam starší ze Šternberka a na Sedlci (dnes Sedlice, okr. Strakonice).
301) Ondřej, úředník Kryštova staršího z Lobkovic na Blatné (okr. Strakonice).

Krystoff z Szwamberka na Worliku a Zwijkowie³⁰²) - z lidij dd 68 [kop] 20 [gr.],
z fararzuw 45 [gr.]
Wolff Nowohradsky z Kolowrath a na Lnarzich, Gehomi^{oti} czysarszsky radda³⁰³) -
z lidij dd 23 [kopy], z ffary 15 [gr.]

fol. 18v.

Girzijk hrabie z Gutssteyna na Rysmbercze a Zahorzanech³⁰⁴) - z lidij dd 30 [gr.]

Staw rytijržsky

Adam Chanowsky z Dlauhewsy na Chanowiczých a Rabij³⁰⁵) - z lidij dd 23
[kopy]; zápis mrežován

Adam Kunass z Machowicz a na Machowiczých³⁰⁶) - z lidij dd 1 [kopa] 30 [gr.]

Antonin Log z Letky a w Gehniednie³⁰⁷) - z lidij dd 2 [kopy] 10 [gr.]; zápis mrežo-
ván

Anna Wogirzowa z Chlumu³⁰⁸) - dd 30 [gr.]

Apolon Beyssowecz z Beyssowa a w Bechynij³⁰⁹) - z lidij obau di 1 [kopa] 40 [gr.]

Adam Ssic z Drahenicz a na Porziczij³¹⁰) - dd 2 [kopy] 20 [gr.]

Bohuslaw Beyssowecz z Beyssowa na Beyssowie³¹¹) - obau diluw 40 [gr.]

Bohuslaw Zaborsky z Brloha a w Zaborzij³¹²) - z lidij dd 1 [kopa] 20 [gr.], z polo-
wicze ffary 7 1/2 [gr.]

Baltazar Hosstissowsky z Gihlenowa a w Milenowiczých³¹³) - z lidij dd 1 [kopa];
zápis mrežován

Buryan Strogeticzky z Strogeticz a na mleyne pod Ziwoticzy³¹⁴) - z lidij dd
1 [kopa] 20 [gr.]

fol. 19r.

Bohuslaw z Kalenicz a na Chresztowiczých, Gehomilosti czysarzowy Rzymzsky
vrzednikj przy dczkach zemských³¹⁵) - z lidij dd 4 [kopy] 40 [gr.]

Borziwog Rohcze z Wtowa a na Teynczy³¹⁶) - z lidij dd 1 [kopa] 30 [gr.]

302) Kryštof ze Šwamberka na Orlíku (dnes Orlík nad Vltavou, okr. Písek) a Zvíkově (k. ú. Zvíkovské Podhradí, okr. Písek).

303) Volf Novohradský z Kolovrat a na Lnářích (okr. Strakonice).

304) Jiřík z Gutštejna na Rýzemberce (k. ú. Podzámčívka, část obce Kdyně, okr. Domažlice) a na Zahofanech (okr. Domažlice).

305) Adam Chanovský z Dlouhé Vsi na Chanovicích (okr. Klatovy) a na Rabí (okr. Klatovy).

306) Adam Kunáš z Machovic a na Machovicích (k. ú. Čejkovice, okr. České Budějovice; srovnej pozn. 253, 324 a 332).

307) Antonín Loj z Letky a v Jehnědně (část obce Albrechtice nad Vltavou, okr. Písek).

308) Anna Vojřínová z Chlumu (neurčeno).

309) Apolon Býšovec z Býšova a v Bechyni (okr. Tábor).

310) Adam Šic z Drahenic a na Poříčí (dnes Červené Poříčí, okr. Klatovy).

311) Bohuslav Býšovec z Býšova na Býšově (k. ú. Knín, část obce Temelín, okr. České Budějovice).

312) Bohuslav Zabořský z Brloha a v Zaboří (okr. Strakonice).

313) Baltazar Hostišovský z Gehlenova a v Milenovicích (okr. Strakonice).

314) Burián Strojetický ze Strojetic a na mlýně pod Zivoticemi (Zivotice, okr. Plzeň - jih).

315) Bohuslav z Kalenic a na Chřešřovicích (část obce Albrechtice nad Vltavou, okr. Písek).

316) Bořivoj Rohče z Otova a na Týnci (okr. Klatovy; srovnej pozn. 394).

Cziastolar Dluhowesky z Dlauhewsy a na Chlumu³¹⁷) - dd 3 [kopy] 30 [gr.]

Diwiss Beyssowecz z Beyssowa a we Knijnie³¹⁸) - z lidij dd 1 [kopa]

Floryan Gryespek z Gryespachu na Kaczerzowie a Rozmitale³¹⁹) - z lidij dd 52
[kopy] 40 [gr.], z ffar 22 1/2 [gr.]; zápis mrežován

Frydrych Czieykowsky z Czieykow a na Modlisskowiczých³²⁰) - z lidij obau d 40
[gr.]

Gindrzych Dubsky z Strzebmyslic a w Zahorcziczých³²¹) - dd 50 [gr.]

Gindrzych Cziastolar Dluhowesky z Dlauhewsy na Kuroseczých³²²) - dd 3 [kopy]

Gindrzych Trautnbergirz z Trautnberku na Kladrubczých³²³) - obau dilu 3 [kopy] 20
[gr.]

Gindrzych Kunass z Machowicz na Machowiczých³²⁴) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]

Gindrzych Budkowsky z Budkova³²⁵) - dd 5 [kop] 30 [gr.]

Gindrzych starssij Biessin z Biessin na Biessinech³²⁶) - dd 20 [gr.]

fol. 19v.

Girzik Muchek z Bukowa a na Nowym domu w Tchorzowiczých³²⁷) - obau d 3
[kopy] 40 [gr.]

Jan Horczicze z Prosteho na Bratroniczých³²⁸) - dd 10 [kop] 20 [gr.]; zápis mre-
žován

Jan Strogeticzky z Strogeticz a w Polancze³²⁹) - dd 30 [gr.]; zápis mrežován

Jan Raczin z Raczina a na Czieykowech³³⁰) - dd 14 [kop], z ffar 30 [gr.]

Jan Wlasaty z Domaslawie a na Kotaunij³³¹) - dd 2 [kopy] 50 [gr.]

Jan Kunass z Machowicz a na Machowiczých³³²) - z lidij dd 1 [kopa] 30 [gr.]

Jan Skaliczky z Skalicze, sprawcze panstwij Przibramskeho³³³) - z lidij Gehomi^{oti}
czysarszsky naležiteych dd 9 [kop] 40 [gr.]

Yakub Cziernin z Chudienicz a na Brzezy³³⁴) - dd 19 [kop] 20 [gr.]

317) Častolár Dlouhovský z Dlouhé Vsi a na Chlumu (část obce Hartmanice, okr. Klatovy).

318) Diviš Býšovec z Býšova a ve Kníně (dnes buďto Starý Knín, část obce Nový Knín, okr. Příbram, nebo Nový Knín, okr. Příbram; srovnej pozn. 360).

319) Florián Gryspek z Grysbachu na Kaceřově (okr. Plzeň - sever) a na Rožmitále (Rožmitál pod Třemšínem, okr. Příbram).

320) Friedrich Čejkovský z Čejkov a na Modliškovících (jinak Petrovice, samota u Vodňan, okr. Strakonice).

321) Jindřich Dubský ze Strěbmyslic a v Zahorčicích (okr. Strakonice).

322) Jindřich Častolár Dlouhovský z Dlouhé Vsi na Kurosecích (dnes Koroseky, část obce Vrábče, okr. České Budějovice).

323) Jindřich Trautenberg z Trautenbergu na Kladrubcích (část obce Kasejovice, okr. Plzeň - jih).

324) Jindřich Kunáš z Machovic na Machovicích (k. ú. Čejkovice, okr. České Budějovice; srovnej pozn. 253, 306 a 332).

325) Jindřich Budkovský z Budkova, držitel části statku Budkov (okr. Prachatic; srovnej pozn. 347).

326) Jindřich starší Běšin z Běšin na Běšinech (okr. Klatovy).

327) Jiřík Muchek z Bukova a na Novém domu v Tchořovicích (Tchořovice, okr. Strakonice; srovnej pozn. 358).

328) Jan Horčice z Prostého na Bratronicích (okr. Strakonice).

329) Jan Strojetický ze Strojetic a v Polance (část obce Kasejovice, okr. Plzeň - jih).

330) Jan Račín z Račína a na Čejkovech (část obce Hrádek, okr. Klatovy).

331) Jan Vlasatý z Domaslavě a na Kotouni (část obce Qselce, okr. Plzeň - jih).

332) Jan Kunáš z Machovic a na Machovicích (k. ú. Čejkovice, okr. České Budějovice; srovnej pozn. 253, 306 a 324).

333) Jan Skalický ze Skalice, správce panství Příbram (okr. Příbram).

334) Jakub Černín z Chudenic a na Březí (část obce Cachrov, okr. Klatovy).

Yohanka Dluhowska z Radkowicz a na Krutieniczych³³⁵) - dd 20 [gr.]
Katerzina Borzitowa z Malowicz a na Nalziowech³³⁶) - dd 10 [kop] 20 [gr.]
Lidmilla Trzemoska z Hradku a na Wlczkowiczach³³⁷) - obau dilu 2 [kopy] 20 [gr.]
Marketa Cziastolorowa z Chrastu³³⁸) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]
Mikulass Radkowecz z Mirowicz a na Drahoniczych³³⁹) - dd 15 [kop] 40 [gr.];
zápis mrežován

fol. 20r.

Mikulass Zaborsky z Brloha a w Zaborzij³⁴⁰) - dd 1 [kopa] 10 [gr.], z polowicze
ffary 7 1/2 [gr.]
Mikulass Nahorubsky z Nahorub na Wlczkowiczach³⁴¹) - dd 30 [gr.]; zápis mrežován
Mikulass mladšij Beyssowecz na Beyssowie³⁴²) - obau dilu 20 [gr.]
Matieg Aychorn z Reychnpachu a na Zinkowech³⁴³) - dd 6 [kop] 10 [gr.]
Maryana Tmiegowá z Wlczkowicz a na Auczinie³⁴⁴) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]; zápis mrežován
Marketa Pernklaubowa z Ssenreytu a na Pacziegowie³⁴⁵) - dd 2 [kopy] 40 [gr.]
Nabka Woselska z Michnic a na Woselczych³⁴⁶) - dd 8 [kop] 20 [gr.]; zápis mrežován
Regina Budkowska z Machowicz a na Budkowie³⁴⁷) - dd 1 [kopa]
Ssebestyan Beyssowecz z Beyssowa a we Wsemysliczych³⁴⁸) - dd 40 [gr.]
Ssebestyan Pessik z Komarowa a na Hossticzych³⁴⁹) - dd 13 [kop] 20 [gr.]; zápis mrežován
Ssebestyan Strogeticzky z Strogeticz a na Augezdczy³⁵⁰) - obau diluw 4 [kopy] 20 [gr.]
Sstiepan Wambersky z Rohatecz a w Pohorzowiczach³⁵¹) - dd 20 [gr.]
Sstiasny Trzemosky z Przedenicz a w Wlczkowiczach³⁵²) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]

335) Johanka Dlouhowská z Radkovic a na Krutěnicích (část obce Nalžovské Hory, okr. Klatovy).

336) Kateřina Bořitová z Malovic a na Nalžovech (část obce Nalžovské Hory, okr. Klatovy).

337) Ludmila Trzemoská z Hrádku a na Vlčkovících (část obce Kolíneček, okr. Klatovy; srovnej pozn. 341 a 352).

338) Markéta Častolářová z Chrastu (neurčeno).

339) Mikuláš Radkovec z Mirovic a na Drahonicích (okr. Strakonice).

340) Mikuláš Zabořský z Brloha a v Zaboří (okr. Strakonice).

341) Mikuláš Nahorubský z Nahorub na Vlčkovících (část obce Kolíneček, okr. Klatovy; srovnej pozn. 337 a 352).

342) Mikuláš mladší Býšovec na Býšově (k. ú. Knín, část obce Temelín, okr. České Budějovice).

343) Matěj Eichhorn z Reichenbachu a na Zinkovech (okr. Plzeň - jih).

344) Mariána Tmějová z Vlčovic a na Ujčíně (část obce Kolíneček, okr. Klatovy).

345) Markéta Pernklová ze Schönreitu na Pačejevě (okr. Klatovy).

346) Nabka Oselská z Michnic a na Oselcích (okr. Plzeň - jih).

347) Regina Budkovská z Machovic a na Budkově (okr. Prachatice), manželka Jindřicha Budkovského z Budkova (srovnej pozn. 325).

348) Sebastián Býšovec z Býšova a ve Všemyslicích (okr. České Budějovice).

349) Sebastián Pešík z Komárova a na Hošticích (dnes Střelské Hoštice, okr. Strakonice).

350) Sebastián Strojeticzky ze Strojetic a na Ujezdci (dnes Ujezd u Chanovic, část obce Chanovice, okr. Klatovy).

351) Štěpán Vamberský z Rohatec a v Pohorovicích (dnes Pohorovice, okr. Strakonice; srovnej pozn. 366).

352) Šťastný Trzemoský z Předenic a ve Vlčkovících (část obce Kolíneček, okr. Klatovy; srovnej pozn. 337 a 341).

fol. 20v.

Waczlaw Wintyrz z Wlczkowicz a na Kolinczi³⁵³) - dd z lidij 10 [kop], z ffary 15 [gr.]
Waczlaw Cziastolar Dluhowsky z Dlauhewsy na Bileniczych³⁵⁴) - obau di 5 [kop] 20 [gr.]
Waczlaw Czul z Swoyssicz na Swoyssiczych³⁵⁵) - dd 2 [kopy] 40 [gr.]
Waczlaw Loreczky z Elkausse a w Straziowiczach³⁵⁶) - dd 2 [kopy] 20 [gr.]
Waczlaw Strachowsky z Strachowicz a na Lazianech³⁵⁷) - dd 1 [kopa] 50 [gr.]
Wolff Muchek z Bukowa a na Tchorzowiczach³⁵⁸) - dd 2 [kopy] 30 [gr.]
Woldrzich Strogeticzky z Strogeticz a na Rzesaniczych³⁵⁹) - dd 3 [kopy]
Woldrzich Beyssowecz z Beyssowa a we Knijnie³⁶⁰) - z poddaného obau 20 [gr.]
Wylem Czieykowsky z Czieykw a na Boziowiczach³⁶¹) - dd 2 [kopy] 30 [gr.];
zápis mrežován
Zdeniek Biessin z Biessin na Vzeniczych³⁶²) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]
Zykmund Chrt z Ertina a na Hradissti³⁶³) - dd 4 [kopy] 30 [gr.]
Purgmistr a radda miasta Budiegowicz³⁶⁴) - z lidij swych toliko druhey d 13 [kop] 20 [gr.]
Petr Pretlik miesstienin miasta Sussicze³⁶⁵) - z lidij dd 1 [kopa] 10 [gr.]

fol. 21r.

Ssymon Kaudele w Pohorzowiczach swobodnik³⁶⁶) - z statku sweho dd 1 [kopa] 13 [gr.] 6 1/2 [den.]
Katerzina Rzihowa ze wsy Kreynicz³⁶⁷) - dd 32 [gr.] 1 [den.]

Plzensky

Staw panský

Girzij hrabie z Gutsnsteyna na Ryzmbercze a Zahorzanech³⁶⁸) - z lidij dd 30 [kop] 10 [gr.], z ffar 30 [gr.]

353) Václav Vintř z Vlčovic a na Kolinci (okr. Klatovy).

354) Václav Častolář Dlouhoveský z Dlouhé Vsi na Bilenicích (část obce Žihobce, okr. Klatovy).

355) Václav Čil ze Svojšic na Svojšicích (část obce Petrovice u Sušice, okr. Klatovy).

356) Václav Lorecký ze Lkouše a v Strážovicích (část obce Mírotice, okr. Písek).

357) Václav Strachovský ze Strachovic a na Lažanech (dnes Defurovy Lažany, část obce Chanovice, okr. Klatovy).

358) Volf Muchek z Bukova a na Tchořovicích (okr. Strakonice; srovnej pozn. 327).

359) Oldřich Strojeticzky ze Strojetic a na Resanicích (část obce Kasejovice, okr. Plzeň - jih).

360) Oldřich Býšovec z Býšova a ve Kníně (dnes buďto Starý Knín, část obce Nový Knín, okr. Příbram, nebo Nový Knín, okr. Příbram; srovnej pozn. 318).

361) Vilém Cejkovský z Cejkov a na Božejovicích (k. ú. Budičovice, část obce Skály, okr. Písek).

362) Zdeněk Běšín z Běšín na Uzenicích (okr. Strakonice).

363) Zikmund Chrt ze Rtína a na Hradišti (okr. Plzeň - jih).

364) České Budějovice (okr. České Budějovice).

365) Petr Pretlík ze Sušice (okr. Klatovy).

366) Šimon Koudele, svobodník v Pohorovicích (dnes Pohorovice, okr. Strakonice; srovnej pozn. 351).

367) Kateřina Řihová ze vsi Krejnic (Krejnice, okr. Strakonice).

368) Jiří z Gutštejna na Ryzmberce (k. ú. Podzámčí, část obce Kdyně, okr. Domažlice) a na Zahořanech (okr. Domažlice).

Yan Erazym z Sswamberka a na Boru³⁶⁹) - z lidij dd 31 [kopa] 30 [gr.], z polowicze ffary 7 1/2 [den.]
Hendrych a Zdeniek bratrzij Sswamberkowe z Sswamberka na Sswambercze, Bezdrucziczych a Przindie³⁷⁰) - z lidij dd 129 [kop] 10 [gr.], z ffar 1 [kopa] 45 [gr.]
Hanuss Girzij z Sswamberka a na Ronsspercze³⁷¹) - z lidij dd 31 [kopa] 50 [gr.], z ffary 15 [gr.]
Jan Wylem z Sswamberka a na Boru³⁷²) - z lidij dd 27 [kop] 50 [gr.], z polowicze ffary 7 1/2 [gr.]
Yan z Rabssteyna na Hostaunj a Swrźnie³⁷³) - z lidij dd 35 [kop] 40 [gr.], z ffar 30 [gr.]; zápis mrežován

fol. 21v.

Ladislav mladssij z Lobkowicz na Zbiroze³⁷⁴) - z lidij dd 6 [kop] 50 [gr.], z ffary 15 [gr.]
Yan starssij z Lobkowicz na Tocźnicze a Nowe Bystriczicy³⁷⁵) - z lidij dd při statku Opalskem 15 [kop] 20 [gr.], z ffary 15 [gr.]
Jan mladssij z Raupowa na Nezdiczych a Raupowie³⁷⁶) - z lidij obau di 32 [kopy] 40 [gr.], z ffary 30 [gr.]
Hynek z Raupowa a na Srbiczych³⁷⁷) - dd 8 [kop] 40 [gr.], z ffary 15 [gr.]
Wylem z Raupowa na Raupowie³⁷⁸) - z lidij obau dilu 10 [kop] 40 [gr.]
Katerzina z Lobkowicz a z Lokssanu na Zelene Horze, Planiczcy a Libochowiczyc³⁷⁹) - z lidij sweych a syrotczich obau dilu 288 [kop]
Barbora Sslikowna hrabinka z Pasaunu rozena Ssenkowna z Landssperku³⁸⁰) - dd 78 [kop] 10 [gr.], z ffar 1 [kopa]
Waczlaw z Wrtby na Gindrzychowiczyc³⁸¹) - z lidij dd 4 [kopy] 50 [gr.]
Katerzina Rzczianska z Chrzinowa na Zasmuczyc a Merklinie³⁸²) - dd 8 [kop] 10 [gr.], z ffary 15 [gr.]

fol. 22r.

Krystoff Raupowsky z Raupowa na Wildssteynie a Porziczij³⁸³) - z lidij dd 47 [kop] 40 [gr.], z ffar 45 [gr.]

369) Jan Erazim ze Švamberka a na Boru (okr. Tachov).
370) Jindřich a Zdeněk, vlastní bratři Švamberkové ze Švamberka na Švamberce (k. ú. Krasňov, část obce Kokašice, okr. Tachov), Bezdručicích (okr. Tachov) a Přimdě (okr. Tachov).
371) Hanuš Jirí ze Švamberka a na Ronšperce (dnes Poběžovice, okr. Domažlice).
372) Jan Vilém ze Švamberka a na Boru (okr. Tachov).
373) Jan z Rabštejna na Hostouni (okr. Domažlice) a Svržně (část obce Hostouň, okr. Domažlice).
374) Ladislav mladší z Lobkovic na Zbiroze (okr. Rokycany).
375) Jan starší z Lobkovic na Točnice (okr. Beroun) a Nové Bystřici (okr. Jindřichův Hradec) ze statku Opálka (část obce Strážov, okr. Klatovy).
376) Jan mladší z Roupova na Nezdicích (okr. Klatovy) a Roupově (okr. Plzeň - jih).
377) Hynek z Roupova a na Srbicích (okr. Domažlice).
378) Vilém z Roupova na Roupově (okr. Plzeň - jih).
379) Kateřina z Lobkovic a z Lokšan na Zelené Hoře (hrad nad Nepomukem, okr. Plzeň - jih), Plánici (okr. Klatovy) a Libochovicích (okr. Ljtoměřice).
380) Barbora Slikovna z Pasaunu, rozená Senkovna z Landšperku.
381) Václav z Yrtby na Jindřichovicích (část obce Kolinec, okr. Klatovy).
382) Kateřina Ríčanská z Chřínova na Zasmucích (okr. Kolín) a Merklíně (okr. Plzeň - jih).
383) Kryštof Roupovský z Roupova na Vildštejně (dnes Vlčejn, okr. Plzeň - jih) a Poříčí (dnes

Lidmilla Raupowska z Wartmberka a na Raupowie³⁸⁴) - z lidij dd 3 [kopy] 40 [gr.]

Staw rytiržsky

Adam Ssic z Drahenicz a na Porziczij³⁸⁵) - dd 2 [kopy] 10 [gr.]
Anna Lisswicowa z Albenreytu³⁸⁶) - obau di 1 [kopa] 40 [gr.]
Anna Ffremutowa z Pernssteyna a na Borowech³⁸⁷) - dd 2 [kopy]; zápis mrežován
Anna Markwartowa z Drahenicz a na Wodokrtech³⁸⁸) - dd 9 [kop] 10 [gr.]
Anna Kocziowska z Kocziowa a na Ostraczinie³⁸⁹) - dd 3 [kopy] 20 [gr.]; zápis mrežován
Adam Kausek z Sobieticzek a w Kurzim³⁹⁰) - dd 2 [kopy] 30 [gr.]
Baltazar Zaliss na Dobrzišsowie³⁹¹) - dd 2 [kopy] 20 [gr.]
Brykczy Ffremut z Stropczicz a na Bieharzowie³⁹²) - dd 2 [kopy] 10 [gr.]; zápis mrežován
Brykczy Ffremut z Stropczicz a na Bieharzowie³⁹³) - dd 1 [kopa]; zápis mrežován
Borziwog Rohcze z Vtowa a na Teynczy³⁹⁴) - dd 5 [kop]
Bohuslaw Daupowecz z Daupowa a w Radniczych³⁹⁵) - dd 40 [gr.]
Beness Bauchwal z Hradku a w Bolkowie³⁹⁶) - dd 10 [gr.]
Bohuslaw Zwikowsky z Broduw na Zwikowczy³⁹⁷) - dd 7 [kop] 20 [gr.], z ffary 15 [gr.]
Buryan Genijssek z Augezda a na Swrcziowicy³⁹⁸) - dd 7 [kop] 50 [gr.]

fol. 22v.

Diwiss Letinsky z Snopausow³⁹⁹) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]; zápis mrežován
Diwiss Miesyczek z Weysskowa a na Dolanech⁴⁰⁰) - dd 2 [kopy] 20 [gr.], z ffary 15 [gr.]
Dorota Pernssteynarowa z Zebnicze⁴⁰¹) - dd 1 [kopa] 30 [gr.]; zápis mrežován
Ewa Strogeticzka z Hradku a na Cziebiwie⁴⁰²) - dd 8 [kop] 40 [gr.]; zápis mrežován

Spálené Poříčí, okr. Plzeň - jih).
384) Ludmila Roupovská z Vartenberka a na Roupově (okr. Plzeň - jih).
385) Adam Sic z Drahenic a na Poříčí (dnes Červené Poříčí, okr. Klatovy).
386) Anna Lišvicová z Albenreutu.
387) Anna Fremutová z Pernštejna a na Borovech (okr. Klatovy).
388) Anna Markwartová z Drahenic a na Vodokrtech (část obce Renče, okr. Plzeň - jih).
389) Anna Kočovská z Kočova a na Ostračíně (dnes Osvařín, okr. Domažlice).
390) Adam Kousek ze Sobětíček a v Kuřím (dnes Koží, část obce Běšiny, okr. Klatovy).
391) Baltazar Zališ na Dobříšově (neurčeno).
392) Brikcí Fremut ze Stropčic a na Běhařově (okr. Klatovy).
393) Brikcí Fremut ze Stropčic a na Běhařově (okr. Klatovy). Zřejmě došlo k omylu písaře, který zapsal místo Brikcího bratra Buriána ze Stropčic, spoludržitele běhařovského statku, ještě jednou jméno Brikcí.
394) Bořivoj Rochce z Otova a na Týnci (okr. Klatovy; srovnej pozn. 316).
395) Bohuslav Doupovec z Doupova a v Radnicích (okr. Rokycany).
396) Beneš Bohuchval z Hrádku a v Balkově (dnes Balkovy, část obce Dolany, okr. Klatovy).
397) Bohuslav Zvíkovský z Brodů na Zvíkovci (okr. Rokycany).
398) Burián Jeníšek z Ujezda a na Svrčovicí (dnes Svrčovec, část obce Dolany, okr. Klatovy).
399) Diviš Letinský ze Snopoušev.
400) Diviš Měsíček z Výškova a na Dolanech (okr. Klatovy).
401) Dorota Pernštejnová z Zebnice.
402) Eva Strojeticzka z Hrádku a na Cebivi (okr. Tachov).

Frydrych Wobiteczky z Wobitecz⁴⁰³) - dd 40 [gr.]; zápis mrežován
 Frydrych Malessiczky z Pautnowa a na Smedcziczach⁴⁰⁴) - dd 1 [kopa] 20 [gr.]
 Floryan Gryspek z Griespachu na Kaczerzowie a Rožmitale⁴⁰⁵) - z lidi dd 63
 [kopy] 20 [gr.], z ffar 1 [kopa] 45 [gr.]; zápis mrežován
 Florentyna Sedlecška z Augezdcze na Miecholupech⁴⁰⁶) - z lidi dd 5 [kop] 20
 [gr.]
 Francz Sserntyngar z Sserntyngu a w Pawłowiczach⁴⁰⁷) - dd 50 [gr.]
 Girzik Lisswicz z Lisswicz na Dlauhem Dorfflinie⁴⁰⁸) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]; zápis
 mrežován
 Girzik staršij Wratislaw z Mitrowicz a w Augezdie Drahoňowie⁴⁰⁹) - dd 3 [kopy]
 10 [gr.]
 Girzik Malessiczky z Pautnowa a na Malessiczach⁴¹⁰) - obau dilu 16 [kop] 40 [gr.]
 Girzij Harant z Polczicz a na Klenowem⁴¹¹) - dd 9 [kop] 50 [gr.]

fol. 23r.

Gindrzych staršij Biessin z Biessin na Giwganech⁴¹²) - z lidi dd 12 [kop] 20 [gr.]
 Girzik Lehomsky z Malewicz a na Lehomie⁴¹³) - dd 40 [gr.]
 Hendrych Strogeticzky z Strogeticz a na Tluczny⁴¹⁴) - dd 11 [kop] 30 [gr.]; zápis
 mrežován
 Herzman Yanowsky z Yanowicz a w Auborskym⁴¹⁵) - 20 [gr.]
 Jan Markwart z Hradku na Nekomirzj a Auniowiczach⁴¹⁶) - dd 35 [kop] 20 [gr.],
 z ffar 30 [gr.]
 Yan Wylem Kffelirz z Saxowa na Starem Sedlisstij⁴¹⁷) - dd 12 [kop] 50 [gr.],
 z ffar 15 [gr.]
 Yan Choczomilsky z Witffelzu a na Choczomyssli⁴¹⁸) - dd 1 [kopa] 20 [gr.]
 Yan staršij Cziernin z Chudienicz a na Nedrahowiczach⁴¹⁹) - z lidi dd 7 [kop] 40
 [gr.], z ffar 15 [gr.]
 Yan staršij a Ssebestyan bratrzij vlastnij a nedilnij Wydrsspergarowe
 z Widrssperku na Mutienijnie a Dworczy⁴²⁰) - dd 9 [kop], z ffar 15 [gr.];
 zápis mrežován

Jan Wlasatey z Domaslavie a na Chlumczianech⁴²¹) - z lidi dd 1 [kopa] 50 [gr.]

fol. 23v.

Jakub Cziernin z Chudienicz na Lisstianech, Gehomi^{oti} czysarszsky radda⁴²²) - dd 5
 [kop] 40 [gr.], z ffar 15 [gr.]
 Yan Ssyntyngar z Ssyntyngu a na Ssynbaldu⁴²³) - z lidi dd 7 [kop], z ffar 15
 [gr.]; zápis mrežován
 Yakub Yanowsky z Janowicz na Weselij⁴²⁴) - dd 40 [gr.]
 Jan Ssebestyan z Czedwicz a na Kunžwardie, Gehomi^{oti} czysarszsky radda⁴²⁵) - dd
 42 [kopy], z ffar 30 [gr.]
 Yakub Kausek z Sobieticzek a na Lhotcze⁴²⁶) - dd 3 [kopy]
 Jan mladšij Cziernin z Chudienicz na Augezdie pod Wostreym⁴²⁷) - dd 4 [kopy]
 20 [gr.], z domu w Praze 30 [gr.]
 Krystoff Markwart z Hradku a na Biely⁴²⁸) - obau dilu 72 [kopy] 40 [gr.], z ffar
 1 [kopa] 30 [gr.]; zápis mrežován
 Krystoff Braum z Mirzetic na Lipnie a Vgezdie⁴²⁹) - dd 3 [kopy] 10 [gr.]
 Krystoff Laubsky z Lub a na Rzenczych⁴³⁰) - z lidi dd 6 [kop] 50 [gr.]
 Karel Rabiczar z Rabicza a na Sklenne Hutij⁴³¹) - dd 11 [kop]
 Lidmilla Przychowska z Przychowicz a na Chlumczianech⁴³²) - dd 1 [kopa] 20
 [gr.]
 Lorencz Raczin z Raczina a na Wlkosowie⁴³³) - dd 7 [kop], z ffar 15 [gr.]; zápis
 mrežován

fol. 24r.

Linhart Markwarth z Hradku a na Trpistech⁴³⁴) - z lidi dd 15 [kop], z ffar 15
 [gr.]
 Mikulass Horsyczky z Horsycz⁴³⁵) - dd 2 [kopy]
 Mikulass Zadubsky z Ssontalu a na Zadubie⁴³⁶) - z lidi obau di 3 [kopy]
 Mikulass Miesyczek z Weysskowa a w Malechowie⁴³⁷) - dd 1 [kopa] 20 [gr.]

403) Friedrich Obytecký z Obytec, spolumajitel statku Obytce (okr. Klatovy).
 404) Friedrich Malessický z Poutnova a na Smědčicích (okr. Rokycany).
 405) Florián Gryspek z Grysbachu na Kaceřově (okr. Plzeň - sever) a Rožmitále (dnes Rožmitál pod Třemšínem, okr. Příbram).
 406) Florentina Sedlecká z Újezdce na Měcholupech (část obce Předslav, okr. Klatovy).
 407) Franc Schirndinger ze Schirndinku a v Pavlovicích (část obce Planá, okr. Tachov).
 408) Jiří Lišvic z Lišvic na Dlouhém Dorfflině (dnes Dlouhý Újezd, okr. Tachov).
 409) Jiřík starší Vratislav z Mitrovic a v Újezdě Drahoňově (dnes Drahoňův Újezd, část obce Zbiroh, okr. Rokycany).
 410) Jiřík Malessický z Poutnova a na Malessicích (okr. Plzeň - sever).
 411) Jiří Harant z Polčic a na Klenovém (dnes Klenová, okr. Klatovy).
 412) Jindřich starší Běšín z Běšin na Jivjanech (část obce Velký Malahov, okr. Domažlice).
 413) Jiřík Lehomský z Malevic a na Lehomě (Lehom, část obce Strážov, okr. Klatovy).
 414) Jindřich Strojetický ze Strojetic a na Tlučné (okr. Plzeň - sever).
 415) Heřman Janovský z Janovic a v Úborském (dnes Úborsko, část obce Běhařov, okr. Klatovy).
 416) Jan Markvart z Hrádku na Nekomíři (okr. Plzeň - sever) a Unějovicích (okr. Domažlice).
 417) Jan Vilém Kfelíř ze Zakšova na Starém Sedlišti (okr. Tachov).
 418) Jan Choczomyšský z Witenfelsu a na Choczomyšli (okr. Domažlice).
 419) Jan starší Černín z Chudenic a na Nedrahovicích (okr. Příbram).
 420) Jan starší a Sebastián, vlastní bratři Wiedersbergerové z Wiedersberku na Mutěnině (okr.

Domažlice) a Dvorci (dnes Dvořec, k. ú. Opálka, část obce Strážov, okr. Klatovy).
 421) Jan Vlasatý z Domaslavi a na Chlumčanech (okr. Plzeň - jih).
 422) Jakub Černín z Chudenic na Lišťanech (okr. Plzeň - sever).
 423) Jan Schirndinger ze Schirndingu a na Schönwaldu (dnes Lesná, okr. Tachov).
 424) Jakub Janovský z Janovic na Veselí (část obce Janovice nad Uhlavou, okr. Klatovy).
 425) Jan Sebastián z Zedwítz a na Kunžvartě (dnes Lázně Kynžvart, okr. Cheb).
 426) Jakub Kousek ze Sobětiček a na Lhotce (k. ú. Neznašovy, část obce Vrhavec, okr. Klatovy).
 427) Jan mladší Černín z Chudenic na Újezdě pod Ostrým (dnes Bílý Újezd, část obce Velemín, okr. Litoměřice).
 428) Kryštof Markvart z Hrádku a na Bělé (dnes Dolní Bělá, okr. Plzeň - sever).
 429) Kryštof Broum z Miřetic na Lipně (část obce Lišťany, okr. Plzeň - sever) a Újezdě (dnes Újezd nade Mží, okr. Plzeň - sever).
 430) Kryštof Loubský z Lub a na Řenčích (okr. Plzeň - jih).
 431) Karel Rabicar z Redwitz a na Sklené Huti (zaniklá ves v k. ú. Horní Ves, část obce Trstěnice, okr. Cheb).
 432) Ludmila Přichovská z Přichovic a na Chlumčanech (okr. Plzeň - jih).
 433) Karel Račín z Račina a na Vlkosově (část obce Bezdvův, okr. Plzeň - sever).
 434) Linhart Markvart z Hrádku a na Trpístech (okr. Tachov).
 435) Mikuláš Horšický z Horšic.
 436) Mikuláš Zádubský z Sontálu a na Zádubě (část obce Olbramov, okr. Tachov).
 437) Mikuláš Měšiček z Výškova a v Malechově (část obce Dolany, okr. Klatovy).

Martin Cziernin z Chudienicz a na Tasnowiczach⁴³⁸) - dd 3 [kopy] 10 [gr.]; zápis mrežován

Marketa Henykarowa z Eyberka a w Nahossiczach⁴³⁹) - dd 4 [kopy] 20 [gr.]

Maryana Wikhartowa z Sedczicz a na Skupczij⁴⁴⁰) - dd 3 [kopy] 50 [gr.]

Mikulass Laubsky z Lub a na Domysliczych⁴⁴¹) - dd 3 [kopy]

Reychart Rorer z Hochsstetu a na Sstokowie⁴⁴²) - dd 5 [kop] 20 [gr.]

Ssebestyan Wlasaty z Domaslawie a na Drslawiczach⁴⁴³) - dd 5 [kop] 30 [gr.], z ffary 15 [gr.]

Sezyma Mirzkowsky z Stropczicz na Werussiczkach⁴⁴⁴) - dd 2 [kopy] 30 [gr.]; zápis mrežován

Samuel Kausek z Sobieticzek a Wrhawczij⁴⁴⁵) - dd 2 [kopy]

fol. 24v.

Ssebestyan Perglar z Perglesu a na Purczowie⁴⁴⁶) - z lidij dd 10 [kop] 30 [gr.], z ffary 15 [gr.]

Waczlaw Wogislaw Branissowsky z Branissowa a w Kautech⁴⁴⁷) - dd 4 [kopy]

Wylem Cziernin z Chudienicz a na Mielniczach⁴⁴⁸) - z lidij dd 6 [kop] 10 [gr.], z ffary 15 [gr.]; zápis mrežován

Wylem Mirzkowsky z Stropczicz na Mirzkowie a Wrchlaj⁴⁴⁹) - z lidi na statku Mirzkowskem dd 9 [kop] 10 [gr.], z ffary 15 [gr.]; zápis mrežován

Wylem Kaniczky z Czachrowa a na Kaniczach⁴⁵⁰) - z lidij dd 8 [kop]

Woytiech Przychowsky z Przychowicz a w Smrziowiczach⁴⁵¹) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]

Wiktoryn Pek z Rzimku na Bezdiekowie⁴⁵²) - dd 3 [kopy]

Woldrzych Janowsky z Yanowicz a w Dlazowie⁴⁵³) - obau dilu 5 [kop]

Wladislaw Janowsky w Dlazowie⁴⁵⁴) - dd 30 [gr.]

Wylem starssij z Prostiborze a z Podmokl na Wochowie⁴⁵⁵) - dd 3 [kopy] 20 [gr.]; zápis mrežován

Waczlaw Cziernin z Chudienicz a na Prziweticzych⁴⁵⁶) - dd 7 [kop] 20 [gr.]

438) Martin Černín z Chudenic a na Tasnowicích (část obce Horšovský Týn, okr. Domažlice).

439) Markéta Henygárová ze Zeberka a v Nahošicích (část obce Blížejov, okr. Domažlice).

440) Mariána Wikartová ze Sedčic a na Skupčích (část obce Pernárec, okr. Plzeň - sever).

441) Mikuláš Loubský z Lub a na Zdemyslicích (okr. Plzeň - jih).

442) Rejchart Rohrer z Hochstadtu a na Štokově (část obce Chodský Újezd, okr. Tachov).

443) Sebastián Vlasatý z Domaslavi a na Drslavicích (část obce Klatovy, okr. Klatovy).

444) Sezyma Mířkovský ze Stropčic na Věrušičkách (okr. Karlovy Vary).

445) Samuel Kousek ze Sobětíček a ve Vrhavě (okr. Klatovy).

446) Sebastián Perglar z Perglasu a na Puřově (Pořejov, dnes zaniklá obec u Nového Sedliště, okr. Tachov).

447) Václav Vojislav Branišovský z Branišova a v Koutech (dnes Kout na Šumavě, okr. Domažlice).

448) Vilém Černín z Chudenic a na Mělnicích (dnes Mělnice, část obce Hostouň, okr. Domažlice).

449) Vilém Mířkovský ze Stropčic na Mířkově (okr. Domažlice).

450) Vilém Kanický z Cachrova a na Kanicích (okr. Domažlice).

451) Vojtěch Přichovský z Přichovic a v Smržovicích (část obce Kdyně, okr. Domažlice).

452) Viktorin Pek z Rímku na Bezděkově (okr. Klatovy).

453) Oldřich Janovský z Janovic a v Dlazově (okr. Klatovy).

454) Vladislav Janovský v Dlazově (okr. Klatovy).

455) Vilém starší z Prostiboře a z Podmokel na Vochově (okr. Plzeň - sever).

456) Václav Černín z Chudenic a na Přivětích (okr. Rokycany).

fol. 25r.

Wijt a Jan Hendrych Sstendorffowe z Sstendorffu na Mnichowie a Brti⁴⁵⁷) - dd 6 [kop] 10 [gr.]

Wolff Abraham Mecz w Hagi⁴⁵⁸) - dd 1 [kopa]

Zykmund Cziernin z Chudienicz⁴⁵⁹) (zapsán omylem a škrtnut)

Purgmistr a radda miesta Plznie⁴⁶⁰) - z lidij gegich dd 38 [kop] 10 [gr.]

Purgmistr a radda miesta Domazlicz⁴⁶¹) - z lidij gegich 11 [kop] 15 [gr.], z ffary 15 [gr.]

Purgmistr a radda miesta Strzibra⁴⁶²) - dd 13 [kop] 10 [gr.]

Kniez Adam Hazler, probosst klasstera Chotiessowskeho⁴⁶³) - z lidij dd 106 [kop], z ffary 1 [kopa] 15 [gr.]

Kniez Yakub Leytnicz, ffaraž w miestie Tachowie⁴⁶⁴) - dd 1 [kopa]

Bartholomiej popluznik z Gewrowa swobodnik⁴⁶⁵) - dd 1 [kopa] 4 [gr.] 2 [den.]; zápis mrežován

fol. 25v.

Ziatecky

Stawu panskeho

Bohuslaw Felix Hasyteynsky z Lobkowicz a na Chomutowie a Liczkowie, Gehomi^{oii} czysarzsky radda a neywyšsij komornik Kralowstwij czieskeho⁴⁶⁶) - z lidij dd 394 [kopy] 50 [gr.], z ffary 5 [kop]

Jan starssij z Waldsteyna na Sedcziczach, neywyšsij sudij dworsky Kralowstwij Czieskeho⁴⁶⁷) (nevyplněno)

Barbora Sslikowna hrabinka z Pasaunu na Plany⁴⁶⁸) - dd 9 [kop]

Petr Nowohradsky z Kolowrath a na Libkowiczach⁴⁶⁹) - dd 6 [kop] 20 [gr.], z ffary 15 [gr.]

Krystoff Sslik hrabie z Pasaunu a z Lokte na Daupowie⁴⁷⁰) - dd 46 [kop] 10 [gr.], z ffary 45 [gr.]

Katerzina Switakowa z Solopisk na Brloze⁴⁷¹) - z lidij obau dilu 5 [kop] 20 [gr.]

Ssebestyan Hasyteynsky z Lobkowicz a na Hasyteynie⁴⁷²) - dd 5 [kop] 30 [gr.]

457) Vít a Jan Jindřich Steinsdorffové ze Steinsdorfu na Mnichově (okr. Cheb) a Brtí (část obce Otročin, okr. Karlovy Vary).

458) Volf Abraham Meč v Hájích (část obce Radonice, okr. Chomutov).

459) Zikmund Černín z Chudenic.

460) Plzeň (okr. Plzeň).

461) Domažlice (okr. Domažlice).

462) Stříbro (okr. Tachov).

463) Klášter v Chotěšově (okr. Plzeň - jih).

464) Tachov (okr. Tachov).

465) Bartoloměj poplužník z Věvrova (část obce Horšovský Týn, okr. Domažlice).

466) Bohuslav Felix Hasištejnský z Lobkovic a na Chomutově (okr. Chomutov) a Ličkově (část obce Liběšice, okr. Louny).

467) Jan starší z Valdštejna na Sedčicích (část obce Nové Sedlo, okr. Louny).

468) Barbora Šlikovna, hraběnka z Pasaunu na Plané (okr. Tachov).

469) Petr Novohradský z Kolovrat a na Libkovicích (část obce Lubenec, okr. Louny).

470) Kryštof Šlik, hrabě z Pasaunu a z Lokte na Doupově (zaniklé město v okr. Karlovy Vary).

471) Kateřina Svitáková ze Solopysk na Brloze (okr. Louny).

472) Sebastián Hasištejnský z Lobkovic a na Hasištejně (k. ú. Místo, okr. Chomutov).

fol. 26 r.*Rytičský*

- Adam Sstendorff starší z Sstendorffu w Audrczj⁴⁷³) - dd 47 [kop] 50 [gr.], z ffar 30 [gr.]
- Adam Sstampach starší z Sstampachu a na Kniežiczych⁴⁷⁴) - dd 3 [kopy] 40 [gr.]
- Adam Hruska z Brzezna na Czytolibj a Srbczj⁴⁷⁵) - dd 22 [kopy] 40 [gr.], z ffar 15 [gr.], z domuow w Praze a Ziatczj 1 [kopa]
- Czyryllus Satanyrz z Drahowicz na Wodieradech⁴⁷⁶) - z lidj syrotczich 2 [kopy] 40 [gr.]
- Ferdynand Rensspargar na Chyssech⁴⁷⁷) - z lidj dd 41 [kopa] 10 [gr.], z ffary 15 [gr.], z ziduw starych 3 [kopy]
- Girzik Hochauzar z Hochauzu na Albrechczy a Welemisslowsy⁴⁷⁸) - dd 15 [kop], z polowicze ffary 7 1/2 [gr.]
- Gindrzych Daupowecz z Daupowa na Drhoniczych⁴⁷⁹) - dd 1 [kopa] 20 [gr.]
- Girzik Fficztum na Hlubanech a Zlobiediczych⁴⁸⁰) - dd 8 [kop] 30 [gr.]
- Hendrych z Polbrycz a w Dolankach⁴⁸¹) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]; zápis mrežován

fol. 26v.

- Jan Lang z Pauzu na Konowicznych⁴⁸²) - dd 1 [kopa] 20 [gr.]
- Jan Cziernin mladší z Chudienicz a Augezdie pod Wostreym⁴⁸³) - dd 4 [kopy]
- Krystoff Hylbrant Stanyrz z Drahowicz⁴⁸⁴) - obau diluw 12 [kop]
- Karel Kostomlatsky z Wrzesowicz na Dlazimie a Ploskowicznych⁴⁸⁵) - dd 12 [kop] 50 [gr.], z ffar 30 [gr.]
- Krystoff Sstampach z Sstampachu a na Walczj⁴⁸⁶) - dd 12 [kop] 30 [gr.], z ffar 30 [gr.]
- Karel Hruska z Brzezna⁴⁸⁷) - dd 10 [kop], z ffary 15 [gr.]
- Linhart Sstampach z Sstampachu w Libaussy⁴⁸⁸) - z lidj dd 34 [kopy] 20 [gr.], z ffar 45 [gr.]

473) Adam Steinsdorf starší ze Steinsdorfu v Údrči (část obce Bochoř, okr. Karlovy Vary).

474) Adam Steinbach starší ze Steinbachu a na Kněžicích (část obce Podbořany, okr. Louny).

475) Adam Hruška z Března na Čitolibí (dnes Čitolibý, okr. Louny) a Srbčej (okr. Rakovník; srovnej pozn. 550).

476) Cyril Sataněš z Drahovic na Voděradech (část obce Bělence, okr. Chomutov).

477) Ferdinand Rensbergár na Chyších (okr. Karlovy Vary).

478) Jiřík Hochhauzár z Hochhauzu na Albrechtci (Albrechtice, okr. Most; obec zanikla) a na Velemyšlěvsi (okr. Louny).

479) Jindřich Doupovec z Doupova na Drhonicích (část obce Lubenec, okr. Louny).

480) Jiřík Fictum na Hlubanech (část obce Podbořany, okr. Louny) a Zlobědicích (dnes Zlovědice, část obce Krásný Dvůr, okr. Louny).

481) Jindřich z Polbryč a v Dolánkách (část obce Podbořany, okr. Louny).

482) Jan Lang z Pauzu na Konovicích (neurčeno).

483) Jan Cernín mladší z Chudenic a na Újezdě pod Ostrým (dnes Bílý Újezd, část obce Velemín, okr. Litoměřice).

484) Kryštof Hylbrant Sataněš z Drahovic (část obce Karlovy Vary, okr. Karlovy Vary).

485) Karel Kostomlatský z Vřesovic na Dlačímí (dnes Blazim, okr. Louny) a na Ploskovicích (okr. Litoměřice).

486) Kryštof Steinbach ze Steinbachu a na Valči (okr. Karlovy Vary).

487) Karel Hruška z Března.

488) Linhart Steinbach ze Steinbachu v Libouši (zaniklá obec v blízkosti Března, okr. Chomutov).

Ludwjk Arnosst z Sstokowa na Brusych⁴⁸⁹) - obau di 20 [gr.]Mikulass Lang z Langenhartu⁴⁹⁰) - dd 3 [kopy] 40 [gr.]Mandalena Ssmoharzowa rozena z Daupowa w Horzenicznych⁴⁹¹) - dd 2 [kopy] 20 [gr.]; zápis mrežovánPetr z Kokorzowa na Zluciczych⁴⁹²) - z lidj dd 48 [kop] 30 [gr.], z ffary 15 [gr.]; zápis mrežovánPetr Hochauzar z Hochauzu na Eyzmbercze⁴⁹³) - z lidj dd 7 [kop] 30 [gr.], z polowicze ffary 7 1/2 [gr.]**fol. 27r.**

- Tyburczy Zdiarsky ze Zdiaru a na Kladnie⁴⁹⁴) - dd 4 [kopy], z polowicze ffary 7 1/2 [gr.]
- Waczlaw Sitražsky z Libiechowa a na Nowym Hradie⁴⁹⁵) - z lidj obau di 19 [kop] 40 [gr.]
- Woytiech Ssyrntynkar z Ssyrntynku a na Turczj⁴⁹⁶) - dd 5 [kop] 20 [gr.], z ffary 15 [gr.]
- Woldrzych Kostomlatsky z Wrzesowicz a na Soweniczych a Koporcj⁴⁹⁷) - dd 6 [kop]
- Wolff Zioldan Sstampach z Sstampachu na Zielezne a Welikem Chuderowie⁴⁹⁸) - dd 2 [kopy] 40 [gr.]
- Wylem Pietipesky z Krasneho Dworu⁴⁹⁹) - dd 50 [gr.]
- Purgmistr a radda miesta Ziatczie⁵⁰⁰) - z lidj toliko druheho di 15 [kop] 20 [gr.]
- Purgmistr a radda miesta Kadanie⁵⁰¹) - z lidj toliko dd 26 [kop] 40 [gr.]
- Purgmistr a radda miesta Luna⁵⁰²) - z lidj dd 14 [kop] 40 [gr.]
- Judyt Eybensstolowa, abbatysse klasstera S^o Girzj na Hradie Pražskem⁵⁰³) - obau di 6 [kop] 40 [gr.]
- Kniez Maryn, przewor klasstera Panny Marye pod Rocziowem⁵⁰⁴) - dd 5 [kop] 50 [gr.]

fol. 27v.*Litoměřický*

489) Ludvík Arnošt ze Štokowa na Brusích (zaniklá obec v blízkosti Kadaně, okr. Chomutov).

490) Mikuláš Lang z Langenhartu.

491) Magdaléna Šmohařová rozená z Doupova v Hořenicích (část obce Chbany, okr. Chomutov).

492) Petr z Kokořova na Zlucicích (okr. Karlovy Vary).

493) Petr Hochhauzár z Hochhauzu na Eisenberce (dnes Jezeří, část obce Horní Jiřetín, okr. Most).

494) Tyburcí Zďárský ze Zďáru a na Kladně (okr. Kladno).

495) Václav Strážský z Liběchova a na Novém Hradě (k. ú. Jimlín, okr. Louny).

496) Vojtěch Schirmdingar ze Schirdingu a na Turčej (zaniklá ves východně od Doupova, okr. Karlovy Vary).

497) Oldřich Kostomlatský z Vřesovic a na Sownenicích a Koporčej (část obce Lišnice, okr. Most).

498) Volf Zoldán Steinbach ze Steinbachu na Zelezné (část obce Libořice, okr. Louny) a Velikém Chuderově (dnes Chuderov, okr. Ústí nad Labem).

499) Vilem Pětipeské z Krásného Dvora.

500) Zatec (okr. Louny).

501) Kadaň (okr. Chomutov).

502) Louny (okr. Louny).

503) Klášter svatého Jiří na Pražském hradě (dnes část Prahy 1 - Hradčany).

504) Klášter v Ročově (dnes Dolní Ročov, část obce Ročov, okr. Louny).

Staw panský

- Anna Raupowska z Wrzesowicz a na Trnowanech⁵⁰⁵) - z lidj dd 6 [kop] 20 [gr.]
Jan Sslenicz z Sslenicz a na Libochowanech⁵⁰⁶) - z lidij dd 7 [kop]
Jan starsij Raupowsky z Raupowa na Zitenicznych⁵⁰⁷) - dd 6 [kop] 10 [gr.]
Hendrych Kurczpach z Trachumburka, z Milcze na Ronowie a Lemberce⁵⁰⁸) - dd 58 [kop] 40 [gr.]
Jaroslaw Sezyma z Sezymowa Austij a na Hostenicznych⁵⁰⁹) - dd 6 [kop] 50 [gr.]
Arnoszt z Sslenicz na Tollnssteynie a Ssluknowie⁵¹⁰) - z lidj obau dilu 151 [kopa] 40 [gr.]
Alzbieta z Lobkowicz, z Rogendorffu a na Patku⁵¹¹) - dd 8 [kop]

Staw rytijrzscky

- Adam Teyn z Teyna na Welky Bukowinie⁵¹²) - z lidj dd 12 [kop] 40 [gr.], z polowicze ffary 7 1/2 [gr.]

fol. 28r.

- Adam Stolinsky z Kopyst na Pohorzij⁵¹³) - obau di 1 [kopa]
Anna Hauzkowa, a Katerzina Helwijkowa w Litomierzicznych⁵¹⁴) - dd 1 [kopa] 30 [gr.]
Adam Wlk z Kwijtkowa a na Sukoradech⁵¹⁵) - dd 4 [kopy] 50 [gr.]
Anna z Jonu rozena z Ssaratin na Horzeynim Lithwinowie⁵¹⁶) - dd 11 [kop] 50 [gr.]
Baltazar Penczyk z Penczyku a na Stražniczy⁵¹⁷) - dd 15 [kop] 25 [gr.]
Dorota Rzehorzowa z Pokraticz⁵¹⁸) - dd 1 [kopa] 10 [gr.]
Dorota Kelblowa z Gorwicz na Przestanowie⁵¹⁹) - dd 5 [kop]
Ewa Splawinowa z Pokraticz⁵²⁰) - obau di 4 [kopy]
Frydrych Rodwicz z Ffrydrsdorffu na Swojkwie⁵²¹) - dd 3 [kopy] 20 [gr.]

505) Anna Roupovská z Vřesovic a na Trnowanech (okr. Litoměřice).
506) Jan Šlejnic ze Šlejnic a na Libochowanech (okr. Litoměřice).
507) Jan starší Roupovský z Roupova na Zitenicích (okr. Litoměřice).
508) Jindřich Kurzbach z Trachenburka, z Milče na Ronově (k. ú. Stvolínky, okr. Česká Lípa) a Lemberce (k. ú. Lvová, část obce Jablonné v Podještědí, okr. Česká Lípa; srovnej pozn. 4).
509) Jaroslav Sezima ze Sezimova Ústí a na Hostenicích (pravděpodobně Hostěnice, část obce Brozany, okr. Litoměřice).
510) Arnošt ze Šlejnic na Tolštejně (k. ú. Rozhled, část obce Jiřetín pod Jedlovou, okr. Děčín) a na Šluknově (okr. Děčín).
511) Alžběta z Lobkovic, z Rogendorfu a na Pátku (část obce Peruc, okr. Louny).
512) Adam Týn z Týna na Velké Bukovině (okr. Děčín; srovnej pozn. 548).
513) Adam Štolinský z Kopyst na Pohoří. Na tomto statku je uváděn ještě roku 1589 (viz Faulnar z Fonkenštejna, S., Titulář stavů, Praha 1589, fol. W 7v.). Pravděpodobně se jedná o ves Pohoříce (část obce Martiněves, okr. Libochovice).
514) Anna Housková a Kateřina Helvíková v Litoměřicích (okr. Litoměřice).
515) Adam Wlk z Kwítkova a na Sukoradech (část obce Snědovice, okr. Litoměřice).
516) Anna z Jahnů, rozená ze Scharotu na Hořejším Litvínově (dnes Litvínov, okr. Most).
517) Baltazar Pencík z Pencíku a na Stružnici (okr. Česká Lípa).
518) Dorota Rehořova z Pokratic (část obce Litoměřice, okr. Litoměřice; srovnej pozn. 520).
519) Dorota Kelblůvá z Gorwic na Přestanově (část obce Chlumec, okr. Ústí nad Labem).
520) Eva Splavinová z Pokratic (část obce Litoměřice, okr. Litoměřice; srovnej pozn. 518).
521) Friedrich Rodwitz z Friedersdorfu na Svojkově (okr. Česká Lípa).

- Girzik Kaplerz z Sulewicz a na Swiedczy⁵²²) - z lidj obau di 6 [kop] 20 [gr.]
Girzik Wlk z Kwijtkowa na Cziakowiczach⁵²³) - dd 2 [kopy] 30 [gr.]

fol. 28v.

- Joachym Ploskowsky z Witenczie⁵²⁴) - obau 20 [gr.]
Jan Hanuss Gersstorff na Chotomirzj⁵²⁵) - dd 5 [kop] 20 [gr.]; zápis mrežován
Jan Kaplirz z Sulewicz na Netluczach⁵²⁶) - obau 2 [kopy] 40 [gr.]
Jan z Wrzesowicz na Wchynicznych⁵²⁷) - dd 5 [kop]
Jan z Wrzesowicz na Podsediczych⁵²⁸) - dd 14 [kop] 10 [gr.]
Jan mladšij Cziermin z Chudienicz a na Augezdie pod Wostreym⁵²⁹) - dd 8 [kop] 40 [gr.]
Jaroslaw Kaplirz z Sulewicz na Nowewsy⁵³⁰) - dd 2 [kopy] 35 [gr.]
Jan Miressowsky w Miressowiczach⁵³¹) - dd 1 [kopa] 30 [gr.]
Karel Wrzesowecz a na Ploskowiczach⁵³²) - dd 6 [kop]
Ladislaw Gelbl z Geyzynku na Hrbowiczach⁵³³) - dd 3 [kopy] 20 [gr.]
Petr Kostomlatsky z Wrzesowicz a na Biczkowiczach⁵³⁴) - dd 12 [kop] 30 [gr.]
Rudolff Karel Trmiczky z Miliny na Stebny⁵³⁵) - dd 2 [kopy] 15 [gr.]
Tobiass Kaplerz z Sulewicz na Sulewiczach⁵³⁶) - dd 7 [kop]

fol. 29r.

- Woldrzych Kostomlatsky z Wrzesowicz a na Sownicznych⁵³⁷) - dd 5 [kop] 30 [gr.]
Zykmund a Girzik bratrzij vlastnj Audrcztij na Trzebiwliczych⁵³⁸) - dd 11 [kop] 25 [gr.]
Zibrzid Zdiarsky ze Zdiaru a na Wssechlapich⁵³⁹) - dd 7 [kop] 5 [gr.]
Purgmistr a radda miasta Litomierzicz⁵⁴⁰) - z lidj dd 72 [kopy] 40 [gr.]
Purgmistr a konssele miasta Austij⁵⁴¹) - z lidj dd 16 [kop]

522) Jiřík Kaplír ze Sulevic a na Světci (dnes Bedřichův Světec, část obce Bělušice, okr. Most).
523) Jiřík Wlk z Kwítkova na Čakovicích (část obce Štětí, okr. Litoměřice).
524) Jáchym Ploskovský z Vitence.
525) Jan Hanuš z Gersdorfu na Chotiměři (okr. Litoměřice).
526) Jan Kaplír ze Sulevic na Netlucích (dnes Pnětluky, část obce Podsedice, okr. Litoměřice).
527) Jan z Vřesovic na Vchynicích (okr. Litoměřice).
528) Jan z Vřesovic na Podsedicích (okr. Litoměřice).
529) Jan mladší Čermín z Chudenic a na Újezdě pod Ostrým (dnes Bílý Újezd, část obce Velemín, okr. Litoměřice).
530) Jaroslav Kaplír ze Sulevic na Nové Vsi (neurčeno), spolujatel statku Čížkovic (okr. Litoměřice).
531) Jan Mirošovský v Mirošovicích (část obce Hrobčice, okr. Teplice).
532) Karel Vřesovec a na Ploskovicích (okr. Litoměřice).
533) Ladislav Kelbl z Geisingu na Hrbovicích (dnes součást Ústí nad Labem, okr. Ústí nad Labem).
534) Petr Kostomlatský z Vřesovic a na Býčkovicích (okr. Litoměřice).
535) Rudolf Karel Trmický z Miliny na Stebně (okr. Ústí nad Labem).
536) Tobiáš Kaplír ze Sulevic na Sulevicích (dnes Sulejovice, okr. Litoměřice).
537) Oldřich Kostomlatský z Vřesovic a na Sovenicích (část obce Chocnějovice, okr. Mladá Boleslav; srovnej pozn. 21).
538) Zikmund a Jiřík, vlastní bratři Údrčtí na Třebívlicích (okr. Litoměřice).
539) Zibřid Zďárský ze Zďáru a na Všechlapech (část obce Zabrušany, okr. Teplice).
540) Litoměřice (okr. Litoměřice).
541) Ústí nad Labem (Ústí nad Labem).

Judyt z Eybnsstolu, abbatisse klastera S^o Girzij na Hradie Praz.⁵⁴²) - z lidj obau di 71 [kopa] 40 [gr.]

fol. 29v.

Slansky
Stawu panskeho

Girzij z Lobkowicz na Mielnjicze a Libochowicz⁵⁴³) - z lidj dd 22 [kopy] 40 [gr.]

Alzbieta z Lobkowicz, z Rogendorffu na Patku⁵⁴⁴) - dd 24 [kopy] 15 [gr.]

Ladislav z Lobkowicz a na Zbiroze⁵⁴⁵) - z lidj dd 2 [kopy] 25 [gr.]

Frydrych Miczian z Klinsteyna, z Rostok na Kornhauze⁵⁴⁶) - dd 13 [kop] 10 [gr.]

Zdeniek z Wartmberka a na Busstiehradie⁵⁴⁷) - z lidj dd 21 [kopa] 25 [gr.]

Staw rytijrzscky

Adam Teyn z Teyna a na Bukowinie⁵⁴⁸) - dd 7 [kop] 20 [gr.]

Adam Myslik z Hyrssowa⁵⁴⁹) - obau dilu 7 [kop] 40 [gr.]

Adam Hruska z Brzezna a na Czytolibj a Srbczij⁵⁵⁰) - dd 10 [kop] 25 [gr.]

Dawid Boren ze Lhoty na Mikowicz⁵⁵¹) - dd 9 [kop] 20 [gr.]

fol. 30r.

Frydrych Sstrauch z Chlumku a na Nyzjebozych⁵⁵²) - dd 1 [kopa] 20 [gr.]

Girzik Howorczowski na Trzebotowie⁵⁵³) - 30 [gr.]

Habart Kokowsky z Hertmberku⁵⁵⁴) - 2 [kopy] 5 [gr.]

Humprecht Cziernijn z Chudienicz a na Chudienicz⁵⁵⁵) - z manuow k heytmanstwij Hradu Pražskeho naleziegicz⁵⁵⁵) dd 14 [kop] 40 [gr.]

Kothart Ffloryan Zdiarsky ze Zdiaru na Czierwenem Augezdczy⁵⁵⁶) - dd 18 [kop] 10 [gr.]

Mikulass Pietipesky z Chyss, z Ekrberku a na Kamenicz⁵⁵⁷) - obau di 40 [gr.]

542) Klášter svatého Jiří na Pražském hradě (dnes část Prahy 1 - Hradčany).

543) Jiří z Lobkovic na Mělníce (okr. Mělník) a Libochovicích (okr. Litoměřice).

544) Alžběta z Lobkovic a z Rogendorfu na Pátku (část obce Peruc, okr. Louny).

545) Ladislav z Lobkovic a na Zbiroze (okr. Rokycany).

546) Friedrich Mičan z Klinštejna a z Rostok na Kornhauze (dnes Mšec, okr. Rakovník).

547) Zdeněk z Vartenberka a na Buštěhradě (okr. Kladno).

548) Adam Týn z Týna a na Bukovině (dnes Velká Bukovina, okr. Děčín; srovnej pozn. 512).

549) Adam Myslik z Hršova.

550) Adam Hruška z Března a na Cítolibi (dnes Cítolibi, okr. Louny) a na Srbčici (okr. Rakovník; srovnej pozn. 475).

551) David Boryně ze Lhoty na Mikovicích (část obce Kralupy nad Vltavou, okr. Mělník).

552) Friedrich Strauch z Chlumku a na Nížebozích (část obce Budyně nad Ohří, okr. Litoměřice).

553) Jiřík Hovorčovský na Trzebotově (okr. Praha - západ).

554) Habart Kokovský z Hartenberka.

555) Humprecht Černín z Chudenic a na Chudenicích (okr. Klatovy).

556) Gotthard Florián Zďárský ze Zďáru na Cerveném Újezdci (dnes Červený Újezd, okr. Praha - západ).

557) Mikuláš Pětipeský z Chyš a z Egerberku a na Kamenici (dnes Dolní Kamenice, část obce Chržín, okr. Kladno).

Martin Maminger z Lokhu a na Horomierzicz⁵⁵⁸) - dd 2 [kopy] 10 [gr.]

Marta Ottowa z Slogessicz a na Buzanech⁵⁵⁹) - dd 2 [kopy] 40 [gr.]

Melichar Sstrauch z Chlumku a na Racziniewsy⁵⁶⁰) - dd 5 [kop], a z lidj syrotczich 4 [kopy] 40 [gr.]

fol. 30v.

Ssebestyan Rausendorff z Sspremerku na Martiniewsy⁵⁶¹) - dd 4 [kopy]

Waczlaw z Elsnicz na Wrbczianech⁵⁶²) - dd 3 [kopy]

Purgmistr a radda miesta Slaneho⁵⁶³) - z lidj toliko druhey dil 7 [kop] 50 [gr.], z ffary 15 [gr.]

Purgmistr a konsele miesteczka Aunhosstie⁵⁶⁴) - z lidj obau di 16 [kop] 20 [gr.]

Judyth z Ebnstolu, abbatisse klastera S^o Girzij na Hradie Pražskem⁵⁶⁵) - obau di 16 [kop] 40 [gr.]

fol. 31r.

Rakownicky

Krystoff Metych z Czieczkowa, heytman na panstwij Gehomi^{oti} czysarzsky Krzywoklatu⁵⁶⁶) - z lidj na temž panstwij dd 121 [kopa] 30 [gr.], z ffar 1 [kopa] 45 [gr.]; zápis mrežován

Staw Rytijrzscky

Adam Sstampach z Sstampachu a na Hokowie⁵⁶⁷) - dd 5 [kop] 20 [gr.]

Buryan Czukur z Tamffeldu na Sosnj⁵⁶⁸) - dd 30 [gr.]

Barbora Czukrowa w Drahaussy⁵⁶⁹) - 1 [kopa]

Girzik Mysska ze Zlunicz a na Weliky Cziernoczy⁵⁷⁰) - dd 1 [kopa] 40 [gr.]

Jan neystarsij Chlumcziansky z Przestawlk na Slatiny⁵⁷¹) - dd 1 [kopa] 50 [gr.]

Krystoff Sslowsky z Sslowicz a na Wolessny⁵⁷²) - obau dilu 26 [kop] 40 [gr.], z ffar 1 [kopa]

Katerzina Prziczka z Wysky⁵⁷³) - dd 1 [kopa]

Waczlaw Mysska ze Zlunicz a na Libnij⁵⁷⁴) - dd 3 [kopy]

558) Martin Maminger z Lokhu a na Horoměřicích (okr. Praha - západ).

559) Marta Ottová ze Sloješic a na Buzanech (dnes Zbuzany, okr. Praha - západ).

560) Melichar Strauch z Chlumku a na Račiněvsi (okr. Litoměřice).

561) Sebastián Rausendorf ze Spremerku na Martiněvsi (okr. Litoměřice).

562) Václav z Elsnic na Vrbčanech (dnes Vrbičany, okr. Litoměřice).

563) Slaný (okr. Kladno).

564) Unhošť (okr. Kladno).

565) Klášter svatého Jiří na Pražském hradě (dnes část Prahy 1 - Hradčany).

566) Kryštof Metych z Cíčova, hejtman panství Křivoklát (okr. Rakovník).

567) Adam Steinbach ze Steinbachu a na Hokově (část obce Hořovičky, okr. Rakovník).

568) Burián Cukr z Tamfeldu na Sosni (část obce Jesenice, okr. Rakovník).

569) Barbora Cukrová v Drahouši (část obce Jesenice, okr. Rakovník).

570) Jiřík Myška ze Zlunice a na Veliké Černoci (dnes Velká Černoc, část obce Měcholupy, okr. Louny).

571) Jan nejstarší Chlumčanský z Přestavlk na Slatině (neurčeno).

572) Kryštof Slovský ze Slovic a na Olešné (okr. Rakovník).

573) Kateřina Přická z Výsky (neurčeno).

574) Václav Myška ze Zlunice a na Libni (neurčeno).

fol. 31v.

Purgmistr a radda miesta Rakownijka⁵⁷⁵) - z lidij sweych dd y z ffary 1 [kopa] 10 [gr.]

Starssij bratrstwa Literatskyho w miestie Rakownika⁵⁷⁶) - z lidj k oltarzi tehoz bratrstwa obau di 1 [kopa]

fol. 32r.

Podbrdsky
Stawu panskeho

Ladislav mladssij z Lobkowicz a na Zbiroze⁵⁷⁷) - z lidij k zamku Zbirohu dd 36 [kop] 40 [gr.], z ffar 45 [gr.], z domu w Menssim M. Praz. 30 [gr.]

Jan Skaliczky z Skalicze, Gehomi^{ott} czysarzsky sprawcze panstwij Przibramskeho⁵⁷⁸) - z lidij na temz panstwi dd 13 [kop]

Staw rytijrzsky

Albrecht Networsky z Brzizy na Brzezianech⁵⁷⁹) - z lidj obau di 5 [kop] 20 [gr.]
Girzik starssij Wratislav z Mitrowicz a w Augezdzie Drahoñowie⁵⁸⁰) - dd 2 [kopy]

Girzik Otta z Losu na Nyžburcze⁵⁸¹) - dd 4 [kopy]

Jan Pessik z Komarowa a na Komarowie⁵⁸²) - dd 4 [kopy] 20 [gr.]

Ssebestyan Ssanowecz na Smolotelech⁵⁸³) - dd 2 [kopy] 50 [gr.]

fol. 32v.

Waczlaw Karel starssij z Swarowa a na Suchomastech⁵⁸⁴) - dd 1 [kopa] 50 [gr.]

Waczlaw Ssturm z Hyršffeldu a na Hlubossy⁵⁸⁵) - dd 6 [kop] 40 [gr.], z domu 30 [gr.]

Zioffie Bechyniowa z Losu a na Steziowie⁵⁸⁶) - dd 4 [kopy]

Purgmistr a radda miesta Berauna⁵⁸⁷) - z lidij gijch toliko druhey dil 38 [kop] 50 [gr.]; zápis mrežován

575) Rakovník (okr. Rakovník).

576) Rakovník (okr. Rakovník).

577) Ladislav mladší z Lobkovic a na Zbiroze (okr. Rokycany).

578) Jan Skalický ze Skalice, správce panství Příbram (okr. Příbram).

579) Albrecht Networský z Břizy na Březanech (část obce Lešany, okr. Praha - západ).

580) Jiřík starší Wratislav z Mitrovic a v Újezdě Drahoňově (dnes Drahoňův Újezd, část obce Zbiroh, okr. Rokycany).

581) Jiřík Otta z Losu na Nižburce (dnes Nižbor, okr. Beroun).

582) Jan Pešík z Komárova a na Komárově (okr. Beroun).

583) Sebastián Šanovec na Smolotelech (okr. Příbram; srovnej pozn. 602).

584) Václav Karel starší ze Svárova a na Suchomastech (okr. Beroun).

585) Václav Sturm z Hyršfeldu a na Hluboši (okr. Příbram).

586) Zofie Bechyňová z Losu a na Stěžově (část obce Milín, okr. Příbram).

587) Beroun (okr. Beroun).

fol. 33r.

Wltawsky
Staw pansky

Krystoff z Sswamberka na Worliku a Zwijskowie⁵⁸⁸) - z lidij w temz krugi dd 33 [kopy] 40 [gr.]

Staw rytijrzsky

Adam z Welemisłowsy na Wolbramowiczach⁵⁸⁹) - dd 5 [kop] 35 [gr.]

Adam Myslik z Hyrssowa na Kossiczach⁵⁹⁰) - obau diluw 7 [kop] 40 [gr.]

Alzbieta Miedieneczowa na Kwasegowiczach⁵⁹¹) - dd 50 [gr.]

Bohuslav Miedienecz z Ratiborzicz na Nowych Dworzich⁵⁹²) - obau di 3 [kopy]

Bernarth Welemisky z Welemisłowsy a na Teynczy nad Sazawau⁵⁹³) - dd 17 [kop] 55 [gr.]

Gindrzych Saska ginacz Wogirz z Waczowicz na Smilkowie⁵⁹⁴) - dd 3 [kopy] 50 [gr.]

fol. 33v.

Jan Nedwiezsky z Nedwiezy⁵⁹⁵) - dd 3 [kopy] 25 [gr.]

Jan Cziernin starssij z Chudienicz a na Nedrahowiczach⁵⁹⁶) - dd 16 [kop] 55 [gr.]

Yan Smrczka ze Mnichu a na Lassowiczach⁵⁹⁷) - dd 1 [kopa] 25 [gr.]

Jan Getrzychowsky z Hroznicz a na Getrzychowiczach⁵⁹⁸) - z lidj obau di 4 [kopy]

Yan starssij Miedienecz z Ratiborzicz a w Malkowiczach⁵⁹⁹) - dd 1 [kopa]

Yan Hruszka z Trkowa a na Nowym Kowarzwowie⁶⁰⁰) - obau di 2 [kopy]

Mikulass mladssij Woykowsky z Milhosticz⁶⁰¹) - obau di 12 [kop] 20 [gr.]

Ssebestyan Ssanowecz na Smolotelech⁶⁰²) - dd 2 [kopy] 40 [gr.]

Waczlaw Ziehart z Nasawrk w Bolechowiczach⁶⁰³) - dd 20 [gr.]

Waczlaw z Zahradky na Zahradcze⁶⁰⁴) - obau dilu 4 [kopy]

588) Kryštof ze Švamberka na Orlíku (dnes Orlík nad Vltavou, okr. Písek) a Zvíkově (k. ú. Zvíkovské Pohradí, okr. Písek).

589) Adam z Velemyslevis na Olbramovicích (okr. Benešov).

590) Adam Myslík z Hyršova na Košicích (okr. Tábor).

591) Alžběta Měděncová na Kwasejovicích (část obce Sedlec - Prčice, okr. Benešov).

592) Bohuslav Měděnec z Ratibořic na Nových Dvořích (část obce Sedlec - Prčice, okr. Benešov).

593) Bernart Velemyslovský z Velemyslevis a na Týnci nad Sázavou (okr. Benešov).

594) Jindřich Saska neboli Ojř z Vacovic na Smilkově (okr. Benešov).

595) Jan Nedvězský z Nedvězí, držitel statku Nedvězí (část obce Rabyně, okr. Praha - západ).

596) Jan Černín starší z Chudenic a na Nedrahovicích (okr. Příbram).

597) Jan Smrčka ze Mnichu a na Lašovicích (část obce Kovářov, okr. Písek).

598) Jan Jetřichovský z Hroznice a na Jetřichovicích (okr. Benešov).

599) Jan starší Měděnec z Ratibořic a v Málkovicích (část obce Sedlec-Prčice, okr. Benešov)

600) Jan Hruška ze Strkova a na Novém Kovářově (dnes Kovářov, okr. Písek).

601) Mikuláš mladší Vojkovský z Milhostic, držitel statku Osečany (okr. Příbram).

602) Sebastián Šanovec na Smolotelech (okr. Příbram; srovnej pozn. 583).

603) Václav Zehart z Nasavrku v Bolechovicích (část obce Sedlec - Prčice, okr. Benešov).

604) Václav ze Zahradky na Zahradce (část obce Vojkov, okr. Benešov).

Wylem Woykowsky z Milhosticz na Tworzessowicznych⁶⁰⁵) - dd 1 [kopa] 30 [gr.]
 Zykmund Brzekowecz z Wostromerzie a na Sukdole⁶⁰⁶) - obau dilu 6 [kop] 30 [gr.]

Item Praziane Stareho Miesta Prazskeho na mistie wsseho stawu miestскеho na woba dijly bernie leta pominuleho [15] LXXVIII swolenau magi dodati 6000 [kop]

Zide starssij w miestech Pražskych tež dodati magi 350 [kop]. Nato dali we czwtrek po swatych Ffabianu Ssebestyanu⁶⁰⁷) 150 [kop], a tak toliko zusta-wagi 200 [kop].

Bechynsky.
 Starpanky
 Adam z Gradce ana Gradce a Glibolt
 z Opatowice z Glibolt Komornik
 z Glibolt z Opatowice 470 fl. 40 gr
 z Opatowice 4 fl. 30 gr
 z Glibolt z Opatowice 6 fl. 27
 Jan Starssij z Dobkowitz na Tognice
 a Josef Bystizy z Opatowice z Glibolt
 z Opatowice Komornik z Opatowice z
 Komornik z Glibolt z Opatowice z Opatowice
 z Opatowice z Glibolt z Opatowice 64 fl. 30 gr
 z Opatowice z Glibolt z Opatowice 43 fl. 10 gr
 z Opatowice z Glibolt z Opatowice 26 fl. 30 gr
 z Opatowice z Glibolt z Opatowice 15 gr

605) Vilém Vojkovský z Milhostic na Tvořešovicích (dnes Tvoršovice, část obce Bystřice, okr. Benešov).

606) Zikmund Břekovec z Ostroměře a na Suchdole (část obce Prosenická Lhota, okr. Příbram).

607) Svátek svatých Fabiána a Šebestiána (tj. 20. ledna) připadl v roce 1580 na středu, dluh byl zaplacen ve čtvrtek, tedy 21. ledna.

Ukázka zápisů na fol. 15r, "Rejstřík dlužníků berně z roku 1579". Státní oblastní archiv v Třeboni, sbírka Historica, inv. č. 4790).

O BÝVALÝCH PANSKÝCH SÍDLECH V DOLNÍCH HOŘICÍCH U CHÝNOVA

Jiří Úlovec

Tvrz jako sídlo nižších feudálů, především rytířů a zemanů, nabyta na území Českého království největšího rozšíření v období od 14. do počátku 17. století. Není proto divu, že ještě v dnešní době jich zůstalo v Čechách dochováno několik tisíc, ať již v původním stavu, přestavěných na mladší panská sídla - zámky, hospodářské budovy dvorů či jiné užitkové stavby, nebo pouze v podobě terénních relikvů.

V Čechách přitom existují oblasti, v nichž byly tvrze založeny téměř v každé vesnici. Mezi takové regiony, kde došlo k silnému rozšíření feudální držby a vzniku desítek drobných šlechtických majetků - statků, přináleží např. Klatovsko či Benešovsko; na tvrze bylo však bohaté rovněž Táborsko. Dvě takové tvrze, gotická a renesanční, byly vystavěny v průběhu několika staletí rovněž v Dolních Hořicích.

Hořice byla původně pouze jedna ves, založená osadníky přibližně sedm kilometrů jihovýchodně od Ratibořských Hor a asi čtrnáct kilometrů vzdušnou čarou východně od Tábora.¹⁾ Vznikla v poměrně širokém údolí mezi Balkovy, Dubským vrchem a Hůrkou nad Kladrubby, klesajícím postupně jihovýchodním směrem. Její jméno bylo vždy používáno v množném čísle; lze proto soudit, že k jeho odvození došlo od příjmení Hora ve smyslu Hořice = ves lidí Horových.²⁾ Těžko říci, jak a kdy došlo ke vzniku druhé vsi; z historických souvislostí je každopádně jisté, že starší byly bezpochyby Hořice Dolní. Poprvé jsou obě vsi rozlišeny přívlasky v písemných pramenech teprve roku 1528 (viz níže), takže otázku založení vsi mladší nezodpovídají.

Přestože obě dochovaná hořická sídla jsou poměrně zajímavá, až na výjimky se jimi blíže doposud nikdo nezabýval. První zmínky v literatuře o obou vesnicích - ovšem bez zachycení existence sídel - učinil již J. Schaller,³⁾ několik historických údajů z přelomu 17. a 18. století přinesl J. G. Sommer.⁴⁾ F. A. Heber je do svého díla o panských sídlech bohužel nezahrnul, F. C. Watterich⁵⁾ a další topografové J.

1) Základní mapa ČSR 1 : 50 000, sekce 23-13 Tábor, 220 mm od severní a 207 mm od východní sekční čáry.

2) Tak Ant. Profous, Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl I. A - J. Praha 1947, s. 618, č. 5.

3) J. Schaller, Topographie des Königreichs Böhmen. Vierzehnter Theil, Taborer Kreis. Prag und Wien 1790, s. 42, panství Chýnov, č. 27 a 28.

4) J. G. Sommer, Das Königreich Böhmen. Zehnter Band, Taborer Kreis. Prag 1842, s. 287 - 288 a 294 (zde č. 27 a 28).

5) F. C. Watterich von Watterichsburg, Handwörterbuch der Landeskunde des Königreichs Böhmen. Prag 1845, s. 678.

Orth a Fr. Sládek⁶⁾ pak zaznamenali jen několik základních údajů, takže vůbec první, kdo se Hořicemi zabýval poněkud podrobněji, byl historik M. Kolář. Ve statí o panských sídlech Táborska, publikované v letech 1865 až 1866, nastínil alespoň rámcově osudy statku v 15. až 18. století a zmínil se o mladší tvrzi.⁷⁾

Ovšem také Kolářův nástin byl velmi stručný, takže za skutečně prvního zpracovatele dějin Hořic můžeme označit až historika A. Sedláčka. Ve čtvrtém svazku svých "Hradů" věnoval hořické historii poměrně dosti místa; vylíčil především dějiny vsi a podal přehled držitelů obou sídel.⁸⁾ Část údajů pochopitelně uvedl rovněž ve svém místopisném slovníku Čech.⁹⁾ Jeho poznatky poté převzali prakticky všichni mladší autoři bez toho, že by se je pokusili nějak rozmnožit či pokusit se o výklad objasňující vznik statku a sídel ve starší vsi. Znamená to, že v poznání dějin vývoj ustrnul ve stavu znalostí ze závěru minulého století. I přesto se však podíváme také na literaturu 20. století.

Roku 1908 vyšlo kolektivní dílo Království české, v jehož druhém svazku se autoři rovněž jen letmo zmínili o historii statku.¹⁰⁾ Další údaje uvedl v popisu táborského regionu z roku 1947 R. Cíkhart; rovněž on však opakoval jen známé reálie.¹¹⁾ Poté - po díle Profousově¹²⁾ - po dlouhých třiceti letech zaznamenal hořické tvrze a několik dat z jejich osudů teprve nejmladší soupis uměleckých památek Čech.¹³⁾ V souvislosti s výzkumem panských sídel nižších feudálů na Táborsku se Hořicím okrajově věnoval roku 1982 rovněž V. Huml.¹⁴⁾ Naposledy se dějinami Hořic a osudy jejich majitelů zabýval autorský kolektiv zpracovávající souhrnně základní údaje o panských sídlech jižních Čech,¹⁵⁾ starší tvrzi pak věnoval pozornost ještě jednou roku 1994 V. Huml, ovšem opět bez spojitosti s historickými údaji.¹⁶⁾

Jelikož situace v poznání hořických dějin je neuspokojivá, resp. dosud známé údaje a jejich interpretace neumožňují přesnější dataci doby vzniku obou tvrzí, podíváme se poněkud podrobněji na historii hořických sídel a jejich držitelů tak, jak nám to dosud známé písemné prameny umožňují.

Založení vsi a její vývoj až do počátku 15. století je doposud zahalen rouškou neznáma. Jistý je pouze fakt, že historicky známé počátky Hořic jsou spojeny s rytířským rodem stejného jména, bezprostředně souvisejícím s rodem pánů ze Zvěřince.

6) J. Orth - Fr. Sládek, Topograficko-statistický slovník Čech. Praha 1870, s. 160.

7) M. Kolář, Hrady, tvrze a panská sídla v kraji Táborském. Stať vyšla původně ve sborníku Tábor (roč. 2 a 3 z let 1865 a 1866), poté byla přetištěna ve Sborníku historických prací prof. Martina Koláře o dějinách Tábora. Tábor 1924, s. 257 - 270 (zde s. 263).

8) A. Sedláček, Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl čtvrtý, Vysočina Táborská. Praha 1885, s. 298 - 299.

9) A. Sedláček, Místopisný slovník historický. S. d. (Praha 1908), s. 241.

10) Kolektiv, Království české. II. Jihovýchodní Čechy. Vydal P. Körber v Praze 1908, kap. XXVII. Okres Táborský (autor Fr. Teplý), s. 3 - 47, zde zvl. s. 42.

11) R. Cíkhart, Popis Táborska. Tábor 1947, s. 58 - 59.

12) Viz pozn. 2.

13) E. Poche a kol., Umělecké památky Čech I. (A - J). Praha 1977, s. 294.

14) V. Huml, Ke studiu sídel nižší šlechty na Táborsku a Vltavotýnsku ve 13. - 15. století. Sborník historický 29, 1982, s. 5 - 62, zde zvl. s. 11, 23, 26 a 42 (č. 33).

15) Kolektiv, Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VI. Jižní Čechy, Praha 1986, s. 57.

16) V. Huml, K problematice sídel nižší šlechty na Táborsku v Mladovožickém regionu. Archaeologia historica 19, 1994, s. 79 - 99, zde zvl. s. 84 - 85 a 86 (obr. 7a - 7b).

Rod rytířů ze Zvěřince měl v erbovním znamení téměř shodné pruhy, jako známější a významnější rod západočeských Drslaviců, tedy tzv. poloutrojčáci či poloutrojčáci; pruhy však byly vedeny tzv. pokosem, tedy od levé horní k pravé dolní straně (z pohledu pozorovatele). Hlavní skupina rodů v Čechách, nesoucí toto znamení, byla osedlá na nedalekém Sedlčansku;¹⁷⁾ jejich příbuznými byli právě Zvěřinečtí, píšící se po stejnojmenném hradu ležícím nedaleko od Jesenice u Sedlčan.

Totožný erb nosil již v letech 1333 a 1341 pan Konrád z Chvojna,¹⁸⁾ a po něm jeho potomci Heřman, Martin a Konrád, píšící se zprvu rovněž po Chvojně, ale posléze Heřman po nově založeném hradu Kožlí a Martin od roku 1363 po Zvěřinci.¹⁹⁾ Martinovými syny byli zřejmě bratři Bohuslav - Bohuš a Mikuláš, zmiňovaní prameny poprvé k roku 1396.²⁰⁾ Bratři tedy drželi v samém závěru 14. století společně zvěřinecké zboží, ne však nadlouho. Počátkem 15. věku se starší z nich, Bohuslav - vystěhoval do severních Čech (vlastnil zde již roku 1417 hrad a zboží Blankenštejn - Blansko, později pak Řepín),²¹⁾ mladší přesídlil do jižních Čech a usadil se právě na Tábořsku. K Mikulášovu odchodu muselo dojít záhy po roce 1396; když totiž roku 1403 jmenovali oba bratři nového faráře ke kostelu v Jesenici, psal se starší z nich stále ještě po Zvěřinci, kdežto mladší již po nově získaném statku, a to po Hořicích ("... ad present. famos. Bohussii de Zwyrzinecz et Nicolai de Zwyrzinecz alias de Horzicz fratrum germanorum").²²⁾

Výše zmíněná zpráva přináší současně vůbec první zmínku o existenci Hořic; zdá se proto, že Mikuláš byl zřejmě první, kdo se po této vsi psal a vystavěl si v ní panské sídlo. V následujících padesáti letech se o něm dochovalo několik dalších zajímavých zmínek, potvrzujících, že skutečně žil v jihočeském regionu a účastnil se poměrně aktivně tamního politického dění.

Následující zpráva o něm pochází přibližně z rozmezí let 1412 až 1413. Mikuláš z Hořic se tehdy angažoval ve věci odbojného Petra z Malovic, zaměstnávajícího v té době společenský život v regionu; sloužil mu - společně s dalšími zemany, panoši a nápravníky - se čtyřmi lučištníky a koňmi. V soudobém seznamu škůdců, který zaslal litomyšlský biskup Jan IV. zvaný "Železný" panu Čěnkovi z Vartenberka, se skutečně nachází rovněž zápis "Mikulassowi z Horzicz III. strzelczy".²³⁾

Další zmínky o něm pocházejí ze třicátých let. Mikuláš byl tehdy v dobré finanční situaci, takže mohl půjčovat svým sousedům mnohdy značné obnosy. Pan Albera z Těchobuze, jeden z rytířů rodu Stajckých, mu přiznal roku 1431 dluh ve

výši 2 000 kop českých grošů, v kterémžto dluhu mu zapsal svá zboží Těchobuz a Šelmberk. "Panoše" Mikuláš tím získal do majetku dva poměrně velké majetkové komplexy;²⁴⁾ v následujících letech proto pochopitelně využíval v predikátu rovněž označení "ze Šelmberka".

Mikuláš patřil mezi straníky Oldřicha z Rožmberka. Dne 2. února roku 1432 byl proto zahrnut také on do příměří, uzavřeného mezi Tábořskými a Oldřichem, a to jako Mikuláš z Hořic a na Šelmberce, rukojmí Oldřichův. Na vyhotovené listině se přitom dochovala jeho přivěšená pečeť; na pečetí z černého vosku je půlený štít s levou částí prázdnou, v pravé jsou vedeny tři šikmé pruhy, kolem pečetí pak opis *s*mykulas*z*horzycz*.²⁵⁾ Podobně 16. října téhož roku, kdy Tábořští slibovali Oldřichovi, že zachovají příměří s Budějovickými, byl mezi rukojmími opět pan "Mikuláš z Hořic seděním na Šelmberce"; rovněž na této listině zůstala přivěšena jeho pečeť.²⁶⁾ Když pak 5. března roku 1439 vstoupil Oldřich z Rožmberka v příměří s Bedřichem ze Strážnice a Tábořskými, do příměří uzavřeného do svatojirského svátku (tj. do 23. dubna) byl pojat rovněž Mikuláš z Hořic.²⁷⁾

Následující zprávy se týkají přímo Mikulášových majetkových transakcí. Dne 23. listopadu roku 1435 prodal chrást v Dubné svým lidem ze Lhoty na Lejči.²⁸⁾ Pro nás však zajímavější je datum 21. září roku 1439, kdy Mikuláš z Hořic (píšící se tehdy - obdobně jako roku 1435 - "seděním na Šelmberce") prodal panu Oldřichovi z Rožmberka ves Tříklasovice s příslušenstvím. Na listině se totiž dochovala přivěšená Mikulášova pečeť s erbovním znaméním shodným se znakem známým z roku 1432; navíc je u něho však jako klenot křídlo dělené obdobně, tzn. jeho pravá část se třemi šikmými pruhy. Kolem rodového znamení je čitelný latinský opis *s*nicolai*de*horzicz*.²⁹⁾

Dne 9. listopadu roku 1436 byl Mikuláš z Hořic spoluvydavatelem listiny, vysvědčující o postupu vesnice Křekovice.³⁰⁾ Roku 1454 se pak Mikuláš účastnil několika projednávání odúmrtí. Nejdříve se hlásil (jako "Nicolao de Horzycz") o odúmrtí ve vsi Ramena po zemřelé Kuběně,³¹⁾ kterou tehdy také získal.³²⁾ Podobně v rozmezí let 1454 až 1456 byl účasten soudní pře o majetek po zemřelé Markétě, dceři Jecha z Prosnice, ve vsi Těchobuzi.³³⁾ Konečně roku 1459 vydal starý list na plat v Těmicích Buškovi z Těmic a přijal od něho list obnovený.³⁴⁾

24) Státní ústřední archiv (dále SÚA) v Praze - Desky dvorské (dále DD) 21, pag. 20; ed. Archiv český (dále AČ) 3, s. 503, č. 272, a AČ 37, s. 693 - 694, zápis z roku 1454.

25) Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka. Svazek I (1418 - 1437). Ed. B. Rynešová, Praha 1929, s. 138, č. 201; totéž AČ 3, s. 504, č. 278.

26) B. Rynešová I, c. d., s. 149 - 150, č. 217.

27) Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka. Svazek II (1439 - 1444). Ed. B. Rynešová, Praha 1932, s. 25 - 26, č. 36; totéž AČ 3, s. 521, č. 394.

28) Listinu poprvé publikoval R. Tecl ve statí Dvě jihočeská "husitika" z let 1432 a 1435. Tábořský archiv 4, 1992, s. 32 - 38, zde zvl. s. 34 a 38 (pozn. 20).

29) Státní oblastní archiv (dále SOA) Třeboň - Cizí statky I. Listiny, i. č. 130, sign. II 78 8, kart. 20; ed. B. Rynešová II, c. d., s. 42 - 43, č. 55.

30) SÚA - Archiv kollegiální kapituly vyšehradské (dále KVš). I. díl. Listiny (1088) - 1879. I. č. 352, sign. IX 93.

31) SÚA - DD 16, fol. 121; ed. AČ 37, s. 657 - 658, č. 9.

32) Tamtéž; ed. AČ 37, s. 658, pozn. 1).

33) SÚA - DD 16, fol. 126v; ed. AČ 37, s. 689 - 695, č. 29.

34) Viz B. Paprocký, Diadochos. Praha 1602. Část O stavu rytířském, s. 246. Srovnej A. Sedláček, Listy ze ztracených archivů panských, které se v Paprockého Diadochu upomínají, na pravý čas a právě udání svedené. Věstník královské české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-filologická, ročník 1892. Praha 1893, s. 47 - 78, zde s. 53, č. 8.

17) A. Sedláček, Českomoravská heraldika II. Část zvláštní. Praha 1925, s. 47 - 49, č. 25.

18) Regesta diplomatie nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars IV, Annorum 1333 - 1346. Ed. J. Emler, Praha 1892, s. 406 - 407, č. 1016.

19) Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim (dále LC). Libri primi pars altera. Ed. F. A. Tingl, Praha 1874, s. 3.

20) Soudní akta konsistoře pražské. Část III. (1392 - 1393. 1396 - 1398). Ed. F. Tadra, Praha 1896, s. 205, č. 153.

21) Blíže o tom T. Durdík - V. Kašpar - J. Úlovec, Povrchový průzkum hradu Zvěřince. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka, v tisku.

22) LC 6, ed. J. Emler, Praha 1883, s. 95.

23) Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. Tomus III, (1378 dec. - 1419 aug. 16). Ed. B. Kopiczková, Praha 1977, s. 268 - 269, č. 680 (list zde datován mezi září 1412 až březen 1413).

Editorka však omylem uvedla jako příjemce listu pana Mikuláše z Hořic; k tomu blíže Dějiny Tábora. I. díl I. svazek. Do roku 1421. Zpracoval Fr. Šmahel a kol. České Budějovice 1988, s. 195, pozn. 111) (v příloze pod č. 39 reprodukce listku).

Z mladších zmínek jednoznačně vyplývá, že Mikuláš z Hořic měl stejnojmenného syna, také Mikuláše. V pramenech se s ním sice setkáváme jen jednou, zato se však jedná o velmi významnou zprávu. Dne 28. března roku 1468 byla totiž vydána panem Janem Šešelkou z Bohunic listina o postupu zástavy, na níž se mimo jiné dosud dochovala rovněž přivěšená pečeť "*pana Mikulassè mlazssieho z Sselmberka a z Horzicz, dworu krále Czeskeho hoffmistra*".³⁵⁾ O tom, že se jedná o Mikulášova syna, svědčí další dvě zmínky ze sedmdesátých let. Roku 1472 totiž Jan z Rožmberka vydal dlužní list na sumu 400 zlatých uherských panoši Janovi z Hořejova a k věrné ruce panoši Mikuláše staršího z Hořic a Petra z Noskova.³⁶⁾ Již o rok později pak Jindřich z Rožmberka vydal týžž panošům dlužní list na shodně znějící částku a roku 1474 ho obnovil.³⁷⁾ Přívlasky "*starší*" a "*mladší*" z listin z let 1468 a 1472 nás plně opravňují k tvrzení, že se jednalo o otce a jeho syna.

Zpráva z roku 1474 je doposud poslední přímá zmínka, kterou lze bez obtíží vztáhnout k osobě pana Mikuláše z Hořic z rodu Zvěřineckých. Víme o něm tedy, že žil minimálně v rozmezí let 1396 až 1474; vezmeme-li proto v úvahu, že léta 1396 mu muselo být minimálně 18 let, roku 1474 byl Mikuláš zřejmě již šesta-
desátiletým starcem. Dožil se tak velmi pozeňnaného věku, jehož dosažení nebylo v oné době zcela obvyklé. Z interpretace známých pramenů ovšem lze poměrně jednoznačně tvrdit, že se jedná stále o jednu a tutéž osobu. Na základě zprávy z roku 1468 tak lze rovněž potvrdit doposud historiky ne vždy přijímaný názor o vysokém Mikulášově věku.³⁸⁾ Zdalí mu však ještě v sedmdesátých letech patřilo rovněž hořické zboží, není možné ze znění zápisu rozhodnout.

Z následujícího historického vývoje plyne, že vladykové z Hořic ztratili toto zboží nejspíše ještě do konce 15. století. Doposud neznámým způsobem je poté nabyli členové známého jihočeského rodu Smrčků ze Mnichu. Nejpozději během druhé poloviny 15. věku se někteří z nich usadili právě na Tábořsku. Jedna z prvních zpráv o nich v této oblasti pochází z roku 1496. Dne 26. srpna tehdy urovnával choustnický purkrabí Václav z Třebomyslic s dalším úmluvci neshody o rybníky mezi Rynartem Húskou z Vřesné na jedné a Olřichem, Mikulášem a Petrem Smrčky ze Mnichu na straně druhé.³⁹⁾ Smrčkové již tehdy drželi nedaleké radenínské zboží, k němuž později připojili ještě další statky. Mezi nimi bylo rozhodně rovněž zboží hořické.

Radenínské zboží s Hořicemi později vlastnil již zmiňovaný Petr Smrčka. Následující zpráva o něm však pochází až z roku 1520; tehdy uzavíral společně s dalšími majiteli okolních statků smlouvu, v níž byl připomínán jako Petr Smrčka ze Mnichu a na Radeníně.⁴⁰⁾ Dne 14. března roku 1526 pak byl zaslán list Petru Smrčkovi ze Mnichu, aby se dostavil do Kutné Hory a účastnil se podepsání smlouvy mezi

panem Jindřichem z Rožmberka a panem Zdeňkem Lvem z Rožmitálu.⁴¹⁾ To je současně také poslední zmínka, kterou o něm doposud máme. Zanedlouho po tomto datu zemřel, zanechav veškerý majetek svým synům Jiřkoví, Oldřichovi a Janovi.

Bratři Smrčkové snad drželi majetek po otci nejprve v nedělu, roku 1528 však přistoupili k jeho rozdělení, které provedl nejstarší z nich, Jiřík. Ten si ponechal první díl, k němuž přidělil zboží Sedlec a Oblajovice, ke druhému dílu Oldřicha položil Radenín a konečně ke třetímu dílu Jana připadla "*twrz pusta a d[wuo]r poplužní s dtedinami, lukami, lesy, potoky rybniky we wsy horzyczych a wes horzicze doleyssi a wes horzicze horzeyssy, s platy robotami kurmi*" a další náležitosti.⁴²⁾

Od roku 1528 tak byli bratři rozděleni a každý hospodařil na vlastním statku. Ještě roku 1534 připomíná prostředního a nejmladšího bratra titulář české šlechty Brikcího z Licka. Po zboží se však psal pouze prostřední z nich, Oldřich, který tehdy měl již dospělého syna; v tituláři jsou oba uvedeni jako "*Woldřych Starssij Smrčka ze Mnjichu*" a "*Woldřych mladssij smrčka ze mnichu a na radeníně*".⁴³⁾ Zatímco mladšího bratra autor zaznamenal jen s rodovým přídomkem ("*Jan Smrčka ze Mnjichu*").⁴⁴⁾

Jan Smrčka pak žil na Hořicích po dalších více než dvacet let. Mnoho zpráv z písemných či tištěných pramenů o něm však doposud známo není. Setkáváme se s ním vlastně pouze jednou, a to roku 1556. V tehdejší tituláři české šlechty byl zapsán jako "*Jan Smrčka ze Mnichu*".⁴⁵⁾ Již o dva roky později však údajně zemřel; pohřben byl v nedalekém kostele ve vsi Hroby, kde se ještě v minulém století nalézal jeho náhrobník.⁴⁶⁾

Je přitom zajímavé, že Jan nebyl zachycen v soupisu poplatníků, resp. v odhadu majetku stavů z roku 1557. Ostatně právě v tomto odhadu je uveden pouze jeden člen z roku rytířů Smrčků, totiž Jindřich, držitel statku Obděnice. Ovšem právě Jindřich tehdy přiznával zemskou berni nejen z vlastního majetku, ale skládal odhad výše majetku sirotčího; ten činil 250 kop českých grošů, majetek poddaných vyčíslen nebyl.⁴⁷⁾ Je tedy možné, že Jan Smrčka nežil již roku 1557 a Jindřich uváděl odhad majetku po něm jako jediný dospělý příbuzný a snad rovněž poručník jeho syna. Některé mladší zprávy, zdá se, tuto možnost potvrzují.

O Janovi víme, že měl stejnojmenného syna, tedy Jana. Ten se pak někdy v rozmezí let 1557 - 1558 ujal otcovského majetku v Hořicích. První písemné zprávy o něm pocházejí z let 1564 a 1567 v souvislosti se zemskou berní. "*Jan starší Smrčka ze Mnichu a na Hořicích*" tehdy - roku 1564 - platil berni 7 kop 48 grošů z majetku vlastního i poddaných,⁴⁸⁾ zatímco roku 1567 platil berni ve výši 5 kop 33 groše (tehdy držel 22 osedlých).⁴⁹⁾ V této době se mu podařilo rovněž zvětšit majetek; roku 1566 koupil od Jana Dubenského z Ploutvic v nedalekých Kladrubech

35) SÚA - KVŠ. I. díl. Listiny (1088) - 1879. I. č. 367, sign. XI. 101. Totéž v edici (ovšem bez uvedení jmen svědků) Kolektiv, Soupis česky psaných listin a listů do roku 1526. Díl I. Originály listin. Svazek 1/2 (1378 - 1471). Praha 1974, s. 526, č. 2287.

36) J. Pelikán, Rožmberské dluhopisy z let 1457 - 1481. Praha 1953, s. 176, č. 503.

37) Tamtéž, s. 178, č. 511.

38) O tom, že se jedná o jednu osobu, uvažoval již M. Kolář (c. d., s. 263), obdobně se k tomuto výkladu přiklonil R. Tecl (c. d., s. 38, pozn. 20).

39) J. Eršil - J. Pražák, Archiv pražské metropolitní kapituly. II. Katalog listin a listů z let 1420 - 1561. Praha 1986, s. 150, č. 428.

40) B. Paprocký, c. d., s. 125.

41) AČ 9, s. 29, (u č. 462).

42) SÚA - Desky zemské větš (dále DZV) 42, fol. J 25v; obnovený zápis z roku 1543.

43) Brikcí z Licka, Titulář. Praha 1534, fol. R 4.

44) Tamtéž, fol. K 4v.

45) Mikuláš Suda ze Semanína, Tytulárz Stawuow. Praha 1556, fol. R 8v.

46) Tak J. Trajer, Historisch-statistische Beschreibung der Diöces Budweis, Budweis 1862, s. 732.

47) O Placht, Odhad majetku stavů království českého z r. 1557. Věstník královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-filologická, Praha 1947, č. IV, s. 82.

48) J. Kollmann, Berní rejstříky a berně roku 1567. SAP 13, 1963, č. 1, s. 207.

49) Tamtéž.

"dwur po[plužni] s po[plužim] s diedinami lukami" a dalším příslušenstvím za sumu 200 kop českých grošů.⁵⁰⁾ Další zmínky jsou však podstatně mladší. Tak až roku 1581 se dozvídáme, že Volf Hazlauer z Hozlau a na Klokočíně pohnal ke komornímu soudu pana Jana staršího Smrčka ze Mnichu a na Hořicích, a to pro dluh ve výši 16 kop míšeňských grošů v záležitosti pocházející ještě z roku 1578.⁵¹⁾

Vraťme se však ke zprávě z roku 1564. Jan je v ní - jak uvedeno výše - jmenován coby "Jan starší Smrčka". Jelikož se nemohlo jednat o jeho otce, který několik let před tímto rokem zemřel, je jasné, že v rodu Smrčků musel žít nějaký další Jan. Tuto záhadu poněkud objasňuje údaj z tituláře české šlechty z roku 1572; jsou v ní totiž uvedeni "Jan Smrčka starssi ze Mnichu a na Hořicích" a "Jan Smrčka mladssi ze Mnichu a na Hořicích".⁵²⁾ Úplné jasno pak v této otázce přináší poslední šlechtický titulář 16. století, z roku 1589. Jeho autor zaznamenal mezi tisíci šlechtických jmen rovněž tato: "Jan Neyst, Smrčka ze Mnichu a na Wodicy", "Jan Star. Smrčka ze Mnichu a na Hořicích",⁵³⁾ a konečně "Jan Mlad. Smrčka ze Mnichu a na Wobděníčích".⁵⁴⁾ Údaje, uváděné písemnými prameny a tituláři, lze tedy vysvětlit následovně: Jan Smrčka otec skutečně zemřel již dříve, než roku 1558.⁵⁵⁾ Poručníctví nad jeho nedospělým synem Janem vykonával jeho příbuzný, Jindřich Smrčka ze Mnichu na Obděníčích. Ten měl syna rovněž Jana; když pak neznámo kdy, avšak před rokem 1564, zemřel, poručníctví nad jeho synem převzal pro změnu jeho příbuzný, Jan Smrčka na Hořicích. Z tohoto důvodu se Jan Hořický psal s přídomek starší, kdežto jeho příbuzný s označením mladší. Z neznámých důvodů byli roku 1572 oba uvedeni s predikátem po Hořicích. Roku 1589 pak Jan starší držel opět pouze Hořice, Jan mladší Obděníce a Jan nejstarší, jejich další příbuzný, se psal po nedalekém statku Vodici.

Vývoj byl ovšem ještě složitější, než lze předpokládat. Jan starší Smrčka, majitel Hořic, již roku 1589 totiž nežil. Do tituláře byl zařazen zřejmě jen ze setrvačnosti. O tom, že tehdy již nebyl mezi živými, svědčí zpráva pocházející právě z roku 1589. Jan po sobě zanechal čtyři syny: dospělá Petra a Mikuláše a dále Jiříka a Adama, v okamžiku jeho smrti ještě nedospělé, zřejmě pod poručníctvím starších bratrů. Všichni bratři pak právě uvedeného roku 1589 prodali svému strýci Oldřichu staršímu Smrčkovi ze Mnichu a na Radeníně vlastní dědictví po zemřelém otci Janovi, totiž "twrz genž slowe horzicze s dworem poplužnim przi tyž twrzy s piwowarem s diedinami ... s mlynem nachlebnim, wesniczemi zegmena tiemito wes dolni czelu horzicze y s krczmau swobodnau w tyž wsy, tež wes czelau horzeyssy horzicze, wewsy kozmiczych czož tu miely y s krczmau swobodnau w tež wsy Kozmiczych, we wsy Chodržinach y s krczmau swobodnau y stim dworem Domaniowskym y sewseliyakými lesy, porostlinami" a veškeré příslušenství, za sumu 8 500 kop míšeňských grošů.⁵⁶⁾

50) SÚA - DZV 15, fol. K 26v.

51) SÚA - Komorní soud (dále KomS), i. č. 15, fol. N 17v - 18 (= fol. 284 - 284v).

52) Jiřík Černý, Tytulář Stawuow. Praha 1572, fol. Y 1.

53) Sebastián Faulnar z Fonkenštejna, Tytulář. Praha 1589, fol. Cc 1.

54) Tamtéž, fol. Cc 1v.

55) Zdá se tedy, že J. Trajer přečetl rok úmrtí Jana z Hořic zřejmě chybně; snad zde mělo stát 1556.

56) SÚA - DZV 167, fol. C 18v - 20. V DZV 25, fol. J 18 - 19, se zachoval poněkud odlišně znějící zápis téhož prodeje, uvádějící i další příslušenství statku: "Twrz Horzicze s dworem pop[lužnim] s pop[lužim] tudž wes czelau Dolni Horzicze s dwory k[metczymi] s p[latem] s krczmau

Oldřich Smrčka a jeho nástupci si však tento majetek ponechali jen velmi krátce. Je dokonce možné, že v případě jeho prodeje příbuznému sledovali bratři určité konkrétní cíle, související zřejmě se snahou rozdělit se o majetek a statek přitom ponechat celý. Tak lze totiž také vysvětlit následně Oldřichovo konání; v době do roku 1595 odprodal buďto on nebo jeho nástupci podstatnou část hořického zboží zpět Jiřímu Smrčkovi ze Mnichu, jednomu ze synů Jana staršího. Jiřík zřejmě byl tehdy již dospělý a mohl se ujmout pozemkového majetku od svého příbuzného.

Po Oldřichově smrti převzal majetek po něm jeho syn Bohuslav Smrčka. Roku 1595 uzavřel další smlouvu s Jiřím Smrčkou a za sumu 650 kop českých grošů mu odprodal i zbytek původního hořického statku. Jiřík tehdy získal "wes czelau Horzeyssi Horzicze s lydmi osedlymi y neosedlymi a natiech gruntech zrodilými, s rybniky potoky porostlynami lesy ... s krczmau swobodnau s swrsky a nabytky, Tolikez we wsy doleyssich horziczych mley nachebni tez take trzeti dil podaczeho we wsy Hrobech" a veškeré další příslušenství.⁵⁷⁾ Nepopiratelný fakt, že již tehdy, vlastnil rovněž hořické zboží, potvrzuje údaj, že v kupní smlouvě se psal opět s predikátem "a na Hořicích".

Jiřík se opět pevně ujal otcovského majetku, který mu následně patřil po více než tři desetiletí. Ze zpráv o odvodech berně jsme informováni o velikosti jeho majetku. Roku 1603, v soupisu poplatníků Království, platil pan Jiřík Smrčka ze Mnichu a na Hořicích zemskou berni za 11 osedlých, dvě mlýnská kola a z jedné fary,⁵⁸⁾ roku 1615, dle údajů z rozvržení berně, platil z jedenácti osedlých, jednoho ovčáckého mistra a jeho pacholka celkem 7 kop 20 českých grošů,⁵⁹⁾ a konečně roku 1620 přiznával berni z jedenácti osedlých a jednoho ovčáckého mistra s pacholkem.⁶⁰⁾ Z uvedených přiznání plyne, že příliš velký majetek rozhodně nedržel; pozemkové vlastnictví, resp. výnos z něho mu však zabezpečoval relativně volný život bez nutnosti vlastní práce na hospodářství.

Jiří, nazývaný později jako Jiří starší, se velmi aktivně zúčastnil stavovského protihabsburského povstání v letech 1618 až 1620. Víme o něm, že i se syny bojoval na straně Friedricha Falckého proti císařskému vojsku a mladšího syna Adama vyslal se stavovskými oddíly válčit na Moravu a do Rakous. Rozsudku po porážce povstání se však nedočkal, neboť roku 1622 zemřel. Konfiskační komisí byl dne 10. března roku 1623 ovšem odsouzen k manství, tj. k propadnutí veškerého nemovitého majetku v léno.⁶¹⁾ Dne 13. listopadu roku 1626 tak Oldřich Smrčka ze Mnichu byl přinucen za sebe i za svého mladšího bratra Adama učinit manskou přísahu císaři Ferdinandovi II. na svůj statek, "totiž na dwur Horzicze, wes doleyssi

swobodnau, wes czelau Horzegssi Horzicze s dwory k[metczymi] s p[latem], we wsy Kozmiczych czož tu magi, s krczmau swobodnau, we wsy Chodržinach czož tu magi y s krczmau swobodnau a s dworem domaniowskym, lesy, porostlinami, we wsy Rodnym czož tu magi, we wsy Hrobech czož tu magi, s podaczym kostelnim trzetim dilem, s piwowarem, s diedinami ... sádkami, mlynem nachlebnim...".

57) SÚA - DZV 27, fol. J 10v - 11.

58) F. Marat, Soupis poplatnictva 14 krajův království Českého z roku 1603. Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná, ročník 1898, Praha 1899, č. I, s. 44.

59) A. Sedláček, Rozvržení sbírek a berní r. 1615. In: Abhandlungen der königl. böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften vom Jahre 1869, Prag 1870, s. 35, č. 36.

60) V. Pešák, Berní rejstříky z roku 1544 a 1620. Praha 1953, s. 114.

61) Tak T. V. Bílek, Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618. Část první. Praha 1882, s. 557.

a horžeyssi Horžicze" s veškerým příslušenstvím, odhadnutý ve výši 4 510 kop míšeňských grošů.⁶²⁾

Oba bratři následně drželi hořické zboží zřejmě společně; v úředních či podobných oficiálních záležitostech však vystupoval pouze starší Oldřich. Jasně svědectví o tom přinesl rok 1628. Po vyhlášení Obnoveného zřízení zemského pro České království (roku 1627), připouštějícího pouze vyznání římskokatolické, byla počátkem roku 1628 ustavena zvláštní komise, zvaná komisí "reformační", která zjišťovala stav víry v jižních a západních Čechách. Dne 3. března zasedala v Táboře; mezi šlechtici, kteří "připověděli do svátků velikonočních nejprve příštích katolickými zůstatí" byl rovněž pan "Voldřich Smrčka ze Mnichu a na Hořících".⁶³⁾ To je ovšem jedna z mála zpráv, která o něm zůstala dochována.

Neznámo kdy zemřel Oldřichův mladší bratr Adam, takže Oldřich zůstal v držení Hořic sám. Během čtyřicátých let se mu podařilo vyprosit si převedení statku z manství zpět ve zpupný majetek. Dne 9. listopadu roku 1650 mu císař Ferdinand III. na základě relace z 23. března skutečně propustil jeho hořický statek z manství, za což ovšem musel zaplatit 1 500 zlatých (925 zlatých zadrženého manského platu a dalších 575 zlatých za převedení majetku v alod).⁶⁴⁾ Z tohoto důvodu byl roku 1654, v elaborátu našeho prvního katastru, tzv. berní ruly, uveden rovněž statek Hořice, patřící Oldřichovi Smrčkovi ze Mnichu. Statek tehdy tvořily dvě vesnice (Dolní a Horní Hořice) s patnácti hospodářstvími a pozemky ve výměře 366 strychů.⁶⁵⁾

Oldřich Smrčka se zřejmě dožil poměrně vysokého věku. V polovině padesátých let se však rozhodl pro pojištění nároků na jeho majetek ve prospěch příbuzných, zřejmě v očekávání posledních chvil. 15. prosince roku 1656 pak sepsal závěť, kterou nechal vložit do zemských desek o rok později. Jelikož pravděpodobně neměl žádné přímé dědice, prakticky veškerý majetek přenechal svému strýci Václavu Silvestrovi Smrčkovi ze Mnichu, dalším osobám odkázal drobnější pozornosti.⁶⁶⁾ Jedním z těch, na které pamatoval, byl rovněž komorník Jan Jiří Strein von Schwartzenu, kterému odkázal částku 1 000 zlatých. Jelikož však Jan Jiří i po Oldřichově úmrtí žádné peníze neobdržel, převedl tento odkaz dne 17. června roku 1665 na Václava Silvestra proti zaplacení stejné částky.⁶⁷⁾

Tehdy však Václav Silvestr statek již nedržel. Nevíme sice, kdy se ho úředně ujal, ovšem víme, že 28. března roku 1661 uzavřel kupní smlouvu s paní Johankou Kateřinou Paradisovou, rozenou z Talmberka, paní na Černovicích a Štiříně, a prodal jí "twrz a wes doleyssy Horžicze, tež wes Hožeyssy horžicze ržeczeny ... s dworem poplužním, s diedinami ... krczmau weysadni gednau w doleyssy horžiczych, piwowarem, mlegnem, wapeniczemi, a lomem kamene wapenneho" s dalším příslu-

62) SÚA - DD 68, fol. 15.

63) V Oehm, Protokol reformační komise, konané r. 1628 v krajích Bechyňském, Prachenském a Plzenském. Věstník královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná, roč. 1897, Praha 1898, č. XXVIII, s. 12.

64) Propuštění z manství viz SÚA - DD 68, fol. 15, juxta, a zapsání mezi svobodná zboží viz SÚA - DZV 150, fol. E 29v - 30.

65) K. Doskočil, Popis Čech r. 1654. Berní rula 2, díl I., Praha 1953, s. 87, č. 68.

66) SÚA - DZV 261, fol. M 1 - 2, zápis z roku 1657.

67) Tamtéž, fol. M 1-2, juxta.

šenstvím za sumu 10 300 zlatých. Dle smlouvy byla povinna zaplatit částku 2 300 zlatých ihned po jejím podepsání a zbytek do svatojiřského svátku roku 1665.⁶⁸⁾ To se také stalo; roku 1665 Václav Silvestr přiznal, že celou kupní sumu dostal řádně zaplacenou.⁶⁹⁾

Paní Johanka Kateřina ovšem nekupovala hořický statek pro sebe, ale pro syna Jana. Zdá se, že Jan však záhy po tomto datu zemřel a brzy poté ho následoval rovněž jeho otec, Johančin manžel. Z toho důvodu odkázala paní Johanka Kateřina své zboží bratrovi Vilému Františkovi nejstaršímu z Talmberka na Prčici a strýci Janu Maxmiliánovi z Talmberka na Smilkově a Vlčkovcích.⁷⁰⁾ Oba páni však byli pouze poručíky Johančiny nedospělé dcery Eleonory Renaty von Paradis, sestry Jana.

Eleonora Renata byla provdána za někoho z rodu Voračických. Hořice držela až do roku 1704; dne 31. března uzavřela smlouvu se svým příbuzným ze strany manžela, panem Kryštofem Norbertem Voračickým z Paběnic, a na jejím základě mu prodala statek "mit dem Schloß, Rittersitz vnd allen Gebewden, Lust= Obst= Kuchel= und hopfen= Garten, Mayerhöffen, Ackhern ..." a další příslušenství.⁷¹⁾ Kryštof Norbert pak držel Hořice společně s dalšími statky (Černovice, Vodice, Smilkov, Chotěpice) po následujících dvacet let poměrně pokojně. Postupně se však dostával do dluhů; kritická situace pro něho nastala roku 1721. Tehdy rozhodnutím samotného císaře měli být uspokojeni jeho věřitelé na nemovitém majetku, který byl odhadán.⁷²⁾ Neznámo jak se podařilo Kryštofovi ještě oddálit rozpad rodového majetku. Zřejmě se tak stalo za významné podpory jeho bratra Karla Josefa Voračického na Božejově. I tomu však byl nucen vyplatit dlužné peníze. Dne 26. srpna roku 1724 proto přiznal bratrovi dluh ve výši 9 000 zlatých, který měl splatit v předem dohodnutých splátkách; totiž 1 000 zlatých na svatojiřský termín roku 1725 a od roku 1726 vždy na svatojiřský a svatohavelský termín po pěti stech zlatých. Kdyby pak náhodou spláčet nebyl schopen, pojistil Karlovi výše zmíněnou sumu přímo na hořickém statku.⁷³⁾

Zdá se však, že Kryštof Norbert nebyl schopen dostát závazkům ani v případě vlastního bratra. Proto roku 1727, na základě smlouvy z 18. října, odprodal paní Eleonoře Careto von Millesimo, rozené Kořenské z Terešova, v sumě 33 500 zlatých statek Dolní Hořice s veškerým příslušenstvím, tedy rovněž "den Herrn Sitz, Mayerhoff= und Schafferey" ad.⁷⁴⁾ Nová majitelka si ponechala statek po několika následujících let; to však již Hořice tvořily pouze příslušenství větších a významnějších zboží. Definitivní konec v tomto smyslu pro ně znamenal rok 1747, kdy byly přikoupeny k majetkové doméně jihočeských Schwarzenbergů a připojeny k Chýnovu, k němuž patřily po dalších téměř dvě stě let.⁷⁵⁾

68) SÚA - DZV 315, fol. J 2 - 5.

69) Tamtéž, fol. J 2v, juxta.

70) SÚA - DZV 264, fol. O 6v - 8v.

71) SÚA - DZV 413, fol. D 28v - C 3, zápis z roku 1710.

72) SÚA - DZV 159, fol. J 22 - L 26.

73) SÚA - DZV 500, fol. B 14 - 16, zápis z 1. září 1727.

74) SÚA - DZV 500, fol. D 22 - 25.

75) Jednání o koupi statku Hořice viz SOA Třeboň - Vs Chýnov, sign. I/I Aa, 1e, a dále zmínka v díle K. Doskočila, c. d., s. 87, pozn. 26.

Po stručném shrnutí doposud známých pramenů k dějinám hořického statku a jeho majitelů se podíváme blíže na to, co prameny a literatura přinášejí k poznání stavební podoby hořických panských sídel.

V úvodu hodnocení doposud vydané literatury je nutné konstatovat, že starší autoři k problematice stavební podoby sídel příliš mnoho dokladů nepřinesli. Nejstarší z nich, J. G. Sommer, poznamenal, že ve vsi "je panský poplužní dvůr s ovčínem, jedna zámecká budova, jeden mlýn a jeden hostinec".⁷⁶⁾ Po něm pak J. Trajer pouze konstatoval, že Dolní Hořice jsou "vesnice s malým zámkem",⁷⁷⁾ a M. Kolář se zmínil, že Hořice byly kdysi "zvláštní statek, z něhož zámeček zbyl, který prý někdy tvrzí býval; aspoň hluboké sklepy posud se zde zachovaly".⁷⁸⁾ První popis mladší tvrze tak přinesl teprve A. Sedláček a současně to byl právě on, kdo se jako první zmínil o starším sídle; doslova uvedl, že "Za dvorem jest starší tvrzíště s příkopem řečené <na hradě>".⁷⁹⁾

Autorský kolektiv knihy "Království české" uvedl pouze základní informaci, že "Hořice dolní a horní, tyto s pěknou školou a starým zámečkem."⁸⁰⁾ Teprve roku 1947 zmínil podrobněji starou a novou tvrz R. Cikhart. Tehdy uvedl následující informaci: "Tvrz stojí dosud ve dvoře; je to stavení kamenné dobře sklenuté, jehož poschodí užívalo se již r. 1726 za sýpku. Na <Hrádku>, vršku na louce proti hostinci, stávala prý původní tvrz, do níž se z nyn. hostince chodilo po pavlači."⁸¹⁾ Nová tvrz byla popsána rovněž v posledním soupisu uměleckých památek Čech z roku 1977: "Patro změněno r. 1726 v sýpku. V přízemí zachována čtyři pole křížové klenby, hmotné val. oblouky a části pův. obvod. zdíva. V patře býv. barok. kaple, sklenutá plackou se štuk. zrcadlem, členěná pilastry."⁸²⁾

Poněkud více informací o starším sídle přinesl teprve V. Huml. V rámci jeho výzkumu sídel nižších feudálů popsal rovněž tvrzíště v Dolních Hořicích. Roku 1982, ve shrnutí dosavadních poznatků z výzkumu, tvrdil, že přináležel snad již ke staršímu horizontu opevněných staveb Tábořska, vystavěných na mírných svazích nebo na hraně terasy.⁸³⁾ Tvrzíště bylo dle něho zvané "Na hrádku", rybník nad ním pak "Příkop". Mladší budovu tvrze ve dvoře pouze evidoval.⁸⁴⁾ Obdobně postupoval v nejmladší práci z roku 1994. K ní ovšem kromě základního popisu staršího díla (pocházejícího ještě z doby před jeho poškozením) připojil rovněž plán a řezy tvrzíštěm.⁸⁵⁾

Jak vidno, problematika stavební historie a podoby obou hořických sídel nebyla literaturou podrobněji doposud zpracována. Dovídáme se z ní pouze tolik, že ve vsi existovala dvě panská sídla, starší tvrzíště a mladší tvrz ve dvoře. Někteří autoři starší sídlo dokonce zmínili, V. Huml je pak rovněž popsal. Jeho popis, obdobně

76) J. G. Sommer, Das Königreich Böhmen, c. d., s. 294, č. 27.

77) "Dort mit einem kleinen Schloße"; viz J. Trajer, Historisch-statistische Beschreibung, c. d., s. 672.

78) M. Kolář, c. d., s. 263.

79) A. Sedláček, Hradý, c. d., s. 299.

80) Kolektiv, Království české, c. d., s. 42.

81) R. Cikhart, Popis Tábořska, c. d., s. 58 - 59.

82) E. Poche a kol., Umělecké památky Čech, c. d., s. 294.

83) V. Huml, Ke studiu, c. d., s. 23 a 26.

84) Tamtéž, s. 11 a 42, č. 33.

85) Týž, K problematice, c. d., s. 84 - 85 a 86, zde obr. 7a - 7b.

jako popisy mladší tvrze ve dvoře jsou ale pro účely bližšího poznání těchto sídel zcela nedostatečné. Více informací především o mladší tvrzi nám proto přináší archivní prameny.

První zmínka o vsi z roku 1403 a další bezprostředně následující pocházejí pouze z predikátu majitelova jména ve tvaru "z Hořic". Ten se objevuje rovněž na Mikulášově osobní pečeti. Predikát však svědčí jistě o vlastnictví (a tím rovněž o existenci) vsi a v tomto případě bezesporu potvrzuje rovněž existenci panského sídla - tvrze. První přímá zmínka o něm je poměrně mladá; pochází teprve z roku 1528. Je však velmi důležitá, neboť sídlo označuje již tehdy jako opuštěné ("tvrz pustá"). Jelikož pak později vystupují majitelé hořického zboží opět s predikáty "z Hořic" a roku 1589 je prameny znovu zmiňováno panské sídlo - tvrz, je zřejmé, že starší sídlo bylo buďto opraveno, nebo nahrazeno novější stavbou. Z logiky věci a dalších souvislostí je samozřejmé, že majitelé statku si vystavěli jako náhradu za starší zpustlou tvrz ve vsi novou rezidenci. Toto sídlo bylo nazýváno v pramenech opětne tvrz nebo sídlo, výjimečně roku 1705 zámek.

Na rozdíl od tvrze staré dokumentují archivní prameny architektonickou podobu nového sídla poměrně dobře. Do dnešní doby se dochovalo několik jeho starších popisů. První z nich pochází již z roku 1721; pořízen byl komisaři v souvislosti s odhadem zadluženého hořického zboží. Nová hořická tvrz tehdy vypadala (podle komisařů) takto:

"Sydlo Rytirzské. Ktere gest czele odezdi wystawene a ssyndelem kryte, a dolegssy sstok wssechen klenuty, przednie tabulnicze, wedle ni dwa suchy sklepy, kuchynie prostranna, wedle ni sklep kuchynsky agesstie geden sklep na wiecezy gospodarzské, wedle tehoz sklepu gest klenuta spilka, kde przedessle piwo beywalo, w horzegssim sstoku gest 6. Pokoguw, wssak ale gak w temz horzegssym y dolegssym sstoku zhadnich kamen ani okem negni, a horzegssy sstok se vziwa pro sypani obyly, naproti gest sdienna sedniczka kde prwegi sladek bydlel, potom kolna na wozy marsstal zdienna na 16. koni. Ssaczuge se ta twrz za 500" (tj. kop míšeňských grošů, pozn. aut.).⁸⁶⁾

Následující podrobný popis nové tvrze pochází již z roku 1726: "V levo od brány jest malý zámeček, před nímž jest dvůr poplužný, jest z kamene postaven, břevny obložen a šindelem kryt. Do tvrze vcházelo se malýma dveřma, a to napřed do síně, odkudž se šlo po levé ruce po schodech do hořejšího oddělení. Zde byla po levé ruce světnice s komorou, které byly za sýpku. Odtud se vyšlo do světničky klenuté, pak byla klenutá síň se sekrytem, kromě toho kabinet s vlaským komínem, světnice s podlahou prkennou, kaple, vše v dobrém stavu a teprve nedávno zřízené, stropy byly kvítím pomalovány, poněvadž tu předtím pan Voračický bydlíval. V kapli byl oltářík s obrazem rodiny Christovy a jiné dva obrazy sv. Jana Nep. a 14 pomocníků, také se tu nacházely stříbrný pozlacený kalich s patenou, nové mešní roucho a j. V přízemí byly 2 klenuté světnice, sklep suchý, sklep podzemní a lednice."⁸⁷⁾

Další dva popisy z let 1726 a 1747 nás seznamují spíše s hospodářským zázemím poplužního dvora a využitím tvrze. Dne 9. září 1726 bylo za odhadu spatřeno hořické hospodářství v následné podobě: "Nacházejí se zde také dva poplužní

86) SÚA - DZV 159, fol. J 9v - 21v.

87) Tak A. Sedláček, c. d., s. 299. Tento popis, který převzal od arch. Wagnera, nebyl dosud nalezen ani za pomoci archivářů SOA Třeboň, kterým autor tímto děkuje.

dvory a sice hořícký dvůr, kde je zděný vjezd s branou, a hned po levé ruce v jednom křídle až po malé dveře do šlechtického sídla je nejprve čeledník a kuchyně, dále jedna stáj pro jalový dobytek, jeden teletník a kravín, dále přípravná krmiva a velká klenutá místnost, vše zděné.

Po pravé straně brány je ale ochranná čtyřhranná zeď, kde jsou tzv. prasečnický, a hned vedle je malá sýpka k ukládání obilí o dvou půdách, kde může být uskladněno před tisíc strychů obilí (tj. kolem 100 000 litrů, pozn. aut.).

Naproti tomu na malém prostranství se nachází tzv. kurníky pro kuřata, jedna oslí stáj, jedna stáj pro jalový dobytek, jako taktéž stáj pro koně se šesti stánkami, a jedna malá kůlna pro vozy, vše zděné.

Obydlí myslivce, kde nyní bydlí sládek, hned u tohoto obydlí je špatná zeď nebo-li plot až ke šlechtickému sídlu. V tomto dvoře se chová dobytek" (a následuje výčet kusů jednotlivých druhů dobytka s popisem dalších součástí dvora).⁸⁸⁾ Je důležité připomenout, že v popisu je zmíněn rovněž druhý poplužní dvůr, ležící také přímo v Hořicích, nazývaný zde pro odlišení Nový dvůr ("Neuhoff").

Z roku 1747 se dochovala následující charakteristika hořícké tvrze: "Zámecká budova. Ta se teď nachází v dobrém stavu, a proto se při tom (tj. v popisu dvora, pozn. aut.) nepřipomíná. Je sice vedle toho prázdné malé obydlí bývalého správce bez kuchyně, avšak nechat tam kohokoli bydlet bez újmy způsobené vrchnosti není možné, takže zůstává prázdná."⁸⁹⁾

Obdobně jako výše zmíněné popisy je pro poznání obou sídel významná katastrální mapa vsi z roku 1829 (viz obr. 1).⁹⁰⁾ V severozápadní části vsi, poněkud odděleně od ostatní zástavby, se rozkládají dva rozlehlé poplužní dvory. Severněji položený má zástavbu soustředěnou podél užších stran (severní a jižní), druhý, o poznání menší, je obklopen poměrně nepravidelnou zástavbou. Jeho severovýchodní nároží vyplňuje rozlehlá budova bývalé tvrze. Východně od většího dvora se nachází přibližně uprostřed téměř kruhové parcely bývalý hostinec, u ní rybník a pod ním další přibližně okrouhlá parcela (tvar pětiúhelníka), starší tvrziště.

Studium písemných pramenů tak přineslo poměrně velké množství významných informací, z nichž vyplývají následující závěry: v severozápadním cípu Dolních Hořic bylo založeno kolem roku 1400 v blízkosti rybníka panské sídlo, velké tvrziště přibližně kruhového půdorysu, a jihozápadně od něho poplužní dvůr. Po zániku této starší tvrze, k němuž došlo v době před rokem 1528, bylo vystavěno

88) "Es befinden sich auch hierbey zwey Mayerhöffen und zwar Horzitzer Hoff worbey ein gemauertes einfahrt Thor, und gleich lincker Hand in einen Tract biß zu einer kleiner Tirl an das Edlsicz, ist erstl. gesind Stuben Camer, und Kuchl. weiter 1. galter 1. abgesechter Kalber, und 1 Khue Stall, dann Haikerling, und groß Gewölb aleß von Mauer. Rechter Hand des Thors aber ist ein eingefangene 4seitige Mauer, alwoh di S.G. Schwein Stallung sind, und gleich darneben ist ein kleiner Schütt Casten zum Getreidt, von 2. Boden, worauff über 1000 str. Getreyd liegen khönten.

Wiederumb in einer Rew befindet sich 1. Hünel Stakerle, 1 Ochsen 1 galter Viech wie auch 1. Raßstall von 6. Ständen, und eine kleine Waggen Schupffen, alles von Mauer.

Jager Wohnung alwohe anjeto Brewer Wohnet, gleich von dieser Wohnung ist eine galte oder Zaum Mauer biß an das Edlsicz. In diesem Hoff befindet sich am Viech, alß: ..." Viz SOA Třeboň - Vs Chýnov, sign. V/1 Aa 1e/6.

89) "Schloß Gebeu. Solches befindet sich der mahlen in guten stand, mithin ist darbey nichts zu erinern. Es ist zwar darneben des gewesten Verwalters kleine Wohnung ohne Kuchel noch übrig, weilen aber diese zu Bewohnen ohne Herrschafftlichen Nachtheil niemanden kan gelassen werden also bleib solche pro interim lähr stehen." Viz tamtéž, sig. V/1 Aa 1e/83.

90) SUA - Indikační skica obce Dolní Hořice, Tábořsko 176.

nové panské sídlo majitelů statku přímo v poplužním dvoře. Nelze vyloučit, že se tak stalo již během první poloviny 16. století. Toto sídlo fungovalo až do počátku 18. století. V neznámé době bylo opuštěno; jeho opuštění bezpochyby souviselo s připojením Dolních Hořic k větším majetkovým komplexům. Ještě v době těsně před tímto aktem však lze sledovat zvýšení významu vlastního sídla i hoříckého statku. Svědčí o tom přeměna staršího způsobu hospodaření v intenzivnější výrobu zemědělských produktů, s čímž bezprostředně souvisela výstavba nového poplužního dvora (nazývaného prameny přímo "Nový dvůr"). Tolik tedy písemné prameny a literatura.

V současné době je situace v Dolních Hořicích následující. Jak již výše naznačeno, ves byla založena v klesajícím údolí, v místě, kde se do Choččinského potoka vlévalo několik dalších bezejmenných přítoků. Pro výstavbu středověkého panského sídla byl vybrán poněkud vyvýšený severozápadní okraj vsi. Na jednom z bezejmenných potoků zde byl založen velký rybník (který V. Huml nazývá "Příkop"), pod jehož hrází stavitel založil vlastní tvrz. Jeho tvrziště okrouhlého půdorysu mělo průměr spodní části asi 45 metrů a vrchní plošiny přibližně 30 metrů (viz obr. 2 a 3). Ochranu západní, severní a jižní strany tvořil vodní příkop. Vodu v něm zadržovaly hráze; z nich se doposud dochovala východní, západní již zanikla (viz obr. 6). Jižní strana tvrziště byla zřejmě ponechána bez vodního opevnění; původně tu byl pravděpodobně vyhlouben rovněž příkop, jehož dno leželo díky terénním podmínkám podstatně níže než dno příkopu obklopujícího zbývající strany tvrziště. Jeho zavodnění v téže úrovni nepřipadalo v úvahu, neboť výstavba většího valu či hráze pro zadržení vody představovala pro majitele (a stavitele) příliš velký objem zemních prací. Původní podobu fortifikace na této straně tvrziště dnes nelze bez výsledků archeologického průzkumu popsat, neboť povrch terénu zde byl nedávno srovnán a změněn v užitkový pozemek.

O zástavbě vlastní plochy tvrze nejsme bohužel vůbec informováni. Vzhledem k tomu, že již roku 1528 se tvrz připomíná jako pustá, neexistuje ani žádný její starší popis. Možnost rozpoznat způsob zástavby prakticky zanikla v současnosti; v době před rokem 1989 totiž došlo k rozsáhlému poškození tělesa tvrziště. Jeho jižní, jihozápadní a částečně rovněž západní část byly odtěženy o několik metrů a do takto vzniklého prostoru zcela nesmyslně vestavěn rekreační objekt (srovnej obr. 2 a 3). Z původního povrchu vlastní tvrze se tak dochoval pouze nepoškozený úsek východní a severní části (obr. 7).

Jihozápadně od tvrze byl založen poplužní dvůr. Lze důvodně předpokládat, že dnešní dvůr má ještě středověkou tradici, tj. že zachovává místo starého gotického poplužního dvora. Na rozdíl od staré tvrze však po roce 1500 nezanikl; naopak v něm byla vystavěna tvrz nová. Neznámý stavitel z rodu panů Smrčků ze Mnichu jí nechal vybudovat při jeho severovýchodním nároží.

Novou tvrz tvořila obdélná budova rozměrů přibližně 15 x 18 metrů. Tato patrová stavba byla vybudována při terénní hraně, k níž ji stavitel přisadil severním průčelím. Tvrz se tak jeví pozorovateli od severu jako přízemní budova, neboť její skutečné přízemí je skryto pod tamní úrovní terénu. Ze strany dvora, tj. od jihu, je však samozřejmě patrová, krytá poměrně vysokou sedlovou střechou. Její západní průčelí se do dvora otevíralo třemi okenními osami, užší jižní pak obdobně třemi

okny. Ve štítě byla umístěna dvojice drobnějších obdélných okének, osvětlujících prostor podkroví. Dnešní podoba pravouhlých oken, zvláště pak jejich vsazení do mírně vpadlých širokých ráků v západním průčelí a poměrně bohatě profilovaná korunní římsa svědčí o mladších zásazích do původní podoby tvrze (viz obr. 8 a 9).

V jejím přízemí byly umístěny provozní prostory. V západní části se nacházejí dvě velké obdélné místnosti (na plánu č. 1 a 2, viz obr. 4), severní z nich klenutá prostou valenou klenbou (na obr. 4 č. 1), jižní pak valeně s pěti lunetami nad otvory v obvodových zdech (na obr. 4 č. 2). Severní místnost měla samostatný vstup zvenčí od západu, jižní pak od jihu, neboť současný vstup vedoucí do ní od západu byl prorazen teprve nověji (svědčí o tom kromě jiného rovněž fakt, že tento vstup je bez jakékoliv profilace). Na rozdíl od západní části není rozvrh východní části přízemí tak jednoznačný. Ta je totiž tvořena několika místnostmi (na obr. 4 č. 3 až 5) řazenými ze sebou, krytými valenými klenbami s hřebínky. Z nich pak jižní (č. 3) a severní (č. 5) sloužily pravděpodobně především skladovým účelům, o funkci střední z nich nelze říci prakticky nic. Doposud není zřejmé, kudy vedlo schodiště do patra, přímo zmiňované v popisu z roku 1726.

Jestliže porovnáme současný stav přízemí s popisy z let 1721 a 1726, lze je navzájem poměrně dobře konfrontovat. Dvě velké místnosti v západní části (č. 1 a 2) je možné považovat za bývalou kuchyni (č. 1) a tabulnici (č. 2), ve východní části se pak nacházely zmíněné sklepy a spilka. Jestliže budeme předpokládat za vstup do přízemí, zmíněný v popisu z roku 1726, východní dveřní otvor, vedoucí do střední prostory východní části (č. 4), pak ono schodiště do patra se muselo nalézat někde v prostoru mezi místnostmi č. 3 a 4. Tuto možnost nelze vyloučit zvláště z toho důvodu, že poměrně složitě konstrukčně řešená dochovaná klenba v této části přízemí vypovídá o mladších zásazích (zrušení schodiště a jeho přezděnění novou klenbou).

Na rozdíl od přízemí podlehl patro tvrze pozdějším úpravám daleko radikálněji. O jeho starší podobě se proto dovídáme téměř výlučně ze starších popisů. Z nich pak víme, že v něm bylo šest místností, z toho jedna společenská místnost se záchodem (zřejmě v arkýři), dále místnost s krbem či podobným otopným zařízením (onen "vlaský komín") a kaple. Do patra se vstupovalo původně po schodišti v přízemí, později byl zřízen přímý vstup zvenčí od severu. Popsané rozdělení přízemí bylo pravděpodobně výsledkem úprav pana Karla Norberta Voračického, onoho "pana Voračického", známého z popisu z roku 1726. Za něho byly místnosti patra ozdobeny malbou s květinovými motivy. V kapli se nacházely kromě výbavy nutné pro konání bohoslužeb rovněž tři obrazy, totiž Svatá rodina, Čtrnáct pomocníků a Svatý Jan Nepomucký.

V následujícím období více než dvou staletí bylo zařízení tvrze včetně kaple odvezeno či zničeno. Po roce 1945 sloužilo celé sídlo výlučně k provozním potřebám dvora místního JZD. Přízemí bylo využíváno k uskladnění uhlí, brambor a jako chladírna mléka, patro jako kuchyně, jídelna a kancelář. V něm se z původního rozvrhu dochovala pouze místnost bývalé kaple, prostora členěná pilastry a zaklenutá barokní plackovou klenbou se štukovým zrcadlem. Z technických důvodů mohla být roku 1995 prohlédnuta a podrobněji zaměřena pouze severní část patra, využívaná jako kuchyně a skladiště potravin. Tato část patra je poněkud nepravi-

delná, resp. východní obvodová zeď zde uhýbá směrem ven z objektu o více než 20 cm, čímž zvětšuje jeho plochu oproti přízemí.

Vlastní prostory severní části patra jsou zcela změněny vestavbou nových přiček a tří polí valené klenby s klenebními pasy. Ostatně o mladších zásazích podává výstižně svědectví také obvodové zdivo, jehož tloušťka výrazně kolísá od 86 po 109 cm (viz obr. 5).

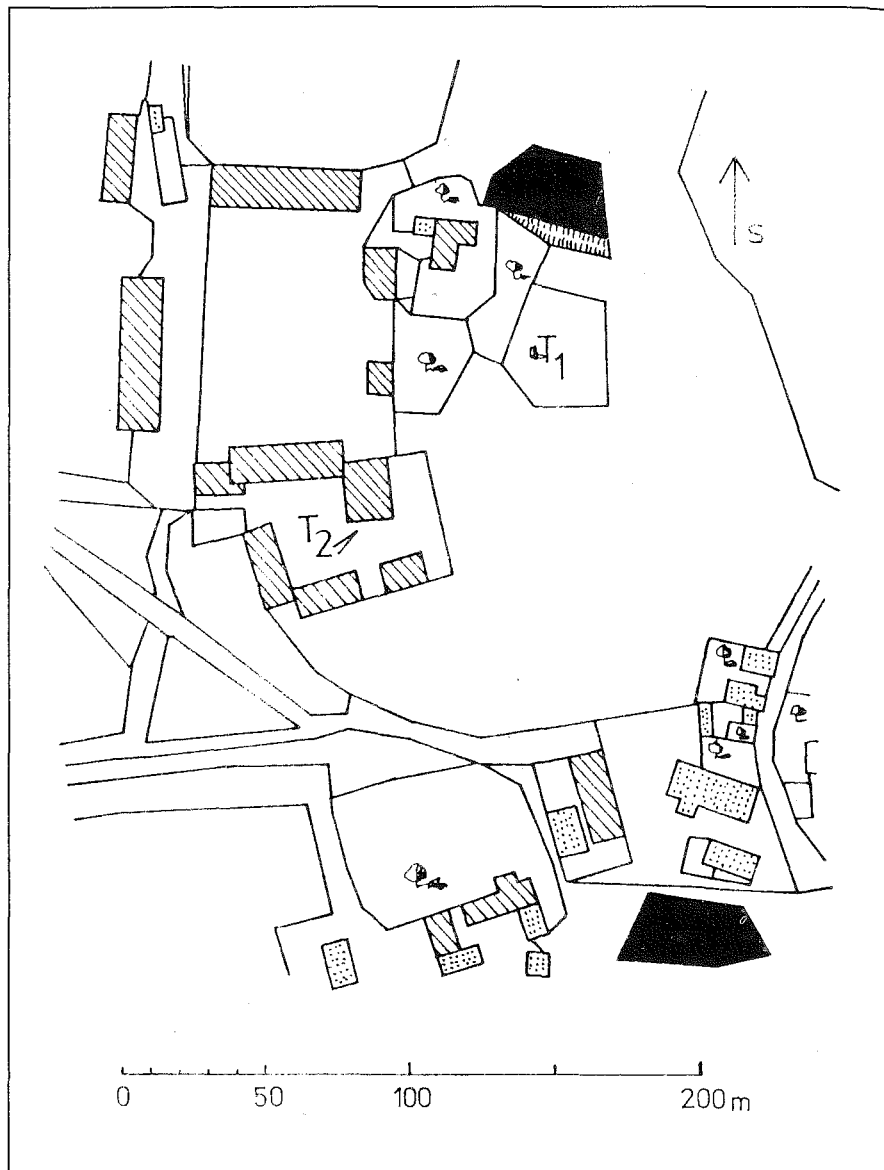
Základní terénní průzkum v Dolních Hořicích a podrobný výzkum archivních pramenů a literatury tak přinesl velké množství nových informací, na jejichž základě lze poměrně přesně nastínit vývoj majetkových vztahů ke statku i stavební podobu obou místních tvrzí. Hořice se staly poprvé sídlem majitele a centrem šlechtického zboží kolem roku 1400. Tehdy v nich vzniklo první panské sídlo - gotická tvrz. Během druhé poloviny 15. století však ztratila rezidenční funkci; vesnice se stala příslušenstvím většího majetkového komplexu, tvrz byla opuštěna a zanikla.

K obnově statku došlo po roce 1528. Nový majitel, Jan Smrčka ze Mnichu, si zde nechal v této souvislosti vystavět nové panské sídlo. Statek s ním pak fungoval po následujících více než 200 let až do roku 1747. Nové sídlo - tvrz bylo vystavěno v renesančním slohu. Někdy závěrem 17. či počátkem 18. věku došlo k jeho barokní přestavbě; tehdy byla pozměněna fasáda a upraveny interiéry patra (zřízení kaple, nová výzdoba stěn aj.). Tato úprava pravděpodobně souvisela s určitým hospodářským rozmachem statku, charakterizovaným rovněž založením nového poplužního dvora severně od dvora staršího.

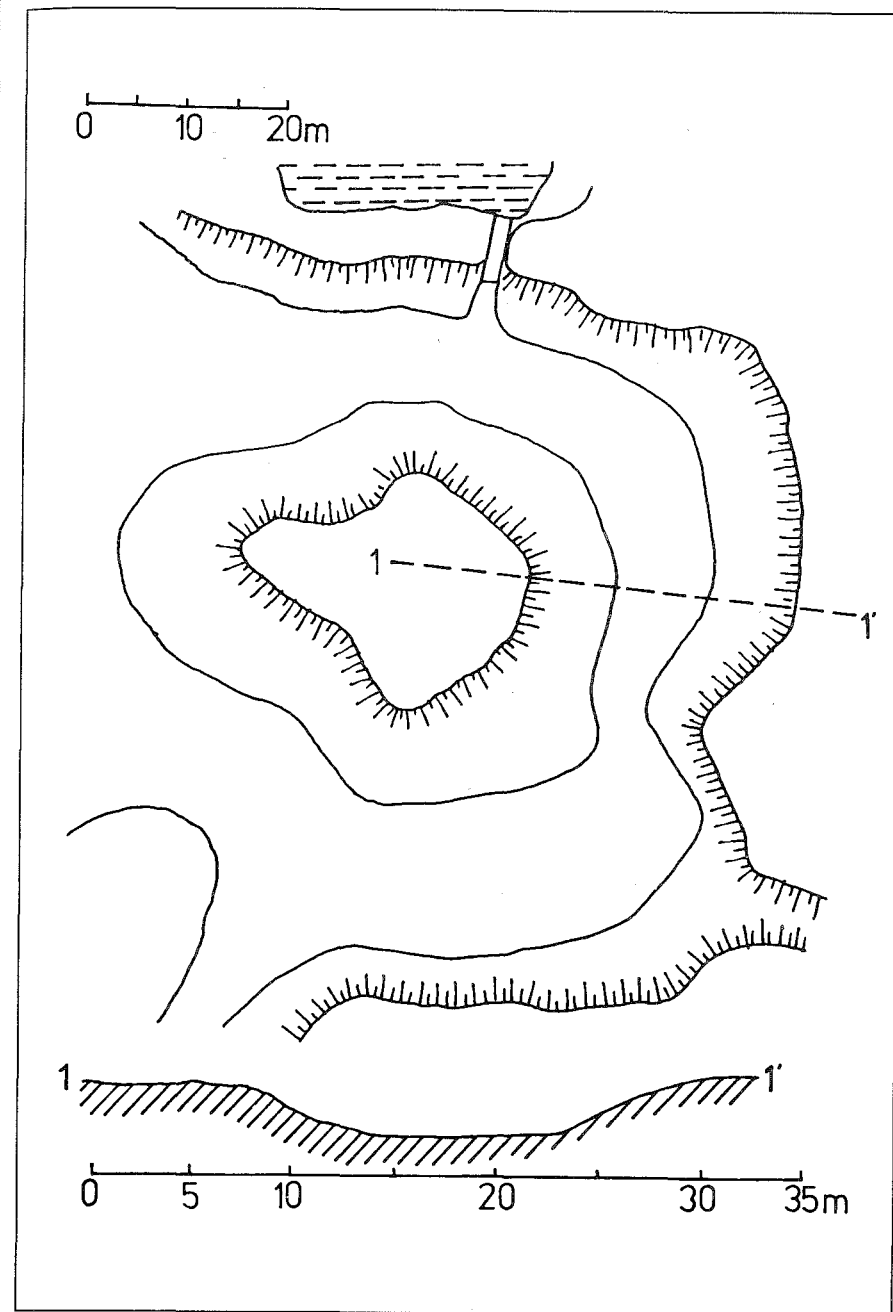
Po roce 1747 bylo panské sídlo definitivně opuštěno majiteli, čímž mu byla přisouzena role druhořadého objektu poplužního dvora výrazně hospodářského charakteru. Využívali ho především vrchnostenská úředníci (patro), částečně sloužilo jako skladiště (přízemí). Obdobně bylo využíváno po následující desetiletí až do současnosti.

Obě panská sídla v Dolních Hořicích dokumentují úroveň života příslušníků nižší šlechty v proměnách několika staletí; můžeme na nich dobře sledovat vývojovou cestu, kterou sídla urazila od prvotní opevněné stíněné rezidence obklopené vlnitým příkopem, až po prostornější renesanční novostavbu ve dvoře. Dobře patrný je především posun záměru stavitelů: v první fázi byl veden snahou po maximálně možném zabezpečení ochrany osoby majitele před nenadálým útokem i za cenu podstatného omezení osobního pohodlí, ve druhém případě stavitel již zcela rezignoval na obrannou složku a stavbu podřídil především snaze o získání co možná nejpohodlnějšího bydlení, dosažitelného v rámci finančních možností majitele. Obdobných případů náhrady gotické tvrze renesanční novostavbou je známo z teritoria celých Čech mnoho desítek, v Dolních Hořicích se však dochovala sídla obě alespoň v terénních reliktech. Pro budoucnost je však třeba zajistit řádný archeologický výzkum staršího tvrzistě a stavební průzkum tvrze renesanční, ale především zamezit jejich dalšímu poškozování. Jen za těchto podmínek bude možné získat další informace, potřebné k zodpovězení otázek dosud se pojících k oběma sídlům v Dolních Hořicích.⁹¹⁾

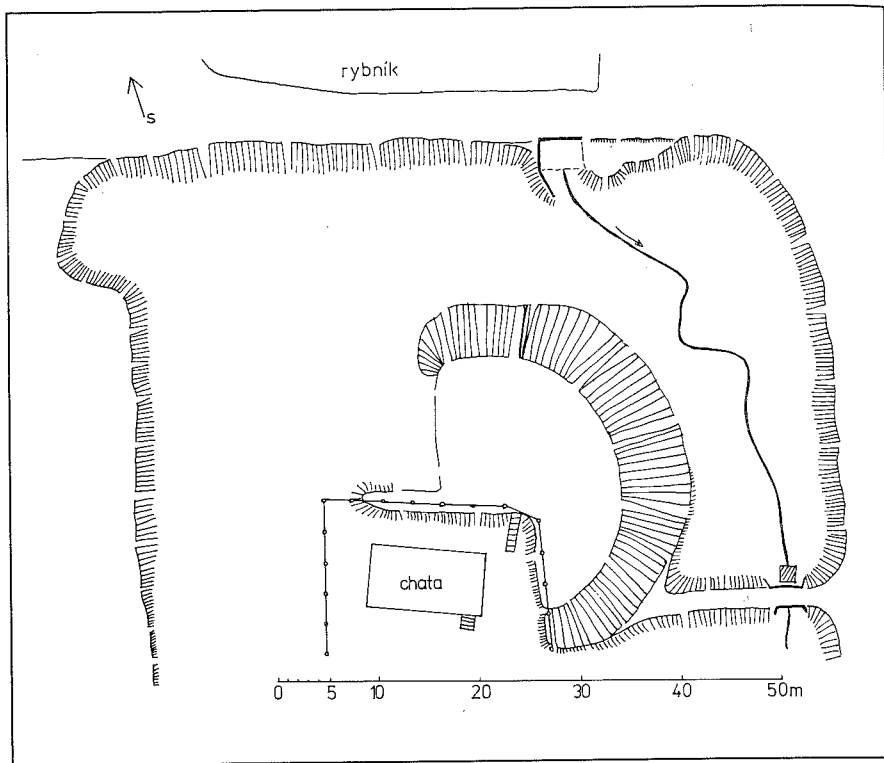
91) Autor by chtěl poděkovat PhDr. R. Teclovi za nezištnou pomoc a cenné připomínky, které mu poskytl zvláště k osobě Mikuláše z Hořic.

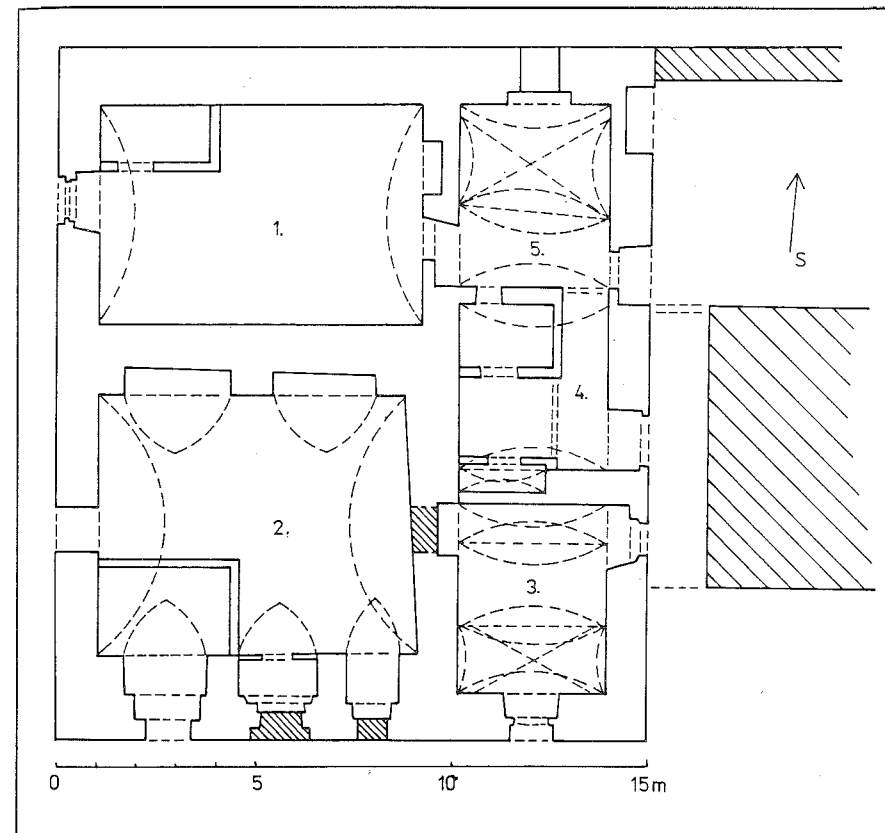
Obr. 1: Dolní Hořice, situace severozápadní části vsi roku 1829. Výřez z katastrální mapy. Šrafovaně značeny stavby z nespalného, tečkovaně stavby ze spalného materiálu, plně vodní toky. T₁ označujeme místo staršího tvrziště, T₂ budovu renesanční tvrze ve starším poplužním dvoře. Severně od něho se rozkládá poplužní dvůr mladší.

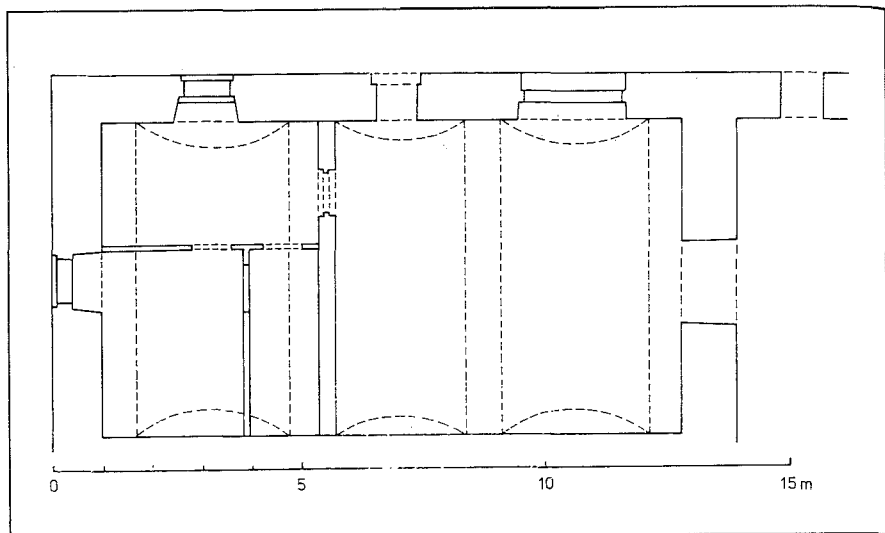
Obr. 2: Dolní Hořice, situace tvrziště a řez dle V. Humla. Stav před jeho narušením.

Obr. 3: Dolní Hořice, tvrziště. Stav roku 1994.

Obr. 4: Dolní Hořice, náčrt půdorysu přízemí renesanční tvrze, stav roku 1989.

Obr. 5: Dolní Hořice, náčrt půdorysu severní části patra, stav roku 1995 (všechny kresby autor).

Obr. 6: Dolní Hořice, pohled do východního příkopu od severu. Vpravo vlastní těleso tvrziště, v pozadí dobře viditelná hráz pro zadržování vody v příkopu (foto autor).

Obr. 7: Dolní Hořice, pohled na severní část tvrziště, která dosud nepodlehla narušení. Stav roku 1989 (foto autor).

Obr. 8: Dolní Hořice, západní průčelí renesanční tvrže (stav roku 1994, foto autor).

Obr. 9: Dolní Hořice, pohled na jižní průčelí renesanční tvrže (stav roku 1972, foto P. Fiedler).

HRAD FUGLHAUS U KLECE

Jiří Úlovec

Zamyšlená krajina v okolí jihočeského městečka Lomnice nad Lužnicí je poseta množstvím rybníků, podlejších se rozhodujícím způsobem na její tváři. Významnou roli však sehrály již v minulosti, kdy se podílely na formování osídlení a vzniku jednotlivých sídel místního obyvatelstva. Nejinak je tomu i v nejbližším okolí malé vesnice jménem Klec, ležící přibližně tři kilometry severovýchodně od Lomnice. Nedaleko od ní, na břehu velkého rybníka, byl v době kolem roku 1400 vyzdvižen poměrně rozlehlý hrad pánů z Ústí, pojmenovaný svým zakladatelem německým ekvivalentem názvu vsi, totiž Fogelhaus. Tento hrad či lépe řečeno jeho pozůstatky patří k nejméně známým stavbám panských sídel této části jižních Čech. To samo o sobě příliš nepřekvapuje, neboť zbytky bývalého panského sídla neudivují jeho náhodné návštěvníky rozsáhlými zříceninami hradních staveb, malebnou polohou či alespoň historií nebo pověstmi, jako je tomu u jiných hradů v okolí. Fogelhaus se totiž významněji nezapsal ani do místních dějin. Je to však jedna z mála hradních staveb, vzniklých v oblasti mezi Třeboní a Tábořem. Z nich pak hrady ve Veselí nad Lužnicí a v Lomnici zcela zanikly, takže jedinou stavbou, kterou může návštěvník ještě shlédnout, je kromě soběslavského městského hradu a zbytků sídla v Kardašově Řečici právě Fuglhaus.

Jeho nepopíratelně menšímu významu, který v minulosti měl, je přímo úměrný rovněž přehled doposud vydaných titulů, pojednávajících o jeho osudech. Vezme-li v úvahu, že naši první topografové vlastně ani nevěděli, jedná-li se o zbytky hradu či kláštera (!), nemůže nás překvapit, že jeho historii prostě neznali. Ještě v roce 1870 proto psali topografové J. Orth a Fr. Sládek pouze o dějinách vsi Klece, kterou dle nich drželi páni ze Stráže.¹⁾ Jako u desítek jiných panských sídel to byl proto teprve August Sedláček, který zaznamenal souvislý výklad historie hradu, přehled držitelů, a pokusil se ho zařadit do dějinných souvislostí.²⁾ Na tomto místě je nutné poznamenat, že jeho stať ze třetího svazku "Hradů" z roku 1884 se poté, co byla publikována, stala prakticky až do dnešní doby zdrojem znalostí pro mladší historiky v jejich výkladech dějin hradu a panství. Je pochopitelné, že A. Sedláček neopomněl uvést přehled základních dat rovněž ve svém popisu Čech z roku 1908.³⁾

1) J. Orth - Fr. Sládek, Topograficko-statistický slovník Čech. Praha 1870, s. 269 (u hesla "Klec").

2) A. Sedláček, Hrady, zámky a tvrže Království českého. Díl třetí, Budějovsko. Praha 1884, s. 181-182.

3) A. Sedláček, Místopisný slovník historický Království českého. S. d. (Praha 1908), s. 191-192.

Od té doby se zmínky o hradních zbytcích a jejich krátké historii sice objevily v několika pozdějších titulech, jejich autoři však pouze opakovali již známé historické údaje. Nejinak tomu bylo v popisu Království českého z roku 1908,⁴⁾ klasickým příkladem tohoto konstatování je pak stař J. Mádla z roku 1949.⁵⁾ Mádla nejenže v podstatě převyprávěl poněkud jiným způsobem dějinné události spojené s hradem, ale silně závislý byl rovněž na Sedláčkově popisu zbytků sídla. Daleko přínosnější byla proto práce Ant. Profouse z roku 1949, neboť v ní autor pod heslem Klec pečlivě uvedl přehled historických zmínek s odkazy na archivní materiál či edice pramenů.⁶⁾ Připomeneme-li pak poslední souborné vydání přehledu historie hradů, zámek a tvrzí jižních Čech z konce osmdesátých let,⁷⁾ vyčerpali jsme prakticky veškerá základní díla, která o historii hradu a panství šfeji pojednala.

Z krátkého přehledu dosud vydané literatury je velice dobře patrné, že oněch několik málo titulů v podstatě skutečně vychází ze Sedláčkových průzkumů, zveřejněných v souhrnu v již zmíněných "Hradech". Protože pak totéž platí snad v ještě větší míře o popisu hradních zbytků a jejich interpretaci, byl podniknut rozsahem nevelký archivní průzkum, kombinovaný s terénní prohlídkou pozůstatků Fuglhausu. I přes časově značně omezený průzkum byly získány velice zajímavé výsledky, které v mnohém doplňují naše dosavadní znalosti o vývoji tohoto neprávem opomíjeného hradu.

* * *

Stáří osídlení Lomnicka doposud přesně neznáme, neboť nebylo podniknuto tolik potřebných archeologických průzkumů, které by přinesly spolehlivě datovatelný materiál. Víme proto pouze tolik, že nejbližší okolí Klece přináleželo minimálně od druhé poloviny 14. století, společně s Mlákou, Novosedly a Kolenci, do majetku pánů, pšicích se po nedaleké Stráži nad Nežárkou. Z písemných pramenů zdá se přitom vysvítá, že Klec, Mláka a Novosedly tvořily přímou součást panství kolem strážského hradu, zatímco v Kolencích zprvu vzniklo panské sídlo šlechtického rodu Chvalů z Kolence, které však záhy připadlo rovněž do majetku pánů ze Stráže.

Samotná vesnice Klec, u níž byl hrad založen, je starší. Poprvé se s ní střetáváme v písemných pramenech roku 1388. Dne 6. listopadu byla tehdy uzavřena smlouva o rozdělení již zmíněného panství příslušejícího k hradu ve Stráži nad Nežárkou mezi Oldřichem z Hradce a Přibíkem ze Stráže na straně jedné a Petrem a Janem ze Stráže na druhé, kteří se o ně svěřili. Oldřich a Přibík tehdy slíbili, že budou zachovávat rozhodnutí rozhodčích, kterými v této sporné záležitosti byli Jan z Rožmberka, Jindřich z Hradce a Sezima z Ústí. Jmenovanému Přibíkovi pak podle smlouvy připadlo mimo jiný majetek také "puol vsi řečené Kletce a podacie

kostelnieho ve Stráži s tiem se vším, což farář tudiez jsúci drží, neb což k podacie služie".⁸⁾

Přibík ze Stráže poté zůstal v držení části vsi ještě v několika následujících letech. Z té doby se dochovala pouze jedna zpráva. Dne 20. května roku 1395 prodal Přibík Janovi ze Stráže seděním v Kolenci "dva lány a polovinu čtvrti majetku v Kleci" za celkem nevelkou částku 17 kop českých grošů.⁹⁾

Výše uvedené zprávy svědčí o tom, že alespoň část vsi Klece skutečně patřila v samém závěru 14. století pánům ze Stráže. Historie po roce 1395, tedy doba pro vznik hradu Fuglhausu rozhodující, je však doposud neznámá. Prozatím lze proto pouze konstatovat, že někdy během této doby získal část strážského panství v okolí Klece od jeho majitelů pan Oldřich z Ústí, tehdy spoludržitel hradu a města Hradiště (pozdějšího Tábora). S největší pravděpodobností to byl právě on, kdo nechal při vsi Kleci vystavět v příhodné poloze nový hrad, nazvaný módně německy "Fogelhaus". Důvody, které ho k tomuto rozhodnutí vedly, sice neznáme, nicméně je lze velice dobře odhadnout. Jelikož Oldřich držel jiný rozsáhlejší a významnější majetek, nezakládal nový hrad, k němuž připojil jen malý pruh území v jeho nejbližším okolí s maximálně čtyřmi vesnicemi, rozhodně jako centrum nové majetkové domény. Daleko spíše můžeme usuzovat, že se snažil zabezpečit v tehdy již neklidné jihočeské oblasti mocensky. Na nově založený hrad Fuglhaus je tedy nutno hledět jako na mocenský bod, zajišťující zájmy Oldřicha (případně jiného stavitele hradu) v okolí Lomnice a Stráže. Nelze sice zcela vyloučit, že hrad byl založen již za pánů ze Stráže, ovšem jeho nejpravděpodobnějším zakladatelem se zdá být přece jen Oldřich z Ústí.

Jestliže z písemných pramenů plyne, že hrad mohl být založen nejdříve roku 1395, v rukou Oldřichových příliš dlouho nezůstal. Roku 1410 totiž tento majitel prodal "Fogelhauské zboží a jiná zboží" panu Janovi z Ústí.¹⁰⁾ A zde se setkáváme s prvním velkým problémem historie hradu.

V uvedené době žilo dokonce několik členů široce rozvětveného rodu pánů z Ústí s tímto jménem. Není proto vůbec snadné zjistit, kdo výše jmenovaný Jan vlastně byl. Z bližších souvislostí lze víceméně souhlasit s předpokladem vysloveným již A. Sedláčkem, že se jedná o Jana z Ústí, majitele hradu a panství Kamenice (nad Lipou) a bratrance Oldřichova otce Jana.¹¹⁾ Z bližšího pohledu se pak zdá být jisté, že k převodu fuglhauského zboží došlo v souvislosti s majetkovými přesuny v rodu po úmrtí několika jeho členů v přibližně stejné době.

Jan z Ústí a pán Kamenice měl s manželkou Annou z Mochova celkem tři syny,

8) Archiv český (dále AČ) 2, s. 317 - 321, č. 3, citovaná pasáž na s. 318. Totéž viz Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. [1378, dec. - 1419 aug. 16.] (dále RBVM). Tomus 3, Fontes Archivi publici Trebonensis, ed. B. Kopiczková. Praha 1977, s. 88-89, č. 193, a konečně Soupis česky psaných listin a listů do roku 1526 (dále SCPLL). Díl I. Originály listin. Svazek 1/1 (1378-1471), Praha 1974, s. 24 - 25, č. 18.

9) RBMV 3, s. 136, č. 318, totéž SCPLL 1/1, s. 30, č. 42.

10) AČ 3, s. 358 - 359, č. 269, totéž Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae (dále RT). II. díl, ed. J. Emler, Praha 1872, s. 337 - 338.

11) A. Sedláček, Hrad, c. d., s. 182. Fr. Šmahel ve své poslední souborné práci o dějinách Tábora (Dějiny Tábora. I. díl I. svazek. Do roku 1421. Zpracoval Fr. Šmahel a kol. České Budějovice 1988, s. 140 a 136 v pozn. 83) připouští s jistými výhradami, že kupující fuglhauského zboží, Jan z Ústí, by mohl být Oldřichovým otcem. To se však vzhledem k následujícímu vývoji nejeví jako pravděpodobné.

4) Kolektiv, Království české 3. Jižní Čechy. P. Körber v Praze 1908, kapitola 48, Okres Lomnický (autor F. Truhlář), s. 70 - 92, zde s. 83 - 84.

5) J. Mádla, Stopy starého hradu Fuglhausu u Klece. Jihočeský sborník historický 18, 1949, č. 2, s. 56 - 58.

6) Ant. Profous. Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl II. (CH-L), Praha 1949, s. 233 - 234 (heslo "Klec").

7) Kolektiv, Hrad, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl pátý, Jižní Čechy. Svoboda Praha 1986, s. 65.

totiž Prokopa, Beneše a Jana. Zatímco Prokop a Beneš se připomínají v pramenech ještě dlouho po roce 1410 (a v dějinách hradu se s nimi ještě setkáme), druhorozený Beneš je zmíněn naposledy v roce 1409¹²⁾ a záhy poté zemřel. A jelikož kolem roku 1410 zemřel rovněž bratr jeho otce Jana, rovněž Oldřich, došlo zřejmě záhy poté k přerozdělení rodového majetku. To byly pravděpodobně mimo jiné důvody prodeje zboží Janovi z Ústí.

Samotný Jan z Ústí přežil koupi fuglhauského zboží a hradu jen o málo let, neboť naposledy je prameny zmiňován k roku 1413.¹³⁾ V držení jeho majetku proto nastoupili synové Prokop a Jan. Je ovšem bohužel smutnou skutečností, že právě z této a bezprostředně následující doby až do počátku třicátých let nemáme dochovánu žádnou zprávu, která by přinesla jakékoliv informace o majiteli zboží. A přitom právě v tomto období došlo k důležitým událostem, které se promítly do pozdějších osudů hradu i panství.

Z výše uvedeného časového rozmezí jsou známy doposud zprávy nepřímé, které ale i přesto sdělují o majiteli (či majitelích) hradu jisté závažné informace. Jedná se o záznamy v tzv. Rožmberské popravčí knize.¹⁴⁾ První záznam pochází již z roku 1409. Jeden ze zatčených lapků tehdy na mučidlech vypověděl, že "u Kříže ševce v Kletči jmievajú stav" (tj. úkryt, pozn. aut.) a dále "že Žižka jmievá stav u Burdy v Kletči".¹⁵⁾ Je zajímavé, že lapka tehdy nezmínil hrad Fuglhaus a hovořil výhradně o vsi. Daleko zajímavější jsou proto další dvě "pravení", pocházející již z období husitských válek. První je datováno do 9. listopadu roku 1424, kdy Jan Paungartněr vyznal na mukách krádeží dvou koní pana Licka ze Dvorců, kterou provedl se dvěma pomocníky, totiž s Jankem a Jakubem z Lomnice "a ta dva jsta nynie na Foglhause".¹⁶⁾ Druhá výpověď, pocházející od lapky Jíry "tříkrát zlého", je datována do roku 1429. Jíra tehdy přiznal, že "jsú bývali na Fuglhause a co jsú tam přiňnali, toho jsú museli jemu (tj. majiteli hradu, pozn. aut.) dáti polovici".¹⁷⁾

Záznamy z popravčí knihy tak hovoří poměrně jasnou řečí. Majitel (či majitelé) zboží a hradu Fuglhaus nebyli rozhodně v dobrých sousedských vztazích s mocnými Rožmberky. Naopak zřejmě podporovali některé lapkovské družiny (včetně Žižky, o čemž svědčí záznam z roku 1409) a poskytovali jim za úplatu úkryt přímo na fuglhauském hradě. To se ovšem nemohlo neodrazit v pozdějších vzájemných vztazích. Mimoto pak je zřejmé, že majitelé patřili k přívržencům nově založeného města Hradiště hory Tábora.

Otázkou ovšem zůstává, kdo byl (či byli) v těchto rušných letech majitelem hradu a zboží. Z mladších pramenů zdá se vysvítat, že někdy mezi říjnem roku

1417, kdy synové již mrtvého Jana z Ústí a na Kamenici ještě vystupují jako společní dědici zboží otce,¹⁸⁾ a listopadem 1419¹⁹⁾ došlo mezi oběma k rozdělení majetku. Starší Prokop tehdy získal Kamenici nad Lipou, Jan pak díl Sezimova Ústí a Hradiště včetně fuglhauského zboží. Lze proto konstatovat, že Fuglhaus drželi po úmrtí otce mezi lety 1413 až 1414 oba jeho synové společně i s ostatním majetkem, mezi říjnem 1417 a listopadem 1419 se pak rozdělili a Fuglhaus připadl Janovi z Ústí.

Těžko říci, jak vypadala Janova držba majetku po roce 1419. Z neznámého důvodu však tento majitel prodal polovinu hradu a panství Václavovi ze Stráže, o němž se děje několik zmínek z počátku třicátých let. V listu ze 16. října roku 1432, kterým Táborští slíbili Oldřichovi z Rožmberka, že zachovají mír s Českými Budějovicemi, je jmenován rovněž "Fuglhuz", tj. Václav ze Stráže na Fuglhausu.²⁰⁾ Když pak 28. září následujícího roku 1433 uzavřela tábořská obec a páni příměří s Oldřichem a Českými Budějovicemi, účastníkem tohoto aktu byl mimo jiné šlechtice rovněž "Wáclaw z Stráže seděním na Fuglhúze".²¹⁾ Václav se skutečně velmi aktivně zajímal o politické dění v Království. Roku 1433 byl - uveden jako "Wenceslaus Vogelhus" - přítomen rovněž na svatomartinském sněmu v Praze²²⁾ a snad i na něho se vztahovalo další příměří, uzavřené mezi Tábořem a jeho pomocníky s Oldřichem a Českými Budějovicemi 26. listopadu roku 1435.²³⁾ V něm však jmenován výslovně není.

To se však již přiblížil zajímavý okamžik v dějinách hradu. Počátkem roku 1436 tedy drželi fogelhauské panství dva majitelé, totiž Jan z Ústí a Václav ze Stráže, zvaný po hradu rovněž Fogelhaus. Jelikož ani jeden z nich nebyl přívržencem katolické strany, k níž patřil jejich mocný soused, pan Oldřich z Rožmberka, ale naopak stranili Táboru, je více než pravděpodobné, že mezi nimi docházelo k drobným sporům a půtkám, ne nepodobným těm, které se odehrávaly ve dvacátých letech a o nichž se dochovaly dvě zprávy z roku 1424 a 1429. Počátkem třicátých let ovšem došlo k podstatné změně situace. Oldřich získal smlouvou z 12. listopadu roku 1435 hrad Lomnici nad Lužnicí a s ním i rozsáhlé lomnické panství, takže se stal přímým sousedem obou majitelů Fuglhausu. A tehdy patrně došlo k incidentu, který i přes nedávno uzavřené příměří skončil Oldřichovým útokem na hrad, jeho dobytím a zajmutím Václava ze Stráže.

Proti tomuto útoku se samozřejmě ihned ohradil spolumajitel panství, pan Jan z Ústí. Obrátil se o pomoc na město Tábora a jeho představitelé zaslali 2. dubna roku 1436 Oldřichovi list s tímto obsahem: "Wznesl na nas pan Jan Vstsky, zeby Twa milost gemu Twrz Fuglhauz ztekł, a Towarysse zgymal, y geho sameho Fuglhauza, a konie y dobytek pobral a Twrz tu wypalil. I zadanyt toho, dle toho krzeszianskeho przymierzie kterez spolu mame, aby gemu Twa milost to opravil,

18) Tehdy podávali nového faráře ke kostelu v Kamenici "Jan a Prokop vlastní bratři z Ústí;" viz LC 7, s. 247.

19) Viz SČPLL I/1, s. 125, č. 463. Z charakteru této listiny soudíme, že bratři byli tehdy již odděleni.

20) AČ 3, s. 505, č. 286, totéž viz Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka. Svazek I. (1418 - 1437), ed. B. Rynešová, Praha 1929, s. 149 - 150, č. 217.

21) AČ 6, s. 430, č. 33.

22) AČ 3, s. 415 - 417, č. 6.

23) AČ 3, s. 512, č. 331, totéž viz B. Rynešová, Listář, c. d., s. 193-194, č. 285.

12) Libri confirmationum ad beneficia Pragensem per archidioecesim (dále LC). Liber sextus (1399-1410), ed. J. Emler, Praha 1883, s. 259.

13) Ke kostelu v Kamenici (nad Lipou) tehdy, dne 7. prosince, jmenoval nového faráře ("ad present. nobil. Johannis de Vsk residentis ibidem in Camenicz"). Viz LC 7, ed. J. Emler, Praha 1886, s. 99. Již 1. října roku 1414, kdy podávala faráře ke kostelu v Hradišti vdova Anna se syny Janem a Prokopem, Jan nežil ("nobil. d. Anna relicte d. Johannis de Vsk alias de Camenicz necnon nobilitum dd. Johanni et Procopii, filiorum eiusdem d. Anne, fratrum germanorum," viz LC 7, s. 131). Jan starší tedy zemřel někdy mezi 7. prosincem 1413 a 1. říjnem 1414.

14) Popravčí kniha pánů z Rožmberka. Abhandlungen der Classe für Philosophie, Geschichte und Philologie, VI. Folge, 9. Band. Ed. F. Mareš, Praha 1878, a týž rukopis v edici A. Kalného (Popravčí kniha pánů z Rožmberka), Třeboň 1993.

15) F. Mareš, Popravčí kniha, c. d., s. 22, totéž A. Kalný, c. d., s. 52.

16) F. Mareš, Popravčí kniha, c. d., s. 49, totéž A. Kalný, c. d., s. 91.

17) F. Mareš, Popravčí kniha, c. d., s. 52, totéž A. Kalný, c. d., s. 95.

gynak gestli zeby twa milost toho opraviti nechtiel musyliebychom twu milost napomynati pro nezdrzenie przimierzie y z zakladu, gehoz mame zato ze se twa milost toho nedopustj. A tohot odpowiedi zadame."²⁴⁾

Bohužel neznáme Oldřichovu reakci a jeho odpověď, přesto lze předpokládat, že Václav byl záhy po svém zjetí propuštěn a fuglhauské zboží vráceno oběma majitelům. Ti jsou pak připomínáni jako jeho společní držitelé např. roku 1444, kdy pronajali třeboňskému písaři některé své rybníky.²⁵⁾ Záhy po tomto datu však mezi nimi nastaly neshody. Někdy po roce 1444 totiž Václav ze Stráže zapsal svou část zboží strýcům Janovi a Jindřichovi ze Stráže a společně škodili Janovi. Když Jan z Ústí již nevěděl, jak útokům proti sobě zabránit, napsal žádost s prosbou o pomoc samotnému Oldřichovi z Rožmberka. Stěžoval si v ní na všechny tři Strážské a "zvláště že mi pan Václav drží mé fuglazske zboží, nemaje k tomu práva, neb T[voje] M[ilos]t vie, že stě mito zboží přisúdili. A pan Jan a pan Jindřich také mi toho zboží diel držie."²⁶⁾

Z dalšího vývoje pak vyplývá, že Jan z Ústí nakonec vzdal další boj a svou část panství nedobrovolně přenechal Strážským. Ti se pak zanedlouho poté podělili tak, že Václav přenechal fuglhauské zboží Janovi a Jindřichovi a sám byl zřejmě odškodněn jiným majetkem.²⁷⁾ To se stalo záhy po roce 1450, ovšem zanedlouho poté zemřel Jan, takže jeho polovinu Fuglhausu obdržela jeho dcera Eliška a syn Václav. Jelikož pak záhy následoval otec rovněž syn, v držení fuglhauského zboží zůstali pouze Jindřich a Eliška. Mezi nimi pak došlo rovněž ke sporům, které vyvrcholily roku 1465. Nutno říci, že v těchto sporech se pravděpodobně jednalo především o strážské panství.

Z dochovaných písemností ovšem nelze zcela přesně určit, o co vlastně v nastalé soudní při šlo. Zdá se, že na jedné straně se Jindřich snažil o to, aby získal Fuglhaus s příslušenstvím a mohl ho připojit ke strážskému panství, zatímco na straně druhé chtěla Eliška získat Fuglhaus pouze pro sebe a nadto udržet i část panství Stráž. Jindřich se proto obrátil na zemský soud, u něhož začal při o určení právého majitele fuglhauského zboží. První zmínka o tomto procesu pochází z 26. března roku 1465, kdy bylo konstatováno, že dle smlouvy mezi bratry Janem a Jindřichem měla Eliška předat polovinu fuglhauského a strážského panství právě Jindřichovi.²⁸⁾ To ovšem nebyl ještě konec sporu. V jeho dalším průběhu předložil Jindřich list z roku 1410, kterým Oldřich z Ústí prodal Janovi z Ústí fuglhauské zboží. Eliška ovšem rovněž nelenila a předložila výpis ze zemských desek, dle něhož Václav ze Stráže a z Fuglhausu zapsal fuglhauské zboží jejímu otci Janovi a jeho bratru Jindřichovi ve dvou polovinách.

Soudci potom rozhodli takto: "Poněwadž ten list newešel jest wedle obyčeje a řádu do desk, kterémužto listu jest lv let, kdežto toho času rád a práwa šla jsú, že

24) Státní oblastní archiv v Třeboni (dále jen SOA Třeboň) - Historica, i. č. 433. Totéž viz AČ 6, s. 438, č. 42/1 (zde jen rámcová datace do let 1436 až 1444), dále B. Rynešová, Listář 1, c. d., s. 198, č. 291, a konečně F. Šmahel, Dějiny Tábora 2, c. d., kde na obr. 125 (mezi stranami 408 - 409) je reprodukce listu.

25) Tak A. Sedláček, Hrady, c. d., s. 182. Odkaz nebylo možno bohužel ověřit.

26) AČ 14, s. 41, č. 1559, totéž B. Rynešová, Listář 3 (1445 - 1448), Praha 1937, s. 381-382, č. 540.

27) Vyplývá ze zápisu z března 1465; viz AČ 3, s. 358 - 359, č. 269.

28) AČ 3, s. 357 - 358, č. 268.

to list promlčalý jest, a moci proti deskám ukázaným nemá, ale dsky w swé moci zuostati mají," proto budou oba i nadále držet po polovině fogelhauského zboží.²⁹⁾

Z následujícího vývoje je velmi pravděpodobné, že bezprostředně po Eliščině úmrtí, k němuž došlo snad ještě téhož roku (tj. 1465), spojil Jindřich fuglhauské zboží se strážským panstvím, jehož součástí pak už zůstalo nastalo. Poprvé je přímo zmíněno jako jeho součástí roku 1477. Dne 1. dubna totiž bylo projednáván spor mezi Jindřichem z Hradce a Janem ze Šelmberka, neboť Janovi Rožmberští "u Kletci na jeho gruntech most ssekali a zmetali, ježto od starodávna ten most tu jest wyzdwižen".³⁰⁾ O hradu se písemné zmínky poté již nedějí, neboť mladší zmínky se týkají pouze vsi nebo rybníka. Tak roku 1503 dovolil Vok z Rožmberka Václavovi z Vrchoviš, aby si mohl udělat strouhu k rybníku Fuglhauzu přes lomnické pozemky.³¹⁾ Při prodeji strážského panství v roce 1518 jsou v zápise připomínány opět pouze vesnice Mláka, Kolence, Novosedly a "Kletcze".³²⁾

Hrad Fuglhaus tak byl během druhé poloviny 15. století opuštěn majiteli a pomalu se rozpadl. Kolektiv autorů knihy z roku 1987 sice tvrdí, že hrad byl ještě v roce 1596 v dobrém stavu, tato zpráva ovšem povstala chybnou interpretací materiálu z devadesátých let. Autoři se domnívají, že při prodeji poloviny strážského panství Petrem Vokem z Rožmberka Adamovi z Hradce se v popisu té části panství, která zůstala Rožmberkovi, připomíná hrad ještě v dobrém stavu.³³⁾ To ovšem není pravda. Jednak zmíněný popis pochází již z roku 1594, jednak se týká úplně jiného sídla. Někdy během 16. století byl v blízkosti Klece postaven dřevěný letohrádek, zvaný Dobrá Mysl. V popisu panství Stráž z uvedeného roku je pak zmíněn jako "Zamek druhý genz slowe Dobra mysl we wsy Kletczy dobry".³⁴⁾ Je tedy zřejmé, k jakému omylu došlo. V téže době, tedy koncem 16. století, byl hrad již nejméně sto let pustý a za další staletí se zcela rozpadl, neboť sloužil okolnímu obyvatelstvu za zdroj levného stavebního kamene. V popisu tzv. josefského vojenského mapování, pocházejícího z let 1764 až 1767, je zmíněn dokonce pouze sousední rybník, nazývaný Potěšil. Rybník Klec, ležící severněji a oddělený od něho jen úzkou hrází, byl v té době neznámo z jakého důvodu zakreslen v mapě pod jeho jménem. Je možné, že se tak stalo z toho důvodu, že již tehdy byl vysušený nebo alespoň vypuštěný: "Potěšilský rybník, v němž se nalézá malý ostrov, má písčité dno a pitnou vodu pro lidi i dobytek."³⁵⁾ Oním "malým ostrovem" byl míněn jistě ostrov nesoucí na sobě zbytky hradu.

* * *

Dochované písemné zprávy o hradu Fuglhausu, které se pojí přímo s ním, jsou, jak vidno, velice řídké. Sice hned první z nich z roku 1410 připomíná fuglhauské zboží, takže o existenci hradu k tomuto datu nelze mít pochyby, nicméně první přímá zmínka o něm pochází až z roku 1436, ta hrad ovšem charakterizuje termí-

29) AČ 3, s. 358 - 359, č. 269.

30) AČ 6, s. 148, č. 29.

31) Tak A. Sedláček, Hrady, c. d., s. 182.

32) Státní ústřední archiv v Praze (dále jen SÚA) - Desky zemské větš 84, fol. A 22v.

33) Kolektiv, Hrady, Svoboda 1986, c. d., s. 65.

34) SOA Třeboň - Cizí statky, i. č. 461, sign. II. 211-1, popis panství Stráž z roku 1594.

35) SÚA - Josefské vojenské mapování, popis sekce č. 243, s. 268, u č. 24 (Klec).

nem "tvrz". To nás nesmí samozřejmě mást, neboť při známé nesoustavnosti v používání termínů pro označení panských sídel během celé doby jejich existence bylo zvláště ve 14. až 16. století obvyklé, že pro jedno a to samé sídlo byly používány termíny hrad i tvrz, a to v některých případech dokonce současně. Poslední zmínka, týkající se přímo hradu a zboží, pak pochází již z roku 1465. Na základě historických zmínek lze tedy konstatovat, že hrad Fuglhaus musel být vystavěn v rozmezí let 1395 až 1410 a zanikl nepochybně krátce po roce 1465. Jeho existence se tedy počítá na pouhá desetiletí a zdá se proto, že hrad "nepřežil" rok 1500. Tolik písemné zmínky.

Podívejme se však poněkud podrobněji také na stavební podobu hradu. K jejím poznání jsou významné zmínky ve starší i novější literatuře, neboť zvláště popis A. Sedláčka obsahuje některé údaje, které dnes již nelze ověřit. Začneme však vůbec prvními zprávami z konce 18. století.

Náš první soustavný topograf J. Schaller zaznamenal již roku 1797, že kromě už zaniklého letohrádku Dobrá Mysl se u Klece nachází ještě jedna památka: "V rybníku Pospíšil, kterému se zde říká obecně Flukhaus, se nacházejí na slušné výšince zřícené základové zdi, zbytek někdy pevného zámku, nebo jak někteří tvrdí, kláštera Fluckhaus".³⁶⁾ Jeho následovník J. G. Sommer pak roku 1841 uvedl, že "V rybníku Flukhaus mezi Klecí a Kolenci se spatřují zbytky základových zdí, které pocházejí podle pověstí podle jedněch ze starého hradu a podle jiných z kláštera".³⁷⁾ Sommerův následník F. C. Watterich pak pouze poznamenal, že u Klece jsou patrné "zbytky zámecké stavby Dobrá Mysl a poblíž rybníku Flukhaus zbytky klášterní budovy".³⁸⁾ Jelikož pak pánové J. Orth a Fr. Sládek se roku 1870 zmínili pouze o bývalém letohrádku, první skutečný popis hradu přinesl až roku 1884 August Sedláček. Za jeho časů vypadal hrad takto:

"Asi hodinu od Lomnice daleko za vsí Kletci spatřuje se na okraji rybníka Fuglhausu (kterémuž se říká nyní Flukhaus) hradiště borovím porostlé, kteréž nikoliv pro nějaké zbytky, nýbrž pro své položení navštívení hodno jest. Pahrbek sám sebou jest v krajině této vzácností; k patě jeho dosahuje veliký rybník, z něhož někdy kačata s křikem do povětří se zdvihají, někdy kapr s třeskotem se vymrskne, a pozadí otočeno jest všude lesy a palouky rozličné zelenosti a barvy. A v tomto zátiší zakopán jest bývalý hrad a pochován kus panského a bujného živobytí. Snad by mnohý nevěřil, přijda na pahrbek, jemuž se říká nyní na zámku, a spatřiv neveliký jeho obvod, že tu bydlívali páni korouhevní a vůbec lidé vyššího stavu, kdyby jej o tom nepřesvědčily dvoje náspy, kteréž udělal zakladatel pro bezpečnost svou, nic si neváže těsného svého bydliště. A mnohý, který uvykl pohodlí, jehož poskytuje po-

36) "Auch trifft man noch heute zu Tage in dem Teiche Pospissil, den man hier insgemein Fluckhaus nennt, auf einer ziemlichen Anhöhe verfallene Grundmauern, als Ueberbleibsel des ehemals festen Schlosses, oder wie andere wollen, Klosters Fluckhaus." Viz J. Schaller, Topographie des Königreichs Böhmen. Dreyzehnter Theil, Budweiser Kreis. Prag und Wien 1797, s. 113 - 114, č. 181 (Klec).

37) "In dem zwischen Kletz und Kollenetz gelegenen Teiche Fluckhaus sieht man Reste von Grundmauern, welche der Sage nach ebenfalls zu einer alten Burg oder auch zu einem Kloster gehört haben sollen." Viz J. G. Sommer, Das Königreich Böhmen. Neunter Band, Budweiser Kreis. Prag 1841, s. 93, č. 48.

38) "Nächst dem Fluckhaus=Weiher Burg- oder Klosterbaufragmente." Viz F. C. Watterich von Waterichsburg, Handwörterbuch der Landeskunde des Königreichs Böhmen. Prag 1845, s. 754.

kročilejší civilisace, slušně by se podivil uslyšev, že tu druhdy i dva páni (nad to nesvorní) s čeládkou a potřebným k živobytí dobyt看kem přebývali.

Venkovský násep, táhnoucí se nyní na kraji polí, byl jen k tomu, aby nadržoval vodu rybníka, kteráž se dříve mnohem dále vylévala nežli nyní, kdež má rybník hladinu nižší. Tak bylo ještě před jedním stoletím a mohlo se přes mokrý příkop mezi venkovským a vnitřním náspem jíti jen ze strany Kletecké. Druhý vnitřní násep byl a jest vyšší, na hoře rovný a měl bezpochyby na obou stranách ploty pevné, mezi nimiž se jako v nějaké soutce běhati mohlo. Za ním jest druhý příkop suchý, z něhož se zdvihá strmé vlastní hradiště, zpevněné na této straně již dotčenými náspy, na druhé rybníkem, k němuž rovněž strmě se spouští. Na jeho nejvyšším místě spatřuje se pravidelný kruh, na němž stála hrubá a vysoká věž. Jak nám svědčí hromádky od krtkův nasypané, postavena byla z cihel a z malty až do jisté výšky a pak ze dřeva. Pod tím k jihu a k východu jest parkán rovný a k severu prostranství dokonce rozkopené, z něhož vybrali kamení k postavení blízké bašty. Ačkoliv se spatřují při rybníce skaliska, zdá se přece, že bylo hradiště i s náspy naneseno a nasypáno, při čemž ovšem místečka povýšeného a skalnatého použito. Rybník byl přední pevností hradu a při tom v čas obléhání také předním pramenem výživy.³⁹⁾

Další zajímavý popis nalezneme v soupisu památek treboňského okresu z roku 1900, jehož autoři popsali hrad následovně: "U kamenného lomu ve výtopě rybníka Flukhausu kulatý téměř ze všech stran vodou obklopený pahorek se zříceninami tvrže Flukhausu. Nedaleko Kletce stával dřevěný zámeček Dobrámysl p. Viléma z Rožmberka z konce 16. stol."⁴⁰⁾ Jen o něco později, roku 1908, se objevil Fuglhaus rovněž v popisu Čech: "Na jihovýchod blízko Klece, při okresní cestě, na okraji rybníka Flughausu spatřuje se pahrbek, nyní borovicemi porostlý, na němž stával druhdy hrad a kde až podnes se říká Na zámku. Ještě tu lze spatřiti dva náspy, které byly udělány pro bezpečnost hradu a viděti okrouhlé místo, kde stávala věž. Místo samo neveliké a přec tu sídleli páni korouhevní. Hradiště opevněno bylo na jedné straně rybníkem a na druhé řečenými náspy a příkopy, kam v čase nebezpečí se pouštěla voda."⁴¹⁾

Již z tohoto popisu je zřejmé, jak silně působilo na autory starší Sedláčkovo dílo. Přebírání jeho myšlenek i celých odstavců pak názorně ukazuje popis hradu z pera J. Mádlu z roku 1949:

"Ve vzdálenosti asi 4 km na východ od Lomnice a na jihovýchod od obce Klece spatříme ve vzdálenosti asi 2,2 km na okraji rybníka Klece na nízkém pahorku menší opevněné hradiště, borovým lesem porostlé. Pahrbek jest již sám sebou v krajině jinak rovné vzácností, a proto si zaslouží naši pozornosti, a to tím více, že i jinak je pro nás velmi zajímavý.

K patě pahorku zasahuje veliký rybník, z něhož někdy divoké kachny s křikem se vnesou, jindy opět kapr s třeskotem se z vody vymrskne, pozadí pak jest obtočeno lesy a pahorky, hrajícími všemi odstíny zelené barvy. Proto je toto krásné místo

39) A. Sedláček, Hrady, c. d., s. 181.

40) Fr. Mareš - J. Sedláček, Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Treboňském. Praha 1900, s. 29.

41) Kolektiv, Království české 3, c. d., s. 83 - 84.

hodno, bychom se tam zatoulali a oddali se vzpomínkám na doby, kdy pahorek byl jevištěm středověkého rytířského života.

Vypínal se tu kdysi hrádý hrad, svědek bujného panského živobytí. Snad by mnohý nevěřil, přijde na pahrbek, jemuž se nyní říká Na zámku, a spatře neveliký jeho obvod (asi 196 m), že tu bydlívali korouhevní páni, tedy lidé vyššího stavu, kdy by jej o tom nepřesvědčily dvoje hradištní náspy, které vybudoval zakladatel hradu pro svou bezpečnost bez ohledu na těsnost svého obydlí. Mnohý, kdož sem přijde a je zvyklý pohodlí, jaké poskytuje dnešní doba, diví se, že tu dokonce druhdy bydlívali i dva páni, ještě k tomu nesvorní, s čeládkou a s dobyt看em potřebným k živobytí.

Všimněme si zajímavého tohoto památného místa a sledujme pozorně jeho opevnění. Venkovní násep, táhnoucí se nyní na kraji polí, od jihu poloobloukem na severovýchod, byl jen k tomu, aby nadržel vodu rybníka, jehož hladina se dříve mnohem dále vylévala, nežli je tomu dnes, kdy je hladina rybníka mnohem nižší. Světecký ve svých pamětech píše, že tak bylo ještě před sto lety, a že se mohlo přes mokrý příkop mezi venkovním a vnitřním valem jít jen se strany od osady Klece, od severozápadu.

Druhý vnitřní násep byl a jest vyšší, nahoře rovný a měl bezpochyby na obou stranách pevné ploty, mezi nimiž se mohlo jako v nějaké uličce běhat. Táhl se obloukem od jihu přes západní stranu na sever. Mezi oběma náspy byl hluboký hradištní příkop naplněný vodou.

Za druhým náspem je další hradištní příkop, avšak suchý, z něhož se zdvihá vlastní strmé hradištní zpevnění na této straně již vzpomenu-tými náspy, na druhé - od jihu přes východ na sever - rybníkem, kdysi zvaným 'Fuglhauz', nyní 'Klec', k němuž rovněž strmě se pouští. Na jeho nejvyšším místě vidíme pravidelný kruh, na němž stála hrubá a vysoká věž hradištní. Zakopneme-li tam nebo prohlédneme-li si z jara hromádky vyryté od krtků, přesvědčíme se, že byla postavena až do jisté výše z cihel maltou tmelených a pak ze dřeva. Pod tím k jihu a k východu jest nádvoří rovné, k severu pak celé prostranství je rozkopáno, neboť z něho vybrali kámen, potřebný k postavení blízké samoty Bašty.

Ačkoliv při rybníce vidíme skaliska, zdá se přece, že hradištní i hradištní náspy byly naneseny a nasypany, při čemž ovšem nebylo opominuto požití místečka povýšeného a skalnatého. Rybník sám byl přední pevností hradu a při obléhání také předním pramenem výživy.⁴²⁾

Konečně poslední popis zbytků hradu podal autorský kolektiv roku 1987: "Tvrz stávala na západním břehu rybníka téhož jména, na místě, jemuž se dosud říká Na zámku. Existenci tvrze připomíná již jen okrouhlý pahorek obehnaný dvěma pásy náspů a suchých příkopů, vesměs porostlých stromy a keři."⁴³⁾

Pomineme-li nejstarší zprávy našich topografů, pak můžeme konstatovat, že popisy hradištních zbytků od jednotlivých autorů se až vzácně shodují. Tento fakt je ovšem dán především již zmíněnou skutečností, že jako vzor posloužil starý popis A. Sedláčka, neboť mladší autoři prakticky nic nového nepřinesli. Tolik tedy dosavadní popisy hradištních stavby.

42) J. Mádl, Stopy, c. d., s. 56.

43) Kolektiv, Hradý, Svoboda 1986, c. d., s. 65.

Pro poznání stavební podoby hradu jsou však rovněž významné starší mapy a plány. První z nich, pocházející z roku 1828, zachytila pouze obrys hradu včetně jeho opevnění. V místech hradištní skály je vyznačena kóta, označená číslem 37. Do mapy byly později doplněny dva objekty výše zmíněné bašty, vystavěné z kamene získaného na hradištním pahorku (viz obr. 1).⁴⁴⁾ Východním směrem se rozkládala rozsáhlá louka, označená nápisem "Louka ponechaná napospas záplavám". Mapa tak zachytila situaci, kdy velký rybník při hradu byl vypuštěn a jeho dno zatravěno, tedy stav obdobný počátku druhé poloviny 18. století.

Daleko důležitější je ovšem plán hradu od Václava Krále, publikovaný v Sedláčkových "Hradech" (viz obr. 2). Vnitřní a vnější val obklopovaly v půlkruhu vlastní hradištní pahorek, chráněný od východu vodami rybníka. Na něm byly údajně patrné základy kulaté věže, zbytky ostatních staveb již zmizely. Nutno sice podotknout, že plán není příliš přesný, avšak zachytil podobu hradištní ve stavu, v jakém se nalézalo v době po polovině minulého století. Podívejme se proto, jak vypadají zbytky hradu dnes.

Hrad Fuglhaus byl založen přibližně dva kilometry jihovýchodně od vesnice Klec, při jihozápadní břehu rybníka zvaného dnes rovněž Klec. Terén je v těchto místech zcela rovný, ovšem přímo na břehu se náhle zvedá a tvoří výraznou skalku, která měla původně plochu několika stovek čtverečních metrů a tyčila se nad okolím minimálně o deset metrů. Jak již konstatoval na svém místě A. Sedláček, "pahrbek sám sebou jest v krajině této vzácností". Samozřejmě že tento výrazný tvar nemohl být přehlédnut stavitelem hradu, který si jej proto vybral za místo, kde vybudoval panské sídlo.

Skalka stávala původně zřejmě na břehu velkého rybníka, založeného v neznámém věku. Stavitel této skutečnosti samozřejmě dokonale využil. Od zbylé plochy okolí oddělil vlastní staveniště hradu rozměrným valem, jehož zbytek se dodnes táhne podél západní a severozápadní strany areálu ve vzdálenosti několika desítek metrů. Při jeho východním boku, tj. uvnitř areálu, pak vyhloubil sice mělký, ovšem značně široký příkop, který napustil vodou z přilehlého rybníka. Tím docílil požadovaného efektu, kdy val a za ním široká vodní hladina zcela oddělily staveniště hradu od okolního terénu a to se tak ocitlo na jakémsi ostrově, spojeném s terénem buďto jen úzkou šíjí, nebo pomocí mostu. Situace, kdy vnější příkop byl ještě zavodněn, je velice hezky zachycena na kresbě K. Liebschera publikované v Sedláčkových "Hradech" (viz obr. 3).

Obranu hradu vylepšil ještě druhý, vnitřní val, sledující hranu vodního příkopu (viz obr. 4). Zdali byla na jeho temeni zřízena mezi dvěma palisádami obranná cesta, jak uvádí A. Sedláček, nelze za současného stavu rozhodnout. Na severní, západní a jihozápadní straně vytvářel val kolem vlastního hradu rozměrný parkán, v němž zřejmě byly umístěny drobné pomocné či hospodářské stavby, jako např. stáje, o jejichž existenci víme ze zprávy o dobytí hradu v roce 1436. Na jihu se pak val připojoval přímo ke hradištní skálce. V tomto místě vykazuje plán V. Krále drobnou nepřesnost. Přesný průběh valu zde však bohužel neznáme, neboť právě jižní a jihozápadní bok hradu byl v minulém století obnažen v souvislosti s těžbou ka-

44) SÚA - Indikační skica obce Klece, Budějovicko 141.

mene pro výstavbu nedaleké bašty. Aby mohl být vylámaný kámen odvážen pryč, byl val proražen přístupovou cestou pro vozy.

Nad vnitřním valem se již tyčila homole s vlastním hradem (srovnej obr. 6). Její původní rozměry dnes neznáme. V minulém století byla těžce poškozená vybíráním a lámáním kamene, v důsledku čehož není možno učinit si úplnou představu o zástavbě hradu. Dochovalo se z ní především ploché temeno o rozměrech asi 15 x 18 m, v jehož jihozápadní části zůstal dochován jako zázrakem jediný zbytek zdiva, na Fuglhausu dnes viditelný (viz obr. 7). Do těchto míst klade A. Sedláček a po něm i další autoři okrouhlou věž (srovnej plán na obr. 2). Dochovaný zbytek zdiva je zcela amorfní, takže se nelze pokusit o jeho interpretaci. Zdá se však, že v těchto místech nikdy věž nestála. Svědčí o tom především Sedláčkova zmínka, že "postavena byla z cihel a z malty až do jisté výšky a pak ze dřeva". Autor sice tvrdí, že za jeho návštěvy byl na hradišti dobře patrný kruhový základ, ovšem daleko pravděpodobnější je, že se jednalo o zbytky jiné stavby, zřejmě obytné, jejíž patro mohlo být - dle zmínky o dřevu - hrázděné.

Nejvyšší místo hradiště je obklopeno ještě vnější plošinou, ležící na jihu a východě o cca půl metru až metr níže. Ta pak zvětšuje využitelnou plochu na rozměry až 22 x 26 metrů. Na jihu spadá přímo do parkánu, na východě do vod rybníka, ale na západě je pod ní úbočím homole vedena plošina, související snad s jinak již zaniklým přístupovým zařízením. Horní plocha hradiště byla samozřejmě podstatně větší. Její severní část však odtěžili v minulém století, takže dnes se zde dochovaly pouze terénní nerovnosti různé výše. Dříve však nepochybně patřila k hornímu hradu. Vzhledem ke konfiguraci terénu lze soudit, že právě zde byl původně umístěn vstup. Celkový rozměr plošiny s hradem včetně zaniklé části tak býval téměř 40 x 28 metrů.

O zástavbě hradu nevíme vůbec nic. Vzhledem k těžkým poškozením při těžbě kamene bylo vybráno až na malý zbytek veškeré zdivo, plocha hradu srovnána se zemí a její severní část poškozena odvozem zeminy. Vzhledem k situaci lze proto pouze soudit, že hrad sestával z několika budov, vystavěných po jeho horním obvodu, mezi nimiž zůstalo volné nádvoří. Existenci věže v místech, kam ji klade A. Sedláček, lze zřejmě vyloučit. Spíše se zdá, že hrad žádnou věž neměl. To by ostatně odpovídalo i době, v níž vznikl. Právě Fuglhaus je však v kontextu s hradní architekturou Čech v době kolem roku 1400 zajímavou výjimkou.

Závěr 14. století je poznamenán jistým útlumem, který se projevil hlavně v menší obranyschopnosti hradů. Dlouhá a především poměrně klidná doba vlády Karla IV. nasměřovala pozornost stavebníků hradů především na jejich obytnou složku, kdežto složka obranná zůstala zcela v pozadí. Jelikož však Fuglhaus vznikl až kolem roku 1400, tedy v době, kdy klidné časy byly už nenávratně pryč, bylo nutné nově založený hrad dobře opevnit. Právě z toho důvodu jeho opevnění vykazuje dvojitý val a příkop. Ani to ovšem nestačilo na útok rožmberských oddílů v roce 1436. Z výše uvedených faktů lze vyvozovat, že Fuglhaus byl zamýšlen skutečně nikoliv jako centrum šlechtického panství, ale naopak jako pevný mocenský bod, "vojenský tábor" na okraji majetku jeho zakladatele. Ostatně k hradu nikdy žádný velký majetek nepatřil. Tyto vývody poměrně dobře korespondují s úvahami o důvodu založení hradu zřejmě Oldřichem z Ústí.

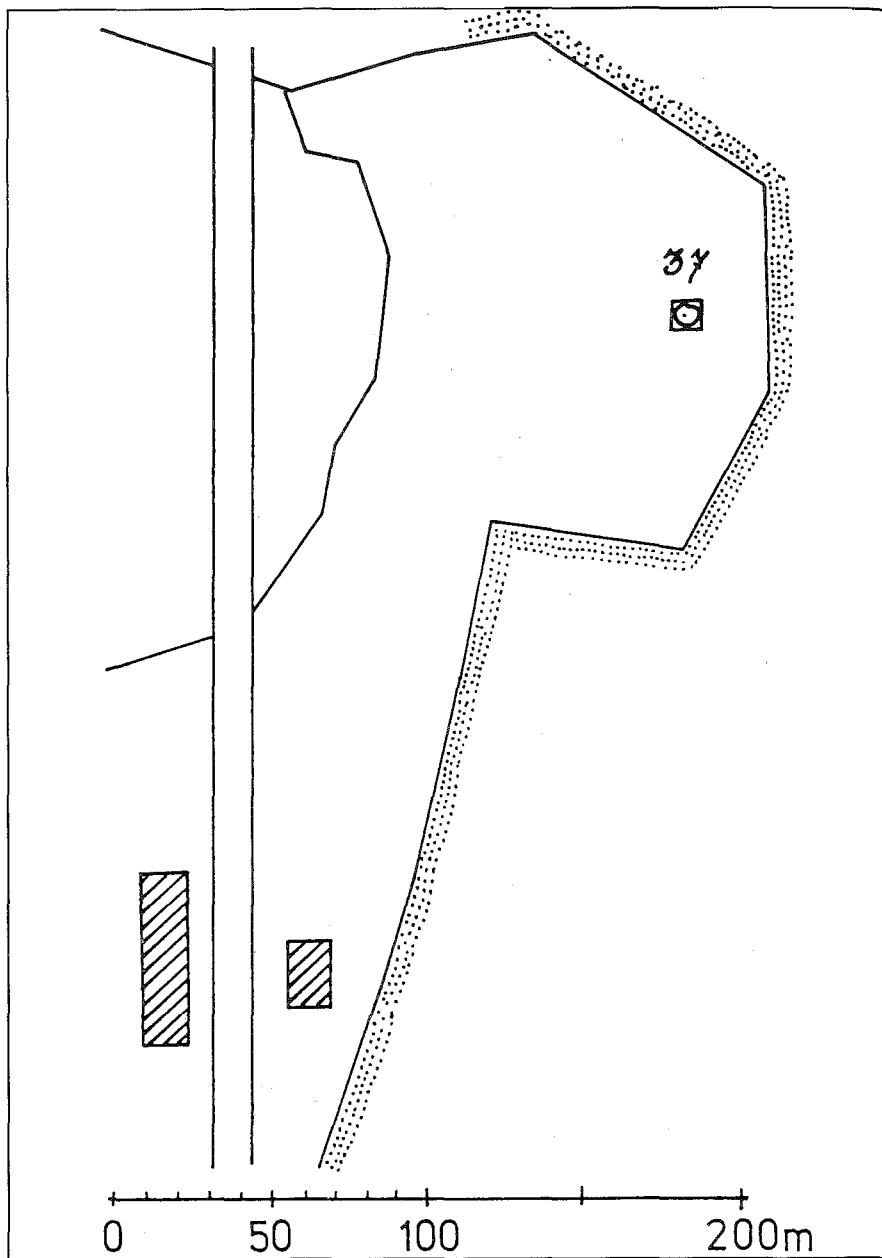
Lze tedy konstatovat, že hrad Fuglhaus byl založen pravděpodobně Oldřichem někdy kolem roku 1400 jako vojenský bod chránící jeho pozemkový majetek od jihu. Sestával z vlastního hradu obklopeného dvojitým valem a příkopem, z nichž vnější byl napuštěn vodou rybníka. Opevněná stavba sloužila ve dvacátých letech mimo jiné jako útočiště lapků napadajících rožmberské majetky. Vzhledem k této okolnosti a proto, že oba majitelé Fuglhausu stáli na tábořské straně, napadl Oldřich z Rožmberka roku 1436 hrad, dobyl ho a jednoho majitele zajal.

Hrad byl záhy poté praven a majitelům sloužil jako sídlo ještě v šedesátých letech 15. věku. Zanedlouho poté však byl opuštěn a rozpadl se. Dobu jeho života v průběhu 15. století dokládají mimo písemné zprávy rovněž archeologické nálezy, získané při návštěvě hradu T. Durdíkem v roce 1987.⁴⁵⁾

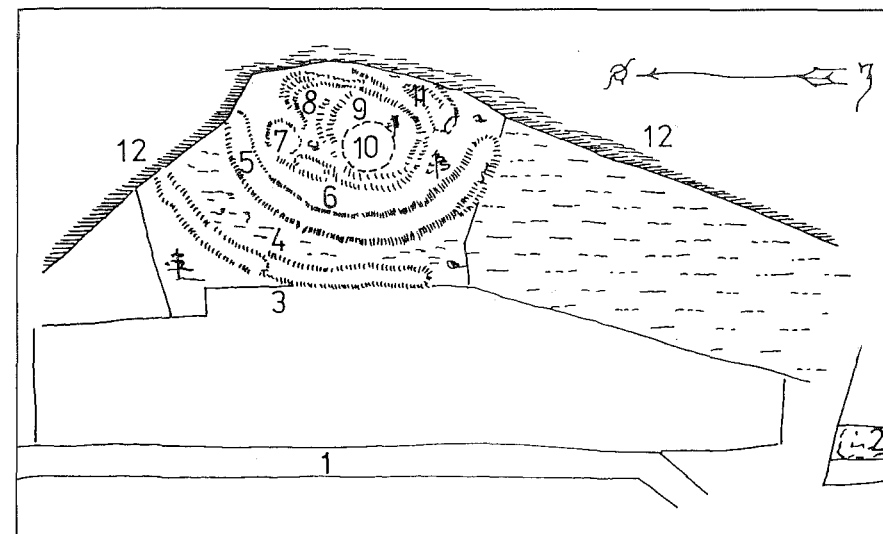
Zřejmě poměrně dobře dochované zbytky staveb byly zcela zničeny v době kolem poloviny minulého století, kdy posloužily jako kamenolom pro výstavbu sousední bašty. Dnes se z kdysi pyšné stavby panského sídla dochovaly pouze nevýrazné zbytky, zarostlé borovým lesem a olšemi. V letních měsících jsou však zcela překryté bujnou vegetací, v níž se nejvíce uplatňují kopřivy, ostružiní, netýkavky a svízel přitula. Prohlídku zbytků hradu navíc ztěžují hejna všudypřítomných komárů, které pronásledují návštěvníky.

Další archivní průzkum pravděpodobně již nemůže přinést nové zprávy k dějinám a stavební podobě zaniklého sídla. Zbývá však ještě případný archeologický výzkum, který by snad mohl v nejméně poškozené části lokality odhalit zbytky staveb a podstatně tak přispět k jejímu poznání. Nejdříve je však potřebné celý areál včetně vnějšího opevnění řádně zaměřit, neboť přesný plán doposud neexistuje. Vzhledem k faktu, že Fuglhaus je minimálně navštěvován turisty a nehrozí mu ani nebezpečí, že jeho dochované pozůstatky budou odstraněny, zbývá na tyto práce relativně dost času.

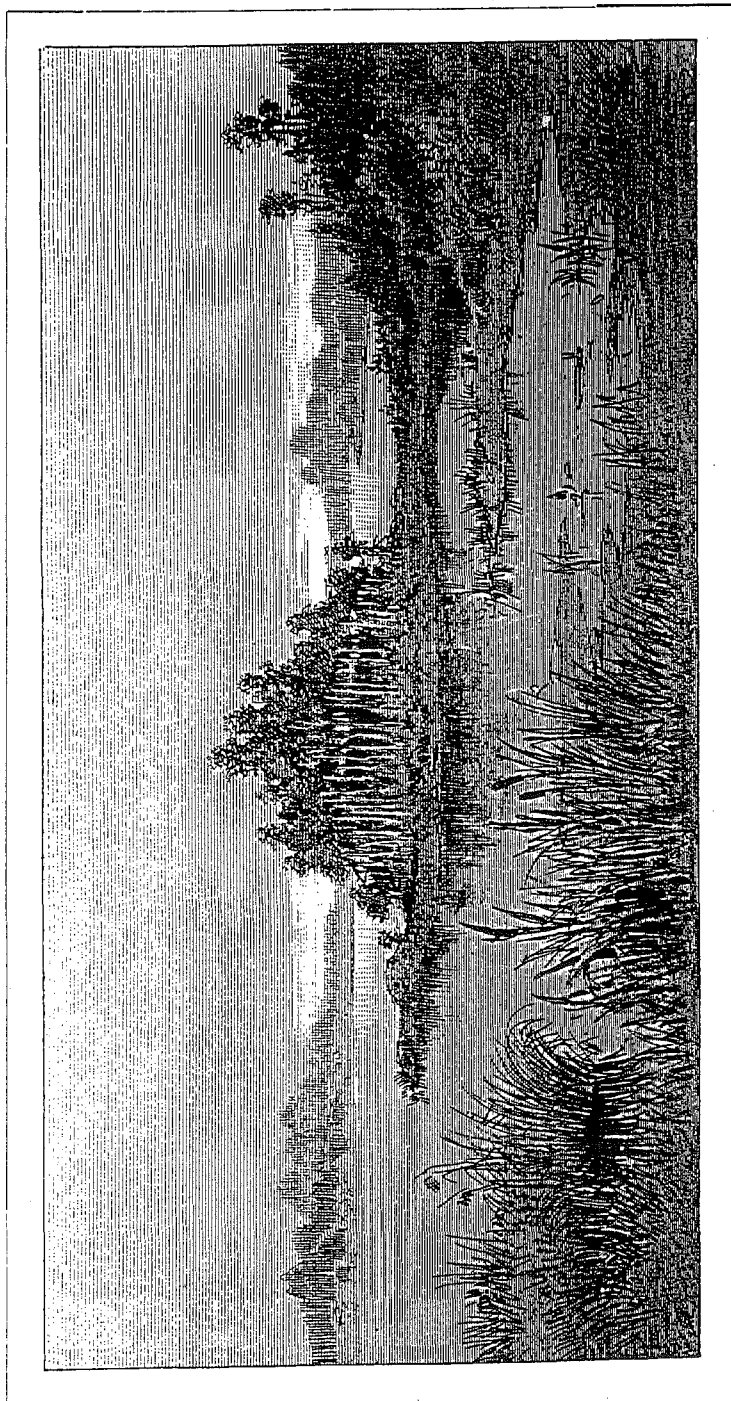
45) T. Durdík, Klec, hrad Fuglhaus, o. Lomnice nad Lužnicí, okr. Jindřichův Hradec. Výzkumy v Čechách 1986-1987, Praha 1989, s. 77, č. 186. Zde i vyobrazení některých vzorků střepevého materiálu.

Obr. 1: Fuglhaus, hrad a okolí v katastrální mapě z roku 1828. V místech hradního pahorku kóta s číslem 37, jižně od ní budovy bašty, dodatečně do mapy dokreslené. Tečkovaná plocha označuje okraj tehdy vypuštěného rybníka Klece.

Obr. 2: Fuglhaus, náčrt stavu zbytků hradu od V. Krále z doby před rokem 1884, publikovaný v Sedláčkových "Hradech". Výklad očíslovaných částí hradu: 1. Cesta od strany Kletecké podlé 2. bašty a ke vsi Lužnici. 3. Venkovský násep aneb hráz k nadržování vody v 4. příkopě vodním. 5. Vnitřní dobře vyzbrojený násep s 6. příkopem. 7. Vysoká homolka na hradě, kdež snad věžka a brána ke spuštění mostu zvoditého bývala. 8. Dolejší část hradě, docela rozkopaná. 9. Parkán s chlívkou. 10. Věžička. 11. Hřebenatý vršek od hradě snad jen prokopáním oddělený. 12. Rybník Flukhaus.

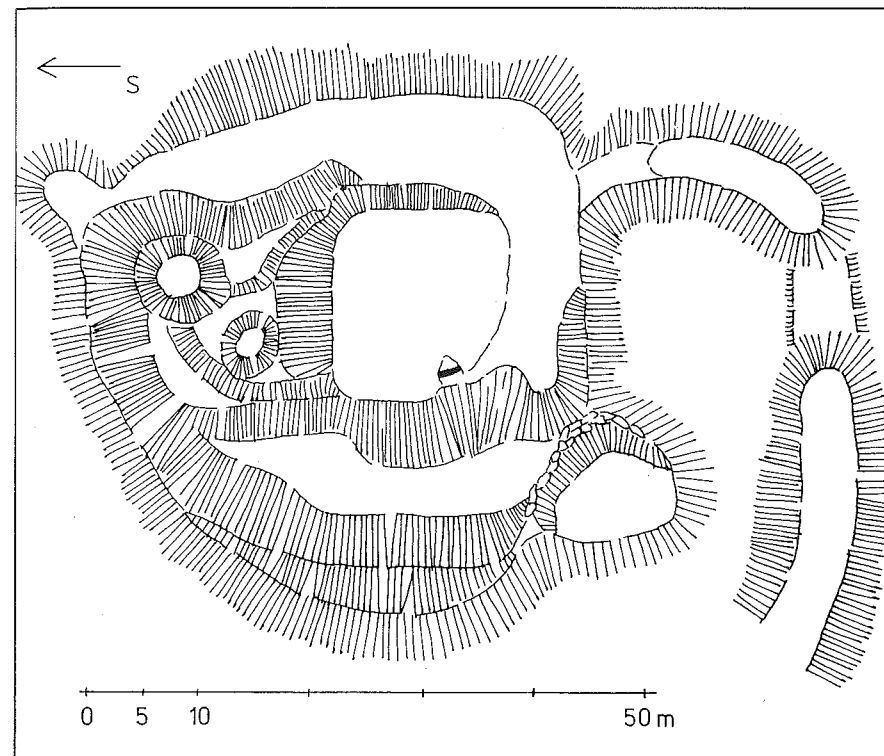
Obr. 3: Fuglhaus, pohled na zbytky hradu od severu. Kresba K. Liebschera, publikovaná v Sedláčkových "Hradech".

Obr. 4: Fuglhaus, úsek bývalého vodního příkopu mezi vnějším a vnitřním valem. Fotografie dokumentuje stav zříceniny v plném vegetačním období.

Obr. 5: Fuglhaus, pohled na část hradního pahorku se zbytkem zdiva.

Obr. 6: Fuglhaus, náčrt horního hradu. Stav v červenci 1995 (měřili H. Klímová a autor).

Obr. 7: Fuglhaus, torzo dochovaného zbytku zdiva (všechny kresby a fotografie autor 1995).

NÁLEZY ZE SEZIMOVA ÚSTÍ V SOUKROMÉ SBÍRCE JOSEFA PACHLA Z PRVNÍ POLOVINY 19. STOLETÍ

Jiří Kořalka

Oficiální *Příručka Českého království*¹⁾ s obsáhlým seznamem státních, stavovských zemských i městských úřadů, úředníků, institucí, podniků a mnoha dalšími údaji, vydávaná od roku 1801 každoročně Královskou českou společností nauk jako důležitý zdroj jejích příjmů,²⁾ zařadila na rok 1845 do oddílu *Významnější knihovny, umělecké, numismatické, přírodovědné a podobné sbírky v Čechách* celou řadu šlechtických sbírek, ale ve skupině *Starožitnosti* (Alterthümer) měla pouze dva údaje, sbírku Českého muzea a sbírku pana Josefa Pachla.³⁾ Příručky na léta 1846, 1847 a 1848 opakovaly tuto zmínku o Pachlově soukromé sbírce starožitností a na jiném místě ji doplnily o Pachlovu sbírku zbraní (Rüstkammer).⁴⁾ Bydliště majitele se uvádělo na Malé Straně v Tomášské ulici čp. 11, umístění jeho sbírky bylo na Malostranském náměstí čp. 518.⁵⁾

Pražský měšťan Josef Pachel⁶⁾ se narodil jako syn stejnojmenného přísežného rytce pečeti 1. února 1800. Ve schematismech Českého království se vedle svého otce poprvé objevil roku 1823 jako praktikant státního ředitelství pozemních a vodních staveb. Ve státní službě pravidelně postupoval, od roku 1834 měl stálé místo v zemské stavební kanceláři jako měřič a písař, stavbyvedoucí a nakonec jako c.k. krajský inženýr Táborského kraje, současně uváděný mezi úředníky zemského stavebního ředitelství v Praze.⁷⁾ Ve svém úředním postavení Pachel často cestoval téměř po celých Čechách a vykonával státní dozor nejen na stavbách silnic a při úpravách vodních toků, prováděných státem, ale nepochybně i při větších stavebních akcích měst, obcí a soukromníků. Od dvacátých let 19. století, tedy poměrně brzo po svém nástupu do služeb státního stavebního podnikání,⁸⁾ začal

1) Handbuch des Königreiches Böhmen für das Jahr 1845. Herausgegeben von der Königlich böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften. Prag [1844]. Předcházející název: Schematismus für das Königreich Böhmen auf das Jahr etc.

2) Josef Kalousek, *Děje Královské české společnosti nauk spolu s kritickým přehledem publikací jejích z oboru filosofie, historie a jazykovědy*. Praha 1885, s. 84 - 86, 96 - 97, 171.

3) Handbuch 1845, s. 421.

4) Handbuch 1846, s. 415 a 421; Handbuch 1847, s. 329 a 334; Handbuch 1848, s. 332 a 337.

5) Je to nárožní dům se slunečními hodinami vedle Sternberského paláce na rohu náměstí a Tomášské ulice, nové číslo Malostranské náměstí 20.

6) Archiv hlavního města Prahy, Popis pražského obyvatelstva 1830-1910, Pražané. Zde a také ve schematismech je jeho příjmení uváděno s -e-, tedy Pachel, sám se však vždy podepisoval Pachel.

7) Schematismus 1823, s. 80; Schematismus 1833, s. 48 (zde na prvním místě mezi praktikanty); Schematismus 1834, s. 49 (poprvé mezi personálem vodního stavitelství), bez změny až do Schematismu 1844, s. 69; Handbuch 1845, s. 68; Handbuch 1847, s. 54 a 57.

8) Tvrzení, že svou sbírku shromažďuje více než dvacet let, opakoval Josef Pachel několikrát,

Pachl soustavně sbírat nejrůznější archeologické nálezy a umělecké předměty všeho druhu. Podle svého pozdějšího vyjádření⁹⁾ nelitoval času ani peněz na vybudování své jedinečné sbírky. Je však velice pravděpodobné, že při svém postavení a výjimečných možnostech mohl velký počet cenných předmětů získat velice levně od stavebních dělníků nebo úplně zdarma. Původ těchto nálezů zaznamenával Pachl jen zběžně názvem lokality, častěji jsou však předměty v jeho sbírce dochovány bez jakýchkoli údajů.

Po roce 1840 se mezi pražskými vzdělanci zřejmě vědělo o soukromé sbírce Josefa Pachla na Malé Straně.¹⁰⁾ Na ústní vyzvání tehdejšího jednatele Společnosti Českého muzea Františka Palackého, zda a za jakou cenu by Josef Pachl byl ochoten prodat svou sbírku Vlasteneckému muzeu v Čechách,¹¹⁾ odpověděl Pachl nedatovaným dopisem, který se dostal do Palackého rukou 20. října 1842. Pachl sdělil, že tuto sbírku neobyčejného bohatství, kterou shromažďuje již přes dvacet let, prodá pouze jako celek za šest tisíc zlatých konvenční měny,¹²⁾ a nabídl, že svou sbírku kdykoli předvede odborníkům. Na zasedání muzejního výboru byli Václav Hanka jako knihovník a kustod etnografických sbírek a Josef Hellich jako kustod umělecko-archeologických sbírek Českého muzea pověřeni osobní prohlídkou a ohodnocením Pachlovy sbírky. Prezident Českého muzea hrabě Josef Nostic s tím vyslovil souhlas.¹³⁾

Ke svému dopisu z října 1842 přiložil Josef Pachl vlastnoruční seznam necelých osmi set předmětů své sbírky starožitností, rozčleněný do čtyř oddílů: 1. Keramické nádoby a jiné předměty z hlíny; 2. Zbraně, zčásti z Čech, zčásti z ciziny; 3. Rozličné starožitné předměty; 4. Různé římské a egyptské starožitnosti. Dodatek zahrnoval ještě dalších 22 předmětů, které nebyly obsaženy v původním katalogu. Václav Hanka a Josef Hellich si prohlédli Pachlovu sbírku dvakrát, 28. listopadu a 2. prosince 1842, a je pravděpodobné, že při této příležitosti byly u jednotlivých předmětů připsány odhadní ceny, nejdříve tužkou, poté - většinou poněkud snížené - perem.¹⁴⁾ Dochovaný seznam obsahuje podle sumáře z roku 1842 celkem 744

zřejmě poprvé v dopise Františku Palackému, který došel 20. října 1842. Archiv Národního muzea (ANM) Praha, Registratura Národního muzea (RNM) 1818 - 1852, N/6/3, karton 12. "C.k. vrchní měřič zemský, pan Josef Pachl, byl téměř již před 30 lety počal ve vlastní naší sbíratí starobylé památky všelikého způsobu...", prohlásil František Palacký po získání Pachlovy sbírky v polovině roku 1850. Zpráva jednatele ve valném shromáždění Společnosti Českého muzea dne 1. července 1850. Časopis Českého muzea (ČČM) 24, 1850, s. 483.

9) Srov. nedatované dopisy Josefa Pachla muzejnímu výboru, prezentované rukou Františka Palackého 20. října 1842 a 14. dubna 1850. ANM, RNM 1818 - 1852, N/6/3, N/7/35, karton 12.

10) "Panu Pachlovi to činí zvláštní potěšení, když může svou sbírku se vši ochotou a otevřeností ukazovat", napsal Paul Aloys Klar, Einige in neuester Zeit in Böhmen aufgefundenen Aschenkrüge, alte Gefäße und Alterthums-Gegenstände. Libussa Jahrbuch, roč. 5, 1846, s. 413. Někteří zahraniční badatelé, kteří ve čtyřicátých letech 19. století přijeli do Prahy za Františkem Palackým a do Českého muzea, byli seznamováni také s Pachlovou sbírkou. Karel Sklenář, Jan Erazim Vocel, zakladatel české archeologie. Praha 1981 (Odkazy pokrokových osobností naší minulosti 61), s. 122.

11) "Auf das von Euer Wohlgeborn gestellte Begehren, ob und um welchen Preis ich meine im Besitze habende Sammlung von Alterthumsgegenständen dem Vaterländischen Museo käuflich zu überlassen Willens wäre...", psal Josef Pachl Palackému před 20. říjnem 1842.

12) To byla vysoká částka, několiknásobně převyšující roční plat dobře situovaných státních úředníků ve výši 1000 zlatých.

13) František Palacký Václavu Hankovi a Josefu Hellichovi 7. listopadu 1842, s poznámkou: "Gelesen Nostitz". ANM, RNM 1818 - 1852, N/5/26, karton 12.

14) Jedenáctifoliový rukopisný seznam je uložen tamtéž, N/6/3. Část tohoto seznamu, týkající se nálezů a předmětů ze Sezimova Ústí, Tábora a jiných lokalit husitské doby, je otištěna v příloze I.

kusů, z toho jen 43 předmětů římských a egyptských, a navíc 22 kusů v dodatku, zatímco Hankova a Hellichova zpráva muzejnímu výboru ze 14. prosince 1842 uváděla 741 kusů bohemikálních v ceně 3066 zlatých a 200 předmětů cizokrajných v ceně 680 zlatých.¹⁵⁾ Celkové ohodnocení ve výši 3746 zlatých konvenční měny bylo podstatně nižší než 6000 zlatých požadovaných Pachlem, avšak je možné předpokládat, že seznam z roku 1842 zachycoval jen část Pachlovy sbírky, protože na jaře 1850 se psalo o dvou tisících předmětů v této sbírce.¹⁶⁾

Přes svou zřejmou neúplnost je dochovaný Pachlův seznam z října 1842 pozoruhodným dokladem rozsahu nesoustavného amatérského archeologického výzkumu v Čechách v první polovině 19. století a současně také svědectvím o úrovni znalostí středověké hmotné kultury v té době. Ukazuje lokality nálezů, k nimž měl Pachl jako odborník v oboru pozemního a vodního stavitelství ve státních službách snadnější přístup než jiní amatérští archeologové a sběratelé té doby. Získával předměty v Praze, když se otevíral průjezd od Karlova mostu, kopaly základy k malostranskému gymnáziu nebo stavěl řetězový most přes Vltavu, jiné cenné předměty se našly v okolí Prahy v Roztokách a Veltrusích, v Králově Dvoře a Tetíně u Berouna, v okolí města Litoměřic, v hojném počtu také při úpravách a přestavbách hradů Karlštejna, Orlíku a Zvíkova nebo ve zříceninách hradu Rábí a Kunětické hory. Identifikace těchto nálezů a darů nebyla vůbec snadná, protože mezinárodní srovnávací studium středověké hmotné kultury bylo teprve v samých počátcích,¹⁷⁾ takže v Pachlově seznamu z října 1842 byly některé předměty označeny jako pohanské, tj. prehistorické, a teprve jejich odborná charakteristika po roce 1850 v archeologické sbírce Muzea Království českého rozpoznala jejich středověký původ.

Z města Tábora je ve zmíněném seznamu Josefa Pachla zastoupena jedna střelná zbraň, "velmi stará a zcela zvláštním způsobem postavená kuše". Bez zmínky o místě nálezů je uveden také "velmi pěkně zachovalý, úplně železný žižkovský palcát, prastarý a velmi dobře zachovalý", s poznámkou, že jde o "mimořádně vzácný kus zbraně". Navíc seznam obsahuje také údajných "10 zcela pravých železem pobitých táboritských cepů", dále "3 na železných řetězech připevněné, dlouhými železnými hroty opatřené táboritské takzvané řemdihy" a "2 na dlouhých tyčích připevněné dřevěné palcáty husitů s připevněnými dlouhými železnými hroty". Ze Sezimova Ústí, podle tehdejšího úředního názvu ze Starého Tábora, pocházelo v Pachlově seznamu z října 1842 celkem 69 předmětů:

Ve skupině keramických nádob a jiných předmětů z hlíny:

2 čtyřhranné nádoby, pravděpodobně pohanské popelnice bez víka z oblasti bývalého města Starého Tábora, které bylo rozbořeno Žižkou

1 velmi dobře zchovalá popelnice z bílé hlíny, v níž se nalézají dva kovové prsteny, pravděpodobně ženské ozdoby, ze Starého Tábora

1 velký džbán zvláštního tvaru ze Starého Tábora

1 velká nádoba, která byla pravděpodobně používána jako svítidlo, ze Starého Tábora

2 zvláštním způsobem tvarované nádoby s uchy, jejichž použití není snadné určit, zcela neporušeně zchovalé ze Starého Tábora

15) Václav Hanka a Josef Hellich muzejnímu výboru 14. prosince 1842. Tamtéž, N/7/37.

16) Bohemia, roč. 23, č. 83, 28. května 1850, s. 3. Také František Palacký uvedl v dopise ze 7. listopadu 1842, že seznam nebyl úplný.

17) Týkalo se to ovšem nejen středověké, ale i prehistorické archeologie. Sklenář, Jan Erazim Vocel, s. 231 - 268.

1 pohár z černé hlíny ze Starého Tábora
1 velmi pěkně zdobená pohanská popelnice menšího druhu ze Starého Tábora
1 nález mincí v malé číši s víkem spolu s 22 kusy pražských grošů, k němuž došlo ve Starém Táboře
1 další nález mincí ze Starého Tábora, sestávající z pohárku pro kojenice s víkem a v něm obsažených 14 kusů pražských grošů
6 nádob k neznámým účelům ze Starého Tábora
1 zvláštním způsobem tvarovaný džbán ze Starého Tábora
5 menších nočních svítidel, všechny ze Starého Tábora
1 podlouhle čtverhranná cihla s reliéfně vyobrazeným jednoduchým orlem ze Starého Tábora
1 šestiboká cihla s velice znetvořeným českým lvem v reliéfu ze Starého Tábora
2 nádoby ze Starého Tábora

Ve skupině zbraní:
4 kusy malých kopí, vykopaných ze země v bývalém městě Starém Táboře

Ve skupině různých starožitných předmětů:
1 nůž se stříenkou z jeleního paroží, nalezený ve zdech kláštera ve Starém Táboře roku 1839
1 starý nůž bez stříenek vykopaný na stejném místě
1 tamtéž nalezená hornická svítilna
1 velmi starobylá, zajímavě tvarovaná železná motyka, rovněž vykopaná ve Starém Táboře
1 neobyčejně velký zahradnický (hornický) kopáč ze železa vykopaný ve Starém Táboře
1 tamtéž vykopané železné vahadlo
1 trojhranný zámek s klíčem, nalezený ve Starém Táboře
16 starých klíčů vykopaných ve Starém Táboře
3 zámky nejmenší velikosti nalezené ve Starém Táboře
1 zbytek roztaveného zvonu, nalezený na místě bývalého kostela ve Starém Táboře
4 sklenice nalezené a vykopané ve Starém Táboře
1 velký, zvláštním způsobem tvarovaný železný kopáč, vykopaný ve Starém Táboře
1 beránek odlitý z olova, znázorněný vkleče, ze Starého Tábora
1 náprstek zhotovený z kovu ze Starého Tábora
1 Matka Boží s Ježíškem odlitá z kovu ze Starého Tábora
1 velmi starý, z kovu odlitý lev ze Starého Tábora
2 starožitné keramické mísy vykopané ve Starém Táboře

Jednání zástupců výboru Společnosti Českého muzea s Josefem Pachlem nedospělo koncem roku 1842 ani v následujících letech ke zdárnému konci, protože - podle pozdějšího svědectví Františka Palackého¹⁸⁾ - zakoupení sbírky nedovolil "nedostatek prostředků ústavu našeho". Uplynulo více než sedm let, sbírky Českého muzea byly přemístěny do nových prostor v Nostickém paláci na Příkopě a Josef Páchl, který se už těšil na velké peníze, ztrácel trpělivost. Z jeho okruhu pronikla do pražské veřejnosti zpráva, že Páchl dostal několik nabídek ze zahraničí, hlavně ze Švédska, aby svou sbírku "za vysokou cenu" (preiswürdig) prodal.¹⁹⁾ Jan Erazim Vocel, který právě v té době zahajoval přednášky z archeologie na pražské univerzitě a zastával funkci sekretáře Archeologického sboru Českého muzea, se obrátil 21. března 1850 na veřejnost s výzvou k uspořádání peněžní sbírky, která by umožnila zakoupit Páchlovu sbírku starožitností pro České muzeum.²⁰⁾ Deník *Bohemia* k tomu poznamenal, že již tři týdny před touto výzvou se sdružilo několik vlastenců a podniklo vhodné kroky k získání Páchlovu sbírky.²¹⁾ Devět předních osobností pražského společenského života - František Palacký, Pavel Josef Šafařík, Václav Hanka, Jan Erazim Vocel, profesor filozofie Ignác Jan Hanuš, profesor geologie Jan Krejčí, spisovatel Ferdinand Mikovec a pražští

18) Zpráva jednatelova, ČČM 24, 1850, s. 483.

19) *Bohemia*, roč. 23, č. 83, 28. května 1850, s. 3.

20) Srov. Sklenář, Jan Erazim Vocel, s. 151. Vocelova výzva byla uveřejněna v deníku Prager Zeitung.

21) *Bohemia*, roč. 23, č. 47, 22. března 1850, s. 3.

měšťané František Jaroš a Pavel Mnouček - se obrátilo na stavovský zemský výbor se žádostí o finanční příspěvek na zakoupení Páchlovu sbírky.²²⁾

Celá záležitost byla urychlena tím, že se inženýr Josef Páchl chystal přesídlit na své nové působiště ve Vídni. Dalším nedatovaným dopisem, který se jednateli muzea Františku Palackému dostal do rukou 14. dubna 1850, Páchl naléhal na urychlené uzavření kupní smlouvy, jinak by musel sbírku "vyrvat své vlasti".²³⁾ Protože stavovský zemský výbor krátce předtím, 9. dubna 1850, schválil částku 2000 zlatých konvenční měny, rozloženou na dobu pěti let, to znamená 400 zlatých ročně na zakoupení sbírky, a současně byla povolena veřejná subskripce, podepsal Palacký, jak sám připomněl, "v posledním ještě možném okamžiku"²⁴⁾ 18. dubna 1850 kupní smlouvu s Josefem Pachlem a jeho ženou Barborou ve znění, jež připravil advokát František August Brauner.²⁵⁾ České muzeum se zavázalo uhradit polovinu ze stanovené částky 6000 zlatých do šesti týdnů a druhou polovinu v dohodnutých lhůtách. O den později, 19. dubna 1850, se František Palacký a Jan Erazim Vocel obrátili na širší veřejnost v Praze a celých Čechách s dvojjazyčnou výzvou ke sbírání peněžních příspěvků na zakoupení Páchlovu sbírky českých starožitností. "Nechť jen každý k milé vlasti se věrně přiznávájí", uvádělo se v českém znění tištěného letáku, "buď si on jazyka českého neb německého, dle možnosti své k účelu tomuto přispěje! Jedná se zde o společnou majetnost veškeré vlasti, půda, z nížto starobylosti tyto dobytý jsou, skropena jest krví německou i českou."²⁶⁾

Výzva představitelů Českého muzea měla úspěch. Po necelých čtyřech týdnech se oznamovalo v tisku, že jen v Praze, vedle částky povolené stavovským zemským výborem, se shromáždilo 1473 zlatých 35 krejcarů konvenční měny.²⁷⁾ Bývalý císař Ferdinand, který po sesazení z trůnu v prosinci 1848 měl své stálé sídlo v Praze, přispěl 500 zlatými.²⁸⁾ Se záměrem podpořit sbírku uveřejnil pražský německý deník *Bohemia* na čtyři pokračování obsáhlý článek *Páchlova sbírka českých starožitností*, jehož autor se v závěru podepsal značkou B.²⁹⁾ Podrobně byl v tomto článku vylíčen vznik Páchlovu sbírky a zájem Českého muzea na jejím získání. Pochvalně se autor zmínil o tom, že Páchl ponechával nálezy z jednoho místa pohromadě a podle možností zaznamenával přesnou polohu každého nálezu. Za nejznámější část Páchlovu sbírky byly považovány prehistorické nálezy z tzv. doby pohanské, z nichž mnohé byly popsány a vyobrazeny v almanachu *Libussa*.³⁰⁾ Tyto nálezy, hlavně popelnice, džbány, talíře, ale také ozdobné předměty a meče, pocházely převážně z Prahy a okolí a ze severních Čech. Zvláště významně

22) *Bohemia*, roč. 23, č. 58, 12. dubna 1850, s. 4.

23) ANM, RNM 1818 - 1852, N/7/35, karton 12.

24) Zpráva jednatelova. ČČM 24, 1850, s. 484.

25) Dvě znění kupní smlouvy, z nichž jedno podepsali František Palacký, Josef a Babette Páchlovi, kdežto na druhém jsou podpisy odstříženy. ANM, RNM 1818 - 1852, N/7/37.

26) Pozvání ku příspěvkům na zakoupení páně Páchlovu sbírky českých starožitností. Tamtéž, N/7/38.

27) *Bohemia*, roč. 23, č. 77, 16. května 1850, s. 4.

28) *Bohemia*, roč. 23, č. 82, 26. května 1850, s. 3; také ve zprávě jednatelově, ČČM 24, 1850, s. 484.

29) B.: Die Páchl'sche Sammlung böhmischer Alterthümer. *Bohemia*, roč. 23, č. 83, 28. května 1850, s. 3-4; č. 86, 4. června 1850, s. 3; č. 87, 6. června 1850, s. 3-4; č. 88, 7. června 1850, s. 3.

30) Paul Aloys Klar v almanachu *Libussa*, roč. 5, 1846, s. 413-423 (sedm litografií); roč. 6, 1847, s. 501 - 502 (dvě litografie); roč. 7, 1848, s. 433 - 436 (tři litografie).

místo v Pachlově sbírce patřilo podle článku *Bohemia* nálezům ze Sezimova Ústí.³¹⁾

"Mezi vystavenými předměty z českého středověku v Pachlově kabinetu starožitností zasluhují zcela zvláštní pozornost a přednostní povšimnutí výsledky vykopávek ve Starém Táboře, na stejném místě, kde se kdysi pozvedalo město starého hrady Sezimy, nešťastné Ústí, roku 1420 dobyté, vypálené a rozbořené husity. Z trosk ústeckého farního kostela, srovnaného se zemí, zde nalézáme zlomky žulové křtitelnice s mnišským nápisem, zbytky starého kostelního zvonu, krásný kovový odlitek znázorňující Matku Boží s Ježíškem, sošku archanděla Michaela z pálené hlíny, malého lva z bronzu a beránka z olova. Ještě zajímavější, protože se takové středověké předměty vyskytují v jiných sbírkách ve vlasti zřídka, jsou předměty z domácností, nalezené na jiných spáleništích starého Ústí, jako sklenice, jídelní mísy, svítidla, hrnce, číše (ve dvou z těchto číší se nacházejí ještě celistvé nálezy mincí s groši posledních přemyslovských králů Václava II. a III.), džbánky velice podivných tvarů a často s neobvyklými vypuklinami, z nichž je několik krásných exemplářů známo z vyobrazení v Klarově *Libuši*, keramický korbel, na němž je ve třech odděleních vkusně a duchaplně vyobrazen Poslední soud s mnoha postavami, lžice, nože, bronzový náprstek, klíče a zámky rozhodně uměleckého rázu, srpy, sekery, hrábě, zahradní motyky a další, poté ještě větší počet ozdobných kamnářských kachlů a dlažebních cihel s vytlačnými figurálními a arabeskovými ozdobami (mnohé z nich s českou orlicí a štítem se lvem), dále jedna velice stará, dosud ještě dostatečně neprobádaná, obrovská grafitová nádoba, úplně podobná pohanským popelnicím, ale zřejmě křesťanského původu,³²⁾ jak se to dá zřetelně rozpoznat z opakovaného nápisu "B. Philippe" v ozdobných majuskulích kolem horního okraje nádoby. K tomu ještě několik na stejném místě nalezených ostruh, hrotů z kopí, mečů a kusů výzbroje, které živě připomínají pád Sezimova Ústí, k němuž došlo po dlouhotrvajícím zoufalém odporu. Teprve v tomto sestavení získávají tyto pozůstatky, které jsou významné samy o sobě, dvojitou cenu a dávají vyniknout Starému Táboru jako Herkulaneu³³⁾ českého středověku. Radíme romantikům, aby si přemýšleli blíže zejména velmi starý, neobvykle velký zavírací nůž - otevřený měří snad půl lokte; zřetelné a silné stopy krve ještě lpí na poměrně ostré čepeli. Tento nůž byl nalezen v dlažbě kostela ve Starém Táboře před hlavním oltářem v malé hrobcě, jak se zdá, k tomuto účelu zvlášť postavené, jejíž svorník označoval jednoduchý kříž bez jakéhokoli nápisu. Pokud si dobře vzpomínám, je kříž vyryt také na čepeli. Zkrvavený nůž mohl snad být pohřben na zmíněném místě jako oběť pokání za vraždu, která jím byla provedena, poblíž stojící oltář mohl být zřízen jako místo ex voto, určené pro mše za spásu duše zavražděného. [...]

Zvláštní oddělení tvoří sbírka starých klíčů a zámek, jejichž pestrost a dovedné, často přímo umělecké konstrukce vyvolávají údiv a musí každému návštěvníkovi vstřípít vysoké mínění o stavu středověkých řemesel v Čechách, kam patří většina těchto zámečnických prací. Jak uslechtilé tvarované jsou klíče ze Starého Tábora, Pecky, Zvíkova a Kokořína!³⁴⁾

Novinářské úvahy o údajně dlouhotrvajícím a zoufalém odporu obyvatel Sezimova Ústí proti husitům v únoru 1420 nebo historka o tajemné vraždě jistě odpovídaly spíše dobovému vkusu než historickým pramenům, ale jinak mají články pražské *Bohemia* svou nepochybnou cenu jako svědectví o stavu Pachlovy sbírky starožitností v době předání této sbírky do Českého muzea, jako mezistupeň mezi neúplným Pachlovým seznamem z října 1842 a publikovaným inventářem vystavených předmětů archeologických sbírek Muzea Království českého z let 1857 a 1863.³⁵⁾ V době otištění článků *Bohemia* pokračovala subskripce na zakoupení Pachlovy sbírky nad očekávání dobře, takže 20. června 1850 byla uveřejněna zpráva, že vedle částky od stavovského zemského výboru se shromáždilo již 3608 zla-

31) *Bohemia*, roč. 23, č. 86, 4. června 1850, s. 3. Úryvek o nálezích ze Sezimova Ústí je v německém originále otištěn v příloze II.

32) K tomu poznámka autora B. pod čarou: "Lze snadno dokázat, že spalování mrtvých a mnoho jiných pohanských zvyků bylo na četných místech v Čechách běžné ještě dlouho po zavedení křesťanství."

33) Herkulaneum bylo starořímské město na úpatí Vesuvu, zničené výbuchem sopky společně s Pompejemi roku 79.

34) Tato druhá zmínka o nálezích ze Sezimova Ústí, týkající se klíčů a zámek, byla až ve čtvrtém pokračování článku v č. 88, 7. června 1850, s. 3.

35) Václav Křížek, *Archaeologické sbírky Musea Království Českého*. Kabinet menší naznačený číslem IV. Památky archeologické a místopisné (PAM) 1, 1854/55, s. 329 - 333. - Jan Hlavatý, *Archaeologické sbírky Musea Království Českého*. Velká síň označená číslem V. PAM 2, 1856/57, s. 185 - 190, 232 - 237, 281 - 283. - [Jan Hlavatý], *Archaeologické sbírky v Museum Království Českého v Praze*. Praha 1863; autorství dokládá Sklenář, Jan Erazim Vocel, s. 358, pozn. 107.

tých 19 krejcarů,³⁶⁾ a 1. července 1850 mohl František Palacký ve zprávě jednatele na valném shromáždění Společnosti Českého muzea oznámit, že včetně pomoci ze stavovského domestikálního základu bylo sebráno 6558 zlatých 30 krejcarů.³⁷⁾ I po odečtení výloh na oznámení v tisku a na sčítací archy zůstal podle slov Palackého ještě "zbytek znamenitý", který měl být rovněž využit ve prospěch archeologického oddělení muzea. Od počátku července 1850 byly pak nově uspořádané sbírky Českého muzea, včetně části nově získaných předmětů od Josefa Pachla, zpřístupněny veřejnosti každé úterý a pátek od devíti hodin ráno do jedné hodiny po poledni, ostatní pracovní dny jen pro odborné badatele.³⁸⁾

Obsáhlá zpráva v tisku o zpřístupnění muzejních sbírek po 1. červenci 1850 se v případě předmětů zakoupených od Josefa Pachla výslovně odvolávala na čtyři články o Pachlově sbírce, otištěné v *Bohemii* v květnu a červnu 1850, a nezacházela proto do podrobností. Navíc však uvedla neobvykle cenný údaj, že mezi nově vystavenými předměty byl také "plastický portrét Žižky, nalezený pod hradbami Tábora, jak se zdá, velice věrný a spolehlivý".³⁹⁾ To bylo zřejmě poprvé, kdy se na veřejnosti objevila proslulá Žižkova hlavička z kamenného znaku města Tábora z let 1515 - 1516, jehož autorem byl Wendel Roskopf.⁴⁰⁾ Původně se ovšem mezi pražskými odborníky vůbec netušilo, odkud tato malá, od počátku vysoko ceněná plastika pocházela. V inventáři archeologických sbírek Muzea Království českého z roku 1857, bez větších změn přetištěném roku 1863, se tento nález popisoval jako "kamenná hlava Žižky, nalezená ve Starém Táboře, z Pachlovské sbírky".⁴¹⁾ František Jan Zoubek pak roku 1865 tuto Žižkovo hlavičku, umístěnou v muzejní skříni VI pod číslem 191, podrobně popsal i s rozměry a uveřejnil také její vyobrazení.⁴²⁾ Zoubkovy informace podnítily tábořského historika Martina Koláře, aby v *Památkách archeologických a místopisných* upřesnil, že Žižkova hlavička pochází z kamenného znaku města Tábora, zazděného ve staré tábořské radnici. Byla z opuky, stejně jako celý městský znak, její rozměr dokonale odpovídal rozměrům zbývajících sošky bez hlavy, a sám změřil prostoru, která zbyla uražením hlavy a byla široká jeden a tři čtvrtě palce, právě tolik, co uváděl Zoubek.⁴³⁾

Zajímavým způsobem, zřejmě podle vzpomínek tábořských pamětníků, se pak Martin Kolář rozepsal o sběratelské činnosti Josefa Pachla: "Nebožtík Pachel v Táboře bydlel až do roku 1848, a kdekoliv co mohl, sebral a skoupil. Ačkoliv ho vini-

36) *Bohemia*, roč. 23, č. 95, 20. června 1850, s. 4.

37) Zpráva jednatele. ČCM 24, 1850, s. 484.

38) *Bohemia*, roč. 23, č. 101, 30. června 1850, s. 4. Hlavní odpovědnost za uspořádání a zpřístupnění měl Vocel jako sekretář Archeologického sboru, jak o tom psal 2. července 1850 V. V. Tomkovi: "... Já jsem s rovnáním a spořádáním archeologické sbírky velké práce a nesnáze měl, neboť nejen starší musejní sbírku, nýbrž i nově přibylou Pachlovu jsem musel ve velmi krátkém čase, poněvadž truhláři se zhotovením skříní nad míru se opoždili, spořádati." Sklenář, Jan Erazim Vocel, s. 151.

39) *Bohemia*, roč. 23, č. 119, 1. srpna 1850, s. 4, Das vaterländische Museum.

40) Srov. Václav Wagner, *Znak města Tábora*. Ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění za rok 1923, s. 40 - 50; Pavel Korčák a kolektiv, *Tábor, národní kulturní památka*. Praha 1979, s. 63; Emanuel Poche a kolektiv, *Umělecké památky Čech 4: T - Ž*. Praha 1982, s. 11.

41) Hlavatý, *Archaeologické sbírky*, PAM 2, 1856/57, s. 331; podobně v brožuru z roku 1863, s. 47.

42) František J. Zoubek, *Památky strany pod obojím v Čechách*. PAM 6, 1865, s. 186 - 187, vyobrazení na s. 186.

43) Martin Kolář, *Některé památky strany pod obojím na Táboře*, PAM 7, 1868, sl. 57 - 60.

ti nechceme ze zohavení našeho erbu, tož přece ubrániti se nemůžeme podezření, že některý jeho agent starožitnický za bídný peníz bez vědomí Pachlova tak učinil." Kolář však omylem předpokládal, že Hugo Toman, který roku 1857 popsal tábořský městský znak se Žižkovou soškou,⁴⁴⁾ musel vidět tuto sošku i s hlavou, protože "o zohavení erbu v celém vypsání ani řeči není". Z toho pak Martin Kolář vyvodil nesprávný závěr, že "dostala se tedy hlavička Žižkova do sbírky Pachlovy, když Pachtl již byl zemřel".⁴⁵⁾ Po více než padesáti letech se o Žižkovu hlavičku z počátku 16. století znovu vzbudil zájem veřejnosti při restaurování a novém umístění kamenného znaku města Tábora. Řídící učitel Josef Švehla tehdy koncem roku 1923 ostře napadl "vandalismus 19. století", podnícený soukromým sběrem starožitností, a v této souvislosti předpokládal, že Žižkovu hlavičku původně získal tábořský krajský lékař Jan Eiselt jako předmět údajně nalezený v Sezimově Ústí, a když Eiselt opouštěl Tábor, prodal ji i s jinými předměty Pachlovi.⁴⁶⁾ Každopádně je pravděpodobné, že Pachtl získal kamennou Žižkovu hlavičku až po roce 1842, protože ji ve svém seznamu z října 1842 neuvedl, i když Žižkova památka byla v tehdejší české společnosti velice živá. Nebylo by správné přehlédnout také údaj zpravidla dobře informovaného kulturního příspěvatele pražské *Bohemie*,⁴⁷⁾ že Žižkova hlavička byla nalezena pod tábořskými městskými hradbami, nikoli ve Starém Táboře. To však nic nemění na takřka jisté skutečnosti, že Žižkova hlavička byla násilně odlomena z kamenného znaku města Tábora a že její originál se od roku 1850 nachází ve sbírkách Národního muzea v Praze,⁴⁸⁾ zatímco na znaku v paláci staré tábořské radnice je její kopie.

Nálezy ze Sezimova Ústí tvořily ovšem jen malou část Pachlovy sbírky starožitností, kterou České muzeum v Praze v dubnu 1850 zakoupilo a v červenci 1850 zčásti zpřístupnilo. Inventáře muzejních archeologických sbírek z let 1857 a 1863 jsou v časovém pořadí třetím neúplným seznamem předmětů středověké hmotné kultury ze Sezimova Ústí, přičemž srovnání s Pachlovým seznamem z roku 1842 a s výběrovou charakteristikou *Bohemie* z května a června 1850 ukazuje, že odkazy na původ z Pachlovy sbírky starožitností nebyly uváděny důsledně ve všech případech.⁴⁹⁾

I. Starožitnosti pohanské,⁵⁰⁾ d) Hliněné nádoby:

72. Osudí baňatá bleďožluté barvy, ležatými křížky ozdobené, nalezené v Starém Táboře, pochází z Pachlovské sbírky
78. Šálek, nalezený v Starém Táboře, pochází z Pachlovské sbírky
199. Koflík šedočerného povrchu, nalezený v Starém Táboře
235. Koflík barvy šedivé, nalezený v Starém Táboře, z Pachlovské sbírky

44) Hugo Toman, *Archaeologické procházky po jižních Čechách*. PAM 2, 1856/57, s. 320.

45) Kolář, *Některé památky*, PAM 7, 1868, sl. 58.

46) J. Š. [= Josef Švehla], *Slovo k poplachu o znaku města Tábora*. Český jih, roč. 51, č. 49, 8. prosince 1923, s. 1.

47) Zpráva Das vaterländische Museum v Bohemii z 1. srpna 1850 byla označena stejným trojúhelníkem jako řada dalších kulturních zpráv a recenzí v tomto pražském deníku.

48) Srov. Václav Novotný (red.), *Katalog výstavy na paměť Jana Žižky z Trocnova*. Praha 1924, s. 70, a četné další publikace a katalogy Muzea Království Českého a Národního muzea v Praze.

49) Také Paul Aloys Klar popsal ve dvou ze svých tří statí o Pachlově sbírce několik nálezů ze Sezimova Ústí z let 1836, 1838 a 1842, jejichž původ od Pachtla se v muzejních inventářích neuváděl.

50) Hlavatý, *Archaeologické sbírky*, PAM 2, 1856/57, s. 234 - 237, 281 - 282. V brožuru z roku 1863, s. 9 - 10, byla všechna dále uvedená čísla vynechána, protože muzejní pracovníci si zřejmě uvědomili středověký, nikoli prehistorický původ všech jedenácti předmětů; číslování ve skříních se však prozatím nezměnilo.

236. Ozdobný černý hrnek, nalezený v Starém Táboře, z Pachlovské sbírky
254. Dole baňatá černě pálená nádoba s úzkým otvorem a uchem, vykopaná v Starém Táboře; našlo se v ní 16 pražských grošů od Václava II. (odevzdány do kabinetu mincí)
257. Černý na hrdle pruhovaný hrnec, nalezený v Starém Táboře roku 1838
259. Nádoba tmavošedého povrchu, svícnu podobná, nalezená roku 1841 v Starém Táboře
305. Porouchaný tmavošedý hrnec s uchem, na hrdle pruhovaný, nalezený v Starém Táboře roku 1847
308. Černý hrnec hladkého povrchu s ozdobným uchem, nalezený roku 1838 v Starém Táboře
331. Tmavošedý koflík, roku 1847 v Starém Táboře nalezený

II. Starožitnosti středověké a vzácnosti z novější doby:

5. Baňatý hrnec z pálené (červenavé) hlíny, s úzkým krčkem a hubičkou z báně jdoucí; nalezený roku 1847 ve Starém Táboře s 20 groši Václava III., které se chovají ve sbírce mincí v muzeu
31.-32. Dva džbány z černého jílu, pozoruhodné pro svou neobyčejnou podobu; byly vykopány roku 1838 v Starém Táboře; z Pachlovské sbírky
53. Malá ozdobná sklenička picí, nalezená v zasypané studni Starého Tábora roku 1838
97. Starožitná sklenice, nalezená roku 1838 v zasypané studni v Starém Táboře
191. Kamenná hlava Žižky, nalezená ve Starém Táboře, z Pachlovské sbírky
196. Český lev na plíšku vytačený, nalezený v Starém Táboře, z Pachlovské sbírky
205. Starobylý kovový lvíček červeného povrchu, nalezený v Starém Táboře, z Pachlovské sbírky
206. Mosazný lvíček z téže sbírky, nalezený tamtéž
209. Olověný beránek vleže, nalezený v Starém Táboře, z Pachlovské sbírky
236. Železné nůžky na vysokém dvouhohém podstavci, nalezené v Starém Táboře, z Pachlovské sbírky
242-243. Starožitné a některé pro svou podobu pozoruhodné nože: velké zavíráky s parohovými stěnkami, nalezené v Starém Táboře, z Pachlovské sbírky
308. Zámek menší, tříhranný, s klíčem ze Starého Tábora
319-320. Zámky menší ze Starého Tábora, z Pachlovské sbírky
351. Čtverhranná cihla obdélná s podobou jednoduchého orla, nalezená v Starém Táboře, z Pachlovské sbírky
352. Šestihhranná cihla, na ní neuměle vyvedená podoba lva, nalezená v Starém Táboře, z Pachlovské sbírky
386-387. Dvě železné zbraně zvláštního způsobu, nalezené v Starém Táboře, z Pachlovské sbírky
398. Nádoba z černého jílu, nalezená roku 1842 od rolníka Jana Lisa na místě bývalého, od husitů rozbořeného města Sezimova Ústí (Starého Tábora) jeden sáh pod zemí, tři řady písmen, ráz 13. století⁵¹⁾

Pozdější, novými rozsáhlými výzkumy poučená generace odborných badatelů zpochybnila původ některých předmětů z Pachlovy sbírky do středověkého Sezimova Ústí. Řídící učitel Josef Švehla, největší znalec archeologických nálezů v Sezimově Ústí v prvních desetiletích 20. století, nesouhlasil s charakteristikami Jana Hlavatého z roku 1857, přetištěnými v brožuru z roku 1863, zejména čísel 53, 97, 191 (Žižkova hlavička), 209, 242 a 243 (veliké zavíráky s parohovými stěnkami). "Ani jediná z těchto starožitností není ze Starého Tábora (Sezimova Ústí)", pokračoval Švehla, "a myslím, že ani č. 351, 'podlouhle čtverhranná cihla s jednoduchým orlem', a č. 352, šestihhranná cihla, 'na ní nestvůrná podoba českého lva', Starého Tábora neviděla. Jsou to starožitnosti ze sbírky Pachlovy a do ní se dostaly jako předměty ze starého Ústí Sezimova jen proto, aby měly pečeť určitého stáří, jehož ve skutečnosti nemají." Švehla upozornil, že všechny nože nalezené v Sezimově Ústí až do dvacátých let 20. století byly bez stěnek, které shofely nebo se odprýskaly, a ani jediný nebyl zavírákem.⁵²⁾ Další rozvoj bádání o hmotné kultuře českého středověku přináší velké množství srovnávacích archeologického materiálu, které může aspoň zčásti přispět k přesnějšímu určení předmětů získaných z po-

51) Paul Aloys Klar, *Einige in neuester Zeit in Böhmen aufgefundene alte Aschenkrüge, Geräte und Kunstgegenstände*. Libussa, roč. 7, 1848, s. 435, podrobněji popsal, že tuto nádobu získal Pachtl v květnu 1846 od chalupníka Jana Lisa, který ji vykopával roku 1842 a poté používal k úschově lněného semene. J. Pachtl zemřel ve Vídni již roku 1853.

52) J. Š. [= Josef Švehla], *Vysvětlení mnoha lidem*. Český jih, roč. 51, č. 51, 22. prosince 1923, s. 1; Š. [= Josef Švehla], *Opatrnosti nikdy nezbývá*. Jihočeský sborník historický I, 1928, s. 134.

věstné Pachlovy sbírky starožitností do Národního muzea v Praze.⁵³⁾ Záměrem této stati však bylo objasnění historických okolností vzniku Pachlovy sbírky starožitností a dobových představ o jejím obsahu, s přednostním zaměřením na nálezy, které se více či méně oprávněně umísťovaly do středověkého Sezimova Ústí.

Příloha I

Nálezy a předměty ze Sezimova Ústí, Tábora a jiných husitských lokalit v původním rukopisném seznamu Pachlovy sbírky starožitností z října 1842
(= Archiv Národního muzea Praha, Registratura Národního muzea 1818-1852, N/6/3, karton 12, 11 fol.)

Fol. I

I. An thönernen Gefäßen und anderen Gebilden aus Thon

Anzahl der Stücke	Gegenstand	Anmerkung
1	Ein ganz mit Asche und Überresten von Menschenknochen angefüllter heidnischer böhmischer Aschenkrug aus der Gegend von Weltrus, 3 Meilen von Prag, samt einem Dekel	Sehr beachtenswerth, heidnisch 4 fl. C.M.
2	Viereckigte Gefäße, wahrscheinlich heidnische Aschenkrüge ohne Dekel aus der Gegend der ehemaligen Stadt von Alt-Tabor, welches [!] vom Žižka zerstört wurde	à 2 fl. 4 -
1	Sehr gut erhaltener Aschenkrug von weißem Thon, in welchem sich 2 metallne Ringe, wahrscheinlich weibliche Schmuckgegenstände befinden, aus Alt-Tabor	3 -
1	Großer Krug von besonderer Form aus Alt-Tabor	3 -
1	Großes Gefäß, welches wahrscheinlich als eine Lampe benützt wurde - aus Alt-Tabor	2 -
2	Besonders gestaltete Gefäße mit Henkeln, deren Gebrauch nicht leicht zu beurtheilen ist - ganz unversehrt erhalten aus Alt-Tabor	Ihrer besonderen Form und künstlichen Arbeit wegen sehr merkwürdig 4 -
1	Trinkbecher von schwarzem Thon - aus Alt-Tabor	1 -
1	Sehr schön verzierter heidnischer Aschenkrug kleinerer Gattung aus Alt-Tabor	3 -
1	Ein Münzfund in einem kleinen Näpfchen samt Dekel gefunden samt den darine enthaltenen 22 Stück Prager Groschen in Alt-Tabor	10 -
1	Ein zweiter Münzfund aus Alt-Tabor, bestehend aus einem Saugnäpfchen für Kinder samt Dekel, und den darine enthaltenen 14 Stück Prager Groschen	8 -
6	Gefäße zu unbekanntem Zwecken - aus Alt-Tabor à 1	6 -

53) Odborníci z pražského Národního muzea doporučovali i později nálezy z Pachlovy sbírky jako nevelký, ale důležitý srovnávací nálezový soubor. Srov. Pavel Radoměrský, *Nálezy ze Sezimova Ústí u Tábora ve sbírce Národního muzea*, in: VI. dvoudenní cyklus přednášek k výstavě Z pokladů Národního muzea, Praha 1965, s. 5 - 6. Za upozornění na tuto přednášku i na kritické články Švehlovy děkuji dr. Rudolfu Teclovi.

Fol. 1v [...]

1	Besonders geformter Krug mittlerer Größe aus Alt-Tabor [...]	3 -
5	Kleinere Nachtlampen, sämtlich aus Alt-Tabor	5 -
1	Länglich viereckigter Ziegel mit einem en Relief gearbeiteten einfachen Adler aus Alt-Tabor	1 -
1	Sechseckigter Ziegel mit einem sehr verunstalteten böhmischen Löwen en Relief - aus Alt-Tabor [...]	1 -
2	Gefäße aus Alt-Tabor	4 -
Fol. 2 [...]		
1	Sehr großes Bild in plastischer Arbeit, die Kreuzigung Christi vorstellend nach Albrecht Dürer'schen Art von freyer Hand gearbeitet (bossirt) aus der ehemaligen Burgveste Raby im Prach[iner] Kreise	Ein wahres Prachtexemplar von plastischer Arbeit 20 -
46	Stück, nebst einer Parthie größerer und kleinerer Bruchstücke von Urnen und anderweitigen Gefäßen <i>II. An Waffen. Theils böhmische, theils ausländische</i> [...]	
Fol. 3		
2	Kleinere eiserne Armbrüste, wovon eine aus der Burg Rabi her stammt und daselbst vor mehreren Jahren gefunden wurde à 10 [...]	20 -
1	Sehr schön erhaltener ganz eiserner Žižkaiser Streikolben, uralt und sehr gut erhalten [...]	Ein äußerst seltenes Waffenstück 20 -
Fol. 4v [...]		
9	Stück eiserne Pfeilspitzen von den Taboritten gefunden im Innern der Ruine Raby [...]	10 -
10	Ganz echte, mit Eisen beschlagene taborittische Dreschflügel	100 -
3	An eisernen Ketten befestigten, mit langen eisernen Spitzen versehenen taborittischen sogenannten Morgensterne	Sehr selten 40 -
2	An langen Stangen befestigte hölzerne Streikolben von den Hussitten mit darein befestigten langen eisernen Spitzen [...]	30 -
Fol. 5		
1	Derlei eiserner Sporn mit einer kleinen Kette aus der Ruine Raby [...]	Sehr interessant 2 -
2	Kleinere eiserne Kugeln, gefunden in der ehemaligen Veste Raby [...]	1 -
Fol. 6 [...]		
4	Stück kleine, in der ehemaligen Stadt Alt-Tabor aus der Erde ausgegrabene Lanzen à 5 fl. [...]	20 -

Fol. 6v [...]		
1	Sehr alte und ganz eigends gebaute Armbrust aus Tabor [...]	Sehr interessant 6 -
333 Stück		
III. An verschiedenen antiken Gegenständen [...]		
Fol. 7 [...]		
1	Sehr altes Schnitzwerk in Perlmutter en Relief, einen Bischof mit einem sitzenden Löwen vorstellend, in der ehemaligen Prager Bethlehemskirche gefunden [...]	Sehr interessant Hirominus 2 fl.
Fol. 7v [...]		
1	Gegen anderthalb Ellen langer hohler Schlüssel aus der ehemaligen Burg Raby [...]	10 -
Fol. 9 [...]		
1	Großes, in den Klostermauern zu Alt-Tabor im Jahre [1]839 gefundenes Messer in Hirschhornschalen	Sehr merkwürdig 8 -
1	Altes eben daselbst ausgegrabenes Messer ohne Schalen	3 -
1	Eben alda gefundene Berglampe	3 -
1	Sehr alterthümliche und interessant geformte eiserne Hacke eben in Alt-Tabor ausgegraben	4 -
1	Ungemein große, in Alt-Tabor ausgegrabene Gartenhaue (Berghaue) von Eisen	6 -
1	Eben daselbst ausgegrabener eiserner Waagbalken	1 -
1	Dreyeckiges Schloß samt Schlüssel, gefunden in Alt-Tabor	3 -
1	Überrest eines uralten Taufbeckens aus Graphit mit einer Umschrift	1 -
16	Alte in Alt-Tabor ausgegrabene Schlüssel	8 -
Fol. 9v		
3	Schlösser kleinster Gattung gefunden in Alt-Tabor	4 fl.C.M.
1	Überrest einer geschmolzen [!] Glocke, gefunden an der Stelle der ehemals in Alt-Tabor bestandenen Kirche	1 -
4	In Alt-Tabor gefundene und ausgegrabene Gläser	8 -
1	Große, besonders geformte eiserne Hacke, ausgegraben in Alt-Tabor	2 -
1	Aus Blei gegossenes Lamm, knieend vorgestellt, aus Alt-Tabor	1 -
1	Aus Metall verfertigtes Fingerhut aus Alt-Tabor	1 -
1	Mutter Gottes mit dem Jesuskinde von Metall gegossen aus Alt-Tabor	gut 2 -
1	Sehr alter, von Metall gegossener Löwe aus Alt-Tabor [...]	2 -
2	Antike thönerne, in Alt-Tabor ausgegrabene Schüsseln [...]	Thon 2 -
322 Stück		

Fol. 10
IV. An verschiedenen römischen und ägyptischen Alterthümern
[...]

Fol. 11		
43 Stück		
Summarische Wiederholung		
I. An thönernen Gefäßen und andern Gebilden aus Thon		46 Stück
II. An böhmischen und ausländischen Waffen		333 Stück
III. An verschiedenen antiken Gegenständen		322 Stück
IV. An römischen und ägyptischen Alterthums-Gegenständen		43 Stück
	im Ganzen	744 Stück

Fol. 11v
Nachtrag der im Catalog nicht eingetragenen Gegenstände
[...]
Ein Waschbecken aus der demolirt [!] Bethlehemskirche
[...]
Zwey große Grabsteine aus der demolirt Bethlehemskirche 40 fl.
[...]

Příloha II

Originální znění popisu nálezů ze Sezimova Ústí v Pachlově sbírce starožitností
z první poloviny roku 1850
(= Bohemia, roč. 23, č. 86, 4. června 1850, s. 3; č. 88, 7. června 1850, s. 3)

Unter den Schaugegenständen des böhmischen Mittelalters verdienen in dem Pacht'schen Alterthumskabinet ganz besondere Aufmerksamkeit und vorzügliche Beachtung die Ergebnisse der Ausgrabungen zu Alt-Tabor, an derselben Stätte, wo einst die im Jahre 1420 von den Hussiten eroberte, verbrannte und geschleifte Stadt des alten Helden Sezyma, das unglückliche Austj, sich erhob. Aus dem der Erde gleich gemachten Schutt der Pfarrkirche von Austj finden wir da die Fragmente eines Taufbeckens aus Granit mit einer mönchischen Inschrift, Reste der alten Kirchenglocke, einen schönen Metallguß, die Gottesmutter mit dem Jesuskinde darstellend, einen kleinen Löwen aus Bronze, ein Lämmchen aus Blei. Noch interessanter, weil derlei Gegenstände aus dem Mittelalter in andern vaterländischen Sammlungen seltener vorkommen, sind die in den übrigen Brandstätten des alten Austj gefundenen Hausgeräthschaften, als: Gläser, Eßschüsseln, Lampen, Töpfe, Nöpfe (in zweien dieser Nöpfe befinden sich noch ganze Münzpfunde mit Groschen der letzten Přemyslidenkönige Wenzel II. und III.), Krüge von der seltsamsten Form und oft ganz abenteuerlichen Ausbauchungen, davon einige schöne Exemplare aus den Abbildungen der Klar'schen "Libuša" bekannt sind, ein thönerner Humpen, auf welchem in drei Abtheilungen das letzte Gericht in figurenreicher Komposition geschmackvoll und sinnreich skulptirt ist, Löffel, Messer, eine bronzener Fingerhut, Schlüssel und Schlösser von gar künstlicher Art, Sichel, Äxte, Harken, Gartenhauen u.dgl., dann noch eine Anzahl schmuckvoller Ofenkacheln und Pflasterziegel mit eingepreßtem Figuren- und Arabeskenzierath (mehrte mit dem böhmischen Adler und Löwenschilder), ferner ein noch nicht zur Genüge erforschtes, uraltes, kolossales Graphitgefäß, genau ähnlich den heidnischen Todtenurnen, doch offenbar christlichen Ursprungs,⁵⁴⁾ wie die in verschnörkelter Majuskelschrift um den obern Rand des Gefäßes laufende, mehrfach sich wiederholende Legende "B. PHILIPPE" deutlich erkennen läßt. Dazu noch einige ebenda entdeckte Sporen, Lanzen spitzen, Schwerter und Ruststücke, welche lebhaft an den nach langer verzweifelter Gegenwehr erfolgten Fall von Sezymow-Austj erinnern. In der Zusammenstellung erst erhalten diese an sich schon wichtigen Reste einen doppelten Werth und lassen uns Alt-Tabor als ein böhmisches mittelalterliches Herkulanum, wenn auch in ziemlich verjüngtem Maßstabe, erscheinen. Romantikern rathen wir, sich besonders ein uraltes, sehr großes Schnappmesser - geöffnet mißt es wohl eine halbe Elle - näher anzusehen; deutliche, starke Blutspuren kleben noch an der ziemlich scharfen Klinge. Dieses Messer fand sich im Kirchenpflaster zu Alt-Tabor vor dem Hochaltar in einer, wie es schien, eigens dazu gebauten

⁵⁴⁾ Es ist leicht erweislich, daß das Todtenverbrennen und manch' anderer heidnischer Brauch an vielen Orten Böhmens noch lange nach der Einführung des Christenthums gang und gäbe blieb.

kleinen Gruft, deren Schlußstein ein einfaches Kreuz ohne alle Inschrift bezeichnete. Ein Kreuz ist, wenn ich mich recht entsinne, auch in der Klinge eingegraben. Das blutige Messer mag wohl als Sühnopfer für einen mit demselben begangenen Mord an jener Stelle begraben und der nächst stehende Altar als ein Ort von Ex voto errichtet worden seyn, vielleicht zu Messen für das Seelenheil des Ermordeten bestimmt. [...]

Eine besondere Abtheilung bildet eine Sammlung alter Schlüssel und Schlösser, deren Mannigfaltigkeit und tüchtige, oft selbst artistische Konstruktion Staunen erregt und jedem Beschauer eine hohe Meinung vom Stande der Handwerke in Böhmens Mittelalter, dem die meisten dieser Schlosserarbeiten angehören, beibringen muß. Wie edel geformt sind nicht die Schlüssel von Alt-Tabor, Pecka, Zwikow und Kokořin!

ZMĚNY NÁBOŽENSKÝCH POMĚRŮ V TÁBOŘE A OKOLÍ PO VZNIKU ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

Květa Kořalková

Chceme-li zkoumat hlouběji změny náboženských poměrů v Táboře a okolí po roce 1918, musíme si ujasnit základní fakta o situaci před první světovou válkou. Podobně jako v celé české společnosti dominovala i na Táborsku v náboženských poměrech římskokatolická církev, i když poslední roky před válkou zaznamenaly také malý růst bezvěrectví.¹⁾ Římskokatolická církev byl úzce spjatá s vládnoucím systémem habsburské monarchie a podle názoru radikálně smýšlející části české společnosti byla svou podstatou protinárodní. Podobné názory přehlížely upřímné národní vědomí velké části českých katolických kněží, ale utvrdily se v letech první světové války, v níž se politické zájmy Rakousko-Uherska stále zřetelněji dostávaly do rozporu s českými národními zájmy. Vznik samostatného československého státu 28. října 1918 pak byl provázen dalším vzestupem českého národního vědomí a cítění a znamenal rozhodné vítězství české národní myšlenky. Značná část veřejného mínění v české společnosti se obrátila nejen proti poražené habsburské monarchii, ale také proti římskokatolické církvi.

Uvnitř římskokatolické církve se od počátku 20. století vytvářely reformní proudy českých kněží. Ke konci první světové války se jejich mluvčím stal nezávislý politický měsíčník *Právo národa*, tištěný v Olomouci a redigovaný katolickým knězem-reformátorem Matějem Pavlíkem.²⁾ Rozmach českého národního vědomí se projevil také v průběhu a usneseníh mimořádného generálního synodu českých evangelíků augsburského a helvétského vyznání ve dnech 17.-18. prosince 1918, který rozhodl o obnovení československého vyznání sloučením obou dosavadních církví na základě české konfese z roku 1575 a bratrského vyznání z roku 1662. Vedle československé církve evangelické se v demokratických poměrech československého státu vytvářely příznivé podmínky pro činnost Jednoty bratrské, která vycházela ze saského Ochranova a byla povolena již rakouským zákonem z roku 1874, ale také pro dříve státem neschválenou Svobodnou reformovanou církev, která se v Československu nazývala Jednota československá, později Církev bratrská, pro baptisty, po roce 1918 pod názvem Jednota Chelčického, a pro metodisty.³⁾

1) V českých zemích bylo roku 1910 pouze 12 981 osob bez vyznání, kdežto v únoru 1921 již 716 515 osob. Antonín Boháč, Část textová. Československá statistika, sv. 9 (řada VI, sešit 1): Praha 1924, s. 89.

2) Jaroslav Šuvarský, Biskup Gorazd 1879-1979. Praha 1979, s. 93-98. Srov. Květa Kořalková, Sedmdesát pět let Českého zápasu. Český zápas, roč. 75, č. 5, 5. března 1995, s. 1 a 8.

3) Boháč, Část textová. Československá statistika, sv. 9, s. 86 - 87.

Reformní čeští kněží, sdružení v Jednotě katolického duchovenstva, požadovali od římskokatolické církve na mohutném projevu v pražském Obecním domě 23. ledna 1919 mimo jiné zřízení českého patriarchátu, rozšíření církevní samosprávy, českou liturgii, úpravu kněžského studia a náboženské výuky i zdobrovolnění celibátu. I když československá vláda tyto akce proti římskokatolické církvi nepodporovala, vyšlo 8. ledna 1920 Provolání národu československému o vzniku Církve československé. Podepsali je spisovatel Bohumil Zahradník-Brodský, farář v Ouběnicích, v té době odborový rada na ministerstvu školství a národní osvěty, Karel Farský, profesor náboženství v Plzni, Gustav Procházka, farář v Jenišovicích u Turnova, a Ferdinand Stibor, farář v Radvanicích ve Slezsku.⁴⁾ Nově vzniklá církev měla od počátku svůj tiskový orgán *Právo národa*, jehož redakce se na začátku roku 1920 přestěhovala z Olomouce do Prahy. Od sedmého čísla z 5. března 1920 dostal tento časopis nový název *Český zápas*, což Karel Farský zdůvodnil historickým pohledem na český zápas o národní bytí v minulosti od bojů náboženských až po zápas o samostatnost politickou.⁵⁾

Náboženské poměry v českých zemích dostávaly nové rozměry. Hlavně v Čechách ubývalo příslušníků římskokatolické církve, jak to ukázalo první československé sčítání lidu z 15. února 1921. Zatímco při posledním rakouském sčítání z roku 1910 bylo v Čechách zjištěno 95,69 % římských katolíků, klesl jejich podíl roku 1921 na 78,2 %, v některých soudních okresech dokonce na méně než polovinu přítomného obyvatelstva.⁶⁾ Výsledky dalšího sčítání lidu z 1. prosince 1930 potvrdily, že tento proces dále pokračoval, když z obyvatel Čech bylo jen 74,78 % římských katolíků.⁷⁾ Rychle stoupal počet příslušníků československé církve v Čechách, ze 437 377 osob (6,56 %) roku 1921 na 618 305 (8,7 %) roku 1930, kdežto vzestup počtu osob, které se hlásily k různým evangelickým vyznáním, byl menší než se původně předpokládalo, ze 176 918 osob (2,61 %) roku 1910 na 246 114 (3,69 %) roku 1921 a na 325 235 (4,57 %) roku 1930. Překvapivě vysoký, zejména ve srovnání s jinými evropskými i mimoevropskými zeměmi, byl v Čechách počet osob bez vyznání, 658 084 (9,87 %) roku 1921 a 727 916 osob (10,24 %) roku 1930. Statistikové přitom zjistili, že mezi osobami české národnosti v Čechách bylo roku 1930 dokonce 13,7 % osob bez vyznání.⁸⁾

Tábor a Táborsko nebyly sice v prvních řadách reformního hnutí katolických duchovních v celonárodním měřítku, ale ze všech jihočeských měst a okresů se nejvíce blížily průměru celých Čech. Představitelé obecní samosprávy města Tábora, učitelé a profesori tábořských škol, stejně jako mnozí řemeslníci, živnostníci a příslušníci svobodných povolání dávali po celá desetiletí najevo svůj niterný vztah k husitské tradici Tábora. Projevovalo se to podporou postavení Žižkova pomníku, zřízením tábořského muzea, shromažďováním husitských památek, organizováním husitských slavností a vzpomínkových akcí, nakonec i velkou aktivitou

4) *Právo národa*, roč. 3, č. 2, 15. Jedna 1920, s. 1.

5) Karel Farský, Slovo k titulu. *Český zápas*, dříve *Právo národa*, roč. 3, č. 7, 5. března 1920, s. 2. Srov. Květa Kořalková, Karel Farský a *Český zápas*. *Český zápas*, roč. 75, č. 12, 11. června 1995, s. 3.

6) Tabulka 87: Okresy s největším úbytkem římských katolíků uveřejnil Boháč, Část textová. *Československá statistika*, sv. 9, s. 85.

7) *Československá statistika*, sv. 98 (řada VI, sešit 7): Sčítání lidu v republice Československé ze dne 1. prosince 1930. Praha 1934, s. 82-83.

8) Jaromír Korčák, Část textová. *Tamtéž*, s. 53*.

Spolku pro postavení Husova pomníku. Proto se i v tábořské veřejnosti po vzniku Československa brzy prosadila myšlenka přestupu do národní církve.⁹⁾ Veřejná přednáška o reformním katolickém hnutí v Československu se v Táboře konala v prosinci 1919, první česká bohoslužba pod širým nebem v červenci 1920 a v klášterním kostele Narození Panny Marie v srpnu 1920, načež byla na valné hromadě 28. září 1920 ustavena v Táboře náboženská obec Církve československé a zvolena rada starších. Ve stejné době zesílila činnost Spolku pro zřízení reformovaného sboru v Táboře, který byl ustaven již roku 1897 a směřoval k ustavení samostatného Husova sboru Českobratrské církve evangelické v Táboře; mezi zástupci církve československé a českobratrské evangelické došlo k dohodě o společném užívání kaple klášterního kostela.¹⁰⁾ V tisku se objevovaly zprávy o výpadech některých katolíků proti bohoslužbám a veřejným akcím příslušníků československé církve v Táboře, byly vznášeny námitky proti propůjčování neuzívaného klášterního kostela nekatolickým církvím.¹¹⁾ V římskokatolických kruzích města Tábora nevyrostl žádný reformní kněz, takže budování náboženské obce Církve československé se ujali místní intelektuálové, především z řad národní demokracie a československých (pozdějších národních) socialistů. Do nové církve však vstupovali také někteří řemeslníci a živnostníci, často také dělníci, mnohdy sociálně demokratického smýšlení. Obě nekatolické křesťanské církve v Táboře uspořádaly společný tábor lidu, požadující rovnoprávnost s katolickou církví při užívání kostelů, vedení matrik a školním vyučování i v dotacích ze státního rozpočtu.¹²⁾ Týdeník *Tábor* zavedl na podzim roku 1921 rubriky *Z církví československých* a *Z církví českobratrských*,¹³⁾ široký ohlas měly spory mezi katolíky a stoupenci československé církve v Chotovinách.¹⁴⁾

Názorně jsou změny náboženských poměrů v Táboře a okolí zachyceny ve výsledcích sčítání lidu z 15. února 1921 a z 1. prosince 1930, ve srovnání s údaji posledního rakouského sčítání z 31. prosince 1910. Na rozdíl od města Tábora, které bylo i v celostátních výsledcích sčítání s diferencovanějšími údaji o evangelických a jiných církvích zastoupeno samostatně,¹⁵⁾ vycházejí srovnatelné tabulky o menších obcích z úředních seznamů obcí v zemi České,¹⁶⁾ kde byly některé údaje zpracovány souhrnně.

9) Květa Kořalková, Stavba Sboru božích bojovníků v Táboře a její společenský význam. *Táborský archiv* 3, 1991, s. 52 - 53.

10) *Tábor*, roč. 55, č. 22, 27. května 1921, s. 3; č. 24, 10. června 1921, s. 4.

11) Kritické hlasy byly uveřejňovány hlavně v *Pražském večerníku*. Srov. *Tábor*, roč. 54, č. 30, 30. července 1920, s. 3; č. 31, 6. srpna 1920, s. 4.

12) Tábor lidu se konal u pomníku Jana Žižky 8. května 1921. *Tábor*, roč. 55, č. 20, 13. května 1921, s. 3.

13) *Tábor*, roč. 55, č. 32, 5. srpna 1920, s. 1, a v dalších číslech; č. 42, 14. října 1921, s. 2, aj.

14) Církev československá v Táboře vydala vysvětlující leták k případu chotovinského faráře A. Janeše, který původně přestoupil k československé církvi. *Tábor*, roč. 55, č. 27, 1. července 1921, s. 1.

15) *Československá statistika*, sv. 9, s. 116 - 117; sv. 98, s. 92 - 93.

16) Podrobný seznam míst pro Čechy. Zpracován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1910. Vídeň 1916, s. 414 - 424; *Statistický lexikon obcí v Čechách*. Vydán ministerstvem vnitra a Státním úřadem statistickým na základě výsledků sčítání lidu z 15. února 1921. Praha 1923, s. 69 - 70, 72 - 75, 80 - 83; *Statistický lexikon obcí v zemi České*. Vydán ministerstvem vnitra a Státním úřadem statistickým na základě výsledků sčítání lidu z 1. prosince 1930. Praha 1934, s. 347 - 355.

Tabulka 1. Obyvatelstvo města Tábora podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	11 408	95,66	7 242	57,66	7 898	55,42
evangelická	52	0,44	303	2,41	480	3,37
československé pravoslavné	-	-	3 070	24,44	2 995	21,02
židovské	425	3,56	19	0,15	920	6,46
jiné	41	0,34	345	2,75	311	2,18
bez vyznání	-	-	9	0,07	12	0,08
	-	-	1 573	12,52	1 634	11,47
Celkem	11 926	100,00	12 561	100,00	14 250	100,00

Pokles počtu příslušníků římskokatolické církve byl v městě Táboře podstatně větší než v průměru celých Čech, zatímco podíl osob, které se přihlásily k československé církvi, byl ve srovnání s tímto průměrem triapůlkrát vyšší a desetinásobný ve srovnání s evangelickými vyznáními. I po absolutním a relativním snížení ve sčítání z roku 1930 zůstávala československá církev druhou nejpočetnější náboženskou obcí v Táboře. Téměř o tři procenta nad celozemským průměrem byl rovněž počet osob bez vyznání v Táboře, který souvisel především se silným zastoupením levicových stoupenců sociálně demokratického dělnického hnutí. Další mírné zvýšení počtu osob bez vyznání roku 1930 znamenalo ovšem v poměrných číslech snížení o jedno procento vzhledem k vyššímu počtu obyvatel města. Souhrnný údaj o evangelických církvích zahrnoval roku 1921 vedle 276 příslušníků Českobratrské církve evangelické také 21 stoupenců Svobodné reformované církve (Jednoty českobratrské, pozdější Církve bratrské) a 2 luterány, pravděpodobně německé národnosti, zatímco roku 1930 zaznamenalo sčítání přesně 400 příslušníků Českobratrské církve evangelické, 10 německých evangelíků a luteránů, 1 baptistu, 7 metodistů, 1 jiného evangelíka a 61 členů Jednoty českobratrské.

Při stoupajícím počtu obyvatel města Tábora pokračoval opačný trend neustále klesajícím počtem příslušníků židovského vyznání, který se projevoval od posledních desetiletí 19. století.¹⁷⁾ Bylo to způsobeno především odchodem celých židovských rodin do větších měst v Čechách i v zahraničí, avšak podíl židovského obyvatelstva v Táboře byl stále ještě poměrně vysoko nad průměrem Čech (1,27 % roku 1910, 1,20 % roku 1921 a 1,07% roku 1930). Je třeba také přihlídnout k tomu, že nemalý počet osob, jejichž rodiče se hlásili k židovské víře, zůstával bez vyznání nebo přestoupil k některé křesťanské církvi. Očividnou změnou z roku 1930 je mimořádný vzestup počtu příslušníků pravoslavné církve v Táboře. Ve sčítání z roku 1921 byli mezi 18 příslušníky řecké (ruské) pravoslavné církve a další jednou osobou arménského pravoslavného vyznání převážně lidé z ruské emigrace, případně z Podkarpatské Rusi, zatímco roku 1930 se pravoslavní stali třetí nejpočetnější náboženskou obcí ve městě. Tato velká změna byla způsobena vnitřními spory o směr náboženského života uvnitř Církve československé, která usilovala

17) Srov. Jiří Kořalka, Sociální struktura židovského obyvatelstva v Táboře roku 1900. Tábořský archiv 4, 1992, s. 108.

o udržení kontinuity při svěcení biskupů a kněží od počátku křesťanství. Snažila se to dosáhnout spojením se srbskou pravoslavnou církví, kam také směřovala první delegace Církve československé v září 1921; v Bělehradě byl vysvěcen biskup Matěj Pavlík, který přijal jméno Gorazd.¹⁸⁾ Přiklon k srbské pravoslavné církvi ne našel většinou zastánce ve vedení československé církve, ale zapůsobil silně na některé náboženské obce na střední Moravě, kdežto v Čechách získal nejvíce přívrženců právě v Táboře. Žádné jiné město v českých zemích s více než deseti tisíci obyvatel nemělo roku 1930 tak vysoké procento pravoslavných jako Tábor (6,46 %), všechna ostatní měla méně než 1 %, jen Olomouc, Přerov a Příbram mezi 1 a 2 %; pouze středomoravský soudní okres Litovel dosáhl 6,48 % osob pravoslavného vyznání.¹⁹⁾

*

Rozbor změn náboženských poměrů v nejbližším okolí města Tábora, a to v obcích Čekanice, Klokoty, Čelkovice, Měšice, Horky a Sezimovo Ústí, vychází z obdobně sestavených tabulek²⁰⁾ jako pro Tábor. To umožňuje postřehnout některé zajímavé skutečnosti, které zhruba odpovídají podobnému trendu v Táboře, jindy se však podstatně liší. Zatímco počet obyvatel města Tábora se neustále zvyšoval, zaznamenala většina okolních obcí opačnou tendenci. Počet jejich obyvatel klesl proti sčítání v roce 1910 téměř na polovinu v Čekanicích (56,48 % roku 1930), na dvě třetiny v Klokotech (68,22 % roku 1930), na 79,58% v Čelkovicích a na 88,71 % v Sezimově Ústí roku 1930. Horky zaznamenaly malý růst počtu obyvatel v roce 1921 o 1,87 %, ale poté pokles v roce 1930 na 87,31 % proti roku 1910. Jen v Měšicích se zvýšil počet obyvatel ve sčítání roku 1921 na 110,34 % a roku 1930 na 116,42 % proti sčítání z roku 1910.

Klesající i stoupající trendy zaznamenávaly náboženské poměry v těchto obcích. Sčítání v roce 1910 zachytilo 100 % příslušníků římskokatolické církve v Horkách, 99,83 % v Klokotech, 99,34 % v Sezimově Ústí, 99,19 % v Čekanicích, 98,93 % v Čelkovicích (vedle 10 příslušníků náboženské obce židovské) a 98,58 % římských katolíků v Měšicích, kde žilo 12 osob evangelického vyznání, 5 osob židovské víry a 2 osoby jiného vyznání. Podstatně odlišná jsou čísla ze sčítání v roce 1921, když nejvyšší procento příslušníků římskokatolické církve žilo v Horkách 87,91 %, v Sezimově Ústí poklesl jejich podíl na 69,88 %, v Čelkovicích na 69,03 %, v Klokotech na 68 %, v Měšicích na 62,43 % a v Čekanicích téměř na polovinu (56,56 %). Pokles příslušníků této církve se projevil také v dalším sčítání z roku 1930: v Horkách tvořili její příslušníci něco málo přes tři čtvrtiny (76,07 %), v Čelkovicích necelé dvě třetiny (65,99 %), v Sezimově Ústí tři pětiny (60,82 %) a v Měšicích a Čekanicích byl zaznamenán pokles téměř na polovinu. Výjimku tvořily Klokoty, kde počet příslušníků římskokatolické církve stoupl proti roku 1921 téměř o 30 % (90,24 %), ale nedosáhl výše z roku 1910.

Evangelické náboženské vyznání mělo v těchto obcích malé zastoupení v roce 1910, kdy se k evangelické reformované církvi hlásilo jen 5 osob v Sezimově Ústí,

18) Šuvarský, Biskup Gorazd, s. 122. Srov. Květa Kořalková, Matěj Pavlík a československá církev. Český zápas, roč. 75, č. 10, 14. května 1995, s. 3.

19) Československá statistika, sv. 98, s. 82 - 95.

20) Viz přílohu 1.

9 v Čekanicích a 12 v Měšicích. V roce 1921 je patrný vzestup v Čekanicích, kdy bylo zachyceno 20 příslušníků (1,73 %), 15 v Sezimově Ústí (1,26 %) a nově 2 osoby v Čelkovicích, kdežto v Měšicích zůstal počet 12 evangelíků stejný. Ve sčítání roku 1930 měly všechny tyto obce příslušníky evangelických církví: v Čekanicích došlo k určitému poklesu na 14 osob, Klokoty, Čelkovice a Horky uváděly shodně po čtyřech osobách, zatímco v Měšicích počet evangelíků stoupl na 20 osob a v Sezimově Ústí, kde byl ustaven samostatný českobratrský sbor, dokonce na 57 osob.

Nově vzniklá Církev československá získala své příslušníky ve všech zkoumaných obcích bezprostředního okolí Tábora. Tak jak klesal počet příslušníků římskokatolické církve, tak stoupal počet příslušníků Církve československé. Velké výkyvy byly zaznamenány v Klokotech, kde v roce 1921 přešla k československé církvi téměř třetina obyvatel (31,06 %), ale v roce 1930 klesl počet jejich stoupců na necelých 5 % (4,88 %). Také Horky měly vzhledem k počtu obyvatel v poměrných číslech jen 4,70 % příslušníků této církve v roce 1921 a 4,27 % v roce 1930. Pokles o jedno procento mezi sčítáními z roku 1921 a 1930 zaznamenalo Sezimovo Ústí (9,73 % a 8,73 %), o více než dvě procenta Čelkovice (10,97 % a 8,83 %), o více než devět procent Čekalice (27,72 % a 18,03 %). Jedinou obcí, která zaznamenala zvýšený počet příslušníků i v roce 1930, byly Měšice o téměř půl druhého procenta (17,12 % a 18,61 %). U většiny obcí v okolí Tábora lze pokles počtu příslušníků Církve československé vysvětlit jejím vnitřním štěpením a příklonem části stoupců k české pravoslavné církvi. Vymyká se z toho obec Klokoty, kde hlavní část příslušníků československé církve přešla zpět k římskokatolickému vyznání (více než dvacetiprocentní růst) a jen tříprocentní rozdíl byl zaznamenán ve prospěch církve pravoslavné. Čelkovice, Horky a Měšice dosáhly více než 11 % počtu obyvatel v pravoslavné církvi, přičemž Měšice měly i vzestup příslušníků československé církve, a nejvyšších 15,17 % dosáhl pak počet příslušníků pravoslavné církve v Čekanicích. Při srovnání s městem Tábořem a dalšími obcemi v Čechách získala v těchto obcích pravoslavná církev daleko nejvyšší procento přívrženců.

Židovské náboženství bylo zaznamenáno v Sezimově Ústí - 1910 tři, 1930 čtyři osoby, v Čelkovicích - 1910 dvě osoby, 1921 jedna osoba, 1930 opět dvě osoby, v Čelkovicích z deseti osob poklesl jejich podíl na tři v roce 1921 a dvě v roce 1930; obdobně v Měšicích uvádělo sčítání v roce 1910 pět osob, v roce 1921 tři a v roce 1930 jen jednu osobu židovského vyznání. Obecný trend snižování stoupců židovské víry byl ve všech těchto obcích potvrzen.

Další velkou změnou byl značný vzestup počtu osob bez vyznání, který souvisel hlavně s levicovou orientací dělnictva v okolí Tábora. S výjimkou Klokot a Horek dosahovala tato skupina výsoce nadprůměrný podíl, přesahující průměr Čech i počty v městě Táboře. V Sezimově Ústí se podíl osob bez vyznání zvýšil z 19,05 % roku 1921 na 23,21 % roku 1930. Mezi oběma sčítáními se sice snížilo procento osob bez vyznání v Čekanicích z 13,73 % na 10,25 %, v Čelkovicích z 19,43 % na 13,20 % a v Měšicích z 19,43 % na 13,01 %, ale i tak zůstal počet osob bez vyznání v jihočeském prostředí úctyhodný.

Druhou skupinu obcí tábořského soudního okresu pro zkoumání změn náboženských poměrů v letech 1910, 1921 a 1930 mohou tvořit větší obce Chotoviny,

Malšice, Ratibořské Hory a Chýnov. Téměř ve všech případech došlo k poklesu obyvatelstva, z toho nejvíce v Chotovinách, kde se počet obyvatel snížil na něco více než polovinu v roce 1930 proti roku 1910 (1921: 82,34 %, 1930: 54,81 %). V Ratibořských Horách a v Chýnově byl pokles počtu obyvatel za dvacet let 1910-1930 zhruba dvanáctiprocentní, jen v Malšicích se po poklesu o 5,8 % roku 1921 počet obyvatel ve sčítání roku 1930 opět poněkud zvýšil (96,91 % proti roku 1910).

Za starého Rakouska měly Chotoviny, Malšice, Ratibořské Hory a Chýnov v roce 1910 98 až 99,5 % příslušníků římskokatolické církve. Zbývající procenta tvořily osoby židovského vyznání - 4 v Malšicích, 15 osob v Ratibořských Horách, 23 osob v Chotovinách a 25 osob v Chýnově, navíc dva jednotlivé evangelíky měli v Chotovinách a Malšicích. Tyto jednoduché náboženské poměry vzaly za své brzy po roce 1918, jak se projevilo ve sčítání z 15. února 1921. V Malšicích poklesl počet příslušníků římskokatolické církve o necelou čtvrtinu (na 76,62 %), v Chotovinách a Chýnově pod 70 % a v Ratibořských Horách dokonce o více než polovinu (43,82 %). V prosinci 1930 se situace změnila, když v Malšicích došlo k poklesu přítomných římských katolíků na 71,48 % a v Chotovinách na 49,06 %, kdežto v Ratibořských Horách jejich podíl poněkud stoupl na 52,04 % a v Chýnově na 66,43 %.

Které církve měly ze ztrát římskokatolické církve největší prospěch? V roce 1921 poněkud stoupl počet osob v evangelických církvích - v Malšicích na 4 (0,41 %), v Ratibořských Horách na 40 (5,38 %) a v Chýnově na 51 (4,28 %). V roce 1930 se však všude projevil pokles - v Chýnově na 34 (3,02 %), v Ratibořských Horách na sedm a v Malšicích nebyl žádný evangelík. Naproti tomu Chotoviny měly v roce 1910 jednoho evangelíka, v roce 1921 žádného a v roce 1930 opět jednoho; není vyloučeno, že při sčítání v roce 1921 nebyl v Chotovinách přítomen.

Církev československá zaznamenala vysoký počet příslušníků v obou sčítáních 1921 a 1930 vzhledem k počtu obyvatel a byla druhou nejsilnější v okolí města Tábora. Bylo tomu tak v Malšicích, kde dosáhla 20,51 % v roce 1921 a polepšila si na 26,52 % v roce 1930. V Chýnově zaznamenala téměř 30 % v roce 1921 a poklesla o necelá 2 % v roce 1930, v Ratibořských Horách byla tato církev vůbec nejsilnější církví se 46,24 %, i když v roce 1930 ztratila téměř pět procent ve prospěch katolíků a osob bez vyznání. Chotoviny měly roku 1921 400 příslušníků československé církve, tedy 35,75 %, a i když roku 1930 byl zaznamenán pokles o 38 osob, bylo to plných 48,53 %, čímž téměř dostihly počet příslušníků římskokatolické církve (49,06 %). Nižší absolutní čísla v Chotovinách ovlivnil klesající celkový počet obyvatel. Zatímco v Táboře a nejbližším okolí došlo k četným výstupům z Církve československé a nově se vytvořily nebo posílily náboženské obce církve pravoslavné, nehlásil se v Malšicích, Chotovinách, Ratibořských Horách ani v Chýnově k pravoslavné církvi nikdo.

Netypický byl také vývoj příslušníků židovského vyznání. V roce 1910 byly v Malšicích jen čtyři osoby židovské víry, v roce 1921 šest a v roce 1930 sedm. Obdobně v Chýnově v roce 1910 bylo 25 osob židovského vyznání a jejich počet jen mírně kolísal v roce 1921 na 21 a v roce 1930 na 24. V Ratibořských Horách se projevil z 15 osob židovské víry v roce 1910 pokles na šest osob v roce 1921

a vzestup na devět osob roku 1930. Jen Chotoviny potvrdily trend běžný jinde na Táborsku a v celých Čechách: z 23 osob v roce 1910 zůstalo 15 osob v roce 1921 a pouze čtyři osoby v roce 1930. Vysvětlení se nabízí v prudkém poklesu obyvatel Chotovin téměř na polovinu, což znamená, že se židovské rodiny pravděpodobně ve větším počtu odstěhovaly.

Menší rozsah měla ve zkoumaných čtyřech obcích skupina osob, která ve sčítání lidu udala, že je bez vyznání. Zatímco v Malšicích bylo v roce 1921 šestnáct osob bez vyznání (1,64 %) a jejich počet klesl v roce 1930 na polovinu, tj. osm (0,8 %), ohlásil se Ratibořských Horách v roce 1921 i v roce 1930 stejný počet 28 osob bez vyznání. V Chotovinách dosáhl tento počet necelé jedno procento v roce 1921 a necelé dvě procenta v roce 1930, kdežto v Chýnově byl zaznamenán pokles ze 14 osob bez vyznání v roce 1921 (1,17 %) na 11 v roce 1930 (0,98 %).

Porovnání jednotlivých významných obcí Táborska podle příslušnosti k různým křesťanským církvím, židovské víře a osob bez vyznání ukazuje pestrou mozaiku náboženských poměrů v prvních dvanácti letech existence Československé republiky. Tento přehled může sloužit k pochopení církevních vystoupení, slavností, politických táborů i kampaní, které provázely a obohacovaly občanský život tohoto regionu. Život města Tábora a okolních obcí byl hospodářskými poměry mnohem více propojen než v předcházejících obdobích a vzájemně se ovlivňoval.

*

Tabulka 2. Obyvatelstvo soudního okresu Tábor podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	42 680	98,07	32 630	75,53	30 023	70,11
evangelická	87	0,20	477	1,10	783	1,83
československé	-	-	6 642	15,37	7 552	17,64
pravoslavné	-	-	35	0,08	1 411	3,30
židovské	703	1,62	534	1,24	414	0,97
jiné	50	0,11	16	0,04	25	0,05
bez vyznání	-	-	2 868	6,64	2 613	6,10
Celkem	43 520	100,00	43 202	100,00	42 821	100,00

Souhrnná čísla v soudním okrese Tábor potvrzují celkový, i když nevýrazný pokles počtu obyvatel okresu proti roku 1910 na 99,27 % v roce 1921 a na 98,39 % v roce 1930. Ukázalo se dále, že absolutní převaha římskokatolické církve z roku 1910 (98,07 %) klesla na 75,53 % v roce 1921 a na 70,11 % v roce 1930, to znamená mnohem menší pokles než v městě Táboře a ve většině obcí bezprostředního okolí. Svědčí to o silnější pozici římskokatolické církve v tradičním venkovském prostředí. V absolutních číslech vzrostl počet příslušníků evangelických církví z 87 osob na 477 v roce 1921 a 783 v roce 1931, tedy téměř desetinásobně. Vedle převládajícího postavení Českobratrské církve evangelické (v Táboře 276 osob roku 1921 a 406 osob roku 1930, v ostatních obcích soudního okresu 130 osob roku 1921 a 266 osob roku 1930) se posílilo postavení Svobodné reformované církve,

po roce 1918 Jednoty českobratrské, později Církve bratrské (roku 1930 měla 61 osob v Táboře a 32 v jiných obcích). Počet příslušníků Církve československé v roce 1921 přesáhl šest tisíc a činil 15,37 % z celkového počtu obyvatel; v roce 1930 jejich podíl ještě vzrostl na 17,64 %. Přitom pravoslavná církev měla v roce 1921 jen 35 příslušníků, necelé jedno procento, kdežto v roce 1930 dosáhla počtu 1411 osob, tj. 3,30 %. Markantní pokles zaznamenalo židovské vyznání, k němuž se v roce 1910 hlásilo 1,63 % obyvatel, v roce 1921 1,24 % a v roce 1930 kleslo pod jedno procento. Údaje v úředních publikacích Československé statistiky umožňují pro soudní okresy rozpoznat ve skupině jiných vyznání v roce 1921 devět příslušníků řeckokatolické církve, pět církve starokatolické a dva neurčené, v roce 1930 pak bylo 15 řeckých katolíků, čtyři unitáři a šest jiných nebo neurčených.²¹⁾

Změny náboženských poměrů v Táboře a okolí byly mnohem silnější než v soudních okresech Soběslav a Mladá Vožice.²²⁾ V obou těchto soudních okresech byl v rámci tábořského politického okresu zaznamenán pokles celkového počtu obyvatelstva - v mladovožickém mnohem strmější (96,64 % v roce 1921, 86,90 % v roce 1930 proti roku 1910), kdežto v soběslavském okrese klesl počet obyvatel jen o několik set. Římskokatolická církev si udržela v soudním okrese Mladá Vožice téměř 95 % v roce 1921 a téměř 94 % v roce 1930, i když roku 1910 měla poněkud menší podíl než soudní okres Soběslav. Tam však byl zaznamenán zřetelnější pokles v roce 1921 na 90,99 % a v roce 1930 na 87,26 % z celkového počtu obyvatelstva. Menší než v soudním okrese tábořském byl vzrůst příslušníků Církve československé - v mladovožickém soudním okrese více než 2 % v roce 1921 a více než 4 % v roce 1930, v soběslavském jen kolem dvou procent v roce 1921 a také v roce 1930. Zajímavější je odlišné rozšíření církví evangelických, jiné než v soudním okrese tábořském. Na rozdíl od města Tábora a okolí byl tento vzestup v soudním okrese Soběslav výhradně zásluhou Českobratrské církve evangelické (926 osob z celkového počtu 936), zatímco všechny ostatní evangelické církve zde měly jen deset stoupců. Tím se Českobratrská církev evangelická stala po římskokatolické církvi v roce 1930 druhou nejsilnější v soběslavském okrese. Klesající trend byl zaznamenán u židovské komunity: v soběslavském okrese o jednu třetinu v roce 1921 a téměř o polovinu v roce 1930. Srovnání počtu osob bez vyznání vyznělo ve prospěch tábořského soudního okresu, kde počet bezvěrců přesahoval dva tisíce, zatímco v soběslavském a mladovožickém se počítali bezvěrci na desítky a stovky. Poněkud odlišné poměry v soudních okresech Mladá Vožice a Soběslav ovlivnily celkové údaje pro politický okres Tábor, který se však i ve svém celku odlišoval od většiny jihočeských okresů.

21) Československá statistika, sv. 9, s. 86 - 87; sv. 98, s. 92 - 93.
22) Viz přílohu 2.

Tabulka 3. Obyvatelstvo politického okresu Tábor podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Církev	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolická	78 039	98,11	65 226	83,34	59 615	78,87
řeckokatolická	-	-	17	0,02	32	0,04
českobratrská evangelická	-	-	661	0,84	1 645	2,18
Jednota českobratrská	-	-	68	0,09	98	0,13
metodistická	-	-	-	-	15	0,02
jiné evangelické	107	0,13	9	0,01	28	0,04
československá	-	-	7 511	9,60	8 613	11,40
pravoslavná	-	-	57	0,07	1 455	1,92
starokatolická	-	-	12	0,02	-	-
unitářů	-	-	-	-	4	0,01
jiná nebo neznámá	61	0,08	4	0,01	15	0,02
židovská	1 333	1,68	943	1,20	659	0,87
bez vyznání	-	-	3 755	4,80	3 402	4,50
Celkem	79 540	100,00	78 263	100,00	75 581	100,00

*

Další cennou možností pro porovnání síly křesťanských církví a židovské náboženské obce v Táboře a okolí nabízejí adresáře vydané v letech 1923, 1929-1930 a 1935. V těchto tábořských adresářích byly v rozmezí dvanácti let zachyceny základní údaje, které poskytly samy církevní instituce.²³⁾ Je to významný pramen, protože si autoři určitě přáli, aby jejich sdělení byla co nejúplnější a udělala na čtenáře dojem. Všem třem adresářům je společné, že v oddíle Úřady a správy náboženské obsahují údaje o šesti existujících církvích v Táboře. Stručně informace poskytl děkanský úřad římskokatolické církve, a to výlučně jména děkana, kooperátorů, rezidenčního kaplana v Klokotech, profesorů a katechetů, ředitele kůru a kostelníka. Všechny ostatní církve - Církev československá, Česká církev pravoslavná, Českobratrský evangelický sbor Husův, Jednota českobratrská i náboženská obec židovská - uveřejnily vedle jmen duchovních správců také členy rady nebo sboru starších, případně představenstva, údaje o bohoslužbách, o vyučování a sociální činnosti. V roce 1935, kdy dále poklesl počet příslušníků židovské náboženské komunity, byly v adresáři podány mimořádně cenné informace o historii obce, spolicích i dalších zajímavostech židovského vyznání v Táboře.

23) J. Nepomucký a J. Vávra, Adresář krajského města Tábora 1923: Tábor [1923], s. 35 - 37; J. Nepomucký a J. Vávra, Adresář města Tábora 1929 - 1930. Tábor [1930], s. 35 - 37; Tábor historický - kulturní - obchodní 1935 (Dle stavu ze dne 1. října 1935). Za redakce R. Mixy-Táborana, Karla Chyšky, Petra Počty. Tábor [1935], s. 52 - 54.

Tabulka 4. Náboženská vyznání v Táboře a okolí podle údajů adresářů

Církev	1923	Adresář z roku 1929-1930	1935
římskokatolická	8 300	11 965	11 668
českobratrská evangelická	500	700	1 050
Jednota českobratrská	35	34	bez údaje
československá	5 217	7 634	5 288
pravoslavná	1 687	2 347	1 675
židovská	485	485	bez údaje

Počty příslušníků jednotlivých církví v Táboře a okolí lze porovnat s výsledky sčítání lidu v únoru 1921 a v prosinci 1930. Údaje uvedené ve všech adresářích byly značně vyšší ve srovnání s přesnými čísly obou sčítání. Mohlo by se to vysvětlit tím, že církevní úřady zahrnuly i některé blízké obce v okolí Tábora, které byly spravovány církevními institucemi ve městě. Některé údaje jsou nepochybně odhady, zejména v případě českobratrského evangelického sboru. Čísla uváděná v adresářích však potvrzují celkové výkyvy v počtech příslušníků jednotlivých náboženských obcí, které se projeví ve sčítáních lidu.

Adresáře umožnily pro některé církve získat také přehled o tom, kolik školních dětí vyučovali jejich faráři a katechetové. Církev československá pro rok 1923 uváděla, že v Táboře a okolí navštěvovalo náboženství této církve tisíc dětí, v roce 1929-1930 780 dětí a v roce 1935 981 dětí. Česká církev pravoslavná vykazovala roku 1923 314 školních dětí, 1929-1930 378 dětí, 1935 245 dětí. Českobratrský evangelický sbor Husův v Táboře pro rok 1923 zaznamenal 100 školních dětí, stejně tak i v roce 1929-1930 a pro rok 1935 počet dětí nebyl uveden. Jednota českobratrská uvedla v roce 1923 sedm školních dětí, 1929-1930 osm dětí, 1935 nebyla uvedena žádná čísla. Přitom adresář oznamoval, že Jednota českobratrská uskutečňovala vyučování školních dětí vždy v pátek večer v modlitebně u starého hřbitova. Žádné informace nebyly uvedeny o vyučování dětí židovského vyznání. Na náboženství ve školách ovšem chodily někdy i děti z rodin bezvěreckých, což rodiče často zdůvodňovaly tím, že by případné volné hodiny mohly děti zneužívat k opouštění školy nebo zlobení.

*

Náboženské poměry v Táboře a jeho okolí se změnily velmi podstatně po vzniku Československé republiky, kdy se rozšířila základna náboženského života v Československu především o novou Církev československou, která českými bohoslužbami, modernější liturgií, veřejným přihlášením k odkazu mistra Jana Husa, Jednoty bratrské a Jana Amose Komenského zapůsobila významně také na národně uvědomělou tábořskou veřejnost. Silné husitské tradice z minulosti ovlivnily, že Církev československá zde našla nejsilnější základnu ze všech okresů jižních Čech. I ostatní nekatolické církve zde postupně sílily, na Soběslavsku hlavně Českobratrská církev evangelická. Vzrostly řady osob, označujících se jako bez vyznání. V polovině roku 1939 v souvislosti s významnou slavností, kterou bylo předání nové sakrální stavby Sboru božích bojovníků v Táboře 6. července

1939,²⁴⁾ uveřejnil týdeník *Český jih* percentuální odhad náboženské příslušnosti v Táboře. Podle tohoto odhadu bylo 55 % z celkového počtu obyvatel Tábora příslušníky římskokatolické církve, 21 % patřilo k Církvi československé, 6 % k církvi pravoslavné, 3 % k církvím evangelickým a 11 % byl odhad osob bez vyznání.²⁵⁾ Protože šlo o údaje otištěné v době německé okupace, kdy nebylo radno se zmiňovat o židovském náboženství, můžeme soudit, že zbývající čtyři procenta zahrnovala jednak židovskou komunitu, jednak další vyznání zahrnovaná ve sčítáních lidu mezi jiné církve. Ukazuje se, že tyto odhady zhruba odpovídaly vývoji náboženských poměrů v Táboře v předcházejícím dvacetiletí 1918-1938.

Příloha 1

Obyvatelé Čekanic podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	1 354	99,19	655	56,56	420	54,47
evangelická	9	0,66	20	1,73	14	1,82
československé	-	-	321	27,72	139	18,03
pravoslavné	-	-	-	-	117	15,17
židovské	2	0,15	1	0,09	2	0,26
jiné	-	-	2	0,17	-	-
bez vyznání	-	-	159	13,73	79	10,25
Celkem	1 365	100,00	1 158	100,00	771	100,00

Obyvatelé Klokot podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	600	99,83	289	68,00	370	90,24
evangelická	-	-	-	-	4	0,98
československé	-	-	132	31,06	20	4,88
pravoslavné	-	-	-	-	13	3,17
jiné	1	0,17	1	0,24	-	-
bez vyznání	-	-	3	0,70	3	0,73
Celkem	601	100,00	425	100,00	410	100,00

Obyvatelé Čelkovic podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	924	98,93	604	69,03	485	65,99
evangelická	-	-	2	0,23	4	0,54
československé	-	-	96	10,97	59	8,03
pravoslavné	-	-	-	-	88	11,97
židovské	10	1,07	3	0,34	2	0,27
bez vyznání	-	-	170	19,43	97	13,20
Celkem	934	100,00	875	100,00	735	100,00

Obyvatelé Měšic podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	1 315	98,58	919	62,43	870	56,02
evangelická	12	0,90	12	0,82	20	1,29
československé	-	-	252	17,12	289	18,61
pravoslavné	-	-	-	-	171	11,01
židovské	5	0,37	3	0,20	1	0,06
jiné	2	0,15	-	-	-	-
bez vyznání	-	-	286	19,43	202	13,01
Celkem	1 334	100,00	1 472	100,00	1 553	100,00

Obyvatelé Horek u Tábora podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	268	100,00	240	87,91	178	76,07
evangelická	-	-	-	-	4	1,71
československé	-	-	13	4,76	10	4,27
pravoslavné	-	-	-	-	27	11,54
bez vyznání	-	-	20	7,33	15	6,41
Celkem	268	100,00	273	100,00	234	100,00

24) K tomu Kořalková, Stavba Sboru božích bojovníků, Táborský archiv 3, 1991, s. 60 - 66.

25) Český jih, roč. 67, č. 27, 8. července 1939, s. 1.

Obyvatelé Sezimova Ústí podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	1 206	99,34	833	69,88	655	60,82
evangelická	5	0,41	15	1,26	57	5,29
československé	-	-	116	9,73	94	8,73
pravoslavné	-	-	-	-	16	1,49
židovské	3	0,25	-	-	4	0,37
jiné	-	-	1	0,08	1	0,09
bez vyznání	-	-	227	19,05	250	23,21
Celkem	1 214	100,00	1 192	100,00	1 077	100,00

Obyvatelé Chotovin podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	1 335	98,23	693	61,93	366	49,06
evangelická	1	0,08	-	-	1	0,13
československé	-	-	400	35,75	362	48,53
židovské	23	1,69	15	1,34	4	0,54
jiné	-	-	1	0,09	1	0,13
bez vyznání	-	-	10	0,89	12	1,61
Celkem	1 359	100,00	1 119	100,00	746	100,00

Obyvatelé Malšic podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	1 030	99,52	747	76,62	717	71,48
evangelická	1	0,10	4	0,41	-	-
československé	-	-	200	20,51	266	26,52
židovské	4	0,38	6	0,62	7	0,70
jiné	-	-	2	0,20	5	0,50
bez vyznání	-	-	16	1,64	8	0,80
Celkem	1 035	100,00	975	100,00	1 003	100,00

Obyvatelé Chýnova podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	1 257	98,05	753	63,12	748	66,43
evangelická	-	-	51	4,28	34	3,02
československé	-	-	354	29,67	309	27,44
židovské	25	1,95	21	1,76	24	2,13
bez vyznání	-	-	14	1,17	11	0,98
Celkem	1 282	100,00	1 193	100,00	1 126	100,00

Obyvatelé Ratibořských Hor podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	737	98,00	326	43,82	345	52,04
evangelická	-	-	40	5,38	7	1,05
československé	-	-	344	46,24	274	41,33
židovské	15	2,00	6	0,80	9	1,36
bez vyznání	-	-	28	3,76	28	4,22
Celkem	752	100,00	744	100,00	663	100,00

Příloha 2

Obyvatelstvo soudního okresu Mladá Vožice podle náboženského vyznání 1910 - 1930

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	17 641	97,74	16 564	94,97	14 691	93,67
evangelická	10	0,06	34	0,19	67	0,43
československé	-	-	502	2,88	638	4,07
pravoslavné	-	-	12	0,07	12	0,08
židovské	391	2,17	249	1,43	131	0,83
jiné	6	0,03	10	0,05	11	0,07
bez vyznání	-	-	71	0,41	134	0,85
Celkem	18 048	100,00	17 442	100,00	15 684	100,00

Vyznání	1910		Sčítání lidu roku 1921		1930	
	počet	%	počet	%	počet	%
římskokatolické	17 718	98,58	16 032	90,99	14 901	87,26
evangelická	10	0,06	227	1,29	936	5,48
československé	-	-	367	2,08	423	2,48
pravoslavné	-	-	10	0,06	32	0,19
židovské	239	1,33	160	0,91	114	0,67
jiné	5	0,03	7	0,04	15	0,09
bez vyznání	-	-	816	4,63	655	3,83
Celkem	17 972	100,00	17 619	100,00	17 076	100,00

TÁBORSKÁ ORGANIZACE VLAJKY V LETECH 1937 - 1942

Vladimír Velešík

I.

Problematika českého fašismu nepatřila nikdy k vyhledávaným tématům naší historiografie. V popředí zájmu našich historiků byla zákonitě problematika odboje, hospodářské a sociální otázky protektorátu atd. Český fašismus (a s ním spojená otázka kolaborace) byl chápán jako jev ryze okrajový. Důvodů, proč tomu tak bylo, je celá řada, rozhodující však byla tehdejší politická situace. V minulé době, ať již po roce 1945 nebo výrazněji po roce 1948, nebyl zájem odhalovat některé stránky naší minulosti. Jednou z příčin nezájmu o tuto problematiku byla i nepřístupnost archivních fondů, které jsou ve své většině nezpracované.¹⁾

Na druhé straně však současná doba snad až příliš výrazně relativizuje. Přehodnocení některých událostí a osob je jistě v mnoha případech aktuální, nelze je však uplatňovat absolutně. V naší nedávné minulosti jsou období, na jejichž celkovém hodnocení (až snad na některé detaily) není třeba nic podstatného měnit. A sem zcela určitě patří problematika českého fašismu a osob s ním spojených.

Organizace Vlajka - Hnutí za nové Československo vznikla 7. října 1925, kdy skupina pravicově a nacionalisticky orientovaných studentů (především práv a medicíny) kolem J. Streibla vytvořila zárodek fašistického studentského sdružení, jako složku Národní obce fašistické. V roce 1928 se však organizace osamostatnila pod názvem Národní svaz studentstva a jeho členové začali vydávat časopis Vlajka. Časopis byl orientován výrazně protimarxisticky, protižidovsky a protidemokraticky (především vůči Hradu). 3. dubna 1930 potom skupina mladých redaktorů kolem tohoto časopisu založila politický klub Vlajka, jehož programem se stalo novodobé národovectví, český nacionalismus, autorita státu, vláda pevné ruky. V roce 1932 se tento klub změnil v politické hnutí Vlajka s totožným programem.

Vlajkaři ve svém tisku ostře napadali německý nacismus (měli k němu řadu výhrad - jak národnostních, tak programových), bližší jim byl fašismus italský, ale

1) Prací zabývajících se českým fašismem v naší historiografii nenajdeme mnoho. Jedná se především o díla Tomáš Pasák, K historii českého fašismu. Praha 1985; Český antifašismus a odboj. Praha 1988; Miroslav Gregorovič, Kapitoly o českém fašismu. Praha 1995. V této knize je uvedena i další literatura zabývající se alespoň částečně českým fašismem, je tu i seznam českých fašistických organizací, pořízený ministerstvem vnitra pro potřebu retribučního dekretu. Portréty některých představitelů fašistických stran a hnutí jsou uvedeny v knize Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století. Praha 1994. NOF a především osobností R. Gajdy se zabývá kniha Antonína Klímka a Petra Hofmana, Vítěz, který prohrál. Praha-Litomyšl 1995.

především obdobné organizace v Polsku, pro svou tzv. „slovanskou orientaci“ (Narodowo - Spoleczna Partia Radykalna; Awangarda Panstwa Narodowego).

V roce 1936 se Vlajka spojila s Hnutím za nové Československo a nová organizace dostala jméno Vlajka - Hnutí za nové Československo (můžeme se setkat i s obrácenou podobou tohoto jména). Program se příliš nelišil od předešlého, snad tu byl zvýrazněný boj proti zednářství a silnější protimasarykovské a protibenešovské tendence. Ideově vycházela organizace především ze španělského fašismu. V čele organizace stanul ing. J. Streibl, místopředsedou se stal S. Sousedík. K dalším významným představitelům patřili F. Melena, J. Vrzalík, dr. S. Nikolau, prof. Fr. Mareš, J. Rozsévač (pseudonym J. Rys). Organizace kromě měsíčníku Vlajka vydávala i týdeníky Národní výzva a Pražská výzva (oba v letech 1937 - 38) a měsíčník Česká výzva (1938). Počet členů v roce 1936 se odhadoval asi na 4000,²⁾ v roce 1938 asi na 2000.³⁾

S nástupem některých nových představitelů do vedení organizace (především J. Rozsévač) se mění i ideová orientace, která od konce 30. let výrazně směřuje k německému nacismu. Pro svoji činnost v období Mnichova (např. plánování státního převratu, zřízení tajné rozhlasové vysílačky na odtrženém území v Kozolupech u Plzně, schůzky vedoucích předáků Vlajky s představiteli sicherheitsdienstu atd.) byla činnost Vlajky - Hnutí za nové Československo 11. listopadu 1938 zastavena. Působila však nadále v ilegality jako Mafie nového Československa - Vlajka (ilegální časopis Poslední výzva). Někteří představitelé (Rys - Rozsévač, Thun - Hohenstein, ing. Streibl a další) byli zatčeni v únoru 1939 na základě zákona na ochranu republiky (důvodem byly výbuchy bomb ve dvou pražských obchodech). Legálně působil jen vzdělávací spolek Vlajky - Novočeská beseda.

Výraznou změnu pro Vlajku - Hnutí za nové Československo znamenal 15. březen 1939. Vlajkaři se neúspěšně pokusili o uchopení moci, když s ostatními fašistickými organizacemi vytvořili Český národní výbor, který se však po neúspěšné snaze prosadit se jako alternativa nové státní moci koncem března 1939 rozešel. Vlajka - Hnutí za nové Československo se na určitou dobu začlenila do Národního souručenství (od 21. dubna 1939 do 31. srpna 1939), ale tato organizace pro ně byla jen velmi málo radikální. Ve Vlajce se prosadilo extrémní, pronacistické křídlo vedené J. Rysem - Rozsévačem (k dalším patřili J. Burda, O. Polívka, dr. V. A. Cyphelly, F. Teuner).

11. října 1939 se Vlajka - Hnutí za nové Československo, Národní árijská kulturní jednota a část moravského křídla Národního tábora fašistického spojily v Český národně sociální tábor (od roku 1940 Český národně socialistický tábor) - Vlajka. Vůdcem se stal J. Rys - Rozsévač. Symbolem hnutí byl svazek tří Svatoplukových prutů s lipovou ratolestí, nad které čněla žerď s bílo-červenou vlajkou, od prosince 1940 se stal novým znakem runový kříž. Pozdravem byla zdvižená pravice. Hnutí vydávalo deník Vlajka a týdeník Árijská fronta. Organizaci využívali nacisté jako nátlakovou skupinu na oficiální protektorátní instituce. V roce 1940 dosáhlo hnutí téměř 14 000 registrovaných členů.⁴⁾

Po nezdařeném pokusu o převrat 8. srpna 1940 (přepadení ústředního sekretariá-

2) Miroslav Gregorovič, Kapitoly o českém fašismu. Praha 1995, s. 119.

3) Český antifašismus a odboj. Praha 1988, s. 494.

4) Tamtéž, s. 75.

tu Národního souručenství v Dušní ulici) došlo k rozporům ve vedení ČNST - Vlajky a k postupnému poklesu členské základny. V lednu 1941 bylo hnutí reorganizováno, byl zde zvýrazněn vůdcovský princip - zavedením funkcí ústředních vedoucích. V čele ČNST - Vlajky zůstal J. Rys - Rozsévač, dále hlavní vedení tvořili J. Burda, ing. J. Streibl, dr. V. A. Cyphelly, J. Thun - Hohenstein, O. Polívka, dr. F. Teuner, O. Ducháč. Hnutí vydávalo list Vlajka a týdeník Korespondence mládeže ČNST - Vlajky.

21. dubna 1942 byla činnost ČNST - Vlajky z rozhodnutí K. H. Franka na tři měsíce zastavena. V druhé polovině roku 1942 bylo několik stovek vlajkařů nasazeno na práce do Německa a v prosinci 1942 byl zatčen J. Rys - Rozsévač a J. Burda. Došlo k rozštěpení ČNST - Vlajky a většina členů přešla do oficiálních protektorátních institucí.

ČNST - Vlajka představoval určitou střežovou organizaci dalším složkám hnutí, kterými byly Svatoplukovy gardy (SG - velitel J. Čermák, později V. Musil), Mládež Českého národně socialistického tábora - Vlajky (MČNST - náčelník dr. F. Teuner, později J. Novotný), Česká pracovní fronta (ČPF - komisařský vedoucí A. Svoboda), České selství (ČS), Svaz veřejných zaměstnanců (SVZ), Svaz zaměstnanců (SZ), Svaz žen ČNST - Vlajky.

II.

Organizace Vlajka - Hnutí za nové Československo byla v Táboře zřízena na ustavující důvěrné schůzi, která se konala v pátek 3. září 1937 ve 20 hodin v kavárně na Štělnici.⁵⁾

Protože na pozvánkách pro jednotlivé účastníky schůze bylo uvedeno i jejich číslo legitimace, je pravděpodobné, že v Táboře působili členové Vlajky již před založením místní organizace.⁶⁾

Dr. V. Jánský uvádí, že tehdy vstoupilo do Vlajky spolu s ním asi 8-9 lidí. Po celý rok 1937 však Vlajka nevyvíjela žádnou činnost, pouze se omezovala na odbírání týdeníku Národní výzva. V polovině roku 1938 dosáhl počet členů Vlajky asi 15 lidí.⁷⁾ Většina z nich byla přijatá pražským ústředím a dr. V. Jánský prováděl pouze jejich registraci. Členové Vlajky se během roku 1938 sešli asi na dvou až třech schůzích v restauraci Beseda. Tyto schůze měly důvěrný ráz a jednotný jednací řád. Nejdříve byla na pořadu přednáška tajemníka ústředí Vlajky Melena o vnitřní a zahraniční situaci a poté byly vybírány členské příspěvky, a to 12 Kč od

5) Státní okresní archiv Tábor (dále již jen SOKA Tábor), fond Okresní národní výbor (dále již jen ONV) Tábor, sign. III/22, karton č. 40. Většina citací použitých v tomto článku pochází z korespondence dr. V. Jánského s pražským ústředím Vlajky, s J. Rysem, přáteli a známými.

6) Na pozvánce pro dr. V. Jánského je uvedeno číslo legitimace 35. Viz SOKA Tábor, ONV Tábor, sign. III/22, kart. č. 40. V protokolu sepsaném 4. srpna 1945 s prof. dr. V. Jánským se mimo jiné říká: „V měsíci září 1937 přišli ke mně 2 páni...měli seznam osob, které chtěli pozvat na schůzi, která se bude konat v Táboře na Štělnici a žádali mne, abych na tuto schůzi přišel...Na této schůzi...řečnil a koncem svého projevu vyzval přítomné, aby vstoupili dobrovolně za členy Vlajky v Táboře. Na této schůzi - náboru členstva - nebyly jednotlivé funkce obsazeny. Já jsem se tehdy přihlásil, jako člen Vlajky...prosíl, aby se někdo přihlásil, na koho by mohla být posílána pošta pro spolek Vlajku a poněvadž se nikdo nehlásil, vyzval mě, abych já přijmul event. poštu od ústředí Vlajky.“ SOKA Tábor, ONV Tábor, sign. III/22, kart. č. 40, protokol s prof. dr. V. Jánským z 4. srpna 1945.

7) Tamtéž.

člena.⁸⁾ V listopadu 1938 však byla v Táboře ustavena župa Vlajky - Hnutí za nové Československo. Župním vedoucím se stal profesor vyšší hospodářské školy v Táboře ing. Dr. Václav Jánský,⁹⁾ župní vedení společně s ním vytvářelo několik jeho známých a bývalých žáků z vyšší hospodářské školy. Do tábořské župy patřily kromě okresu Tábor i Milevsko, Jindřichův Hradec, Pacov, Pelhřimov, Bechyň, Sedlčany a Kamenice nad Lipou.¹⁰⁾

Dr. Václav Jánský pojímal Vlajku především jako organizaci "čistě vlasteneckou, protiněmeckou, protikomunistickou a protisemitskou",¹¹⁾ jako hnutí, do kterého měli být přijímáni "lidé toliko vzdělaní a, což je důležité, nežidovského původu".¹²⁾ Výrazně se u něho prosazoval vyhraněný český nacionalismus, projevuující se snahou očistit národní život od všech cizích prvků, především však od německého vlivu. Je pochopitelné, že tento programový bod narážel na nepochopení jak v ústředí Vlajky v Praze, tak později i u některých členů tábořské organizace. I když dr. V. Jánský své názory částečně modifikoval, nedokázal se s postupující germanizací českého prostředí smířit a vnitřně ji odmítal.

"Milý kamaráde, pokládám za nutné, národu i Vlajce prospěšné, abys upozornil vlivné německé činitele na skutečnost, že zahájená germanizace podráždí nohy především nám, pravicovým složkám národa, kteří chtějí poctivě se s nimi dohodnout a spolupracovat. Nelze přec spolupracovat s tím, kdo by nás chtěl připravit o největší statek člověka: mateřský jazyk. To přec musí pochopit. Jak bychom se mohli postaviti před svůj národ a v jakém světě bychom se jim jevili, než jako bezectní zrádci vlastní krve."¹³⁾

"... dospěješ k poznání, že k podrážděnosti našeho lidu přispěli i Němci samotní. Započatá germanizace byla od nich krokem strašně nešťastným, neboť proti sobě pobouřili každého. Hovořím velmi často s venkovskými lidmi, ježto chodí ke mně na odborné porady. Pokud se negermanizovalo, jeden jako druhý říkali: Zaplať Pánbůh, že jsme se těch zlodějských partají zbavili - jestli nás nebudou Němci národnostně utlačovat, nic jsme neztratili a budeme žít alespoň v kázni a pořádku. Ale od doby, kdy i na vesnicích započato s umístováním německých tabulek: Gemeindeamt, Postamt..., vše se obrátilo. K takovému přesvědčení neměli Němci nechat dojít. Dnes každý je přesvědčen, že máme v moři německém se rozplynout a zmizet. A přispívá to k vyvolání zaujatosti proti nim, což současně nahání vodu bolševismu. Proto, ať mluvíš zde se sedlákem, dělníkem, úředníkem - národním de-

8) Tamtéž.

9) Prof. dr. ing. Václav Jánský se narodil 16. 10. 1892 v Malé Dobré na okrese Kladno. V Táboře vlastnil dům na Třebízského ulici čp. 1861. Do roku 1926 nebyl politicky organizován, v tomto roce však vstoupil do agrární strany, ale nevykonával zde žádné stranické funkce. Během své činnosti ve Vlajce prosazoval dr. V. Jánský především antisemitismus a své názory na tento problém nezměnil bohužel ani po válce, kdy tzv. „světovému židovstvu“ přičítal většinu politických problémů té doby. Cíle, které si ve Vlajce stavěl, charakterizuje poměrně dobře jedno jeho vyznání: "Blaho národa jako celku - jest jediný cíl, který mám před očima a tudíž rozkvět našeho hnutí. Jsem proto proti každému separatismu, proti osobním choutkám jedinců, proti všemu, co rozvrací kázeň a jednotu. Kdo svými řečmi a jednáním poškozujme hnutí ve veřejnosti, kdo podřívá důvěru k vedení, nemá mezi námi místa a musí zmizet." SOKA Tábor, ONV Tábor, sign. III/22, kart. č. 40.

10) Státní oblastní archiv (dále již jen SOA) Třeboň, fond Místní lidový soud Tábor, Lidový soud 12/48 (V. Jánský).

11) SOKA Tábor, ONV Tábor, sign. III/22, kart. č. 40, zápis rozhovoru s dr. ing. V. Jánským z 12. ledna 1948.

12) Tamtéž.

13) SOKA Tábor, dopis dr. V. Jánského z 11.10. 1939.

mokratem či lidovcem - všichni vášnivě horují pro Rusko, v ně věří a spásu od něho očekávají. A když jim chceš otevřít oči, div neuhodí a prohlásí kategoricky, že dnešní bolševický režim je docela jiný...."¹⁴⁾

V období let 1938 - 39 se členská základna Vlajky příliš nerozšiřovala. Dr. V. Jánský se totiž řídit svým přesvědčením, že člen Vlajky musí být věrný myšlenkám hnutí, musí o nich být vnitřně přesvědčen a případně kvůli nim vytrpět i určitá příkoří (měl tím patrně na mysli osobní pohodlí, útoky v tisku a v některých případech i peněžní oběti ve prospěch hnutí, zvláště když návratnost vložených finančních prostředků, vzhledem k finančnímu zázemí Vlajky, byla velmi nejistá). Při náboru nových členů se orientoval na střední sociální vrstvu, živnostníky, úředníky atd., přibližně stejné názorové hladiny a podobné intelektuální úrovně. Na druhé straně je třeba vzít v úvahu, že okruh lidí, které mohl a chtěl oslovit, nebyl velký. Většina lidí totiž o členství ve Vlajce příliš velký zájem neprojevovala a pokud ano - tak šlo kromě kariéristů o prospěcháře, kteří se buď neprosadili v jiných politických seskupeních, nebo kteří tušili možnost brzkého mocenského vzestupu Vlajky.

K výrazným změnám v organizaci a členské základně Vlajky došlo v říjnu 1939, po sloučení s českými fašisty. V Táboře bylo vytvoření nové organizace Český národně sociální tábor - Vlajka (od roku 1940 Český národně socialistický tábor - Vlajka; dále již jen ČNST - Vlajka) o dva dny opožděno za Prahou. Tímto datem také rázem skončila jistá názorová jednotu, která mezi příslušníky ČNST - Vlajky v Táboře až doposud panovala. Dr. V. Jánský a současně i většina členů Vlajky, které do ní získal, zůstávala totiž na nacionalistických českých pozicích. Naproti tomu noví vlajkaři - fašisté - byli většinou orientováni proněmecky. Novými členy ČNST - Vlajky se postupně stali Zdeněk Král, ing. Jaroslav Ryneš, Libuše Rynešová, Josef Trnka a další.¹⁵⁾

Dr. V. Jánský se přijímání takových lidí do ČNST - Vlajky bránil, stěžoval si v dopisech předákově ČNST - Vlajky J. Rozsévačovi, ale mnoho platné to nebylo.

"...kdo je p. Zd. Král? Bývalý fašista, stejně jako p. Erbal st. i jimi chráněný p. Trnka. Chtěli by uplatňovat ve Vlajce metody, které v zájmu hnutí a národa trpěti nemohu. Po národní katastrofě v měsíci září, první kdo se počal točiti kolem Vlajky byl p. Král, běhal za mnou do školy, nadbíhal mi na ulici, dokazoval mi svoje mučednictví, neboť prý byl za fašismus perzekvován - ale kupodivu, přihlašku do Vlajky nepodal a nepodal, chytře vyčkává až jaká konstelace nastane."¹⁶⁾

Přes názorové rozepře mezi původními a novými členy ČNST - Vlajky, došlo v první polovině roku 1940 k určitému nárůstu členské základny, což mělo příznivý ohlas v ústředí ČNST - Vlajky v Praze. Protože počet členů organizace v samotném Táboře výrazně vzrostl, bylo jmenováno nové vedení ČNST - Vlajky. Župním vedoucím zůstal dr. V. Jánský, místním vedoucím ČNST - Vlajky v Táboře se stal katecheta K. Kolečko, zástupcem byl jmenován dr. A. Hajný.¹⁷⁾

Vedení tábořské Vlajky se snažilo veřejnou aktivitou přilákat další zájemce o členství a přesvědčit veřejné mínění o tom, že zdárný vývoj národa a státu je

14) SOKA Tábor, dopis z 24. 10. 1939.

15) Tamtéž.

16) Tamtéž, dopis z 22. 7. 1940.

17) Tamtéž, protokol z 4. 8. 1945.

možný jenom pod jejich vedením. V duchu těchto názorů se uskutečnilo několik přednášek s cílem diskreditovat minulý československý režim. "Naše Táborsko, omámeno jsouc dosud humanitou, demokracií, pokrokem a všelidstvím, ještě se neprobudilo. A pokud lid neuslyší otevřenou, nezastřenou pravdu o intrikách a zákulisí politiky minulých 20 let - neprotře si oči, neprohlédne a zůstane v zajetí lží tak mistrně a sugestivně mu podávaných."¹⁸⁾

Na přednáškách byli občané "velice pádnými" argumenty získáváni k četbě tiskovin Vlajky. "Kdo chce být vskutku uvědomělým Čechem a chce poznati nezastřenou pravdu, kdo chce, aby veřejná morálka a sociální spravedlnost byla vůdčí zásadou národa, Vy všichni, jimž pojem národ a vlast není pouhou mlhovitou - čtěte, propagujte a rozšiřujte národovecké časopisy - deník Vlajku a týdeník Českou obranu."¹⁹⁾

Určité obtíže činila vedení Vlajky kolportace novin a dalších tiskovin mezi vlastní členskou základnu. Dr. V. Jánský sice jmenoval tiskového referenta Vlajky, ale ten nestačil roznést včas všechny tiskoviny jednotlivým předplatitelům, takže se množily stížnosti členské základny. Proto dr. V. Jánský v květnu 1939 vyzval ústředí v Praze, aby dodávky novin, časopisů a brožur byly buď omezeny, nebo zastaveny. "...pokud se týče vlajkařů, buď týdeník Česká obrana zasílán všem a sice přímo k jejich rukoum, neboť nemáme nikoho, kdo by kolportování obstarával..."²⁰⁾

Problematický byl i obsah některých článků otištěných v deníku Vlajka a dotýkajících se Táborska. Dr. V. Jánský několikrát v dopisech upozorňoval redakci Vlajky, že články, které vychází ve Vlajce o Táborsku, jsou tendenční a lživé. Požadoval, aby každý takový článek před uveřejněním odsouhlasilo místní vedení. Ale přes přísliby šéfredaktora Vlajky neuspěl. ("Takové články poškozují nejen časopis, ale i naše hnutí. Doslechl jsem se již z několika úst: Vidíte, jak lživě Vlajka referuje - a tak je tomu ve všem. A to zajisté nechceš Ty ani já. Prvou naší devizou musí být pravda."²¹⁾

Rok 1940 se stal v tábořské organizaci ČNST - Vlajky rokem urputného sporu mezi dosavadním vedením, reprezentujícím původní programové cíle hnutí, a členy, kteří vstoupili do Vlajky až po sloučení s českými fašisty.

Neshody začaly ihned na počátku roku 1940, především kolem přijímání a registrací některých nových členů. Dr. V. Jánský trval na tom, aby všichni kandidáti členství ve Vlajce prošli schvalovacím řízením ve vedení místní Vlajky. Chtěl tak zabránit přijetí lidí, kteří viděli v členství ve Vlajce jen osobní prospěch, snahu zviditelnit se, nebo těch, kteří neměli v Táboře a okolí příliš dobrou pověst (to se týkalo i rodinných příslušníků).

"...pokud se týče jeho manželky, věc je choulostivá, ještě netěší se dobré pověsti a všemí jest obávána..."²²⁾ "...proti jeho přijetí nebylo námitek, neboť jest člověk řádný..."²³⁾ "...které bylo členství místní Vlajkou odepráno pro všeobecně známou její nebezpečnost, jazyk, intrikářství, sudičství a udavačství..."²⁴⁾

18) Tamtéž, dopis z 11. 10. 1939.

19) Tamtéž, dopis z 22. 6. 1939.

20) Tamtéž, dopis z 26. 9. 1939.

21) Tamtéž, dopis z 27. 12. 1939.

22) Tamtéž, dopis z 19. 2. 1940.

23) Tamtéž.

24) Tamtéž, dopis z 9. 4. 1940.

Spor se vyhroutil kolem přijetí Libuše Rynešové a Zdeňka Krále.²⁵⁾ Oba jmenované totiž místní Vlajka odmítla přijmout, přesto se stali členy ČNST - Vlajky. Obrátili se totiž přímo na ústředí ČNST - Vlajky do Prahy, kde byli bez větších okolků přijati a do Tábora byla zaslána jen žádost o registraci v místním seznamu členů.

Dr. V. Jánský si pak jen trpce stěžoval v dopise ústřednímu vedení ČNST - Vlajky: "...oba byli přijati bez předchozího dobrozdání místního velitelství a přímo obdrželi legitimaci. To se kamarádi opakovati nesmí a já i místní velitel se důrazně proti tomu ohrazujeme. My musíme být poslušni rozkazů Vašich a Vy musíte dodržovati rozkazy, které jste sami vydali. Jestliže se někdo hlásí o přijetí přímo u Vás, jistě má důvod, proč chce místní velitelství obejít."²⁶⁾ O necelé dva měsíce později ještě dodává: "Vážený a milý kamaráde, obklop se jen lidmi spolehlivými, kteří mají smysl pro kázeň a pořádek a kteří i za Tvými zády budou dělat jen, co dělati mají. Jinak vše se zhroutlí, propadne a marná naše práce a boj. Pro Boha, kam by to vedlo, když rozkazy ústředím vydané, nebudou jím samým respektovány? To je prosím, již třetí případ, kdy ústředí přijalo člena bez předchozího schválení místním velitelstvím a přes rázné naše ohrazení."²⁷⁾

Další spor se týkal drogistu Josefa Trnky, který v místní Vlajce působil jako velitel zpravodajské složky. Ten patřil k výrazným radikálům a odpůrcům dosavadního vedení. Byl však dr. V. Jánským obviněn, že donášel informace o činnosti ČNST - Vlajky místní organizaci Národního souručenství. Výsledkem bylo vyloučení Josefa Trnky z ČNST - Vlajky 25. dubna 1940 (společně s L. Rynešovou).²⁸⁾

Dr. V. Jánský a jeho nejbližší spolupracovníci tak chtěli za každou cenu udržet tábořskou organizaci ČNST - Vlajky v situaci let předešlých. Ale nepostřehli, nebo nechťeli postřehnout, že celková situace v protektorátě i v pražském vedení ČNST - Vlajky je naprosto odlišná od dob minulých. Jestliže na přelomu let 1938 - 1939 se v hnutí ještě prosazovali lidé, kteří se hlásili k původním myšlenkám českého nacionalismu, o rok či dva později již ČNST - Vlajka a její vedení stály plně ve službách nacistů (ve snaze získat alespoň určitý podíl na moci, a to za každou cenu). Nastala doba kariéristů a lidí s tvrdými lokty bez sebemenších ohledů, kteří v cestě za úspěchem neznali přátele, ale ani určitou názorovou a mravní věrnost. V takové organizaci již nebylo místo pro lidi typu dr. V. Jánského.

"...věř, milý kamaráde, že těžce se dnes pracuje. Venkovští kamarádi na dopisy vůbec neodpovídají a ti největší slovní radikálové, když dojde na činy, chytrácky se skrčí. Tak ku příkladu před Tvou přednáškou v Táboře dva největší radikálové místní Vlajky odepřeli vystaviti plakáty ve svých výkladech (jedním z nich byl J. Trnka - pozn. autora). A tak člověku vše trpkuje. Kdybych nebyl si vědom nesmírné závažnosti našeho postoje pro budoucnost našeho národa, utekl bych od všeho a na lidi zanevřel."²⁹⁾

U dr. V. Jánského se stále více projevovalo zklamání nad celkovým vývojem

25) Zdeněk Král byl od roku 1931 členem Národní obce fašistické, později se stal příslušníkem strany agrární, v období po Mnichovu vstoupil do Národní jednoty. SOA Třeboň, MLS Tábor, Ls 378/45 (Zd. Král).

26) SOA Tábor, dopis z 19. 2. 1940.

27) Tamtéž, dopis z 9. 4. 1940.

28) Tamtéž, důvody vyloučení Trnky - nedatováno; též dopis z 24. 4. 1940.

29) Tamtéž, dopis z 9. 4. 1940.

v ČNST - Vlajce i nad situací v tábořské župě. Od zklamání již nebylo daleko k pochybnostem o smysluplnosti vlastní práce a snažení a k celkové rezignaci. "Na Vlajku pohlíží se zde, jako na pomocný orgán Gestapa, který má za účel označovat lidi nepohodlné k zatčení a podle praktik..., kteří se tím netají a přímo chlubí, není pak divu, že takové verze o Vlajce se šíří. Prosím... abys rozhodl, kdo má z Vlajky odejít, zda p. Trnka s pí. Rynešovou či místní vedení, včetně osoby mé. V případě, že jmenovaní budou ve Vlajce ponecháni, urči laskavě kamaráda, kterému mám agendu župního velitele předat... Dovedu pro ideu trpěti, dáti na sebe plivati, snášeti společenský bojkot, ale pečet' udavače pro hříchy druhých nositi nechci. Jsem přesvědčen, že jako čestný muž pochopíš závažnost důvodů mých a mně proto nezalžíš. Čest má člověk pouze jednu."³⁰⁾

Konečný úder pro dr. V. Jánského a jeho spolupracovníky přišel na okresním srazu ČNST - Vlajky 15. července 1940. "V okresním srazu ČNST - Vlajky v Táboře bylo po vyčerpání programu ve volném rozhovoru proti podepsaným vznesena obžaloba, že funkce své konají vlažně, že na ně nestačí, že chrání Židy a že mají zmizet v propadlišti. Tento útok učinil hospodář kam. Zdeněk Král a byl v tom podporován propagátorem kam. Rud. Erbalem st. forma tohoto útoku byla tak hrubá nekřičel, ale přímo řval a bouchal pěstí do stolu, což budilo dojem hysterického člověka, takže ani obhajoba podepsaných nebyla možná, neměli-li se snížiti k stejné formě. prohlásil dále, že bývalí příslušníci NOF jsou sloupem ČNST - Vlajky stále a stále tvrzeno, že oba vedoucí jsme brzdou rozvoje Vlajky a vytýkáno nám záměrné oslabování hnutí a kráglování lidí myslících to s Vlajkou dobře po tomto napadení nezbývalo nám, jako čestným lidem, než prohlásiti, že za těchto okolností nemůžeme ve funkcích svých setrvaťi žádáme tudíž o sprostění svých funkcí a ustanovení nástupců, neboť s výše jmenovanými spolupracovatí nám absolutně nelze."³¹⁾ V dopise jednomu ze svých přátel potom dr. V. Jánský dodává: "Pan Král nezdá se mi normálním, činí dojem hysterika, vidí dynamismus ve řvaní, tlučení na stůl a v napadání druhých jak jsi si zajisté povšimnul, chtěl, abychom vedení předali jemu a jeho přátelům a my svým čistým štítem, abychom kryli jejich zbrklosti, nepředloženosti a kozačiny před veřejností chtěli by ve Vlajce uplatňovati metody, které v zájmu hnutí a národa trpěti nemohu Po tom všem je mi trpko, ne že bych litoval vynaložených peněz, ani konečně mne neboli společenský bojkot, přehlížení a nepřátelství bývalých přátel, ale lituji marně vynaložené práce, kterou jsem tak nezištně Vlajce věnoval, neboť dostanou-li se v ní k slovu tací lidé, pak pláči nad osudem jejím i celého národa."³²⁾

Následující den, to je 16. července 1940, rezignovali na své funkce ve Vlajce dr. V. Jánský, dr. K. Kolečko, O. Ševčík. 23. července 1940 předal dr. V. Jánský župní vedení Zd. Královi³³⁾ a dopisem ze dne 24. července 1940 oznámil, že vystupuje z ČNST - Vlajky.³⁴⁾

Tím se plně otevřela cesta do čela ČNST - Vlajky představitelům tvrdého proněmeckého kurzu. Župní vedení bylo sice s odstoupením dr. V. Jánského zrušeno, ale

Zd. Král byl jmenován okresním pověřencem. S nástupem nového vedení se výrazně zaktivizovala činnost tábořské organizace ČNST - Vlajky. V předešlých letech se Vlajka omezovala na rozšiřování tiskovin a letáků, občasně přednášky (o nebezpečí židozedenářství, partajnictví atd.), náborové akce.³⁵⁾ Od srpna 1940 se pravidelně každých čtrnáct dnů konaly okresní srazy členů ČNST - Vlajky, střídavě v hotelu Beseda a v hotelu u Erbalů (několikrát i v hotelu Grand). Na schůzích se probírala došlá korespondence, probíhaly zde ideové přednášky - především o spolupráci českého národa s Němci, rokovalo se i o židovských otázkách.

Byly uspořádány i sbírky pro frontové vojáky německé branné moci a pro německý Červený kříž. Patrně největší z nich proběhla v lednu 1942 a přispělo na ni celkem 24 lidí z Tábora.³⁶⁾ Mezi dárci nebyli jenom členové Vlajky. Akci údajně organizoval Zd. Král, a to za vydatného přispění J. Trnky. Ten obcházel se sbírkou i tábořské restaurace a hostince a pod pohružkou udání gestapu nutil některé jemu známé hosty, aby na sbírku přispěli.³⁷⁾

Nové vedení hnutí nechalo zříditi i výkladní skříň Vlajky, kde byly vystaveny knihy od Ryse, Lažnovského apod. (tyto publikace propagovaly národní socialismus, ideje ČNST - Vlajky a spolupráci s Němci). Zd. Král zde také zavedl tzv. „černou tabuli" (praníř Vlajky), na které byli jmenovitě pranýřováni příslušníci českého národa za to, že se stýkali s Židy.³⁸⁾

Kromě samostatné organizace ČNST - Vlajky vyvíjely v Táboře činnost i další složky tohoto hnutí. Patrně koncem roku 1939 zde byla založena organizace Mládeže ČNST - Vlajky: "... ve smyslu daných organizačních pokynů o zakládání Mladých Vlajek ... aby se akce setkala se zdarem, pokládáme za nezbytné, aby Ústřední vedení mládeže obrátilo se nejprve s výzvou na ředitelství v úvahu přicházejících škol (reálka, gymnázium, obchod. akademie, vyšší škola hospodářská - pozn. dr. V. Jánský, požádala o doporučení a vyvěšení ... poté by bylo prospěšno, kdyby kam. dr. Teuner ... proslovil ke všem zájemcům vhodnou propagační přednášku ..."³⁹⁾ Místním velitelem Mladé Vlajky byl jmenován Karel Ševčík, později Jaroslav Ryneš mladší.

Vedoucím České pracovní fronty (ČPF) byl v prvním období Otakar Ševčík. Cílem této v podstatě odborové složky ČNST - Vlajky bylo šířiti nacistické ideje mezi dělnictvem. Kladla důraz na vymýcení marxismu a smíření všech vrstev národa v jedné pracovní a národní pospolitosti. V pozdějším období iniciativu převzal v ČPF J. Trnka. Její členové se scházeli přibližně jednou měsíčně v hostinci u Erbalů.⁴⁰⁾

V rámci ČNST - Vlajky v Táboře existovaly také tzv. Svatoplukovy gardy, úderné útvary hnutí. V rámci Svatoplukových gard mělo být zřízeno 16 tzv. pochodových pluků, rozmístěných po celém území protektorátu. Členové gard nosili většinou uniformu, kterou tvořily jezdecké kalhoty, vysoké boty, bílá košile a černá vázanka. V těchto uniformách jim bylo povoleno pochodovat v sevěných útvarech i po ulicích města. V rozkaze č. 13 ze 17. dubna 1940 se říká, že Tábor je sídlem pluku č. 7, pod který spadaly okresy Tábor, Soběslav a Pelhřimov (v kaž-

30) Tamtéž, datum dopisu neuvedeno.

31) Tamtéž, dopis z 16. 7. 1940.

32) Tamtéž, dopis z 22. 7. 1940.

33) Tamtéž, dopis z 16. 7. 1940.

34) Tamtéž, dopis z 24. 7. 1940.

35) Tamtéž, dopis z 26. 5. 1939.

36) Tamtéž, seznam darů z 4. 1. 1942.

37) SOA Třeboň, MLS Tábor, Ls 306/45 (J. Trnka).

38) Tamtéž, Ls 378/45 (Zd. Král).

39) SOKA Tábor, dopis z 10. 10. 1939.

40) SOA Třeboň, Ls 306/45 (J. Trnka).

dém měšť byla umístěna jedna četa, v Táboře č. 49). Velitelem tábořské čety byl poručík Karel Ševčík z Tábora. O počtu členů se v archivních dokumentech bohužel neříká nic, ale rotu mělo údajně tvořit 169 mužů.⁴¹⁾

Několik let vyvíjel v Táboře činnost Svaz žen ČNST - Vlajky, v jeho čele stála v letech 1940 - 41, jako župní vedoucí, Libuše Rynešová.⁴²⁾

Roku 1942 ukončila i tábořská organizace ČNST - Vlajky své působení. Po dočasném zastavení činnosti v dubnu 1942 se organizace v podstatě rozpadla. Zd. Král odešel na práci do Berlína, Rudolf Erbal přijal říšskou státní příslušnost a musel narukovat do německé armády. J. Ryneš, L. Rynešová a J. Trnka mezi tím z Vlajky odešli.⁴³⁾

Neúspěšná byla i snaha některých členů ČNST - Vlajky založit tělovýchovný klub Vlajka Tábor na jaře 1942. Přípravný výbor v prosinci 1942 rezignoval na další aktivity v této oblasti se zdůvodněním, že mnoho mladých členů odešlo na práci do říše.⁴⁴⁾

III.

Po celou dobu své existence vyvíjela Vlajka v Táboře výraznou aktivitu s cílem získat co největší počet členů a sympatizantů. Obracela se, zvláště prostřednictvím dr. V. Jánského, především na střední vrstvy, které se měly stát základem budoucí pevné a jednotné organizace. Skupina Vlajkařů kolem dr. V. Jánského se domnívala, že se jí podaří využít určité nespokojenosti a deziluze těchto vrstev společnosti, způsobené vyústěním československé politiky po roce 1938. Většina tábořského obyvatelstva zůstala však věrná svému politickému přesvědčení a ideálům demokratické republiky.⁴⁵⁾ Hnutí Vlajka se od počátku své existence ocitlo prakticky na periferii zájmu české společnosti a nebylo tábořskou veřejností (až na některé výjimky) akceptováno. To se nejvýrazněji projevilo na stavu členské základny.

Z poválečného období se nám zachovaly dva seznamy členů ČNST - Vlajky v Táboře. Seznamy zahrnují období od roku 1937 do roku 1942. Oba byly sestaveny pro účely vyšetřování činnosti Vlajky v době protektorátu a oba se svým způsobem pojí k osobě dr. V. Jánského.

První (seznam č. 1) byl sestaven podle záznamů dr. V. Jánského. Obsahuje celkově 139 jmen. U většiny uvedených je zaznamenáno příjmení a jméno, povolání, adresa a u některých i datum jejich vstupu do Vlajky, případně i funkční zařazení v organizaci (matrikář, organizátor, pokladník, jednatel). Jejich bydliště se shoduje s okresy náležícími do tábořské župy ČNST - Vlajky.⁴⁶⁾

41) SOKA Tábor, ONV Tábor, sign. III/22, kart. č. 40.

42) SOA Třeboň, Ls 1/45 (J. Rynešová).

43) Tamtéž, Ls 1/45 (J. Rynešová), 306/45 (R. Erbal), 378/45 (Zd. Král), 379/45 (Jar. Ryneš), 473/46 (R. Erbal).

44) SOKA Tábor, ONV Tábor, sign. III/22, kart. č. 40.

45) O demokratickém a výrazně levicovém smýšlení tábořského obyvatelstva svědčí především výsledky voleb z třicátých let, ale i řada akcí z let 1938 - 39. K tomu blíže Květa Kořalková, Veřejná vystoupení tábořského obyvatelstva v prezidiálních spisech Okresního úřadu v Táboře (září 1938 - říjen 1939). Tábořský archiv 2, 1989, s. 47 - 65. Květa Kořalková, Kulturní prostředí města Tábora a uctění památky Karla Čapka počátkem roku 1939. Tábořský archiv 6, 1994, s. 259 - 266. Blažena Kašparová, Tábořský starosta Václav Soumar. Tábořský archiv 6, 1994, s. 267 - 291.

46) SOKA Tábor, ONV Tábor, sign. III/22, kart. č. 40.

Druhý (seznam č. 2) byl vyhotoven na základě korespondence dr. V. Jánského. Obsahuje celkově 268 jmen s adresou, datem vstupu do Vlajky a signování dopisu, ve kterém se o dotyčném píše.⁴⁷⁾ V tomto seznamu jsou zachycena i jména lidí, kteří nepatřili do tábořské župy ČNST - Vlajky (župní vedoucí z ostatních krajů, redaktoři Vlajky, funkcionáři pražského ústředí atd.). Je tu uvedeno i několik členů Národní obce fašistické, některá jména se opakují, u jiných je uvedeno pouze příjmení bez dalších informací. Po odečtení těchto jmen se dostaneme k přibližnému číslu 180 osob.

V předávacím protokolu ze dne 26. 6. 1940 je uvedeno, že celkově dr. V. Jánský vydal za dobu výkonu své funkce 43 legitimací (ne všichni členové si legitimaci vyzvedli), 163 kartotečních listů a 145 přihlášek. Příspěvkové známky za rok 1940 zaplatilo celkem 35 lidí, evidenčních známek bylo prodáno 59. Členská matrika měla v tomto roce 59 kartotečních listů.⁴⁸⁾

Na počtu členů Vlajky se neshodli ani samotní funkcionáři ČNST - Vlajky. Dr. V. Jánský uváděl při výslechu 4. srpna 1945, že v roce 1938 měla Vlajka asi 15 členů⁴⁹⁾, v roce 1939 už 24 členů (z toho 18 z Tábora a 6 z venkova).⁵⁰⁾

Zd. Král uváděl, že v době, kdy převzal vedení Vlajky (tj. červenec 1940), se počet členů pohyboval kolem 80.⁵¹⁾ Naproti tomu ing. J. Ryneš konstatoval, že koncem roku 1940 měla Vlajka asi 20 členů.⁵²⁾

Vzhledem k těmto okolnostem je prakticky nemožné stanovit přesně velikost členské základny ČNST - Vlajky v tábořské župě v letech 1937 - 42. Pokud do ní zahrneme i členy Mladé Vlajky, České pracovní fronty, Svazu žen ČNST - Vlajky a Svatoplukových gard, dojdeme přibližně k číslu, které odpovídá počtu uvedenému na seznamu č. 1.

Otázka početnosti a především kvality členské základny je při posuzování činnosti Vlajky velmi závažná. Z některých dopisů dr. V. Jánského zcela jasně vyplývá, že většina členů Vlajky nevyvíjela žádnou členskou činnost a spokojovala se s pouhým pasivním členstvím v organizaci. Řada členů si dokonce nevyzvedla ani legitimaci, další neplatili členské příspěvky.

Pokud členskou základnu rozdělíme podle místa bydliště, zcela jasně převažuje město Tábor. Zde se k hnutí hlásilo (podle seznamu č. 1) asi 85 lidí (u několika jedinců není možné určit bydliště, protože chybí údaje), dalších 54 osob bylo mimo tábořských. V Mladé Vožici se k hnutí hlásilo 8 lidí, v Milevsku a Sedlčanech 5, v Jindřichově Hradci 4, v Pelhřimově, Soběslavi a Pacově 3, ve Veselí nad Lužnicí a Ratibořských Horách 2 osoby. V členské základně tak zcela převládili lidé z měst. Na venkově se k hnutí hlásili lidé např. v Lukavci u Pacova, Černovicích, Božeticích, Debrníku, Nemyšli, Hlavatcích, Klenovicích atd. - až na výjimky (Černovice 2) vždy po jedné osobě.⁵³⁾

Velmi zajímavá je statistika sociálního rozvrstvení členské základny. Zcela jednoznačně totiž převažují střední vrstvy (živnostníci, úředníci atd.). V seznamu

47) Tamtéž.

48) Tamtéž, předávací protokol ze dne 26. 6. 1940.

49) SOA Třeboň, Ls 12/48 (V. Jánský).

50) Tamtéž.

51) Tamtéž, Ls 378/45 (Zd. Král).

52) Tamtéž, Ls 379/45 (J. Ryneš).

53) SOKA Tábor, ONV Tábor, sign. III/22, kart. č. 40.

je uvedeno 14 řezníků, 12 obchodníků, 11 úředníků, 3 hostinští, ale také 3 středoškolsí profesori, 2 lékaři, stavitel, advokát, zvěrolékař, redaktor, 2 továrníci (i 2 příslušníci šlechty). Dělníků je tu však pouze 8.

Táborská organizace ČNST - Vlajky zvláště v letech 1939 - 1940 vykazovala poměrně velkou členskou základnu. Počet organizovaných členů zařazoval táborskou župu minimálně mezi úspěšné župní organizace v protektorátě. Pokud budeme posuzovat samotné město Tábor, byl zde počet vlajkařů, v poměru k protektorátnímu průměru, nebývalý.

Za tento úspěch však hnutí ČNST - Vlajka nevděčí ani tak svému programu, jako župnímu vedoucímu dr. V. Jánskému. Ten měl pro táborskou organizaci Vlajky nepopiratelný význam. Byl tvůrcem a výrazným propagátorem určité ideové a názorové profilace místní organizace Vlajky. Snažil se vnést určitý pořádek a řád do často živelného chodu ČNST - Vlajky (šlo např. o kritiku systému přijímání a evidence nových členů, tisku, různých „hurá akcí“ - jednalo se tedy vesměs o nedostatky, které byly pro organizace, jako byla i Vlajka, typické). Disciplínu a pořádek požadoval nejenom od svých podřízených, ale i od představitelů pražského vedení. Samozřejmě, že neúspěšně.

Již koncem roku 1939 však dr. V. Jánský zjišťoval, že jeho, byť výrazný, antisemitismus nestačí na to, aby se udržel ve vedení Vlajky. Mnoho svých názorů během let 1938 - 1939 změnil, nebo alespoň upravil, ale přece jenom se nedokázal vyrovnat s naprostou germanizací českého prostředí. Neudržitelnost jeho postavení v čele Vlajky se ještě zvýrazní, uvědomíme-li si, že tuto germanizaci měl jako představitel župní organizace všemožně prosazovat.

Velká část členů hnutí však ztotožňovala Vlajku pouze s názory dr. V. Jánského. Když se ukázalo, že ten už vývoji v této organizaci nestačí a že jeho další setrvání v ní není žádoucí, odešla velká část členů z Vlajky společně s dr. V. Jánským. Většina z nich odešla s lehkým srdcem. Vlajka pro ně vnitřně příliš neznamovala (na rozdíl od dr. V. Jánského).

Jakmile dr. V. Jánský hnutí opustil, ovládli táborskou organizaci Vlajky lidé, kterých se dr. V. Jánský právem obával. Ryneš, Trnka, Erbal a další přivedli táborskou Vlajku plně do služeb nacistů. V činnosti organizace převážilo donášení, udavačství a snaha zalíbit se německé moci za každou cenu.

Sám o sobě ani tento vývoj ve Vlajce nemůže ospravedlnit názory a jednání dr. V. Jánského. Konstatování, že stál v čele hnutí s cílem prospět českému národu a zabránit germanizaci je sice do jisté míry logické, nemůžeme ho však přijmout jako historický argument. Sebelepší úmysly nemohou posvětit špatné jednání. Navíc hlásání antisemitismu a rasové nesnášenlivosti dr. V. Jánským je mravně nepřijatelné.

Celkově lze konstatovat, že hnutí Vlajka nedokázalo během let 1937 - 42 svým programem a politikou získat a přesvědčit táborské obyvatelstvo. Většinu vlajkařských názorů obyvatelstvo odmítlo, i když výrazné zastoupení středních vrstev mezi Vlajkaři svědčí o tom, že zde imunita vůči těmto názorům nebyla tak silná. Zde také bylo určité reálné nebezpečí, že by Vlajka získala skutečný politický vliv (šlo patrně o určitou opozici levicovým náladám na Tábořsku, nevýznamné také nebyly ani protizidovské nálady těchto vrstev). Nelze také podceňovat onu

"pasivní složku", tedy členy, kteří sice v organizaci nevyvíjeli reálnou a hlavně viditelnou činnost (členství ve Vlajce nepřinášelo v tomto období, až snad na velmi malé výjimky, žádný prospěch politický ani hospodářský), ovšem věřili v možnost, že Vlajka v budoucnu může získat určitý podíl na moci. Potom by členství ve Vlajce bylo pro lidi tohoto typu jenom vítané.

Přesto skutečné a činné jádro Vlajky bylo tvořeno především přáteli dr. V. Jánského, později šlo o členy vzájemně svázané příbuzenskými vztahy (Rynešovi, Trnkovi atd.). Konec táborské organizace Vlajky jako by signalizoval i osud ostatních českých fašistických organizací. Ve své většině nebyly akceptovány nacisty a české prostředí je odmítlo.

TÁBORSKÝ ARCHIV

Sborník Státního okresního archivu v Táboře

Svazek 7, Tábor 1996

Uspořádal: Rudolf Tecl

Za věcnou správnost článků odpovídají jednotliví autoři

Návrh obálky: Bohumil Smrčka

Fotografie: Jiří Úlovec a Pavel Fiedler

Plány: Jiří Úlovec a Helena Klímová

Účelová publikace

Náklad 250 výtisků

Vytiskla Nová tiskárna, s. r. o., Hodějovická 1787, Pelhřimov

Neprodejné